

823.133

Könyvtári szabályzat.

1. Könyvek a választmány által meghatározott időben adatkak ki.

2. Minden tag személyesen, vagy írásos meghatalmazottja által vehet ki könyvet.

3. Egyszerre négy kötet könyvnél több nem adható ki.

4. Olvasási idő 14 nap, amely határidőre a könyveket mindenki behozni köteles, amikor a könyvek a bemutatás után még egyszer ugyanannyi időre kivihetők.

5. Ha a kivevő a kiirátást elmulasztaná, vagy a második határidő elteltével a könyveket magánál tartaná, minden kötetől naponként 2 (kettő) fillért a könyvtár javára a könyvtárnoknál fizetni tartozik.

6. Ki a büntetés pénzt be nem fizette, ujabban könyvet nem vihet ki.

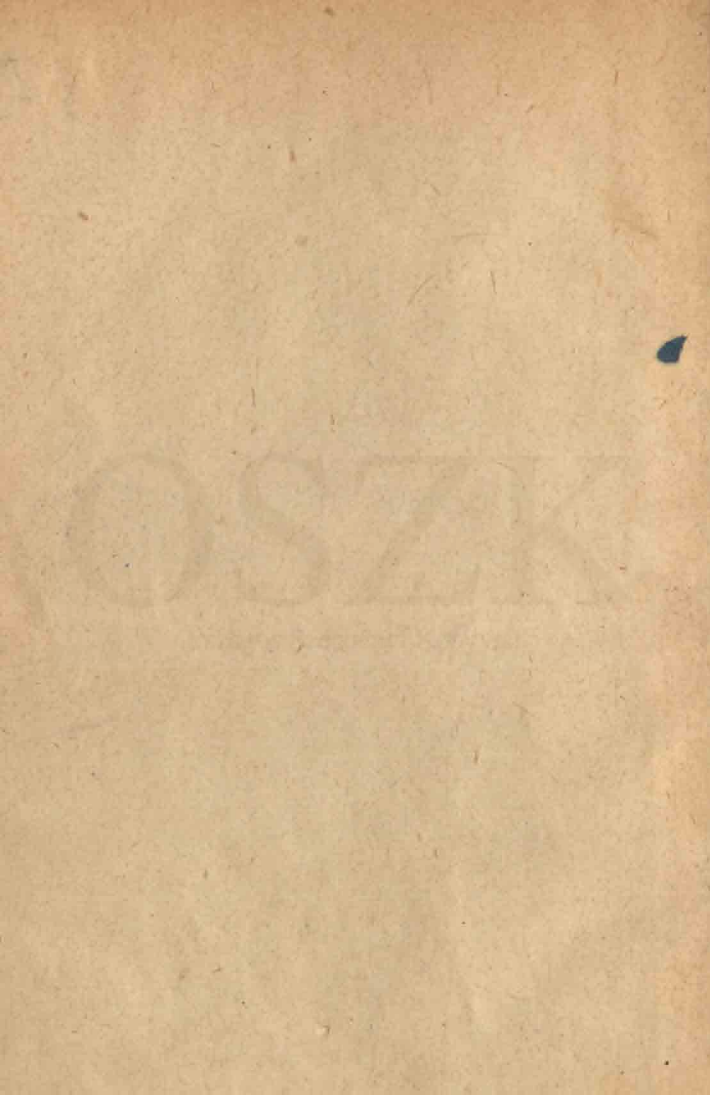
7. Azon könyv helyett, melyen a legcsekélyebb sérelem ejtetett, új könyv követeltetik.

Az Iparegylet ig választmánya

184.

318

VÁLSÁGOS NAPOK.

REGÉNY.

IRTA :

E M I L I A.

I. KÖTET.

MÁSODIK KIADÁS.

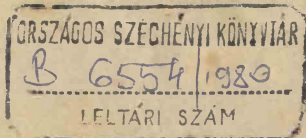
BUDAPEST, 1876,

NYOMATOTT KOCSI SÁNDORNÁL.

(Ország-ut 39-dik szám.)

823. 133

I.

Igardy Malvin otthona.

Igardy Malvinnak nyugtalan napja volt. Még az arcán is meglátszott a nagy izgatottság. Nem hogy ez arc most kevésbé szép volna, mint rendszeren; épen nem! Igardy Malvin azon ritka női arczokkal van megáldva, melyeknek nem ártanak az indulatok; még a sirás is jól áll neki, a türelmetlenségi izgalom pedig rettentőn széppé teszi. Jó, hogy nem tudja, mennyi bájt kölcsönöz arcának e lelki állapot, különben bizonyára mindig ilyen állapotban látnók.

Leirjuk-e e nő szépségét? Megkisértjük, ámbár előre tudjuk, hogy a rajz messze távol marad a valótól, és előre kérjük a szives olvasónőt (a szives olvasó, tudjuk, kérés nélkül megteszi nekünk e szivességet), hogy ha e történet olvasása alatt némi érdek találna benne gerjedni Igardy Malvin grófnő iránt, hívja segítségül gazdag képzeletét, és olvaszsza egybe azon egyes vonásokat,

melyeket eléje vázolni igyekszünk; mert csakis így alkothat magának tökéletes fogalmat e nő szépségéről.

Mindenek előtt grófnő volt.

Hogyan? hát ez is a szép tulajdonok közé tartozik? Oh igen, nem csak, de sőt olyan talizman ez, a mely még azon tulajdonokat is szépekké varázsolja, a melyeket más, közönséges agyagból gyúrt halandónál épen a rútak közé soroznánk. Ám próbálja csak más leány vagy nő, nyilvános tánczvigalomban kalappal, köpenyben a fényesen kivilágított terem közepében csárdást tánczolni, mit mondana hozzá a finom bon tonhoz szoktatott világ? Pedig mi láttunk ilyen jelenetet, és a közönség, az a „difficil“, az a „zimperlich“, az a „fínyás“ közönség, mely annyira el van telve azon hiszemmel, hogy csak ő tudja, mi az: finom modor, nemcsak semmi illemsértőt nem talált e kissé nagyon is „non chalant“ viseletben, de sőt inkább felette igen kedvesnek tartotta, és igen-igen jelentőséges mosolylyal jutalmazta e több mint pongyola könnyedséget; miért? azért, mert az illető az ugynevezett „felső körök“ diszpéldánya volt, és ezeknek minden jól illik, ezeknek minden szabad.

És akarnak-e önök még egy példát? Szolgálhatunk akár hánynyal. Megemlitsük-e, hogy a színházban, mikor a többi közönséges világ elég

„bornint“, visszafojtott lélegzettel követni a költészet magas szárnyalását, vagy boldog önfeledséggel magába szivni a zene bűvös nyönyörét, vagy bámulni a színészet remek alkotását, ezalatt a páholybeli közönség egy része legnagyobb élvezetét abban találja, hogy fenszóval társalog, fenhangon kaczag, a mit ha más ember tenne, egyáltalában nem találtatnék illedékesnek; de a páholybeli közönség a „high life“ közönsége, és a mit az tesz, az mind szép, kecses. Az urhölgyeknek szabad szivarozni, lovakat hajtani, a színházban varrással foglalkozni, a közönségnek hátat fordítani, a vigalmakban másokat lenézni, szóval minden, de minden szabad; az együgyűség: naivságnak, a merészség: genialitásnak, az illetlenség: csintalan szeszélynek, a gőg: magas önérzetnek nevezetik; miért? mert isten kegyelméből főurhölgynek született. Ki fog tehát még csudálkozni azon, hogy Igardy Malvin szép tulajdonai közül első helyen említém, hogy grófnő?

De volt azonkívül még sok más szép tulajdona. Valóban szép nő volt; valóságos fejedelmi szépség. A ki csak meglátta, annak mintegy fogva maradt a tekintete rajta, és minél többet nézte, annál jobban bonyolódott be e szépségek tömkelegébe; nem tudta, mit bámuljon inkább, azt a gyönyörű arcot-e, a melyen a szemek kékek is voltak, feketék is voltak, és ragyogóbbak az ég csil-

lagainál; — és e viritó arczok, a legszebb fekete hajzattal voltak körülárnyalva; — a piczi finom ajkakat-e, a mik olyan pirosak, mint a dagadó rózsabimbó, és telided-telvék hamis, kecses, búbajos mosolylyal; a kissé előreálló, gödörkés álat, a finom metszetű, hosszukás görög orrot, a fenséges szemöldöket, és a magas, sima, merészen kiszögellő homlokot; vagy a junoi termetet-e, szoborszerűen felnyuló nyakával, a melyen e búbajokkal gazdag fő olyan könnyen, olyan büszkén, olyan kecsesen nyugovék, mint rengő indáján a feselő rózsa; vagy végre azt a tündérszerű könnyedséget-e, mely e nő minden mozdulatát olyan kecsessé, megragadóvá tette.

Hát még mennyire értett azon nagy művészethez, mely a női szépségre nézve ugyanaz, a mi a festőre nézve a színek rendezése, a zenészre az ellenpont ismerete, a költőre a nyelv érzéke; a mely nélkül a természet gazdag adományai soha sem emelkedhetnek a művészi tökély magasságáig; a mely által a természetes szépség egyedül válhatik eszményivé; azon művészetet, mely, mint minden igazi művészet, csak hosszas tanulmány útján megszerezhető, és azért mégis pusztán tanulmány útján soha el nem érhető, hanem születni kell reá, mint Raphael a festészetre, Canova a szobrászatra, Beethoven a zenészetre, Elszler a tánczra, I. Napoleon a világhódításra, értjük —

alig merjük kimondani, annyira félünk, hogy a gunyorra hajló jelen nemzedék tulságosnak találja állításunkat, kétségbe vonja igazságát — értjük a női szépség-fény körzetét, az — öltözködés művészetét!

Ennyi kitűnő tehetség mellett — pedig mennyi van még hátra, melyeket képtelenek vagyunk e keskeny keretben előtűntetni! — csudálkozhatni-e, hogy Igardy Malvin megvolt elégedve magával, és azon meggyőződésben élt, hogy a mely férfit ő meg akar hódítani, azt okvetlenül rabszolgájává teszi?

Nem pusztá önhittség, tapasztalatok, számos tapasztalatok érlelték meg benne ezen meggyőződést. — Azon három év óta, hogy özvegy — mellesleg megérintjük, hogy házassága második évében férjét veszté el; párbajban halt meg, — de még ezelőtt is soknemű lélektani kísérletet tett a szivek körül, és dicséretére kell mondanunk, csupán kiváló példányokat választott tanulmánytárgyául: híres tudósokat, a kikről azt tartotta a világ, hogy a könyveken kívül érdekes tárgy nem is létezik számukra; vagy szeleburdi ifjakat, kikről azt hitték, hogy tartós érzelemre nem is képesek; vagy tikkadt szívű arszlánokat, kikben minden melegebb érzelem kihálva látszott; ilyeneken kísértette meg erejét, és mindig — ő maradt a győztes.

Ilyen soknemű tapasztalatok után az is természetes, hogy egy részről nem igen hízalgő véleménye volt a férfiak felöl, és más részről minél több imádója volt, annál inkább vágyódott hódolatok után. Első pillanatra e két tulajdon ellenkezni látszik egymással, pedig az életben mégis rendesen együtt szoktak járni. Minél több csatát nyert a hadvezér, annál égetőbbé lesz diadalvágya; már nem is annyira a diadal, mint maga a harci izgatottság ingerli, és a kaczér nő és nagy hadvezér között csak a czél és eszközökre nézve van különbség, a vágy, az érzés ugyanaz. Így érintkeznek a végletek.

Mondtuk, hogy az izgalom még szebbé teszi Igardy Malvin grófnőt; szebbé igen, de szeretetreméltóbbá nem. Mert Igardy Malvin ilyenkor nagyon nyugtalan, heves, indulatos, és cseppet sem szelíd lelkületű. Inkább hasonlít egy kis ördöghöz, mint angyalhoz. Cselédjei nagyon félnek ilyenkor tőle, és a mennyire lehet, kerülük is a vele való érintkezést; mert volt rá eset, hogy az ily érintkezés csattanóssá is vált a grófnő részéről, a minek pedig még a legjobban fizetett cseléd is csak akkor teszi ki magát, mikor elkerülhetetlenül szükséges.

Magában van tehát a teremben; gazdagon butorozott, tágas terem ez, Malvin nappalija; de ha még egyszer olyan nagy volna, nem találná

benne helyét. Indulatosan jár fel s alá; majd meg egyik ottomanra dől, török módra gunyasztva, és fejét két kezével megtámasztva. Majd ismét felszökik, újra fel és alá méregeti a termet; egyik szögletben palizander talajon nagy alabastrom virágtartó áll, gyönyörű szép faragvány, melynek árán három szegény családot bizvást boldoggá lehetne tenni; a virágtartó tele van a legszebb délővi virágokkal, kameliákkal, rhododendronokkal, azaleákkal, kaktusokkal, narancsvirággal, vanigliával. Malvin hirtelen megáll a virágtartó előtt, és izgatottságában tépegetni kezdi a gyönyörű növényeket, hogy kis idő múlva a szép fehér, lila, piros és zöld levelek szerte hevernek a persa szőnyegen.

Majd azt is megunva, távozik, óráját nézi, két negyedét mutat ötre : látszik, nem igen kedvére mutat az óra; mert haragosan ellöki magát; bizonyára az is a talajra esik, ha gyémántcsattal ruhájához nincsen tűzve; ismét az ottomanra veti tehát magát, és egy ideig azzal mulatja magát, hogy bő ujjairól a csipkét tépegeti; mind drága, brüsszeli csipkék ezek, ezrekre menő értékkel, de mit törődik ő azzal? Majd vesz ő magának másokat, ha ezeket elrontotta; arra való a nagy gazdagság; és majd kiszidja a komornát, miért nem varrta meg erősebben. Neki tudni kell, hogy a grófnőnek indulatos perczei is szoktak lenni.

Végre ezt a mulatságot is megunván, a csengetyű zsinórát rántotta meg, mire nagy sietve egy nő lépett be.

Ez a nő már sem nem nagyon fiatal, sem nem nagyon szép; azaz, hogy szép soha sem lehetett, hanem annál karcsubb volt; olyan karcsu, hogy szinte megfoghatatlan, mi tarthatja össze e nő derekát testének többi részeivel. Csont és hus az nem lehet.

E bámulandó karcsuság és arczán bizonyos valami első pillanatra elárulja, hogy franczia; ez a valami pedig sajátságos egybekeverése a bátorság és alázatosságnak, a könnyelműség és számító önérdeknek; a sima nyájasság és heves indulatosságnak, a ragaszkodás és önfejűségnek. Más nemzetbelinek arczán hiába keressük e sajátságos kifejezést.

Öltözete mutatja, hogy felsőbb szolgálattevői minőségben van a grófnő körül; az az alázatos, minden szolgálatra kész sürgősség azonban, a melylyel a szobába lépett és az urnőhez közeledik, kiáltó ellentétben áll válogatott öltözkéivel. A török rabszolga, kinek élete függ ura kegyétől, nem lehet alázatosabb, mint most e nő.

Ezt a nőt Mademoiselle Fouchonnak hívják, és jelenleg a grófnő társalkodónéja.

— Miért nem huzzák már fel az ablakfüggönyöket? — kiáltá eléje Malvin, parancsoló,

indulatos hangon, meglehetősen jó francia nyelven. — Mit csinálnak maguk egész nap? Nem látják maguk, hogy már sötét este van? Maguk bizonyosan alusznak oda künn! Valóságos naplopók!

És a legkeserűbb bánatom, melylyel most az urnő a demoisellet illette, nem a kemény, parancsoló hangban, sem a „naplopó“ czimben, hanem azon gyanusításban volt, hogy ő „aludt oda künn!“ A ki e nő jellemvonásait csak némileg ismeri, felfoghatja, mennyire sértő reá nézve e szemrehányás; éjjel sem tud ő úgy aludni, mint más becsületes cseléd, mennyivel kevésbbé nappal!

De a társalkodónő, mintha csak a legédesebb hizelgésekkel halmozták volna el, olyan hálatelt mosolylyal nézett urnőjére, és csak annyit mondott:

— Bocsánat, grófnő, valóban elfelejtettem!
— Ezzel oda repült az ablakhoz, és felhuzta a függönyöket.

Ennek aztán az lett a következése, hogy a szoba azon módon tele lett vakító világossággal és tikkasztó hőséggel, — mert történetünk szeptember vége felé veszi kezdetét, mikor még mindig olyan idők szoktak járni a fővárosban, hogy a ki csak teheti, nap közben lefüggönyözve tartja az ablakokat.

— Hát most már megint mit csinál? — kiáltá az urnő indulatosan. — Nem látja, mint tódul be a nagy hőség! Ah, mennyire ügyetlen maga!

— Bocsánat grófnő! Nem vettem észre! — volt reá ismét a felelet a demoiselle részéről, ugyanazon édes, nyájas mosolylyal, és gyorsan leeresztette a függönyt.

Mire az urnő visszadőlt a kerevetre, és hargagos kedvetlenséggel merengett maga elé.

A demoiselle egy pillanatig nyugodtan vizsgálta urnője arcát, aztán halkal odalépett hozzá, és térdre ereszkedvén előtte, a csipke-fodrokat kezdé helyre illesztgetni urnője ruhaujjain, és mikor ezzel készen lett, még mindig ott maradt térdelő helyzetében, és a grófnő kezét gyöngéden a magáéba fogván, kéjes elragadtatással nyugasztá rajta tekintetét, időről-időre forró csókokkal halmozván el azt.

Az urnő egy ideig nyugodtan türte e hódolati nyilatkozatokat, mintha észre sem venné.

— Ugyan ereszd el már a kezemet! — mondá végre, és visszarántotta kezét.

— Oh ne, drága grófnő! — esedezett a demoiselle. — Engedjen tovább is gyönyörködnöm ez isteni kéz bájain! Valóban, szebb kezet az ég nem alkothatott! E dagadó, gömbölyű kar, e klasszikus hajlások, e finom metszetű kéz, ez

ätherileg gyöngéd ujjak, e rózsapiros körmöcskék, és az a vakító fehérség, és az a hév, selyemlágy, édes ruganyosság! és az a delejes vonzerő, mely belőle kiömlik!

Jól van, jól, hamis macska! — jegyzé meg reá az urnő mosolyogva, és már nem rántotta vissza kezét.

— Nem vagyok képes kifejezni azon gyönyörérzést, a mely szívemet általrengeti, midőn e bűbajos iczi-piczi (mignon) kezecskét, a legkisebb kezecskét valamennyi világon, ajkaimhoz szoríthatom! Hát még milyen nagy lehet azon férfi boldogsága, a kinek megengedtetik, égő ajkaihoz emelhetni e tündérujjakat! Meg nem foghatom, mint tudja még kiereszteni! Ha én férfi volnék, meg kellene örülnöm a gyönyörtől, midőn e kezét a magaméba szorítom! — folytatá a társalgónő, egyre növekedő hévvel.

És a rajongó hizelgések végkép elfelejtették Malvinnal nagy felindulását; nem szólt ugyan semmit, de arczáról mindinkább eltűnt a haragos kifejezés, szép fekete szemei szeliden merengtek maguk elé.

II.

Egy, a ki a „műveltség“-et terjeszti.

— Nem keresett senki? — kérde aztán szünet mulva.

— Oh, dehogyan nem! — viszonzá a társalkodónő. — Akár hányan. És úgy sajnálták, hogy tiszteletüket nem tehették! De igazán, nem kis kegyetlenség is az, egy egész napra elzárkozni a világ előtt, mikor az emberek úgy égnek a vágytól, közelében lehetni!

— Ej mit! Nem érdekelnek engem az emberek! — veté oda Malvin unottan.

— Az igaz! — jegyzé meg reá a társalkodónő. — Persze, ha nem érdekelnek! Oh, mi szépen mondja ezt a mi halhatatlan Févalunk:

„És ha volnál szép, mint a csillagos ég,
Ifju, mint a tavasz, bájos, mint a hajnal,
Nem kellesz, mert nem szeretlek.“

És olyan forrón, olyan rajongó lelkesedéssel szavallá a nő e sorokat, hogy lehetetlen volt, el nem ragadtatni általuk. Azután elhallgatott; várta, hogy urnője mondjon valamit, és midőn erre hiába várna, kis idő mulva újra kezdé:

— De mit mondana hozzá grófnő, ha meg-

tudná, hogy olyan valaki is volt itt, a ki érdekli?

— Ki lehet az? — kérde a grófnő.

— Szép, fiatal, égő tekintettel, mosolygó ajakkal; szép, göndör haju ifju! — mondá a társalkodónő, fürkésző tekintettel urnőjére.

— Gróf Zádor Elek? És miért nem bocsátottad be? — kérde Malvin, felszökve ültéből, mintha villanyütés érte volna.

— Nem, az nem, hanem gróf Badacsonyi József.

— A Pipsz?! — viszonzá Malvin, fájdalmas csalódással. — Azt ugyan jól tetted, hogy be nem bocsátottad! — és visszahanyatlott az ottomanra.

— Pedig mint csudálkozott, midőn megtudta, hogy a grófnő nincsen honn! Látszott az arczán, hogy nagyon fáj neki az elutasítás. Olyan lassan távozott! Szinte nevetnem kellett rajta! Mégis bohó ember az a Badacsonyi, hogy azt hiszi, olyan isteni nő, mint a grófnő, örökké érte fog hevülni! Milyen különbség közte és gróf Zádor Elek között!

— Valld meg, hamis macska, — mondá most Malvin, — csak azért hoztad föl e dolgot, hogy Zádor nevét kicsaljad tőlem?

— Oh nem, grófnő! Én nem vagyok olyan vakmerő, hogy ki akarnám lopni szive titkát; de

hisz én ezt ugyis tudtam már! — viszonzá a társalkodónő bensőséggel.

— Tudtad? Mikor még magam is alig tudom, ha szeretem-e? — mondá Malvin nevetve.

— Mikor először megláttam, mindjárt gondoltam: Ez azon ifju, a ki az én urnőm szerelmére érdemes! Ez vagy senki.

— De hát ha ő engem nem szeret? — jegyzé meg Malvin, és ajkai fájdalmasan vonaglottak.

— Ah! az lehetetlen! — veté ellen a társalkodónő hévvel. — Hol volna a világon az a férfi, a ki ennyi báj és szépségre lángra ne gyulna?

— Pedig mégis úgy van! Nagy okom van hinni, hogy ez ifju engem nem szeret! — viszonzá Malvin, és ismét tépegetni kezdé a csipkéket öltönyén.

— És miből gyanítja ezt a grófnő? — kérde a társalkodónő álmélkodva.

— Miből? mindenből! — mondja rá az urnő indulatosan. — Nem gyanitom, de bizonyosan tudom! Nem veti alá magát! Követelésekkel lép föl ellenemben, és midőn nem úgy cselekszem, a mint ő kívánja, megszökik tőlem, nem is mutatja magát előttem! Makacs, önfejű ember!

— Talán bizonyosságot akar elébb szerezni magának, ha a grófnő őt szereti-e!

— Hisz az, az! — kiáltá fel Malvin, növekedő indulatossággal. — Épen ez az, a mi fellázaszt ellene, a mi örvöngésbe hozza szívemet! Ugy viseli magát irányomban, mintha közrendi nő volnék! Csak annyit közelit felém, a mennyit én feléje közelgek; koczkáztatni nem akar semmit!

— Tehát közeledjék hozzá a grófnő! — mondá a hű társalkodónő.

— Igen, hogy aztán én ő belé legyek szerelmes, és rabszolgája az ő szeszélyeinek? — viszonzá Malvin kedvetlenül.

— Tehát a grófnő még nem szereti őt?

— Még nem, de érzem, ha soká űzi így furfangos mesterkedéseit, képes lennék valóban szerelmes lenni belé.

— Szegény urnőm! Attól csakugyan az Isten óvja meg! Nincsen is ostobább dolog, mint szerelmes lenni olyan férfiba, a ki minket is szeret! Fi donc! ez olyan közpolgári, olyan fűszerárusszerű! Még talán nőül is megy hozzá! — viszonzá a derék francia nő, igazi elszörnyűködéssel.

— Még nem találkoztam olyan férfival! — mondá Malvin, mintegy öntudatlanul. — Mit tett velem csak e napokban is! Ostendban volt, ő miatta hagytam el Ostendot, ő miatta jöttem vissza a fővárosba, e porral és hőséggel telt irtóztató,

kemenczébe! Te ezt nem is tudtad; vagy bizonyára tudtad, te hamis macska!

— Hogyan tudtam volna, mikor egy szót sem szólt róla a grófnő? — jegyzé meg reá a társalkodónő.

— Nem szóltam, mert szégyeltem magam! — kezdé újra Malvin, és szép, piros arcza halvány lett a szégyen gondolatára. — Ilyen dolog még nem történt velem! Oh! de lakolni fog érte! Készerűen fog érte lakolni! Olyan szerelmissé teszem belém, hogy őrvjögésbe hozza őt egy tekintetem! Iszonyuan meg fogom magam boszulni! Igaz! hát mit tett velem Ostendeban! A sétányon vagyunk, én meg ő és sok mások; elhalmoz hízélgésekkel, magasztalásokkal; tudtam, hogy szivből jönnek e magasztalások, és meg voltam győződve róla, hogy szeret; megérkezettnek vélem tehát a pillanatot, hogy felsőbbségemet éreztessenem vele; azt hittem, ez még inkább fellobbantja majd érzelmeit; megengedem tehát gróf Kamoinskynek, hogy udvaroljon körülöttem; a bolond ember már rég ögyelgett körülöttem, azt hitte tehát, komolyan figyelemre méltatom, és egész este tele beszélte fejemet; egy pillanatig sem távozott mellőlem. Jól láttam, hogy Zádor boszankodik ezért, és azt hittem, csak annál inkább árulja el érzelmeit; de hát mit tett? Azt hiszed, közeledett hozzám? Nem az! Azon módon báró Pfefferson-

néhoz szegődött, ahoz a csúf varangyhoz, a kiról azt mondták, hogy harmadik szépség a fürdön; ahoz szegődött, mulatott vele egész este, olyan vidáman, olyan jókedvűen, hogy szinte megfultam mérgemben; én, mintha csak a világon sem volnék; csak másnap reá akart ismét eljönni hozzám; de én — mint tudhatod — el nem fogadtam látogatását, és ő, a makacs, büszke, önfejű, nem hogy igyekeznék megengesztelni, bocsánatot kérni vétségeért, a mint én azt olyan büszkén vártam, más nap reá elhagyja Ostendeot, és ide jő Pestre!

— Nyilván azért tette, mert nagyon szereti a grófnőt! — jegyzé meg reá a társalkodónő. — Meglehet, épen büszkesége tiltja, megmutatni, mennyire szereti!

— Magam is azt hiszem; — mondá reá Malvin. gondolatokba merülve. — Számításból kerül. Meg akar alázni; jó, elfogadom a harczot, készen vagyok mindenre, csak hatalmamba kerítem! — Az utolsó szavakat szinte gyűlölségi szenvedélyességgel ejté ki.

— Báró Bogyiszlóy ő nagysága! — jelenté most a belépő inas.

— Jöjjön! — kiáltá erre Malvin, és lázas hévvel szaladt az ajtó felé.

— Victoria! — hallatszék még mikor az érkezett nem is volt egészen ben a teremben.

— Igazán? — kérdé Malvin, és nagy elra-

gadtatásában mindkét kezét szorította meg a belépőnek. — Igazán Victoria? Oh, maga mégis csak kedves ember! — és a legnagyobb izgatottsággal a szoba tulsó végébe vonta maga után az ujonnan érkezettet, és ott a pamlagra ülve, helyet mutatott neki maga mellett, és aztán újra kezébe szorítván annak két kezét, alig fékezhető kíváncsisággal mondá:

— No, most szóljon, beszéljen, mit mivelt, mit végzett? Beszéljen, édes lelkem bárója! beszéljen el mindent; egy szót se hallgasson el! Tehát igazán Victoria?

— Igazán, igazán! — viszonzá amaz, most már sokkal nyugodtabban, mint első ízben, a mi meglepő ellentétben volt Malvin izgatott kíváncsiságával.

A társalkodónő, a ki szintén tanuja volt e jelenetnek, most jónak látta, távozni a szobából, elébb azonban olyan alázatos és tiszteletteljes bókot csinált az ujonnan érkezett férfinak, a minő csak francia társalkodónőtől telhetik ki.

III.

Egy tanuja az időeknek.

— No hát most szóljon, kérem! — kezdé újra a grófnő, midőn magukban voltak:

— Engedje meg méltóság, hogy elébb kissé rendbe szedjem eszméimet. Megvallom, még jóformán azt sem tudom, hol kezdjem! — viszonzá a férfi, kényelembe tévén magát a pamlagon.

— Oh, menjen csak, báró! — mondá Malvin indulatosan. — Maga ma kiállhatlan! Csak fagatni akar! Talán nem is végzett semmit!

— Mennyire érdemlem e szemrehányást, erről tények tanuskodjanak! — viszonzá a báró, és egy levelet nyújtott oda Malvin grófnőnek.

— Levél Zádortól! — kiáltá ez nagy örömmel, és kiragadva azt a férfi kezéből, felszökött ültéből, felbontotta és elmerült annak olvasásába.

Használjuk mi is e szünetet, és vessünk egy tekintetet a derék férfira.

Az inas jelentéséből tudjuk, hogy Bogyoszlóynak hívják, és hogy báró. Ez utóbbit egyébiránt különben is gyaníthatnók; mert nagyon is fesztelenül, kényelmesen ül a pamlagon. Nemcsak hogy jobbik lábát balján keresztbe vetette, de mind a két kezével által is kulcsolta, mintha attól tartana, hogy elszalad tőle. Azon kívül arca is mutatja, hogy a magasabb körök született tagja. Nem hogy ez arcz kitűnő szépséggel dicsekednék; erre sem a gondos ápolásra mutató, de kissé nagyon is rőt, és állán szépen kiborotvált szakáll, sem a szertelen hosszú orr, sem végre az egész

arcznak a ránytalan hirtelenséggel álla felé szögellése nem tarthatnak jogszerű igényt; de azért mégis félreismerhetlen rajta az aristocraticus jelleg. Az a tiszta, fellegtelen homlok, a mély horpadások a szemek alján, az egész arcznak sajátosságosan merész, kihívó kifejezése, és a főnek daczosan hátravetett tartása, fennem mutatják, hogy született aristocratát van szerencsénk benne megismerni.

És ezt tudva, senki sem fogja tőlünk kívánni, adjuk elő ez ember foglalkozásait. Hogy mivel foglalkozik tulajdonkép, azt bajos megmondani; legfőlebb is azt mondhatjuk, mivel nem foglalkozik: gazdászattal nem, mert ősi javait jónak látta bécsi és pesti uzsorások kezébe játszani; ezek nyilván jobban viselik majd gondjukat nálánál. Iparral szintén nem foglalkozik; ez nem való nemes embernek, annál kevésbbé mágnásnak, és az nem is szép az angoloktól, hogy a legnagyobb aristocraták, earl-ek és peerek nagy részt egyszersmind gyártulajdonosok is, és gróf Széchenyi István nem tudta, mit beszél és kinek beszél, midőn több ízben az angol aristocratiára figyelmeztette rangtársait e tekintetben; kardot szintén soha nem forgatott, annál kevésbbé tollat, legkevésbbé pedig könyvet; az elsőhez nem volt kedve, a másodikat ostobaságnak declarálta, és Eötvös, Kemény, Jósika, bizonyára csak azért ke-

verődtek az „írkászok kompániájába“, mert még nem készült volt el az országos tébolyda, a mihez elvitázhatlan érdemet szereztek maguknak ez által. A tudományra már nagyobb hajlandósága lett volna, csak hogy ahoz meg könyveket kell olvasni, a könyvek pedig „egytől-egyig unalmasak“, így tehát az is elmaradt.

De azért ne higgyük, hogy üres ideje, vagy üres erszénye volna : koránt sem : sőt inkább, nagyon sok a foglalkozása : nélkülözhetlen tagja ő nemcsak az emberi, de a mi sokkal több ennél, a főuri társaságnak. Mikor valami „kényes“ ügyet el kell intézni, alkalmasabb embert nem találhatni erre, mint báró Bogyiszlóyt. Maga a discretio, a leleményesség, az erély, a buzgalom, és mert ilyen kényes ügyek igen nagy számmal és nagy változatossággal fordulnak elő a nagy világban, Bogyiszlóy ott igen szívesen látott ember; mind-egyik azt hiszi, csupán az ő ügyeiben fáradoz; csakis az ő titkaiba van beavatva, máséba nem, másnak a világért sem tenne hasonló szolgálatot, és mindenki ügyekszik is érdem szerint megjutalmazni „önzetlen“ hiv szolgálatait. Nagyon el van tehát foglalva, és csak úgy él mellette, mint akár-melyik országos nevű főúr.

Ezalatt Malvin kétszer is elolvasta a levelet, és azok az örömmel telt szemek, kipirosodott arcok, és édes mosolyra gerjedt ajkak

mutatják, hogy tartalma igen kedves lehet reá nézve.

— Oh, maga kedves, kedves báró! Ki nem mondhatom, minő nagy örömet szerzett nekem e levél által! Ki nem mondhatom, milyen nagyon le vagyok önnek kötelezve e levélért!

— Oh, kérem! Sőt inkább, szerencsésnek érzem magam, hogy méltásádnak némi szolgálatot tehettem! — viszonzá amaz, udvariasan hajtogatva magát a pamlagon.

— Hanem mondja csak, édes báró, mint sikerülhetett önnek e nagy munka? Mert őszintén mondva, ilyen fényes eredményre magam sem számíték! — mondá Malvin, újra helyet foglalva Bogyiszló mellett.

— Megvallom, nem is kis fáradságomba került; mert Zádor rettenetesen fel volt indulva. De el voltam határozva, legyőzni minden akadályt, és az erős akaratnak semmi sem lehetlen!

— Kivált olyan ügyes, olyan jeles embernek, mint ön! — tévé hozzá Malvin lekötözve.

— Oh, kérem! Ha van bennem némi ügyesség, ezt csupán azon erélynek köszönhetem, melyre a grófnő bizalma serkentett, és azon tudatnak, hogy ezáltal egy kedves, szeretetreméltó hölgynek néhány boldog órát szerezhetek! Ilyen

czélért, grófnő, én mindenre képes vagyok! — viszonzá Bogyiszlóy udvariasan.

— Ez szép, valóban szép öntől! — egyebet nem tudott Malvin felelni, és csak kezét szorította a nemes emberbarátnak örök lekötelezettségének jeléül. Csak kis szünet mulva ébredt fel újra nagy kíváncsisága.

— Hanem most ne kinozzon tovább hallgatásával! Mondja meg, mint járt el a dologban; mit mivelt, mit beszélt, míg czélhoz jutott! Ha nem tudok meg körülményesen minden részletet, még mindig álomnak tartom az egészet! Ez a levél is csak álom, és nem valóság! Kérem, édes báró, szóljon, mondjon el mindent! Ugy-e bár, nagyon haragudott reám e makacs ember? — mondá Malvin, hévvel.

— Ugy van, grófnő! — felelé Bogyiszlóy, kit a szép nő elragadtatása cseppet sem hozott ki nyugodtságából. — Ugy van, grófnő, Zádor nagyok fel volt indulva. Föl nem tudta fogni, mint lehet az, hogy méltád épen akkor tüntette ki Kamoinszkyt kiváló figyelemmel, midőn neki annyi jelét adta a forró vonzalomnak.

— Tahát azt hitte, hogy nem szeretem?

— Nem, azt nem hitte, hanem igenis azt, hogy méltád nem tud mélyen érezni.

— Azt hitte? — kiáltá fel Malvin ijed-

ten. — És ugy-e bár, ön az ellenkezőről győzte meg őt?

— Bocsánat, grófnő, de én egyáltalában nem tartom szükségesnek, hogy a nők érzületét hosszasan bonczolgassuk! — jegyzé meg Bogyiszlói nyugodtan. — Minek kötnők le a nő szabad akaratját, midőn az nem is szükséges? Avagy a nő, olyan nő, mint méltád, kevésbbé szeretetre méltó-e, ha azt hiszszük, hogy nem tud igazán szeretni?

— Tehát mint győzhette le mégis nehezte-
lését? — kérde a grófnő, kinek e szavak mindig
jobban költöttek fel kíváncsiságát.

— A legegyszerűbb módon a világon! —
felelé Bogyiszlóy, pusztulhatlan nyugodtsággal.
— Megkérdeztem, ha ő megvan-e győződve arról,
hogy méltádát komolyan szereti-e?

— És mit felelt arra? — kérde a grófnő
hévvel.

— No természetesen, hogy véghetetlen sze-
retetre méltónak találta méltádát! — viszonzá
amaz, udvarias mosolygással. — És szeretném is
látni azt a fiatal embert, a ki ennyi ritka szépség,
ilyen elragadó tekintetű szemek, ilyen virító ar-
czok, ennyi csábulatos bűbáj láttára még hidegen
latolgatni tudna.

— De mégis, mit mondott neki? — kérde a
grófnő, kit a báró szavai és azon tüzes hév, mely-

lyel azokat mondá, mindig türelmetlenebbé, nyughatatlanabbá tőnek.

— Épen ezt mondtam neki! — mondá Bogyiszlóy, diadalmasan ragyogó arczezal. — Lefestettem neki mélsád megragadó szépségét, igézetes bájait, és azon ki nem mondható gyönyörézetet, mely a lelket eltölti, mikor ilyen nőt meghódítunk, még akkor is, ha tudjuk, hogy nem képes igazán szeretni.

— És mit mondott reá Zádor? — kérdé Malvin grófnő, halk hangon, ragyogó tekintettel.

— Azt, — felelé Bogyiszlóy mosolyogva, — hogy ő milyen nagy bolond volt Ostendeban, és magán kívül volt haragjában, és alig birtam őt visszatartóztatni, hogy még abban a perczen ide ne szaladjon!

— És minek tartóztatta őt vissza? — kérdé Malvin nehezteléssel.

— Azért, mert elébb értesíteni akartam mélsádat az eredményről. Félttem, ha Zádor megelőz, mélsád képes volna mir nichts dir nichts elfogadni őt, sőt tán viszonozni is szerelmi ömledéseit, és képzelje csak, mennyire megrövidítettük volna ezáltal a mulatságot! — felelé Bogyoszlóy mosolyogva.

— Igaza van! — mondá reá a grófnő ne-

vetve, és a lázas izgatottság egyszerre eltűnt arczáról. — Jól tette, nagyon jól tette, hogy visszatartóztatta! Jobb, ha holnapig elhalasztjuk a találkozást! Oh, ne örüljön olyan könnyen a diadálnak! — mondá, fel és alá járva a szobában. — De bizonyosan tudja, hogy holnap eljő Jablonkayékhoz? — kérdé aztán, Bogyiszlóy előtt megállva, a ki szintén fölkel, és távozásra készült.

— Hogy ne, mikor a levélben is megírta! — mondá ez nyájasan.

— Igaz, igaz! De az egész olyan hirtelen, olyan reményen felül gyorsan fejlődött, hogy alig tudom magam beletalálni az új helyzetbe! Oh, nagyon jól tette, kedves báró, hogy visszatartóztatta őt! Ha én ez embert ma látom, nem tudom, ha nem követe-e el valami bétise-t! — mondá vidám elevenséggel.

— Ezeket pedig mindig jobb, lehetőleg későre halasztani! — viszonzá amaz mosolyogva. — De most mennem kell! Ajánlom tehát magam, és engedje méltásád, hogy tovább is en miniatur a gondviselést játszszam szíve körül! — tévé hozzá a legnyájásabb udvariassággal.

— Mindig, édes báró, mindig! — mondá Malvin derűlten. — Ön kivívta magának a jogot, hogy titkaimba beavassam, ámbár megvallom, még mindig félek egy kicsit öntől!

— Tőlem! és miért? — kérde a báró mosolyogva.

— Mert nem engedi magát lekötölezni! A független emberek veszélyesek is lehetnek!

— Még a barátok is, méltsád? — kérde Bogyiszlóy bensőséggel.

— Még azok is! Ki tudja, maradunk-e mindig barátok!

— Jó! — mondá erre Bogyiszlóy mosolyogva. — Legyen tehát biztosítéka a grófnénak! Hol tartja felesleges pénzét?

— Ott ama szekrényben.

— Szabad-e a kulcsot kérnem?

A grófnő átadta neki a kulcsot, és a nemes báró két ezres bankjegyet vett ki a pénztárból.

— Ha vissza találnék élni bizalmával, hiresztelje ki, hogy én pénzért szolgáltam méltsádnak! Azt tartom, ez elég biztosíték! — mondá nyájas, nevető arczczal, és miután a két bankjegyet tárczájába tette, és Malvinnak tiszteletteljesen kezét csókolt, távozott.

IV.

Főuri vigalom.

Az ötvenes években — mert e történet akkor játszódott le — gróf Jablonkay György táncz-vigalmai a nevezetességek közé tartoztak a két testvérházában; nem csak azért, mert fény és pompára akármelyik fejedelmi vigalommal vettek, hanem főleg azért, mert a vidám külső alatt mindig komolyabb, országos czél rejlett. A gróf azon fájdalom, hazánkban is ritka főurak közé tartozik, a kik teljesen fel tudják fogni az állás hivatását, és a legszebb összhangzatba tudják olvasztani az aristocraticus kiváltságot a forró hazaszeretettel. Fejedelmi vagyonnal van megáldva, mennyi alkalma nyílnék tehát neki, harácsolni a nagy birodalmi világvárosokban, elverni a nagy kincseket lovakon, kutyákon, lóversenyi fogadásokban és a színpadokon kiállított szépségeken; de ő nem vágyódik ilyen dicsőség után; egészen más dicsőség után áhitozik az ő lelke; azon dicsőség után, hogy a haza első polgárának neveztesse, azon dicsőség után, hogy mindenik fiának — és a magyarok istene hét fiúval áldotta meg — ép annyi vagyont biztosítson, mint a mennyivel ő bír, fiaiból pedig olyan főurakat

neveljen, a kik úgy tudják szeretni a hazát, mint a hogy ő szereti.

A világvárosok arszlán-clubbjai tehát tán névről sem ismerik gróf Jablonkay Györgyöt, de annál jobban ismeri nevét a haza. Nagy és nehéz feladatot tűzött volt ő akkor ki magának; olyan feladatot, a melynek csak az tudja, mennyi lelki erő kívántatik sikeres megoldására, a ki valaha tapasztalta, mit tesz az, másokat bátorítani, biztatni, míg magunk is csüggedezünk; olyan feladatot, a melylyel csak az küzdhet meg a biztos siker reményével, a ki maga is a rajongó hit ihletett lelkesültségével a rideg jelenen túl a szebb jövőt látja földeregeni. Mert csak az tudja meggyőzni a kételkedőt a másvilági boldogságról, a ki maga is rendületlenül át van hatva annak multhatatlan lételéről.

Ezt tűzte ki magának a nemes gróf, és azért nyitotta ki egykor-máskor fényes termeit egy-egy tánczvigalomra. Mikor a fővárosban nagyobb számmal együtt voltak az ország előbbkelő tagjai, vagy mikor valamely nagy fontosságú eszmét országos tudomásúvá kellett tenni, vagy mikor mély fájdalomnak el kellett oszlatni csüggesztő sajnását, akkor a nemes gróf tánczvigalmat rendezett! Vigalmat mindenki rendezhetett, a kinek módja volt hozzá; vigalomra mindenkit meg lehetett hívni, arra nem kellett engedelmet kérni sen-

kitől; azt hihatta, a kit tetszik; tánczolni, vigadni, mulatni, nevetni mindenkinek szabad, és gróf Jablonkay György kellőleg gondoskodott is róla, hogy vendégei jól mulassanak. Ha még olyan szomoruan jöttek is hozzá, mindig tudott ő valamit, a mitől vendégei felvidultak.

Most is ilyen körülménynek köszönhetjük a tánczvigalmat.

A magyar tánczvigalmak sok tekintetben különböznek más nemzetnek ilyennemű mulatságaitól, azért ovakodunk is lehetőleg báloknak nevezni azokat. A francia „bal“ kiváló jellege a lengeteg vigadási vágy; az angol „bal“-jában is tulnyomólag az ész embere; a német vigalmak jellemzésére pedig elég mondanunk, hogy mostanság kedvencz tánca a „Zepperl.“ Mennyire más a magyar tánczvigalom! A kinek kételyei lehetnének az iránt, ha valjon bir-e a magyar őss eredeti ki nem irtható, fel nem oszlatható nemzeti jelleggel, az nézze meg őt nyilvános vigalmaiban.

Tizenegy óra felé van éjjel; a palota ablakai fényes világossággal árasztják el az utczát, a mi annyival inkább szembetűnő, minthogy sok év óta ez ablakok rendesen be vannak zárva, mintha ott benn a napvilág sem kellene a mostani uristentől.

Máskülönben a palota nem mutat semmi változatot; olyan komoly, olyan csendes, mint máskor; csak az utczán élénkebb az élet körü-

lötte; diszkocsik, fényes hintók robognak végig rajta, az ország legelső családainak czimereivel; a palota előtt megállnak, fényes uri alakok szállnak ki belőlük, komoly öreg urak, és daliás dőlczeg ifjak és tündérszép hölgyek, valamennyien ékes magyar diszöltönyben; leszállnak, eltűnnek a csendes udvaron, a kocsik elhajtatnak és másoknak engedik át a helyet, és ez így tart tíz órától fogva éjfélig; egyéb változást nem venni észre a grófi palota körül.

De mennyire más most a palota belseje! Alig hagytuk el az előcsarnokot, és mintha tündérországba léptünk volna. Falaknak, boltozatnak semmi nyoma; az egész épület nagy, diszes kertté van átalakítva, idegen éghajlatu virágokkal, a milyent nem látni másutt; nem is virágok ezek, hanem valóságos fák, magasra felnyúló terebélyes ágak mélyen lehajló lombjaival, őlnyi szélességű levelekkel, harang nagyságu kelyhekkal, a melyeken keresztül gyémántszinű ragyogás rezeget, mint ha e zöld lombozat mögött az ég csillagai volnának felakgatva világításul. Imitt-amott keskeny nyílás van hagyva; mohlepte sziklaüreg sötétlik elénk, az üreg aljából kristálytisza vizsugár szökken fel, és nem esik alá többé, hanem eltűnik a magasban, mintha amaz enyhe illatárrá változott volna át, a melylyel a lég meg van telve,

vagy amaz üde szellővé, mely minden felől tavaszilag lengedez.

Ilyen tündérországi fény és pompa terül el a palotában; az egész nagy épület egyetlen roppant csarnokká van alakítva, lugasok, facsoportozatok által több osztályra választva, a melyeken a nagyszámu vendégek kényük-kedvük szerint mulatozhatnak.

Nem irjuk le egyenkint a változatos mulatóságokat; bármennyire érdekesek és tanulságosak legyenek is azok, nem szükség mindent leírni; csak azon csoportozatokat keressük fel, hol ismerőseinkkel találkozhatunk.

A csarnok közepe felül a nemzeti zene felvillanyozó dallamai szólnak; ott van a táncztér; és a mint belépünk, első pillanatra bűvöletes káprázat ragadja meg lelkünket. Nagy félkör alaku tér ez, felülről eleven zöld lombozattal szegélyezve; az ember szinte tündérorságban képzeeli magát; a merre a szem fordul, mindenütt kedvre gerjedt ifjak és fiatal hölgyek alakjaival találkozik, és minő hölgyalakokkal! A legtüze-
sebb képzelet sem tudna szebbet alkotni; Raphael ihletett ecsete nem tudott szebbet teremteni, a minőt itt láthatni, nem egyet, de számosat. Az ember nem tudja, mit bámuljon inkább, a mennyei szépséget-e, vagy a kincset érő öltönyeket, vagy a finom nemes izlést, a melylyel a természet

bájai eszményi tökélylyé vannak fokozva. És e bűbajos tündérvilág, mintha a végtelenségig terjedne. A körfalak magas, padlatig érő ódon velencei tükrökkel vannak berakva, melyeken az egybegyült bájos alakok újra meg újra ellebegnek, innen a káprázatos csalódás, hogy az egész világ tündérországgá változott át.

A kecses nőalakok közül Igardy Malvin grófnő sem hiányozik; de csak figyelmesebb szemlélet után lehet most reáismerni, annyira más ő most, mint midőn saját lakában vele találkozáánk. Nem mintha most nem volna olyan szép, mint akkor; oh nem! sőt inkább, sokkal, összehasonlíthatlanul szebb ő most. Arcza most is izgatott, de ez izgatottság megragadó, meghódító. A sziv tüzes lobbanatai derült jókedv ígézetes zománczával olvadnak rajta egybe; e ragyogó tekintet vetekedik a diadém gyémántos sugarával, mely fejét disziti; e kigyult kecses arcok megszágyenítik a szende rózsát, mely kebelére van tűzve, és egész lényén az a sajátságos bűvöletes fénykör, melyet a rajta levő sok drágakövekből visszaverődő sugarak körülötte képeznek, valamely régi istennőt tüntet elénk benne.

Egy ifju áll közelében; hogy ennek külsejéről fogalmunk legyen, elég mondanunk, hogy méltán foghat helyet e nő mellett. Nem tudjuk, ha Malvin grófnő a legszebb hölgy e társaságban,

de hogy ez ifju a legszebb férfi e társaságban, azt bizton merjük állítani, és nem egy nő ért velünk ebben együtt a jelenlevők közül; mert vajmi sok szép szem pislant lopva a magas homloku, barna arczu, fekete szakállu, vidám, nyílt tekintetű, méla mosolygásu, délczeg ifju felé. Ez ifju gróf Zádor Elek.

Csak hogy ő bizony nem igen veszi észre a feléje röpitett tekinteteket; neki csak egy nő számára van szeme, lelke, és ez Malvin. Az illedék nem engedi, hogy vigalomban a férfi kizárólag csak egy nő körül forgódjék, és gróf Zádor Elek is kénytelen hódolni a közvéleménynek, mások körül is forgódik tehát, leginkább férfiak körül, a kik nem érdekelnek bennünket, ha csak báró Bogyiszlóyt nem veszszük, a ki, isten tudja, mikép, de szintén jelen van, még pedig a tánczteremben, és egész chevalieri könnyedséggel hol valamely férfi, hol meg valamely hölgyhez közeledik; anynyi nagyuri méltóság sugárzik homlokáról, és olyan büszke, előkelő önérzettel hordozza hosszú orrát, mint ha a haza becsülete az ő görhes vállain nyugodnék. Mindenki számára van egy nyájas szava, egy bizalmas mosolya, csak Zádor Elek számára nincs; valahányszor ez feléje közelit, és ez vagy négyszer-ötször történt már azon félóra óta, hogy itt van, mindannyiszor ügyesen ki tudja kerülni a vele való találkozást, és midőn egyszer

mégis utját állja, a nemes báró olyan idegenül hidegen tekintett reá, mint a hogy csak a nagy urak szoktak olyan emberre tekinteni, a ki még nincs bemutatva nekik, és nem tudják, valjon mérközhetik-e ennek családi fája az övéikkel, vagy sem.

Zádor Elek azonban nem hagyja magát viszszerisztani e hideg tekintettől. Más alkalommal bizonynyal pisztolyra hívja azt az embert, a ki ilyen tekintettel merészkedik eléje lépni; de most ésrre sem veszi azt, annyira el van telve a szive keserű érzelmekkel, tomboló szenvedélylyel.

— Csak egy szóra, édes Bogyiszlóy! — mondá neki, hévvel ragadva meg kezét.

— Halkabban, édes gróf és lehetőleg röviden! Ne compromittálja barátjait.

— Csak azt akarom kérdezni, ha általadta-e leveletem! — kérde az ifjú halkal ugyan, de izgatottsággal.

— Igen! — viszonzá Bogyiszlóy kedvetlenül és tovább akart menni; de Elek nem eresztette ki kezét.

— És még sem bocsátott meg? — kérde aggodalommal.

— De igen, megbocsátott.

— Miért nem engedi hát, hogy közelében maradhassak?

— Édes barátom, ezt tőle magától kell meg-

kérdezni. Hanem én azt tartom, hogy a szép nők nem azzal mulatnak legtöbbet népes vigalmakban, a ki iránt vonzalmat éreznek — mondá a nemes báró, és e bölcs felvilágosítás, úgy látszik, Eleket is megnyugtató némileg, mert most mégis kiereszté kezét és ismét Malvin közelébe igyekezett jutni.

Ismét nem sikerült neki. A napnak nincsen annyi bolygója, mint a hány férfi a gyönyörű hölgy körül forgott. És mindegyiket boldoggá tette, mindenik számára volt egy forró tekintete, egy elbájoló mosolya, csak annak a számára nem, a ki őrzöngött utána, a kit emésztett a vágy, meghódítani e büszke szépséget. Az neki, mintha világon sem volna!

Zádor csaknem magánkívül volt felindulásában, és tökéletesen hitte, onnan ered ez irtóztató felindulás, mert ő e nőt szereti. Az természetesen nem jutott eszébe, hogy a mely nő ellen az ifju haragra tud gerjedni, azt — nem szereti igazán. Elek önszeretete meg volt sértve ez által, hogy a legszebb nő épen őt mellőzi, és mert azon meggyőződésben jött ide, hogy Malvin grófnőt bizonyára meg fogja hódítani, tökéletesen hitte, hogy szereti is.

E hit természetesen növelte még benne a kinzó vágyat, hogy közelébe jusson, és végre a sors megszánta kinjait. Mi, kik jobban be vagyunk

avatva Malvin gondolkodásába, bizton állithatjuk, hogy maga vállalta fel a sors szerepét, és Zádor Elek nem csupán saját buzgó igyekvésének, és annál kevésbbé a pusztá véletlennek köszönhetette, hogy végre közelébe juthatott kinzó angyalának.

— Még mindig neheztel reám, grófnő? — ez volt az első szó, melyet hozzá intézett, remegő ajakkal, reszkető szívvvel.

— Természetesen, hogy haragszom! — viszonzá a grófnő, olyan tekintettel, a mely minden egyebet árult el, csak haragot nem.

— Hát nem kapta meg leveletem? — kérde az ifju.

— Ah, azt a levelet? — kérde a grófnő pajzán mosolylyal. — De igen, megkaptam, és igen jól mulattam rajta!

— Oh Malvin, ne mondja ezt! — viszonzá a gróf, forró epedéssel — különben kénytelen vagyok hinni, hogy az ég nem tud tökéletest teremteni!

— Jó, hát nem mondom! — mondá a grófnő vidáman, — de vallja meg, hiszékenységemre számított, midőn e levelet irta?

— Nem, Malvin, nem számítottam semmire! Csak szívem sugallatát követtem, és sokkal kevesebbet irtam, mint a mennyit éreztem!

Malvin egy tekintetet vetett a grófra, aztán lesütötte szemeit. Zádor szemeiben e pillanatban

olyan tűz égett, a melytől a nő remegni érezte szivét.

És Zádor éles tekintetét nem kerülte ki a grófnő hirtelen változása; tudta ő jól, hogy az ilyen hirtelen változás az ő diadalát jelenti.

— Malvin! — mondá tehát a tullobbanó szenvedély lázas rebegésével — csak egy szavába kerül, és én a legboldogabb halandó vagyok!

Bizton hitte, hogy Malvin a felzajlott sziv önfeledt pillanatában nem fogja visszatartóztatni az eldöntő szót.

E helyett azonban a grófnő egy tekintetet vetett reá, olyan tekintetet, mely előtt a verőfényes nap elveszti fényét, mely egyenesen a sziv közepéből röppen elő, és olyan érzelmeket tár föl, melyekre az emberi nyelv még nem talált kifejezést; olyan tekintetet, melyben egy egész élet gyönyöre van foglalva.

— Látom már, barátságot kell kötnöm önnel; mert mint ellenség még sokkal veszedelmesebb! — mondá végre, és hirtelen eltűnt.

E pillanatban Bogyiszlóy lépett Zádorhoz.

— Barátom, térjen eszére! — sugá neki a nemes férfi. — Ne felejtse, hogy tánczvigalomban vagyunk! — mire Elek legalább annyira tért magához elragadtatásából, hogy visszanyerte önuralmát.

— Barátom, boldog vagyok! — sugá Bogyiszlóynak, a ki karon fogva sétált vele a teremben.

— Az nem baj, csak szerelmes ne legyen — viszonzá ez neki nyugodtan.

— De bizony az leszek! Már is az vagyok!

— Akkor emlékezzék reá, hogy én tiltakoztam ellene! — mondá a nemes férfiú vidáman, és ismét magára hagyta Zádort; kis idő múlva aztán Malvin grófnővel találkozott össze, természetesen szintén csak úgy véletlenül.

— Diadal! — mondá ez neki, örömtől sugárzó arczczal.

— Nincs vele mit dicsekedni! — jegyzé meg reá a nemes báró.

— Hogy hogy?

— Nagy veszteséggel fogja kivívni!

— Épen az, hogy ön is azt hiszi, biztosítja számomra a diadalt! — mondá a nő vidáman, és valamelyik udvarlójához fordult, a kit épen előtalált.

V.

Láng és — füst.

A vigalom akkorra már általánossá vált; a jókedv megragadta a kedélyeket, a különböző érdekek és vágyak különböző csoportozatokat alakítottak, mindenki el volt foglalva saját környezetével, és nem törődött a másikkal.

Ilyenkor legérdekesebbek a vigalmak. A felzajló indulatok le-lepattantják a tartózkodás szorító béklyóit, az arcokon lángok lobbannak fel, öröm, derűltség, vágy, remény és boldogság ragyog a szemekből, és a vigalom helye sok tekintetben a csatatérhez hasonlít, melyen az egész élet értéke egy pillanatba van foglalva.

És ez örömsovár sokaságban aligha van boldogabb ember Zádor Eleknél. Ő előtte már elvesztette a mulatság vonzó érdekét; nem hallja a zene izgató dalait, nem látja a gyönyörben égő arcok csábulatos szépségét, a tánczó csoportok hullámozását, a sok sovár, epedő, bátorító tekintetet, melyek a legszebb szemekből feléje repülnek; semmit sem lát, semmit sem hall, csak azt, hogy ő Igardy Malvint meghódította, hogy a büszke szépség azt mondta, barátságot kell kötnie vele,

mert ő mint ellenség még veszélyesebb; csak azt tudja, hogy ő e nőbe szerelmes!

Képes volna nyomban odahagyni a vigalmat, ha az illedék nem parancsolná, hogy legalább éjfélig itt kell maradnia; de mit is keresne ő itt tovább? a legszebb diadalt ő már kivivta, mit érdekli őt többé e mulatság? Csak háborgatja őt, nem bírja egészen átengedni magát azon gyönyörteljes érzéseknek, melyek szívét megtöltik.

Ha legalább közelében lehetne a legszebb nőnek, hogy lelke újra elmerülhetne e szemek tüzös tengerébe, újra általrengetné szívét e bűbajos szépség deleje! De nem lehet közelében! Tudja, hogy ilyen tulzajló szívvel nem szabad közelednie e nőhez; nem bírna eléggé örködni önönmaga felett; megfélekezne arról, hogy társaságban van; azért mégis vágyódik közelébe!

Jár-kél tehát ide-oda a teremben, semmit sem tudva magáról; közeledik Malvinhoz, ismét távozik tőle, és ismét csak közeledik hozzá; szemével kíséri minden mozdulatát; látja, mint mulat másokkal, vidáman, boldogul; boszantja őt, hogy olyan jókedvűen tud mulatni, mikor ő olyan kinokat szenved. Tán nem is gondol többé reá! De igen, most feléje fordult, reá tekintett! De olyan hideg volt e tekintet! Mintha egészeu közönyös volna előtte, mintha ő is csak annyi volna neki, mint a többi férfi, oh nem, még kevesebb;

ezeknek legalább mulatni szabad vele, míg neki távol kell maradni tőle, megelégednie egy odavetett hideg tekintettel, csekély koldusalamizsnával!

Rettenetes dühre lobban e miatt! Olyan nagy kedve volna, szélylyel verni azokat a léha ifjukat, a kik ott körülötte forgódnak! Mit tálkodnak, fészkelődnek olyan nő körül, a kit ő imád, a kit ő már magáénak képzel! El is van határozva, véget vetni ennek; közeledik Malvinhoz; de ez, éppen midőn hozzá érkezik, hideg tekintetet vetve reá, elsuhan mellette, ki a teremből, kísérve két ifjútól, a kiknek hallja, mint mondja, hogy a kertben egy kis sétát akar tenni.

Elek előtt mintha a föld ketté szakadt volna, mintha a fényes égboltozatból a kietlen pokolba zuhant volna alá; áll leszegeződten, szemével merően azon irány felé fordulva, a merre e nő távozott. El nem tudja hinni, hogy való, a mit látott, hogy ezt csakugyan önönszemeivel látta, hogy erre ember képes volna!

— Hányszor figyelmeztessem, hogy vigyázzon magára! — szólalt meg háta mögött Bogyiszló, gyöngéden vállára fektetvén kezét, a mitől aztán Elek magához tért.

— Igaza van, báró! — mondá mosolyogva. — Vigyázni is fogok magamra! E nő képes volna, eszemtől megfosztani!

— Nem az eszére, a szívére vigyázzon, Elek ! Ezt ne veszítse el, ezt tartsa féken, akkor az ész is mindig helyén marad ! — oktató a nemes emberbarát.

— De mikor olyan nagyon szép ! — sohajtá az ifju.

— Tudja meg, édes barátom, — jegyzé meg erre a nemes báró nevetve, — hogy nincsen olyan szép nő a világon, a melyik legalább is kétszer olyan szépnek ne tartaná magát, mint a milyen !

— Tehát mit csináljak ?

— Nem mutatni, hogy olyan szépnek tartja, mint a minő valóban, ebben rejlik a hódítás titka ! — mondá neki a derék férfiú, és olyan gyorsan, a mint csak lehetett, távozott ismét ; félt, hogy a heves ifju nem fogja eléggé megtartani a titokszerűség leplét, mely — a nemes báró szerint — egyedül szükséges, hogy az jogosult legyen, és ekkor még az ő gentlemani reputációja is könnyen gyöngédtelenül megillettethetnék, a mit pedig — már anyagi szempontból is kerülnie kellett.

VI.

Régi képek, fiatal ábrándok.

Gróf Zádor tehát magában folytatta barangolásait a termekben. Mintha vadon rengetegben bolyongana, olyan kietlen pusztaságnak látszott most előtte e tündérszépségekkel gazdag világ. A nagy izgatottság után kimerültnek, levertnek, kedvetlennek érezte magát; vágyott nyugalom után, magány után, és komolyan gondolkodott arról, hogy elhagyja a társaságot. Már azt sem bánta, hogy az illedék ellen vét ez által.

— Hát csak úgy egyedül, gróf ur? És olyan csüggedt arczczal! Tán bizony el akar szökni közülünk? — hallatszott egyszerre mellette, és midőn ijedve föltekintett, a házi nőt pillantotta meg maga előtt.

Nem Jablonkay gróf neje volt, — az már több év óta özvegységben él, — hanem távoli rokona, egyike azon kedves koros nőknek, a kik a fiatalság rózsáival nem vesztették el a fiatalság kellemét, a kik az élet keserű tapasztalatai után is tisztán tartották meg a szív édes ábrándait, kiknek beesett szemeiben még most is láthatni az illetetlen szív gyermeteg ártatlanságát, az első szerelem boldog emlékét. Olyan szépek, vonzók e

fonnyatag arczok, a melyek még most is csak úgy tudnak pirulni, mint negyven évvel ezelőtt; e színehagyott ajkak, körültengetve a fiatal kor oda-
tapadt mosolyával. Olyan jól esik a szívnék, el-
merengeni e tisztos öreg arczokon; minél tovább
nézzük, annál többet fedezünk fel rajtuk az egy-
kori boldog ifjúságból; mintha hófedett sziklaor-
mon állva, messziről a tavasz bájos képe mosoly-
gana élénk. Miért hogy e tisztos öreg arczok évről
évre ritkábbakká lesznek!

Ez öreg asszony Bezdédy grófnő, a szabad-
ságharczban vesztette el férjét; a hazáért esett el;
és azóta majd mindig rokona, gróf Jablonkay há-
zánál tartózkodik.

És e fiatal lelkű öreg matrona előtt állt
most Zádor, és az első, a mi ajkára jutott, bocsá-
natkérés volt, annyira meg volt zavarodva. Szé-
gyelte magát a vidám lelkű, öreg grófnő előtt,
hogy őt olyan „desperátus“ kedvben találja.

— Semmi bocsánat, édes Zádor! — felelé
neki a grófnő, szeretetreméltó duzzogással. — A
sértés sokkal nagyobb, semhogy oly könnyedén
meg lehetne bocsátani! Avagy ki hallotta va-
laha, hogy kedves fiatal ember annyi szép hölgy
társaságában unatkozzék! Ilyen dolgot még nem
hallott a világ!

— Méltóságod csak nem teszi ezt föl rólam?

— viszonzá Zádor, némileg erőt véve zavarodottságán.

— De bizony fölteszem! — mondá a házi nő magyaros őszinteséggel. — Avagy miért nem láttam egész este csak egy csárdást is tánczolni? A mint bemutatta magát nálam, egyszerre eltűnt, és azóta színét sem láttam.

— Az onnan van, mert méltóságod a többi vendéget méltatta figyelmére! — mentegetődzék az ifju.

— Oh nem, oh nem! — tiltakozék a grófné. — Én mindig szemmel tartom fiatal vendégeimet. Nagyon szeretem nézni a tánczot; olyan szép a vidám kedvű fiatalság; annyira el tudok andalodni rajta, mintha magam is fiatal volnék még! És önt egész este nem láttam! Avagy tán külföldön tartózkodása alatt elfelejtette volna nemzeti tánczainkat?

— Sőt inkább, méltóságos grófné, csak annál inkább megkedveltem!

— Az szép; nem is vártam egyebet öntől! Vannak mágnásaink közül, kik nem úgy gondolkodnak, kik képesek, elfojtani nemzeti büszkeségüket, csak szívesen lássák őket ott, a hová én nem szeretek gondolni; de azért hála istennek, még mindig elegen vagyunk, hogy szép mulatság kiteljék tőlünk; azért kívánom is, hogy vendégeim olyan vigan mulassanak, mintha semmi baj sem

volna a világon. Avagy nem hiszi, hogy van idő, midőn vissza kell fojtani a bubánatot, és erővel vig arcot kell mutatni? A míg az ember egész szivből vigadni tud, mindaddig nincsen megtörve az ereje!

— Méltóságod önönmagából veszen példát!
— jegyzé meg reá a gróf.

— Igen is, önönmagamból! — viszonzá az öreg grófné hévvel. — Azután nekem különös érdekemben van, hogy hire járjon vigalmainknak! Hadd tudják meg, hogy a haza színe-fénye minálunk gyűl össze, és nem másutt; itt pedig vigad, mulat, magyar szívvvel, lélekkel, idegen fesz nélkül; és ön mégis megakar szökni! No várjon csak! Azért megbüntettem! Árestomba teszem! Jöjjön csak! Tudom, nem fog többé megszökni akarni! — azzal megfogta Zádor kezét, és a terem tulsó oldalára vezeté. Elek újra meg újra bizonykolá, hogy esze ágában sem volt, megszökni e kedves körből, és mosolyogva követé a kedves öreg nőt. Nagyon kíváncsi volt, minő lehet az az „árestom“, a melyre őt ítélte.

A tánczterem tulsó végén, egy kis szögletben, a hol a két felüli fali lombozat lugas alakban folyt egybe, egy nagyon öreg férfi ült, és egy fiatal leányka; egyenesen oda tartott a házi nő.

— Édes Ilkám, rabot hoztam neked, —

mondá még jó távol a lugastól, midőn még Elek jóformán nem is tudta, kihez intézi szavait. — Rabot hoztam neked, de jó kell ám reá vigyázni, mert el akar szökni!

Zádor némileg zavarba jött. Nem tudta, mit mondjon ez embereknek, a kiknek még be sem volt mutatva; nem is tudta, hogy ki-csodák.

— Képzeld csak, édes Ilkám! — kezdé újra a vidám lelkű öreg grófné, — meg akart szökni! Épen rajta kaptam őt e gonosz szándékon! — és erre egész fiatalkori élénkséggel elbeszélte, mint látta Eleket jó fél óra hosszat a teremben ögyelegni, mint olvasta le arczáról az irtóztató nagy unalmat, és mint hiusította meg szökési merényletét.

— Büntetésül tehát egész este mellettetek kell maradnia; te ugy sem szereted olyan nagyon a tánczot, annál jobban fogsz tehát felvigyázhatni reá; mert egyáltalában nem szeretném, ha azt mondanák, gróf Zádor Elek idő előtt hagyta oda Jablonkayék tánczvigalmát! — így végzé szavait, és csak most jutott eszébe a kedves öreg nőnek, hogy nagy elfoglaltságában el is felejtette ez embereket bemutatni egymásnak.

— De igaz, önök még tán nem is ismerik egymást: gróf Kónessey, az én kedves test-

vérem! gróf Zádor Elek, boldogult Zádor István fia!

— Ez pedig, — folytatá a leányra mutatva, — az én kis Ilkám! — ezzel gyöngédeden megszólította a leányt homlokán, és még egyszer figyelmeztette, hogy csak jól vigyázzon a fogolyra, aztán távozott.

A Zádor név hallatára az öreg Kemenesy átható tekintetet vetett az ifjura, és midőn ez örömét fejezné ki, hogy szerencséje van, ilyen jeles férfinak bemutattatni, az öreg gróf csak gyöngé fejbolintással felelt neki, és kis szünet múlva monda, hogy huga aligha nagyon kemény ítéletet nem mondott ki fejére, és midőn az ifju tiltakozott ez állítás ellen, az öreg némi indulatossággal vágott szavába.

— Hugom bizonyára nem tudja, hogy én és az ön atyja sok évig elkeseredett ellenségek voltunk!

— Épen ez nyujt reményt, hogy a fiúnak meg fogja engedni becsüléseért törekedni! — viszonzá Elek udvariasan.

— Ön tán nem tudja, hogy egész életén át elvbeli különbség választott el bennünket?

— Tudom! — viszonzá az ifju némi megilletődéssel. — Azonban azt tartom, a harag nem terjedhet túl a sirig!

— Csalódik, fiatal ember! — vágott szavába gr.

Kemenessy oly hévvel, a minőt ez elaggott, megtörődött testben nem is gyanítanánk. — Csalódik! — ismétlé még nagyobb nyomatékkal. — Ez is olyan fonák állítás, mint az, hogy a nyilvános életből származó ellenséges indulatot nem szabad a magánéletbe átvinni! Tagadom ez állítás helyességét; tagadom, tiltakozom ellene! A kit én mint nyilvános jellemet nem tudok tisztelni, azt mint magánjellemet sem szeretem; az emberben csak egy lélek lakozik; egy léleknek csak egy jelleme lehet, akár a nyilvános, akár a magánéletben! Épen így van ez a szeretettel és a gyűlölettel is! A kit szeretek, azt holta után is szeretem, a kit pedig gyűlölök, azt a más világban is gyűlölni fogom; igen, igen, gyűlölni fogom!

Bizonyára még tovább is beszélt volna az öreg gróf, annyira tűzbe hozta e tárgy, ha hirtelen erős köhögés nem fogja el.

— Hagyja el e tárgyat, édes atyám; tudja, árt önnek a fölhevülés! — mondá most a mellette ülő leányka, a ki eddig szótlan ugyan, de egyre növekedő zavarral folytatta a vitát.

Elek tulajdonképen csak most vetett élesebb, vizsgáló tekintetet a hölgyre. A hang, melylyel a leányka atyjához intézé kérését, mintha csak a szivbe zengett volna belé; annyi melegséggel voltak e szavak mondva, mint a hogy csak

az anya szavai szoktak, mikor édes kisdédét elringatja.

Első tekintetre — igaz ugyan, hogy e tekintet nagyon felületes volt; mert szemei előtt akkor még mindig Malvin képe lebegett — semmi érdekést nem látott a leányka arczán, és most, midőn figyelemmel vizsgálja, ellenkezőleg, egyszerre úgy találja, hogy e leányka nagyon szép. Ki fejtí meg e változatot?

Elek maga is elbámul ezen, és alig bírja levenni szemét a tiszta, szinte átlátszó fehérségű arczról, a mely még tele van gyermeteg ártatlansággal, gyermeteg együgyűséggel; mint egy tavaszi ibolya.

A leányka még mindig atyjával van elfoglalva, de mintha érezné, hogy az ő szeme az ő arczán kalandoz, gyöngédeden elpirul, olyan gyöngédeden, mint ha csak oda volna lehelve a szelíd halvány fehérség fölé, aztán kíváncsian emeli reá nagy, ábrándtelt kék szemeit. Tekintete az ifjúval találkozik, és abban a pillanatban mindketten lesütik szemeiket, a leányka arcza meg hófehér halováuynyá válik.

Az egész olyan rövid ideig tartott, mint mikor tiszta nyári éjjel a magas kék égboltozaton meglippen egy villanat; egy pillanat és vége; a ketté vált égboltozat ismét egybe ömlik. Hová

lett az égő szikra? Szétfoszlott a levegőbe, vagy visszaszállt a mennybe.

— Igazad van, édes leányom! — kezdé újra az öreg gróf, némileg csillapultabban. — Nem szabad tűzbe jönnöm, nem szabad! Aztán az indulat is megragadott; de ki kellett mondanom, a mit e tárgyban gondolok, és önnek kellett azt mondanom.

A leány arcán ezalatt mindig észrevehetőbb zavarodottság nyomódott ki. Látszott rajta, mennyire szeretne már véget vetni e beszélgetésnek. Ugy félt, hogy az ifju bántva érzi magát e kiméletlen szavakért.

— És én csak annál inkább tisztelem a gróf urat ezen következetességért, — viszonzá ez, — de reménylem, elnézőbb lesz az ítélet kimondásában, ha megtudja, hogy atyám igen, igen boldogtalannak érezte magát utolsó éveiben.

Annyi bensőséggel, annyi megilletődéssel voltak e szavak mondva, hogy az öreg gróf arcáról azonnal eltűnt az indulatosság, és a leányka tekintete most ismét az ifjuéval találkozott; maga sem tudta, mint történt ez; mert neki erős feltétele volt, föl nem nézni többé; de azért mégis csak az ifju arcán nyugvók szeme. És most már olyan bizalmasan, olyan meleg bensőséggel nyugovók rajta e tisztos, ábrándteljes tekintet!

Csak most nyújtotta gróf Kemenesý kezét Zádornak, leültette maga mellett, és beszélt vele oly dolgokról, melyeket mi nem írhatunk ide; az öreg gróf olyan nyíltszívű ember volt, a minőt ritkán találni öregeknél; ifjúi tűz hevítette még kebelét, és mikor érzései megeredtek, nem nézte, hányan hallgatják szavait; mintha valamely országos gyülekezettől volna körülvéve, és mintha a haza sorsa függne az eszmék valószínűségétől, olyan lelkesült hévvel adta elő azokat.

Elek bámuló tisztelettel nézte, minő erős lélekkel kell ez embernek birni, hogy azt semmiféle kor, semmiféle viszontagság nem tudta meggyöngíteni! És szégyennel érezte, hogy ez öreg emberben mennyivel forróbb szeretet, forróbb gyűlölet és magasztosabb lelkesültség lakozik, mint ő benne! Nem ő, hanem ez öreg itt a fiatal, ő meg öreg, erőtlenedett ember hozzá képest. Szégyennel érezte, mennyi idegen, selejtes érzéseket csusztat az idő az ember szívébe, ha szinte féltékenyen nem őrködik felette; mennyi eloszlató elemet csempész a kor, a divat a jellembe, ha könnyelműen indulunk utánuk, és mennyire észrevétlenül szűnnek meg az emberek és nemzedékek azokká lenni, a mik őseik voltak, ha olyan hajthatatlan szilárdságra nem tesznek szert, mint a minő ez öreg emberben van.

VII.

Fiatal ábrándok, örök igazságok.

A beszélgetésnek az öreg Bezdédy grófnő, a kedves háziasszony, vetett véget, a ki, mint mondá, csak úgy mellesleg jött ide, nézni, ha kellő őrizet alatt van-e még az ő foglya? a min aztán mindnyájan egyszerre egész lélekből nevetni kezdtek. Talán mindegyike e négy ember közül más-más okból nevetett; de azért mindegyiknek egyaránt jól esett most, nevetni egy kissé.

Bezdédy grófnő aztán engedelmet adott foglyának, hogy „kis időre“ elhagyhatja börtönét, mit az ifju szépen megköszönt, és arra használt, hogy Ilkát tánczra kérte föl.

A kedves házinő azt mondta volt ugyan, hogy Ilka nem épen nagy kedvelője a táncznak, de ez valóban nem látszott rajta. Mintha láthatlan bűverő villanyozta volna át, olyan sajátságos, ki nem fejezhető édes érzéssel töltötte meg az a gondolat, hogy ő ez ifjuval tánczolni fog.

És mi szép volt e leányka, a mint az ifju karján forgott! A kik szinpadi szökkelésekben találják nemzeti tánczunk szépségét, azok tán holmi megrovandót találtak volna e leány tánczában; igen egyszerűek, czikornyátlanok voltak e mozdulatok; de azért mégis olyan bájosak, olyan ke-

csesek, olyan mondhatni lélekteljesek voltak, és önkénytelenül megragadta a szemlélőt azon igazság, hogy ihlettség délkül nincs művészet; ihlettség mellett pedig a természetileg egyszerű is szebb a művészi remeknél.

A táncszüneteket természetesen társalgás töltötte be; és csudálatos, az egész, háromszor is ujrázott csárdás alatt Elek egyetlen egyet sem mondott Ilkának azon szokásos bókok közül, a melyekre nézve valóban megfoghatlan, hogy maguk a férfiak meg nem unják. Mindezen bókok közül egy sem jutott most Eleknek eszébe, hanem a helyett öreg apjáról beszélt a leánynyal, milyen ritka jeles férfi az, csak most foghatja meg, hogy vívhatta ki az ország tiszteletét, az osztatlan népszerűséget, és mi nagy szerencsájének tartja, hogy vele megismerkedett.

És mennyivel nagyobb érdekekkel hallgatta Ilka e szavakat a legczifrább bókoknál! Ugy sugárzott arcza az örömtől, a boldogságtól, minden magasztaló szónál jobban-jobban! Hallotta ő már édes atyját dicsérni nem egyszer; hisz lehetlen volt magasztalva nem nyilatkozni róla, és mégis soha sem örült annak annyira, mint most. Ugy tetszett neki, hogy csak most hall felőle igaz, érdem szerinti dicséretet. És mintha még egyszer oly forrón szeretné édes atyját, mióta ez ifju ugy magasztalta.

Nem tudta másképp viszonzni Elek jóságát, csak az által, hogy ő is atyjáról beszélt; és mit mindent nem tudott róla beszélni! Nem a nyilvános, hanem a magánélet emberét festette előtte a tulboldog leányka; nem tudott előtte elhallgatni semmit; és észre sem vette, hogy ezalatt önéletét is lerajzolta Eleknek. Olyan egyszerűen beszélt, mint egy kis gyermek, és mégis annyi bensőséggel, annyi igaz, forró lelkesültséggel, hogy Elek hova-tovább jobban el volt ragadtatva tőle.

Véletlen volt-e, vagy számítás, hogy ugyanazon csoportban Igardy Malvin grófnő is tánczolt? Elek azonhan sokáig észre sem vette most e nőt, és ha tőle függ, nyilván az egész táncz alatt, de tán az egész vigalom hátralevő ideje alatt nem vette volna észre, annyira le volt kötve figyelme a kis Ilka által.

De annál inkább vette őt észre Malvin grófnő. Oh, ez már régóta nyugtalanul jártatta szemeit a teremben; meg nem foghatta, mi lehetett Zádort, hogy annyi idő óta nem is mutatja magát előtte; bizton hitte, hogy felkeresi, sőt még arra is számított, hogy a kertbe is követni fogja, perczig sem lehet majd távol tőle, mióta olyan kétségbevonhatlan jelét adta a vonzalomnak iránta; és nem csak hogy a kertbe nem követte, de itt sem jő feléje, sehol sem láthatja őt a teremben! Csak nem szökött meg haragjában, mint a

minap Ostende-ből? Oh nem! ilyen kétségbevonhatlan jelei után a vonzalomnak az uracsok nem is tudnak megszökni a csatatérről. Becsületük tiltja ezt.

És egyszerre csak Kemenesy Ilkát pillantja meg az ifju karján. Malvin nem ismerte közelebről e leányt; be voltak ugyan egymásnak mutatva, de egyikük sem keresett alkalmat, közelebről érintkezni; sokkal ellenkezőbb volt lelkületük, semhogy különösen vágyódtak volna egymás társasága után. Azonfelül Malvin még nagyon gyermeknek tartotta e leánykát, olyannak, a kivel még nem is lehet „okosan“ beszélni; Ilka meg valami belső ösztönből, a mi tán minden tiszta szívű emberben megvan, tartotta magát lehetőleg távol a fény- és csillogásban gyönyörködő nőtől.

Az első tehát, a mit Malvin grófnő érzett, midőn Zádor Eleket Ilkával olyan meghitten társalogni látta, tréfás jókedv volt; önkénytelenül elmosolyodott, olyan jól tetszett neki az, hogy Zádor Elek milyen bizalmas meghittséggel társalog a kis Kemenesy Ilkával. Hisz az egész csak számítás! Csak azért teszi, hogy boszankodását elpalástolja, hogy őt viszont boszantsa! Más oka nem is lehet annak. Avagy csak fölteheti-e is, hogy a kis Ilka, az az egyszerű leányka, a kit az elfogulatlan vendégek a legigénytelenebb, ő pedig,

Malvin, a legeggyűbb leánynak tart e vigalomban, komolyan érdekelhetné e szép, kitűnő ifjut, a ki után a legelső szépségek sovár szemmel tekintenek; érdekelhetné akkor, mikor ő olyan kétségbevonhatlan reményt nyújtott neki, hogy hódolatát szívesen fogadja!

Az egész tehát csak egy kis ingerkedés; mert ő az elébb olyan szándékosan tüntette ki azt a néhány uracsot, azért ő most viszont e kis egygyű leányt halmozza el figyelmével. Boszantani akarja őt ezáltal; de épen ez mutatja, hogy nem neheztelhet már reá komolyan, hogy „fülig“ szerelmes belé; ha komolyan haragudnék reá, mint Ostendeban, bizonynyal valami híres szépséget választ boszantása eszközeül, mint Ostendeban; de most már nem tehetette ezt, most már nem akarta őt komolyan boszantani, csak kissé ingerkedni akar vele, és ezt ugyan eléggé ügyetlenül teszi; de a szerelmes emberek nagyobbára ügyetlenek.

Meg nem állhatta, hogy ebbeli jókedvét valakivel ne közölje, és ki volna arra érdemesebb, mint Bogyiszlóy? Ah, mi jóízűt fognak majd holnap e kis ármányon nevetni! Még a táncz közben, mikor neki épen pihenője volt, ott hagyta tánczosát, oda sietett a nemes báróhoz, a ki épen valami nagy fontosságú ügyről értekezhetett valami uraccsal, mert nagy tüzzel, hévvel susogott vele, és csak akkor vette észre Malvint, mikor már egészen

mellette volt. Ezt kereste tehát föl Malvin, és a legvidámabb dévajssággal közölte vele a mulatságos dolgot. A nemes báró pedig elébb komoly, átható tekintetet vetett Zádor Elekre és Kemenesy Ilkára, azután tökéletesen helybenhagyta Malvin nézetét a kis ármányt illetőleg; maga is merő képtelenségnek tartotta, hogy Elek komolyan érdeklődnék e leányka iránt; meg lehet ugyan, hogy ez utóbbi csakugyan szerelmes lesz az ifjuba — mondá — sőt tán már is az; ilyen fiatal leányoktól kitelik az eféle bohóság; de épen ez egy okkal több arra nézve, hogy Elek nem lehet szerelmes ő belé. Ilyen világfinak, mint Zádor Elek, nem való olyan ábrándos szemű fiatal leány!

Malvin grófnő tehát teljesen megnyugtatta tért vissza tánczosához, a ki már nagy türelmetlenül várta visszatértét; és a bájos grófnő oly kecses mosolylyal jutalmazta az uracs bókjait, mint már régen; nagyon vidám, nagyon kedves volt. Az természetesen eszébe sem jutott az uracsnak, hogy a bájos Malvin, mikor bókjait megmosolyogja, csak igen felületesen hallgat szavaira, és lelke ama távoli pár körül tévelyeg.

Következett azon része a körnek, a melyben a tánczosok egymásnak kezét nyujtva, az egybefonódott füzért párszor körüllejtik; e változatnak különösen örült Malvin; akkor majd találkoznia kell Elekkel, és pár szót is válthat vele.

— Szép, szép, így fakgatni az embert! — sugá neki, midőn első ízben előtte ellebegett.

Elek természetesen nem viszonzhatott neki semmit, mert ugyanazon pillanatban már más kézen forgott, és ez igen jól volt így; mert az ifju hirtelenében úgy sem tudott volna mit felelni, annyira megdöbbsent, midőn Malvint megpillantotta.

És csudálkozással vette észre, hogy mióta Ilkával mulatott, egészen megfélekezett a bájos Malvinról; eszébe sem jutott; pedig milyen sóvárgó vágy, milyen lázas indulat vonzotta őt e nő felé csak röviddel ezelőtt!

És szinte roszul estek neki a nő negédes szavai. Ha máskor ezt mondja neki, magánkívül ragadtatnék örömében, és most boszankodik rajta! Hiszen ez, mintha szemrehányás volna!

— No, ne szomorkodjék! Tudom, miért teszi! — sugá újra Malvin, midőn másodízben vele találkozék. Nyilván észrevette haragos kifejezését, és szomorkodásnak magyarázta.

— Oh, nem is szomorkodom! — viszonzá neki Zádor, és könnyedén lejtett el mellette, és úgy örült, hogy végre Ilka mellett maradhatott ismét; azonnal visszanyerte előbbi jókedvét.

De a leányka most már nem volt olyan vidám, és nem tekintett többé olyan bizalomteljes,

nyílt, ragyogó tekintettel Zádorra, mint azelőtt. Észre vette volt, hogy Malvin kétszer is sugott valamit Eleknek, — hogy is ne vette volna észre, midőn mindig, de mindig csak Eleket követé tekintete! — és erre olyan fájdalmat érzett szívében, mint eddig soha; olyan nagy fájdalmat, a milyen nagy volt boldogsága, midőn az elébb Elek ragyogó tekintetével találkozott. Az a gondolat dobbant meg szívében, hogy e nő tán szereti Eleket, és Elek tán őt szereti; és erre aztán mintha sötét, nehéz felhő ereszkedett volna szívére.

Először életében tett összehasonlítást maga és mások között, és először életében fájt neki azon tudat, hogy szebb nő is van a világon nálánál. Sorba nézte a jelenlevő hölgyeket, és mindegyiket szebbnek találta nálánál, Igardy Malvin grófnőt pedig szebbnek valamennyinél, épen azt, a ki kétszer is sugott volt valamit Eleknek! Nagyön szerencsétlennek érezte magát e miatt. Alig birta visszafojtani könnyeit.

Elek észrevette a leányka megváltozott kedvét és tudakozott annak oka után; Ilka elhalványodott és azt monda, atyja miatt aggódik; atyja rosszul érzi magát, és ő olyan sokáig távol van tőle; bár csak vége volna már a táncznak, hogy odamehetne hozzá! Ezt ugyan igazán ohajtotta; nagyon vágyódott már, elhagyni e kört, a hol

egyre úgy tetszett neki, mintha Malvin gunyolódó tekintete nyugonnék rajta.

Zádor lehetőleg igyekezett megnyugtatni őt atyját illetőleg; eszébe sem jutott, hogy ez csak ürügy a leány részéről, hogy Ilka szive egészen más ok miatt lett olyan nagyon szomorú.

A táncz vége felé mégis sikerült neki egy kis vidámságot hazudni arczára. Sajátságos, hogy a szerelemmel együtt a nőben azon tudat is ébred fel, hogy e szerelmet lehetőleg el kell rejteni, mert sok veszély fenyegeti, és e pillanattól fogva mesterek a tettetésben; vidámnak látszanak, míg keserű könnyeket sirhatnak fájdalmukban.

Ilka a jelenlevő vendégekre vitte át a társalgást.

— És melyiket tartja ön a legszebb nőnek?
— kérdé egyszerre. Úgy szégyelte magát, midőn e kérdést tette, és mégis úgy érezte, mintha meg kellene repedni szívének, ha nem teszi e kérdést.

Elek természetesen azt mondta, hogy valamennyi jelenlevő nő közül őt tartja legszebbnek.

Ilka erre mélyen lesütötte szemeit; érezte, mint halaványodik el arcza, és mint változik reá ismét égő pirosra; szive pedig úgy dobogott, hogy hamarjában nem tudott szólani.

— A gróf nyilván nagy bóhonak tart engem, a ki mindent elhiszek, a mit nekem mondanak!

— mondá végre, és gyöngédeden kihuzta kezét az ifjuéból.

Elek égre-földre mentegetődzött; egyáltalában nem volt szándéka őt megbántani, hanem azért mondta, mert szent igazságnak tartja, a mit mondott, és szeme nem telhetett be a látásba, szive nem telhetett be a gyönyörrel; mert olyan megragadólag szép nőt soha sem látott, a milyen Ilka volt e pillanatben, azokkal a szemérmesen lesütött szemekkel, azokkal az égő pirosra kigyult arczokkal.

És a leányka mindig jobban-jobban érezte, hogy a mit Zádor most mondott, szivéből mondta. Saját csendülése is van az igazán szivből fakadó szónak! És erre mindig jobban-jobban érezte, mint oszladoz ismét az a nehéz sötét felhő szive körül.

— Nem neheztelek érte! — mondá tehát, egész kedves nyiltságával az ifju szemébe nézve. — Tudom, a férfiak azon jogot igénylik maguknak, hogy a nőket kivétel nélkül hiszékenyeknek tarthassák, a hiuságot pedig épen szép tulajdonaik közé sorolják; de azért megengedi, hogy én ne asztozzam az ön nézetében!

— Mire nézve?

— Hogy melyik a legszebb nő a társaságban!

— Kiváncsi vagyok a grófnő ítéletére.

— Igardy Malvin! — mondá a leányka, és arcza semmit sem változott, pedig a szíve úgy dobogott, a mint e nevet kiejté, hogy a lélegzete is elszorult. Olyan jól értette már a tetetést a kis hamis. Merően reá szegezte szemét Elekre.

Az ifju első pillanatra nem tudott szólni; meg volt zavarodva.

— És miért találja épen azt legszebbnek? — kérdé kis szünet mulva, a mely Ilkának egy véghetetlenségnek tetszett.

— Mert annak találok! És ön nem? — kérdé éz viszont.

— Nem tudom, ha a legszebb-e, de azt igen is tudom, hogy olyan szépség, a ki elől az ember nem szaladhat eléggé távolra.

— De kinek volna erre ereje? — kérdé a leányka, reszkető hévvel.

— Tudom, a hölgyek azon jogot igénylik maguknak, hogy a férfiakat kivétel nélkül gyöngének tartják! — viszonzá Zádor szelid mosolylyal.

Ilka nem folytatta tovább e tárgyat; minek is folytatná? a mi annyi keserű fájdalommal eltölté, az a nehéz aggodalom végkép eltünt szívéből, és helyébe annyi derült vidámság, annyi édes öröm fakadozott elő, mint mikor zordon felhők mögül egyszerre a verőfényes nap buvik elő.

Még soha sem tetszett neki oly szépnek az élet, mint most.

Vége lett a táncznak, Elek visszavezette Ilkát atyjához, és az első, a mit a leány tett, az volt, hogy nyakába borult atyjának, és egész lélekből szívéhez ölelte. Nem nézte ő most, hol van, és ki van jelen; neki szívéhez kellett ölelni édes atyját, a kit, úgy tetszett, soha sem szeretett még olyan forrón, mint most. Csak most érezte, milyen véghetetlen nagy tenger a szeretet és a — szerelem.

Elek velük maradt még egy ideig, azután a kedves Bezdédy grófnő ismét eljött, azzal a vidám, szeretetteljes arczczal, és mosolyogva mondá az ifjunak, hogy most már eleget bűnhődött, fölmenti őt a fogság alul; mehet a hová tetszik; pedig beh nehezen esett most ennek, eltávozni ez emberektől, a kikhez mintha hozzájuk nőtt volna a szive; de engedelmeskedni kellett; az ugynevezett illedék tiltja, nagyon sokáig mulatni ugyanazon hölgygyel a társaságban; elbucsuzott tehát, és engedelmet kért az öreg gróftól, hogy tiszteletét tehesse nála. Kemenessy szívesen adta meg neki az engedelmet; Ilka pedig, a ki az egész bucsuzás alatt szótlánul maga elé merengett, távozásakor reá emelte nagy, lélektelt kék szemeit, és e szemekben olyan mennyei kifejezés ragyogott, melyet az

ember ha csak egyszer látja is, soha sem tud többé elfelejteni az életben. }

VIII.

A szív hajnalhasadása.

Első hajnalhasadása a női szívnek, ki irhatja le boldogságát! a bűbájos képeket, az édes ábrándokat, a hév epedést, a szív édes hullámozását, a képzelet magas röppenését, a lélek mély érzelmeit, a mennyeileg tiszta világot, a mit magadnak alkotsz! Mintha az ég lakója, az angyalok társa, a tündérek édes testvére lett volna, annyira széppé, tisztává, magasztossá válik előtte az élet! Földnek és mindannak, a mi a földi életre emlékeztet, semmi nyoma; nem a szemmel látunk, nem a füllel hallunk, mindezt a lélekkel tesszük, a lélekkel, melyet csak akkor érezünk világosan magunkban, melyről csak akkor tudjuk kétségtelenül, hogy isten ihlette belénk! Azért ölt magára olyan tiszta, mennyei színezetet minden, a világ, a mely körülöttünk van, és az, a mely bennünk van; és azért csüng a szív olyan elszakadhatlan lánczokkal annak a lelken, a ki az életet olyan istenivé varázsolta át. Hogy ne töltené meg képe a szív minden rejtekét, hogy ne rajzolná eléje alakját a lélek minden villanata, mikor neki köszöni e tiszta,

menyei boldogságot! És azért nem tud máskép gondolkodni reá, mint a hogy istenére, megváltójára gondol; és azért kész minden áldozatra érette, mert e szív tele van soha le nem róható háladatossággal, és mert tudja, hogy az áldozat, a mit érte hoz, csak tiszta és nemes lehet, oly tiszta, mint az a világ, melyet neki alkotott. Oh boldog ábrándjai az első szerelemnek, miért hogy örökké nem maradhattok a szívben!

Ilyenné változott át Ilka élete, mióta Zádor Elekkel megismerkedett. A szerelem tiszta menyországba boltozódott szíve körül, és mindenütt, a hová fordult, Elek kedves képe mosolygott feléje. Lehetlen volt csak gondolnia is másra. Sokszor egész komolyan feltette magában, hogy erőt vesz szívéen, nem gondol egyébre, csak arra, a mivel külsőleg el van foglalva, valamely könyv olvasására, vagy valamely zenemű eljátszására, vagy valamely régebben megkezdett festményre, vagy más egyébre, a mi a fogékony lelket lekötni képes; és dolgozott is serényen, elmerülten, és mikor föleszmélt, csak azon vette magát észre, hogy szemei lefordultak a könyvről, kezei lesiklottak a zongoráról, az ecset kiesett ujjai közül, lelke sokkal szebb, sokkal magasztosabb képeken mereng, mint a minőt a legihlettebb művészet elő tud várásolni: a szerelem bűbajos alakjain, melyeket a csalfa ábránd kifogyhatlan változatossággal elő

tud teremteni, és melyek mind az imádott ifjut rajzolóak eléje.

Csodálatos, milyen hirtelen támad elő sokszor ez az új világteremtés a nő szívében; egy pillanat alatt. Mikor másoknak még csak sejtelve sincsen annak lehetőségéről, már akkor a szív telided tele van vele. Így volt ez Ilkával is. Hányan nem voltak körül, a hű öreg atya, véghetetlen szeretetével, a kedves Bezdédyné, gyöngéd gondoskodásával, az öreg társalkodóné — Adándyné asszonynak hívták, a kivel későbbben bővebben meg fogunk ismerkedni — határtalan ragaszkodásával és számos más rokon, barátnő és ismerős és senki sem vette észre a változást, mely a leánynyal véghez ment.

Észievték ugyan, hogy egy idő óta sokkal vidámabb, sokkal boldogabb, mint eddig volt; lehetlen is lett volna, észre nem venni azt, mikor egész valója mutatá, hogy lelke ujjá teremtetett; más tekintet ég a szemben, más pirosság heviti az arcokat, más mosoly dereng az ajkak körül; egész lelkét bűbájos vidámság lengi körül; de egyiknek sem jutott eszébe azon igaz forrásra gondolni, honnan e hirtelen változás fakadoz; a hű rokonok olyan természetesnek találják, hogy a fiatal leány napról-napra szebbé, vidámabbá lesz.

Ilka pedig olyan ovatosan vigyázott magára, hogy szíve szent titkát el ne árulja. Szinte meg-

foghatatlan is azon ellentét a női szivben : míg egy részről azt szeretné, hogy az egész világ osztózik boldogságában, más felül olyan félénken rejti el szerelmét az idegen szem előtt, olyan szentül őrizi azt szívében, még közel rokonai előtt is, mintha attól félne, hogy mihelyt idegen előtt leleplezi, azonnal elveszti mennyei varázsát. Gyávaság ez, vagy előérzet? Még maga a kedves előtt is — már a mennyire lehet — ovatosan rejti el boldogító érzelmét, bármennyire ohajtja is, hogy megtudja, és ha az ifju az apró jelekből, melyektől a tuláradó sziv a legerősebb akarat mellett sem óvhatja meg magát, nem következteti és egy óvatlan pillanatban ki nem csalja a viszonszerelem vallomását, a leány bizonyára sirba viszi magával ez érzelmet.

Igy Zádor Elek is jó ideig nem jöhetett azon gondolatra, hogy Ilka szerelmes belé. Bár mennyire boldog volt a leányka az imádott férfi közelében, bár mennyire sovárgott is látása után : mikor mellette volt — és nem szükség mondanunk, hogy lehetőleg gyakran vette igénybe a gróf Kemenesytől nyert látogatási engedelmet — olyan nyugodt volt, a mint csak lehetett; annyival inkább, minthogy a leánynak úgy tetszék, hogy Zádor semmi különös vonzalommal nincsen iránta. Ez ugyan semmivel sem csökkentette az ő érzelmét iránta; szerelme ment volt minden igénytől;

ugy vélte, hogy neki nincsen szüksége viszonsszerelmekre; a nélkül is teljesen boldognak érzi magát; de azért mégis hatalmas intésül szolgált neki, vigyáznia magára, és semmivel sem árulni el szent titkát.

És Zádor ennyi vonzalommal is meg volt elégedve. Sokszor megfordult ugyan lelkében az az ohajtás, vajha a kedves leányka szeretni tudná őt! Nagy boldogság volna reá nézve, ilyen nemes, fenkelt lélek által szerettetni; de úgy tetszett neki, hogy ő e boldogságot el nem érheti; ő nem képes ilyen tiszta szivben szerelmet kelteni; ezt csak szintén tiszta sziv volna képes, az ő szive pedig olyan nőkben is talál érdeket, a minő Igardy Malvin grófnő.

Ugy van, Zádor gróf még mindig érdeklődött Malvin iránt; sőt mióta Ilkával a tánczvigalomban megismerkedett, inkább mint valaha. Nem, hogy e nőt meghódítsa, oh nem; eliszonyodott most azon gondolattól, hogy e nőben szerelmet keltsen; érezte, hogy még hazudni sem tudna azt neki, mert most már kiméletlenebb volt ítéletében e nőre nézve, sőt kiméletlenebb, mint valóban megérdemlette; Malvin grófnő csak kaczer volt, és ő romlottnak is tartotta. A férfiak általában ilyen végletek közt forgódnak a nők felüli ítéletükben; vagy angyaloknak tartják őket, vagy ördögöknek. Hogy a nők minden szeretetre-

méltósága mellett hibái is lehetnek, vagy hogy minden hibái mellett szeretetreméltó is lehet, azt nem tudják, vagy nem akarják belátni. És e hibában szenvedett Zádor gróf is Malvin grófnő irányában. Mióta a tánczvigalomban azt a kaczer ingerkedést engedte meg magának irányában, csak idegenedéssel tudott reá gondolni; de azért nem került; annyi ereje nem volt; kereste társaságát, érdeklődött iránta; de csak azért, hogy boszantsa; csak egy ohajtása volt: megboszulni magát rajta; tudta, hogy ez nemtelen érzés, de e nő irányában feljogosítva érezte magát mindenre; a szenvedély vakká tette. És a boszumód teljesen méltó volt a forráshoz, a melyből fakadt.

Föltette magában, hogy ugyanazon mértékkel mér neki, a melylyel neki méretett. Malvin szerelmet akart kelteni benne, hogy aztán tetszése szerint kinozhassa, hasonlóra fog ő törekedni: szerelmet kelt Malvinban maga iránt, és aztán kinozni fogja tetszése szerint. Tudta, hogy ez mérés egy szándék; mert nincsen nehezebb dolog a világon, mint a kaczer nő szívében nem is szerelmet, csak szenvedélyt gyujtani; a régi görög hitregészetben — az emberi szenvedélyek e nagyszerű képtárában — találni példát reá, hogy Pygma-leowa sziklaszivben életet gerjeszthetett; de hogy a kaczer nő szívében szerelmi szenvedély gerjedt volna, erre a régi görög hitregészetben sem igen

találni példát. De Zádor most keveset gondolt a mythológiával; határozott szándéka volt, szerelmessé tenni e nőt és az erősen eltökélt szándéknak semmi sem látszik lehetlennék.

Természetesen, hogy e merész terv végrehajtásában némi segélyre volt szüksége, és ki lett volna arra alkalmasabb, mint a nemes Bogyiszlóy báró? És ez az ember csaknem magán kívül volt örömében, midőn Zádor közölte vele szándékát. Talán nagyobb örömet szerzett neki, hogy Malvin olyan rendkívüli módon reá fog szedetni, mint magának Zádornak. Neki ugyan semmit sem vétett e nő; sőt, mint tudjuk, különös lekötöztetésének is vallotta volt magát; de az nem tett semmit; neki gyönyörűsége volt, olyan dologban segédkezet nyújtani, a mitől más ember eliszonyodik; csak „eszélyesen“ tudják kivinni, a többivel nem törődött a nemes férfi; aztán az ily dolog szükségképen nagy költsékezéssel is van összekötve, és ilyenkor ő is méltó jutalmát szokta lelteni buzgó, önzetlen fáradozásainak.

Hozzá is fogtak tehát azonnal a nagy munkához; Zádor olyan szerelmesnek mutatta magát Malvinba, hogy, mint mondani szokás, a kő is megszánta volna. Nem volt az a hűségi eskü, melyet lábainál le nem tett, az az erőszakos neme a halálnak, melylyel nem fenyegette magát, ha Malvin meg nem hallgatja; Bogyiszlóy pedig hi-

ven referálta neki, milyen hajmeresztő ostobaságokat követ el a szeles gróf szerelmi desperatiójában; a kivel csak találkozik, összevész és megverekszik, tele marékkal szórja az aranyokat, csak hogy szórakozzék egy kevéssé; semmi kétség tehát, a fiu örülésig szerelmes belé.

Ha e szerint a nemes báró Malvin eszét igyekezett körülhálózni, más részről Fanchon, a francia társalkodónő, szive ellen irányozta az édesgetés és reábeszélés veszélyes fegyverét; mert a kedves, áldozatkész, alázatos lélek nem állhattott ellent az aranyok szivhódító hatalmának, melyeket gróf Zádor marokszámra kezébe csusztatott, és mondhatni, a hű lélek nagyobb szolgálatot tett neki magánál a nemes Bogyiszlóynál. A ravasz lélek találékony éleselműségével leste ki az alkalmat, mikor lehet legkönnyebben elaltatni a szívet, mikor legfogékonyabb a hazug szerelem csába képei iránt, és az izgékony lélek diadalvágyával használta fel az ily alkalmakat. Mikor Malvin kábító mulatságok között töltött órák után késő éjjel bágyadtan lepihent, és az udvarlók édes hizelgései körülrajongták izzó elméjét, akkor a ravasz nő Zádorról kezdett vele beszélni; lefestette őt a szenvedély tüzes lelkesültségével, beszélt neki a szerelem édes örömeiről, és a lángragyult sziv tulvilági gyönyöreiről, a mint az alá-sülyedt lelkek már beszélni szoktak a szerelemről.

Malvin természetesen nem tudott ellentállni annyi zaklató kísérgetésnek. Eleinte folytatta ugyan a kaczer játékot Zádorral, körülvétette magát udvarlóktól; midőn azonban tapasztalná, hogy Zádor ezeket számba sem veszi, és egyre ostromolja őt szerelmével, mind inkább engedett szívében tért azon hitnek, hogy ez ifju őt igazán szereti, mindinkább feledkezett meg rendes tetszelgési hajlamáról, és mindig hidegebben és hidegebben bánt a mézes szavu udvarlókkal; izetleneknek találta most szavaikat, és mindig kedvesebbé lett előtte Zádor Elek. Mondanók, szerelmet érzett iránta, ha káromlásnak nem tartanók, olyan érzelmre használni ez elnevezést, mely nem a lelkek forró rokonságából veszi eredetét. Malvin azonban annak nevezte, annak tartotta.

— Vigyázzon grófnő, mert arczrózsáit veszély fenyegeti! — mondá neki egykor a nemes Bogyiszlóy, a ki szeretett minden „esetlegesség“-re gondolni.

— Hogy, hogy? — kérdi a nő mosolyogva.

— Tartok tőle, nehogy Hymen zászlaja alá esküszék!

— Hymen zászlaja alá? — kérdé a grófnő, és szíve vére arczába szökkent, évek óta először.

— Ne aggódjék a miatt! — mondá neki aztán kis szünet mulva, és nem volt ereje, azt mondani, a mit pedig ezelőtt már számtalanszor

mondott volt neki, hogy utálja a házasséletet; mert e gondolat most édes gyönyörérzettel töltötte meg szívét.

A nemes báró természetesen azon módon Eleknek vitte meg Malvin nyilatkozatát. Nem hitte ugyan, hogy Malvin csakugyan szerelmes lehessen az ifjuba; sokkal nagyobb tapasztalatai voltak az emberi szív körül; tudta, melyik mennyit bír meg a szerelemből; de annál szebb mulatságot ígért magának ez érdekes szemfényvesztő játéktól.

IX.

M e g a l á z v a.

Zádor Elek pedig magánkívül volt az elragadtatástól, midőn arra a meggyőződésre jutott, hogy Malvin forróbb vonzalommal van iránta. Csak erre várt ő, csak azt ohajtotta, hogy Malvin igazán szerelmes legyen belé. Most kezdődik a visszafizetés, a boszu órája! Hadd tudja meg egyszer e kaczer nő is, mit tesz az, játszani a szerelemmel, égető kinokat szenvedni!

A mint látta, hogy Malvin édes érdekléssel hallgatja az ő szerelmi nyilatkozatait, midőn csak az volt hátra, hogy a nő viszonzallomást tegyen neki, azon módon megváltoztatta viseletét irányá-

ban, félbeszakította látogatásait, könnyedén bánt vele, mint a hogy szoktak a férfiak oly nővel bánni, a kire nézve mindegynek tartják, akár tetszenek neki, akár nem; de azért mégis úgy intézte a dolgot, hogy lehetőleg gyakran találkozott vele; ilyenkor aztán szembetűnőleg sokat forgott Malvin körül, a mi most annál könnyebben történhetett, miután az udvarló sereg, azon hiszemben, hogy ő a szép grófnő választott kegyence, önkényt kitért előtte, és más bálványok után zarándokolt. De Zádor Elek most olyan kimért, hideg udvariassággal bánt a szép grófnővel, mintha soha melegebb érdek nem vonzotta volna hozzá, mintha csak most találkoztak volna először, és midőn Malvin némi szemrehányást tett neki — a mi azonban csak egyszer-kétszer történt — hogy már oly rég nem látogatta meg, a gróf a legfinomabb nyájassággal mentegette magát; másutt kellett lennie, a hol ilyen meg olyan fenségesen mulatott, és véghetetlen sajnálkozását fejezte ki, hogy „ő méltósága“ — a mint most Malvint czimezte — szintén nem volt jelen; ilyen kitűnő szépség csak emelte volna a mulatság érdekét. Így folytatta vele a társalgást, az izetlenségig sima udvariassággal, egész órákig, egész estéken át, egyetlen egy árva szóval sem említve szívét, szerelmét, a melylyel csak nem rég tele sohajtozta a levegőt.

Oh, minő kin, minő kétségbeejtő keserű fájdalom volt ez a kaczer Malvinra nézve! Ő, kit a száma nélküli könnyű diadal annyira elbizakodottá tőn, a ki hozzá volt szokva, hogy a férfiak porba omoljanak egyetlen mosolyára, örvöngésbe jöjjenek szemének egy biztató tekintetétől, most ilyen irtóztató módon megaláztassék, megaláztatassék attól, a ki iránt igazán vonzalmat érez, akkor, midőn zajló szívét annyi édes reménynyel kecsegtette!

Magánkívül volt dühében. Először történt életében, hogy háromszor kellett a francia társalkodónőre csengetni. A hű lélek már beléptekor az előszobába leolvasta urnője arcából, hogy az ügyesen bonyolított francia drámának csattanós része kezdődött, és bölcs előrelátással igyekezett menekülni a zivatar első kitörése elől; és mikor végre, negyedik csengetésre, mégis előjött, olyan semmivé lételet áhitozó arcczal kérdezte urnőjét, mit parancsol tőle, hogy maguk a könyörületet nem ismerő Eumenidák is könyeket hullattak volna rajta; az alázatos Fanchon sokkal inkább kétségbe volt esve nálánál, és midőn Malvin annak oka felül tudakozódott, keserves könyhullatások között mondá, neki ugyan semmi baja, de a szive sugja neki, hogy grófnéjának kellemetlen estéje volt, ez hozta őt a kétségbeesés örvényszélére; mert hisz ő szive utolsó csepp

vérét is oda adná a grófné egy örömteljes pillantásáért!

Malvin aztán elbeszélte neki felindulása okát, a min a hűséges Fanchon még jobban el tudott szomorodni, és eget rázó káromlásokra fakadt az egész férfinem, „e szivtelen vipera-fajzat“ ellen, a mely keserű gúnyt tud üzni a sziv legszen-
tebb érzelmeivel, és azt a tanácsot adta urnőjének, hogy verje ki fejéből e hűtelen embert; könnyű dolog lesz nekie véghez vinni e műtétet, miután Magyarország fővárosa olyan gazdag szép főuri sarjakban. Meg is nevezett neki mindjárt egy-néhányat, a kik közül tetszése szerint válogathat.

A hűséges Fanchon nyilván csak annak köszönhette, hogy urnője nyugodtan hagyta őt végig beszélgetni, mert Malvin nem is hallgatott szavaira; ujra lelke elé tolakodott a szivrepesztő keserű bánalom; letépte magáról a ruhát, ágyba vetette magát, beletemette arcát a párnákba, és egyszerre az elrémült társalkodónő csak tompa, elfojtott zokogást hallott; a kedves Fanchon meredt tekintettel bámult rá; nem hitt szemének, nem hitt fülének. Malvin grófnő, a büszke, a kaczer, a szivtelen, tetszelgő nő, a kit ő eddig csak mosolyogni és nevetni látott, — a büszke Malvin sirt! Fanchon pedig czélszerűnek látta, nem háborgatni őt sirtában; ledőlt a pamlagra, és ugyanott el is aludt.

X.

A háborgó lélek.

Oh, hogy haragudott most Malvin ez emberre! Azért sem! Azért is itt fog maradni! Még csak kerülni sem fogja! Azért is fölkeresi! Csak hadd bántalmazza, ha kedve tartja; nyugodtan, mosolyogva türi majd bántalmazásait, míg a boszu órája közeleg!

Igen, arra fog ő várni, azt fogja lesni, ez a gondolat, a boszu reménye erőt fog neki adni a szenvedés nyugodt eltűrésére! Minél többet szenved, annál édesebb lesz majd a boszu, melyet rajta állni fog!

Még nem tudja ugyan, miből áll majd e boszu; még azt sem tudja, mikor és miként fogja magát megboszulhatni rajta; de szemmel fogja őt tartani, és bizonyára nyílik majd reá alkalom. Melyik embernek nincsen gyöngé, megsebezhető oldala? olyan kincse, a mitől kínosan esik megválnia; olyan reménye, a melynek vesztét a szív sokáig, örökké gyászolja! Oh, lehetetlen módot nem találnia, boszút nem állnia e vakmerő férfin, a ki olyan undokul játszott az ő szívével!

Egészen megnyugodott e gondolatra; mintha már kezében volna az eszköz, mely által forró, égető vágyát kielégíteni fogja; egészen felvidult;

oda sietett a zongorához, és egész lélekből játszta el a híres „Tremo Bizantiát“ — Belizarióból.

Fanchon nem hitt füleinek, midőn e hangok tombolása szobájába tolakodott! Épen második toilettejével volt elfoglalva, de kezéből kiesett a festékszilke, úgy szaladt be a grófnőhez. Nagyon sajnálta volna, ha urnője az ő hozzájárulása nélkül meg tudott volna vigasztalódni.

Fájdalom, megtörtént; a grófnő hangosan nevetve fogadta, olyan hangos nevetéssel, hogy nem is tudott szólani; csak ujjával mutatott Fanchon arczára, és midőn ez a tükörbe tekintett, irtóztató meglepetéssel tapasztalá, hogy egyik arca piros, a másik halvány, az egyik fiatal, a másik időske, és csak akkor jutott eszébe, hogy csak félig fejezte be reggeli toilettjét, a mit azonban most nem tekintett olyan nagy bajnak, mint azt, hogy a grófnő az ő hozzájárulása nélkül tudott ismét megvigasztalódni. Meg nem foghatta, mi uton-módon mehetett ez végbe.

Hej, pedig beh szerette volna azt tudni! Két fogat adott volna szívesen abból a Párisban készült fogsorból, a mely szerencsére már tökéletesen a szájába volt illesztve, ha valahogy megtudhatná, mi vidította fel a grófnőt olyan hamar! De hiába, türtőztetni kellett magát; mindenek előtt a toilette-tel kell tisztában lenni; kisietett tehát

szobájába, elvégezte az elvégzendőket, aztán visszajött, arczain a rózsák bájos pirosságával, szemében a nagy kíváncsiság sovár epedésével.

Természetesen ármányhoz folyamodott; nagyon szomorúnak mutatta magát; könyeket is hullatott, de csak zsebkendőjébe, nem levén tanácsos, ezeket ilyen piros arczokra hullatni; egész éjjel egy szemet sem hunyhatott be, és mégis irtóztatóbbnál irtóztatóbb álmok gyötröttek; de nem is voltak ezek álmokképek, hanem valóságos daemonok, sötét éjféli rémek, és mi véghetetlenül boldognak tartja magát, hogy a grófnőt olyan vidám jókedvben találja; egészen meg van lepve ezáltal, de kellemesen meglepve, és csak azon óhajta van, ha ő is ugy tudna felvidulni.

Még ennél is többet beszélt a jó Fanchon, és sit-rítt mellette, hogy a batiszt kendő nem birta már befogadni a sok könyvet; és Malvin, a gonosz Malvin, mégsem akarta megvigasztalni, mégsem akarta neki megmondani, mi által vidult fel olyan hamar. Malvin, a gonosz Malvin, csak nevetett, egyre nevetett; még azt is mondta neki, hogy ő tegnap este nem volt szomorú, tegnap is olyan vig volt, mint ma; semmi oka a szomorúságra, és kitekeri a nyakát, ha még egyszer azt mondja, hogy ő tegnap este szomorú volt.

A hűséges Fanchon természetesen nem is mondta azt többet; nagyon szerelmes volt a nya-

kába; ő sem szomorkodott tehát, ő is vidám lett; a grófnő ellenállhatlan, mondá; ha ő vidám, neki is vidámnak kell lennie, annyira hozzá van nőve az ő lelke az övéhez; magában pedig a legundokabb francia csúfnevekkel halmozta el, a miért nem bírta tőle kisírni és kikönyezni titkát — azt a titkot, melyet Malvin grófnő maga sem tudott még bizonyosan, különben aligha nem kicsikarta volna tőle.

Idő folytában még más mesterfogásokhoz is folyamodott a jó Fanchon, de melyek mind hasztalanok, eredménytelenek voltak; a szegény francia nő iszonyu kinokat állt ki e miatt; a vele született hajlam és Bogyiszlóy egyiránt zaklatták lelkét; gazdag jutalom volt neki ígérve, csak csalja ki urnőjéből a titkot; de nem lehetett; a szegény nő bizonyára egészen megsoványodott volna ebbeli fájdalmában; de ez már physical lehetetlenség volt ő nála.

Ezalatt Malvin mindig egyformán vidám volt: oh, e nő igen erős volt a tetetésben! Megjelent minden vigalomban, vágyott találkozni Zádorral, és a helyett Bogyiszlóyval találkozott, a ki sovárgó vágygyal kereste az alkalmat, visszaszerezni e nő bizalmát; járt-kelt körülötte, de Malvin valahol csak megpillantotta, büszkén elfordult tőle, és mindenképen éreztette vele idegenkedését. Jobban gyűlölte most ez embert, mint

magát Zádort. Ezzel is találkozott ugyan néhány-szor, és semmibe sem vevé ennek több mint hideg viseletét, szives, nyájas volt hozzá, a nélkül, hogy példátlan önmegtagadásának eddig csak legkisebb jutalmát is vehette volna. Semmikép nem akadt alkalma, megboszulni magát rajta.

Azonban minden szigorú ovakodása mellett, az éles szemű báró figyelmét nem kerülte ki azon tapasztalat, hogy Malvint a mulatságvágynál egyéb ok is vezérli újabb lépteiben, és a nemes báró nógató, elhalaszthatlan kötelességének tartotta, Malvinnak akarata ellen is fölerőszakolni szolgálatait, és finom tapintata csakhamar megtaláltatta vele az utat, melyen leggyorsabban célhoz juthat.

Zádor Elek körül kezdett kémkedni; a gróf az utolsó időben szembetűnőleg ritkábban volt látható bizonyos gyűlhelyeken, a hol a főuri idő-töltések és kalandok tárgyaltatnak; hol töltheti tehát idejét? És mikor mégis valamely ilyes mulató helyen megjelent, észrevehetőleg komoly volt, szórakozott. Mi lehet ennek oka?

És vajmi könnyű volt a nemes Bogyiszlóynak a feleleteket kitalálni e kérdésekre! Hol tölti Zádor idejét? Gróf Kemenesyéknél, a kis Ilka közelében!

Csak egyszer látta őt báró Bogyiszlóy gróf Kemenessyék páholyában Ilka mellett ülni, és ez

alkalomkor csak egyszer tekintett a leány a felvonási szünet alatt Zádorra; e tekintet olyan gyermeteg nyugodt volt, oly mennyeileg tiszta, de a nemes bárónak, e nemtelen, fertelmes léleknek, a kinek szeme magát a mennyországot is képes volna megszentelteleníteni, mégis e tekintet szolgált szövétnekül sötét fürkészetében.

Csakhamar aztán többet is tudott meg, többet, mint a mennyitán a két ifju maga is tudott; mert a nemes bárónak a főurak előszobáiban is igen széles összeköttetései voltak.

Egy szép délelőtt tehát, midőn Malvin grófnő meglehetősen rossz kedvvel azon tépelődött, mivel ölje a napot — mert a szép nő lassankint fogyni érzé türelmét, és ilyenkor rendesen igen rossz kedvű volt — a nemes báró bebocsáttatásért esedezett az előszobában.

Malvin kereken megtagadta kérelmét; tudni sem akart róla; gyűlölte ez embert, a ki azt merte neki tanácsolni, hogy távozzék Zádor elől; már neve hallatára is rosszul érezte magát.

Bogyiszlóy azonban nem hagyta magát visszautasíttatni; csak két percnyi kihallgattatásért esedezett; nagyon fontos közlendője van, oly dologról, mely a grófnő legforróbb ohajtását illeti. Nem is az inastól izente ezt be Malvinnak, hanem egy bepecsételt levélkében, a melyben egyszer-smind azt is hozzá tette, hogy Malvin sujtolja

őt egész rettentő haragjával, ha nem úgy lesz, a mint állítja.

Erre aztán Malvin mégis leküzdötte ellenszenvét; arról akar vele beszélni, a mi legforróbb ohajtását illeti! Leküzdte tehát ellenszenvét; hadd jöjjön; hogy tudhatja ez ember az ő legforróbb ohajtását?

XI.

Fölfedezések.

És kinyílt az ajtó, és Bogyiszló belépett.

Nagy lelkeket a balsors nem tudja megtörni; büszkén tette előre lábait, mintha diadal-kocsin járna, és büszkén tartotta magasra törő orrát, mint valami trophaeát.

Malvin még egyszer olyan haragos lett, midőn e szertelen büszkeséget látta (nem: szertelen volt a szó, melyet gondolt, hanem egészen más, de mi csak azt irtuk le; úgy is csak egy betűnyi különbségen fordul meg az egész.) De türtette magát; csak hat perczet mondott; addig csak vissza fogja fojtani haragos indulatát.

A nemes báró mindenek előtt oda lengett Malvinhoz, meghajtotta magát, megragadta kezét, és a leggyöngédebb tisztelettel emelé azt ajkaihoz.

Malvin alig bírta visszatartóztatni kezét,

hogy ez nyugodtan maradjon a nemes báró ujjai között; de csak türtette magát, átengedte neki a kezét, hidegen, mereven, mintha nem is az övé volna; egy tekintetre sem méltatta őt ez egész idő alatt; balra nézett egy nagy támlásszékre.

— Köszönöm méltsád! — mondá a báró, és épen ezen támlásszéken foglalt helyet, mintha azért tekintett volna reá Malvin. — Leülök, de csak néhány perczre; hat perczre, méltsád; sajnálom, véghetetlenül sajnálom, de mennem kell; azért tehát megbocsát, hogy lehetőleg rövid leszek.

— És mit akar nekem mondani, báró ur? — kérde Malvin nyugodtan, kimérten, lenézéssel teljes mosolylyal.

— Beszélni akartam a grófnővel, méltsád nem akart elfogadni, bizonyára mással volt elfoglalva; sajnálom, hogy háborgattam és bocsánatot is kérek érte, de lássa, grófnő, nekem kellett találkozni méltsáddal, becsületem forgott szóban.

Malvin erre ajkai elé emelte zsebkendőjét és tette magát, mintha köhögne, hogy a nevetést eltitkolja, melyre e szavak ingerelték. „Becsülete“ forgott szóban!

— Midőn utószor szerencsém volt, tiszteletmet tehetni a grófnőnél, az volt utolsó szavam: „Akarata ellen is be fogom bizonyítani, mennyire

érdemes vagyok bizalmára! Emlékezik még reá, grófnő?

— Valóban nem! — viszonzá Malvin könnyed mosolylyal, és órájára nézett, ha eltelt-e már a kitűzött hat percz; még három volt hátra.

És e szavamat ma be akarom váltani! — — mondá a nemes férfi, növekedő hévvel. — Meg akarom mutatni, hogy mióta nem volt szerencsém méltásdnál tisztelkedni, egy pillanatig sem szüntem meg azon mőködni, hogy szavamat beváltsam.

— Feloldom önt szava alól! — viszonzá Malvin, megvető mosolylyal.

— Méltóságod ezt teheti, de megengedi, ha én e szabadsággal ez egyszer nem élek, annyival kevésbbé most, midőn alkalmam van, ezt lovagiasan beváltani — mondá Bogyiszló, rendületlen nyájassággal.

— És miként? Tán megint olyan tanácscsal, hogy távozzam Pestről? — kérdé Malvin, kitörő nevetéssel.

— Nem grófnő, hanem az által, hogy megmondom az okot, miért viseli magát Zádor egy idő óta olyan feltűnőleg ildomosan.

— Azért, mert fél tőlem! — fakadt ki Malvin, kinek e körülmény felemlítése szíve sajgó sebét érintette.

— Nem azért, grófnő! — viszonzá Bogyiszló nyugodtan.

— Hát miért?

— Azért, mert szerelmes!

E szóra Malvin átnyilaló tekintetet vetett a szemben ülő férfira; egész a halántékokig látszott rajta a halálos fehér sápadtság; ajkai vonaglottak, de egy szót sem birt szólani; csak a keble zihált nagyon.

Bogyíszlőy pedig olyan nyugodtan nézte ez irtóztató változást, mintha csak köből volna.

— Van még valami mondani valója a bárónak? Mert a mit eddig hallottam, keveset érdekel! — mondá végre Malvin, unottan.

— Igen is, van, az, hogy Zádor Elek Kemenes Ilka grófnőbe szerelmes!

— Hogyan? — kiáltá erre Malvin, és felszökött ültéből — Kemenes Ilkába?

— Csak nem tartott méltásád olyan balgagnak, hogy én azt ki nem fogom tudni? — viszonzá.

— Kemenes Ilkába? — kiáltá ujra meg ujra Malvin, majd a csodálkozás, majd a harag, majd meg a kárvágy hangján, szinte magánkívül fel és alá szaladva a szobában, mig végre Bogyíszlőy előtt megállt.

— Köszönöm, édes báró, nagyon köszönöm! Ez igazán nagy szolgálat; sokkal nagyobb, mint a mennyire számolhattam! — mondá neki, a haladatosság és megilletődöttség kifejezésével.

— Oh kérem, grófnő! én csak kötelességemet teljesítettem; hanem most engedelmet kérek, de a hat percz jóformán eltelt! — mondá a nemes báró gyöngéd mosolylyal, és felkelt, hogy távozzék.

— Ej mit, hat percz! — kiáltá Malvin lázas nevetéssel. — Ki mondta, hogy csak hat perczig kell itt maradnia? Csak azért sem eresztem! Üljön le, és beszéljen nekem e dologról! Tehát csakugyan igaz? Zádor szerelmes? abba a kis halvány, szőke leányba szerelmes? Oh szóljon, édes báró, mert lássa én még mindig nem tudom elhinni! Még mindig azt hiszem, csak magam költöttem e dolgot!

— Ez egyszer a valóság megelőzte méltásd lángelméjét! — viszonzá a nemes báró, ismét helyet foglalván a támlásszéken.

— No, ezt nem hittem volna! Zádor, a szép, az ünnepelt Zádor, a hölgyek bálványa, az ide nyek királya, szerelmes legyen a szende ibolyába! Tehát komolyan szerelmes? — kérdi újra, nagy csodálkozással.

— Olyan komolyan, mint a legközönségesebb ember; akár egy poéta! — viszonzá a báró mosolyogva.

— De miként történhetett ez? — kérde a nő gondolkodva. — Az egész olyan különös, olyan megfoghatatlan!

— Nem egészen, méltóság. Némely ember előtt többet ér egy kis ábránd a legszebb valónál, és Zádor Elek ábrándra hajló! — viszonzá a báró philosophiai phlegmával.

— Tehát azért! — mondá Malvin; többet nem mondott, csak arcának eleven kipirulása mutatá, hogy szíve lángoló szenvedélye mondatta vele e szavakat.

— Tehát csakugyan gunyt üzött belőlem! — kiáltá ujabb szünet mulva, és lángoló lelke tekintetében tükröződött. — Csak azért közeledett hozzám, hogy megszégyenítsen, nevetségessé tegyen? Csak azért lett szerelmes e leányba! És ön hiszi, hogy igazán szereti e leányt?

— Legalább úgy látszik! — viszonzá a nemes báró.

— Csalódik, báró ur! — vágott szavába Malvin, folytonosan növekedő dühhel. — Mondom, csalódik. Nem szereti őt! Ez ember nem tud szeretni! Ha engem nem birt megszeretni, hogy bírná e szende kis teremtet? Avagy ki tudja-e állni e halovány kis szappanbuborék a hasonlítást én velem?

— Mint az ibolya a lotuszét! — jegyzé meg reá a nemes báró, tiszteletteljes mosolylyal.

— Ugy van, báró, és azért mégis ő hozzám közeledett! Előbb nekem hazudott szerelmet, aztán megbántott, megsértett, aztán e leányhoz

pártolt! Nem látja itt az összefüggést? Azért pártolt hozzá, hogy feltünőbbé tegye megaláztatásomat! Csak azért, uram, de nem szerelemből!

A nemes báró most jónak látta, feleletül semmit sem szólni; kezével a szék karfáján dobolt, és mély gondolkodásba merült.

— De ha a leány őt szerette volna meg? — kérde Malvin szünet mulva.

— Biz az könnyen meglehet! — felelé a báró.

— Annál rosszabb! Annál irtóztatóbban fogom magam megboszulni rajta! Hogy meri őt szeretni? — kiáltá Malvin indulatosan.

— Igen, de hogyan? — kérde Bogyiszlóy, mintegy önönmagától.

— Ez, ez a kérdés; hogyan? — felelé neki Malvin, és nyugtalanul járt fel és alá a szobában.

— Ez most még bajos is volna — mondá a báró. — Előbb még ki kellene puhatolni, hogyan, mikor és mikép kell a csapást intézni, ha valami sikerest akarunk végezni.

— Igaz, most még semmit sem tehetünk! Meg kell várni a kellő időpontot. Oh, pedig milyen kinosan esik a várakozás! — mondá Malvin türelmetlenül.

— Annál édesebb a jutalom! — viszonzá a nemes báró, és miután arról is biztosította, hogy ő hűségesen értesíteni fogja mindenről, a mi Zádor

Elek szerelmét illetőleg tudomására jutand, és hogy mint eddig, ugy ezentul is, bizton számolhat reá, Malvin még mindig nem akarta őt elbocsátani, de azért végre mégis csak távozott.

XII.

Mikép jár el Bogyiszlóy az ő megbizásában.

Föl kell tennünk olyan lovagias jellemről, mint báró Bogyiszlóy, hogy más alkalmakkal szorosabban veszi a dolgot, mint a hogy azon ígéretet vette, hogy Malvin grófnőt mindenről értesíti majd, a mi Zádor szerelme körül előadja magát ; mert ezt bizony nagyon is könnyedén vette ; pedig nem mondhatni, hogy holmi becsületérzési tekintetek tartották őt vissza a hirviteltől. Megsértenők a nemes bárót, ha ilyen gyöngeséget föltennénk róla. Sokkal emelkedettebb lélek, semhogy ilyen előítéletek által engedné magát akadályoztatni, mint a milyen az : becsület. Mi is az a becsületérzés ilyen magas gondolkodásu, felvilágosodott szellemü gavallér előtt? Sophisma, önaltatás, szükkeblűség, melyet a köznapi emberek nagy sokasága uton-utfélen emleget, és uton-utfélen ellene cselekszik. Avagy nem találunk-e naponként számosbnál számosb példát arra nézve, hogy az ugynevezett becsületérzésnek immár semmi

igaz értelme nincsen? A becsület például tiltja, hogy más ember vagyonát bántsuk, ez lopás, fosztogatás, tolvajság; és nem alapszik-e — Bogyiszlóy szerint — az egész mostani társadalmi szerkezet egy nagy rablórendszeren? A becsület parancsolja, hogy szívünk nemes sugallatát kövessük, és nem tapasztaljuk-e minden nap, hogy — holmi balga érzelmősöket kivéve — az emberek cselekedeteinél kizárólag az önérdék, a szívtelen önzés a főrugó? Nemde nyilván való dolog tehát, hogy ez egész szónak most már semmi értelme sincs; olyan forma az, mint az a szó: szerelem; az egész világ emlegeti, de senki sem érti; valószínű apokriph fogalom.

És — ismét Bogyiszlóy szerint — igen bölcsen van ez így, és nem is lehetne másképp. Minden kornak van istene, a jelenkor istene pedig nem a becsület, oh nem, korántsem, hanem az eszély. Ezt kell szem előtt tartani, ez ellen nem szabad véteni annak, a ki a mai kor színvonalán tündökölni akar.

Ez volt a nemes báró alapelve, és valamint nem átalotta, Malvint figyelmeztetni az utra, melyen indulnia kell, ha célhoz akar jutni, épen olyan ovatosan kerülte még árnyékát is azon gyanunak, hogy ő segíti őt boszúterve végrehajtásában. Eddig már nem terjedt az ő szolgálatkészsége. Mert az ilyen dolog szükségképen soknemű kellemetlen

összeütközéssel jár, és végre is a világ tudomására kerül, megannyi nyomatékos ok tehát arra, hogy az eszélyes ember lehetőleg távol tartsa magát tőle! Malvin majd a nélkül is kiviszi szándékát, és ha majd sikerül, akkor mindig jogában áll azt mondani, hogy az egésznek ő volt legfőbb tényezője, ő, a ki először mondta meg neki, hogy Zádor Elek szerelmes és kibe szerelmes, a mi tulajdonkép a legfőbb az egészben: hogy ha pedig nem sikerül, a mit azonban nem igen tudott elhinni, akkor ő az ártatlanság liliomköpenyébe burkolódzhatik; ő nem tett semmit, nem tanácsolt semmit; csak annyit mondott, hogy gróf Zádor Elek gróf Kemenesylkát szereti, ebben pedig még a tulszigoru erkölcsbíró sem találhat okot a belekötésre.

Malvin tehát hiába várt volna bővebb tudósításokra, ha Bogyiszlóyra támaszkodik. A nagy izgatottság nem hagyott neki nyugtot; mindenütt megjelent, a hol azt hitte, hogy Zádorral vagy Ilkával fog találkozni; most már nem tolakodott Zádor közelébe, nem igyekezett kedvét megnyerni; nem is gondolt többé arra; sőt lehetőleg távol tartotta magát tőle, lehetőleg hidegen bánt vele, mintha legkevésbbé sem érdekelné, csak azért, hogy annál biztosabban szemmel tarthassa.

Mert azon, hogy a két ifju csakugyan szereti egymást, már legtávolabbról sem kétkedett.

Midőn először látta, bizonyos volt felőle; a két ifju viselete egymás irányában külsőleg semmivel sem volt ugyan más, mint száz meg száz fiatal ember viselete fiatal leánykák irányában; de ő azért mégis tudta, hogy létezik; az ő gyűlöletől, féltékenységtől és boszuvágytól élesített tekintete keresztül hatott azon sűrű fátyolon, melyet a leány szíve szent titka fölé borított; maga Zádor nem tudta még bizonyosan, de ő igen is tudta; és még azt is tudta, mikor keletkezett e szerelem; ama tánczvigalom alkalmával, gróf Jablonkaynál; akkor, akkor hálózta őt körül az az ármányos, ravasz ifju; csalárd ígéretének senki sem tud ellentállni; bűvös hatalmat tud gyakorolni minden szív felett; ezt is úgy körülhálózta, mint őt.

Még akkor szerették meg egymást, és Zádor mégis folytatta körülte udvarlásait, szépelgéseit! Tehát már akkor meg volt benne érve az a pokoli szándék, hogy őt megbántsa, megalázza! Mind hazugság, álnok képmutatás volt az a fellobanó láng a tekintetben. a szív sovár reszketése a hangban, az a csábulatos villanása az arcznak, mind, mind hazugság volt, álnok képmutatás, hogy őt megbántsa, megalázza, porig lesujtsa! És ő azt hitte, hogy szereti; édes reményekkel biztatta magát; azt hitte, hogy most soha sem fogja elveszthetni, holott soha sem is bírta!

Oh, hogy gyűlölte most ezt ifjut! Hogy vá-

gyott a boszu után ! Életét kötötte volna le annak, a ki megmutatja neki, mikép boszulhatja meg magát ez emberen halálosan.

Egész éjszakákon át hánykódott ágyában, kinzatva a boszuvágy emésztő lángjaitól. A máglyára ítéltnek kinszenvedése nem lehet nagyobb, mint a minőt e nő kiállott. A fájdalom, a sértés, a megszégyenítettetés, egész undok serege vonult el lázas elméjében ; majd meg akarta őt ölni, majd meg más módon akarta hűteni szive égető sóvárgását ; meg is nyugodott egyik-másik tervben, átengedte magát a kielégített boszu kéjes képzetének, és mikor legjobban örült, mikor már egész lelkét megragadta a szörnyű gondolat, ismét elvesztette, az egyik nagyon botrányos, a másik nagyon gyenge volt neki, és így újra, meg újra kezdődtek a minden kinoknál kinosabb zaklatások.

Csak Bogyiszlóy ha jönne ! Ez bizonyára tudna módot, ez világot derítene ez ijesztő sötétségben, elüzné e telhetetlen daemonokat ; de Bogyiszlóy nem jó ; a nyomorult csuszó-mászó kérsz épen akkor nem mutatja magát, mikor leginkább van reá szükség.

XIII.

Francia eszmék, magyar pénzzel kifizetve.

De jön helyette más, a gyöngéd lelkű Fanchon, a hűséges francia társalkodónő. Most szerencsésebb volt, mint a multkor; hamar ki tudta csalni a titkot urnőjétől, és hamar is tudott módot találni a boszura; de a hűséges lélek, látván urnőjének szenvedéseit, csak azért sem mondta meg azt neki mindjárt, hanem hagyta egy ideig martalékul az iszonyu háborgásnak.

Nem mondta neki pedig két okból; először megakarta büntetni, mert a multkor, midőn félig kipirosított arczczal szobájába rohant, nem tudta kicsalni tőle titkát, a miért meg kellett őt büntetni; hadd tudja meg ő is, mit tesz az, látni valamit, és nem tudni, mit; mit tesz az, ide-oda hányatni a felzaklatott képzelődés izzó parazsában! — Másodszor pedig azért, mert tudta, minél hosszabb ideig hagyja urnőjét tépelődni, emésztődni, annál jobban örül majd a menekülésnek, és természetesen annál magasabbra emelkedik majd kegyében. Várt tehát nyugodtan, és kiszámította a perczet, mikor fogadtatik legszivesebben az ő tanácsa, és e perczet végre most vélte megérkezettnek.

E terv teljesen méltó volt ahoz, a kiben szü-

lemlett, és fényes bizonyítékul szolgált arra, mennyire czélszerű és üdvös, hogy a magyar főuri házaknál idegen nemzetbeli társalkodónők vagy nevelőnők alkalmaztatnak. Magyar társalkodónő elméjéből ilyen terv nem igen származhatik.

Nem egészen Fanchon találománya volt; a sugallatot, az alapeszmét valamely francia regényben olvasta; — oh ezek a francia regények igen fontos kézi könyvek az idegen társalkodónők és nevelőnők számára! Ezekből meritik a szellemet, melyet a reájuk bizott fiatal szívekbe oltanak! — azonban őt illeti az érdem, hogy a mit e könyvben olvasott, azt a fenforgó viszonyokra alkalmazni tudta.

Annak a francia regénynek pedig rövid tartalma az: valami férfinak van egy felesége és egy kedvese; a férj természetesen ez utóbbit szereti, és pazarolja is reá vagyonának legnagyobb részét; a kedvesnek azonban ez mégsem elégséges nagyszerű költekezéseinek fedezésére; hogy tehát a férj még többet pazarolhasson reá, a kedves elmegy a feleséghez, megmutatja neki, mennyivel több joga van neki, a kedvesnek, e férfi szívéhez, mint a feleségnek, mennyire megalázza tehát az egész nőnemet, ha tovább is kölönczként csüng férje nyakán; mit a hitves végre belátván, elhagyja férjét, és a kedves diadalkodik.

Igy előadva, természetesen nem igen sok szépet találni e mesében; oh, de mi egészen más-képen van ez a francia regényben, három kötetben végig felosztva, berendezve, kiszinezve! Minő nyelven vannak ott leírva a kedvesnek bájai, minő lángoló elragadtatással a gyönyör, melyet a férj érez, midőn vagyónát ilyen nőért eltékozolja; minő színekkel végre az az „átkos végzet,” hogy e férfinak neje van! Oh, ilyen könyvnek elolvasása lehetetlen, hogy az embernek gyökeresen ki ne forgassa lelkéből a régi fogalmakat tiszta szerelemről, családi boldogságról és női erényről.

Ezt az érdekes történetet beszélte el Fanchon urnőjének, azon hozzátoldással, hogy tehát ő is úgy tegyen, keresse föl Kemenes Ilka grófnőt, az ő vetélytársát, mondja meg neki, hogy régibb jogai vannak neki gróf Zádor szívéhez; ezáltal okvetetlen czélt fog érni, Ilka bizonyára vissza fog lépni, és akként a bonyodalom nagyon csattanósan fog végződni.

És igaza volt a francia nőnek: a bonyodalom nagyon csattanósan végződött; mert midőn a hűséges Fanchon elvégezte beszédét, Malvin úgy pofon teremtette őt mind a két felül arczán, hogy az ablakok is zengtek belé, Malvin keze pedig tele lett fehér és piros festékekkel.

Magánkívül volt dühében. Azt mondani neki, hogy keresse föl Ilkát, gyűlölt vetélytársát, vallja

meg neki, hogy ő is szereti Zádor Eleket, Zádor Eleket, a ki olyan galádul bánt vele, tudassa a világgal az ő szégyenét, az ő semmivé lételét! Jó, hogy a hűséges társalkodónő azonnal a csattanós fejlemény után kiszaladt a szobából; mert Malvin tán megölte volna e nőt iszonyu haragjában!

Egész nap ki nem ment fejéből ez a förtelmes tanács; Fanchon párszor bekérdeztetett hozzá, hogy bocsánatot esdhessen, de Malvin nem akarta őt elfogadni; tudni sem akart róla; menjen, hagyja el házat tüstént, szeme elé se kerüljön többé!

Egész nap ki nem ment a szobából, sem maga elé sem bocsátott senkit, annyira szégyelte magát önönmagától; mindig ez a vérlázító boszúterv forgott elméjében, meg az a franczia történet, melyet Fanchon elbeszélt volt; még mikor délután elszenderült egy kevéssé, még akkor is azzal álmodott.

XIV.

Mint veszik be magukat az idegen eszmék magyar szivekbe.

Addig gondolkodott, addig álmodott a franczia regény tartalmáról, míg neki magának is egy

boszuterve villant meg lelkében; nem olyan, a minőt neki Fanchon tanácsolt; oh, egészen más, sokkal egyszerűbb, sokkal biztosabb, de a mely mégis ama franczia regénynek köszöni életét. A sovárgó lélekben gyökeret vert az eredeti eszme, és uj alakban került ismét ki belőle.

Olyan vidám, olyan csapongó jókedvű lett egyszerre, hogy helyét sem találta a szobában; sirt, nevetett abbeli örömében, hogy végre menekült a kinos tépelődésektől, hogy végre szabad lélegzetet vehetett.

— Fanchon! Hol van Fanchon? Hogy jöjjön elő mindjárt! — kiáltá a cselédnek, nagy boldog elragadtatásában egészen elfeledve, minő kellemtelen összeütközése volt neki ma reggel Fanchonnal.

Fanchon nem hagyta volt el a házat, mindamellet, hogy azt Malvin neki napközben többször is megizente. Tudta, hogy urnője haragban izente azt neki, és ő nem volt az a lény, hogy az effélét számba ne venné.

Bejött tehát, oh, de minő állapotban! Alig lehetett reá ismerni.

Csak most alkothatott magának igaz fogalmat az ő rendkívüli minőségéről. Olyan karcsu volt, mintha csak valami röpke árnyékot női ruhába öltöztettek volna. Testből ilyen karcsuság ki nem telik.

Aztán milyen öltözet volt e röpke árnyékon ! Valami mult századbeli sötétbarna cziczruha; egyéb semmi, és ez is olyan szűkre szabva, hogy csak féllépéseket tehetett benne ; a derékvágás hóna alatt volt, alul meg kilátszott a czipő, meg a harisnya, viseltes czipő és viseltes harisnya.

Fenn pedig a fejből semmi sem látszott ; a hol más emberi teremtnél fej szokott lenni, ott nagy, vastag, veres, koczkás téli kendő volt összecsavarva ; csak az orr nézett ki alula és a két szeme, a többit aztán csak sejteni lehetett.

Malvin hangos nevetésre fakadt, midőn e különös tüneményt maga előtt látta.

— Hát téged mi lelt ? — kérdé.

De Fanchon nem felelt, hanem a vastag kendő mélységes belsejéből valami tompa nyöszörgés hallatszott, a mely nem igen hasonlított semmiféle teremtség hangjához.

— Hisz ez tán nem is az én Fanchonom ? — kiáltá erre Malvin, még nagyobb nevetésre fakadva, és oda szökött a társalkodónőhez, és megfogta a kendőt, hogy lerántsa fejéről.

De a mint kezét oda értetné, iszonyu kiáltás hallatszott a kendő belsejéből :

— Jaj, az arczom ! — és aztán Fanchon egész karcsu minémiségében elterült a padlaton ; lehetett látni, hogy még a lábát sem rángatta.

Malvin erre mégis megijedt egy kicsit ; rázta,

költögette, de Fanchon csak nem akart magához térni, még akkor sem, midőn Malvin a padlatról a pamlagra fektette. Könnyen is vihette azt végbe; többet nyomott a kevés ruha, a mi rajta volt, az egész nőnél.

Malvin most a szobaleány segélyével újra a nagy kendőt kezdte bontogatni, hogy az alélt nőt egy kis fris levegő érhesse; mindenféle illatszert is tartott az orra alá, erre aztán Fauchon végre mégis kinyitotta szemét, és az első, a mit tett, az volt, hogy a félig leoldódott kendőt újra feje köré csavargatta, és kezével intett a szobaleánynak, hogy távozzék.

— Tehát mi lelte, és miért nem engedi levenni ezt a kendőt? Hisz így meg kell fuladnia! — mondá Malvin némi indulatossággal.

— Bár ugy volna! Bár megfuladtam volna! Minek költött fel, grófnő? Olyan jól esett az a gondolat, hogy meg vagyok halva! — viszonzá a hűséges Fanchon, sirás és zokogás között.

— Ne beszéljen ilyen bolondokat! Örüljön inkább, hogy jobban érzi magát! — dorgálá Malvin. — És minek vette magára azt a maskarát? kérdé, kitörő kacajjal.

E szavakra Fanchon, erejének végső fellobbanásával, fölkelte a pamlagról, egy lépést tett hátra felé, és heroicus állásba tévén magát,

mély, tompa, siri hangon, — a mint az nem is lehet máskép, mikor az ember vastag téli kendőn által beszél, — de büszkén, mint egy Veturia, mondá :

— Azt hittem, a grófnő tisztelettel viseltetik a szegénység iránt!

— De hát ki szól a szegénységről? — viszonzá amaz, még nagyobb nevetéssel. — Avagy nincsen-e más ruhája?

— Ezen ruhában jöttem ez országba, ebben akarok ismét távozni!

— Eredj, eredj Fanchon! — mondá Malvin, gyöngéd nehezteléssel. — Én nem mondtam semmit, és te nem fogsz távozni! Dehogy eresztlek el, édes Fanchonom! — és hozzá fogott a kendő lebontogatásához. — Itt maradsz nálam; holtam napjáig sem eresztlek el, annyira le vagyok neked kötelezve.

— Jaj, jaj! Lassan, grófnő, mert mindjárt meghalok! — kiáltá erre Fanchon, midőn a kendő végre lehullott arczáról.

Még csak most tüntetett elő iszonyu látványt ez arcz. A hol máskor a legpirosabb festék pompázott, ott most össze-vissza fekete tapaszcsíkok rémledeztek elő, mintha taetovirozva volna.

— Iszonyu kinokat szenvedek! — liheg é a taetovirozott, és ismét a pamlagra vetette magát, és ismét nagyszerű zokogásban olvadt szét.

Malvin csak most emlékezett reá, hogy ő ma e nőt olyan keményen megsértette, és nagyon megbánta tettét. Szinte szégyelte magát e nő előtt.

— Ne neheztelj, édes Fanchon! — mondá tehát, ismét melléje ülve a pamlagra és forrón megszorítva kezét. — Bocsáss meg; érdemetlenül bántam veled; belátom hibámat; az indulat elragadott, de jóvá teszem hibámat, elfelejtetem veled a bántalmat! — mondá és tele tárczáját szorította kezébe.

— Hisz nem tudok én a grófnőre haragudni! Csak az fájt, hogy elakart bocsátani, mikor én nem tudok élni nélküle! — mondá a hűséges lélek, gyöngédeden zsebébe csusztatván a tárczát.

Nemsokára aztán tökéletesen helyre állt a béke, elannyira, hogy a hűséges Fanchon maga nevetett csudálatos öltözetén; ki is szaladt a szobából, és nemsokára visszajött rendes kecses mivoltában; a fekete angol tapaszcsíkok eltűntek az arczokról, a netán ott levő foltokat viritó pirosság takarta be, miként hogy a szemekben borongó szomorúságot ismét a régi hűséges kifejezés váltotta fel.

Malvin erre elbeszélte neki boszutervét, valamint azt is, hogy ez eszmét egyenesen neki köszönheti; ha nem beszéli el azt a francia regényt, soha sem jött volna reá.

Fanchon el volt ragadtatva; jobban örült a tervnek, mint maga Malvin; nem ugyan az ő eszméje, mondá, de az ő eszméjének a gyermeke, és minden izén-vonásán magán hordja a francia regényesség jellegét: merész és hatásos. Oh, minő fényes diadalt vivand ki általa a grófnő!

XV.

Tündéralmak.

Ha száz meg száz ok nem szólna is a szerelem szentsége mellett, már ez az egy is bizonyítaná, hogy a sziv olyan féltékenyen őrzi, és még önönmagától is félti.

Zádor Elek és Ilka már rég boldogok volt egymás által, édes gyönyörrel teltek a szárnyat öltött órák, úgy tudták már szeméből kiolvasni egymásnak a legtitkosabb érzelmeket, és végre annyira minden inger nélkül volt minden öröm, melyben nem osztozhattak, olyan szomorú az idő, melyet egymás nélkül töltöttek, és mégis — soha sem nyilatkoztatták ki szóval, hogy ők szeretik egymást.

Minek is az! gondolá egyik is, másik is; vagy tudja, vagy nem tudja; ha tudja, akkor minek is erről szólni, minek adni szavakat olyan érzésnek, melyet úgy sem lehet kifejezni! Hogy ha

pedig nem tudja, ha csalódik, ha szeret, de nem szerettetik, akkor minek zavarni ez édes, boldog csalódást, minek meggyőződni arról, hogy a boldogság csak a képzelet tünde játéka!

Nem kevésbé boldog volt az öreg Kemencesy, a két fiatal szív egymásba olvadását látván. Mostoha körülmények által leszorítottván a nyilvános élet színhelyéről, melyen több, mint husz éven keresztül lankadatlan erélylyel, és rendületlen elvbeli szilárdsággal működött, keserőséggel telt el az újabb nemzedék iránt, és mert magamagához hűtlen lenni sem nem tudott, sem nem akart, hátat fordított nemcsak a nyilvános életnek, de jóformán az egész társadalomnak, visszahúzódott ősi büszkeségébe, elkeseredett szívét édes emlékekkel táplálva; ez édes emlékek és egyetlen gyermeke, Ilka, valának immár azon oszlopok, melyeken élete nyugovék; ezekben találta egyetlen boldogságát, ezekre árasztotta, a mi szeretet erős szívében csak lakozott, semmit sem törődve azzal, a mi e kettőn kívül a nagy világon történik.

A telet rendesen a fővárosban töltötte, ezt is csak leánya kedvéért, és itt is leginkább visszavonultan élt, legfőlebb is Jablonkay grófot látogatta meg, azt is csak ritkán; nem egyezett meg vele sok egyben-másban; még ez sem volt neki eléggé szabadelvű.

Ép olyan kevesen látogatták meg őt, és e kevesek is csupa öreg emberek, régi bajtársak voltak, a kik leginkább azért jöttek nála össze, hogy még erősebb összetartásra buzdítsák öreg elkeseredett sziveiket.

Ilyen körülmények között az öreg gróf és leánya között sajátságos viszony fejlődött ki. Ilka természetesen a nemes szív egész határtalan szeretetével csüngött atyján; minél inkább vonult ez vissza a világtól, annál inkább tartotta kötelességének: derültté varázsolni számára a szűk családi tűzhelyt; minél kevesebb örömmel töltötte meg szívét a külső élet, annál inkább igyekezett megédesíteni neki visszavonultságát. De épen ezáltal nem volt a két ember közti szeretet olyan, mint a minő rendesen lenni szokott atya és gyermek között; inkább a beteg és ápoló közötti viszonynak látszott; az öreg gróf volt a beteg, Ilka az ápoló.

Lassankint egészen magához ragadta a ház kormányát, melyet a gróf annál szívesebben engedett át neki, minthogy úgy sem bízhatta volna azt hivebb és ügyesebb kezekre. Hisz minden kormányzó i hivatala csak abból állott, hogy édes atyjának minél nagyobb örömöket szerezzen, minél forróbban tüntesse elő hő, határtalan szeretetét! Az atya természetesen boldog, büszke volt leányának ezen felsőbbisége által; csakhogy ezál-

tal észrevétlenül Ilka mégis némi önállóságra jutott; a gróf pedig tudván, hogy a mit leánya tesz, ugyis csak jó lehet és boldogságára czélzó, nem igen ügyelt cselekedeteire, és utolsó időben épen csalhatatlannak tartotta őt nagy atyai szeretetében.

Azért nem tűnt fel neki még az sem, hogy Zádor Elek egy idő óta olyan gyakran látogatja az ő házat, és olyan szívesen mulat leányával. Ő vele is szívesen mulatott ugyan, és az öreg gróf is — bármennyire nem szerette különben az újabb nemzedéket „e csigavér ivadékot,“ a mint nevezé — gróf Zádor Elek irányában mégis némi hajlandóságot mutatott; mindez azonban nem tartóztatta az ifjút, hogy inkább Ilka társaságát keresse, mint az öreg grófét, a mit egyébiránt nem tartunk szükségesnek még különösen bizonyítani.

Ilka ekként napról-napra jobban engedte át magát azon érzésnek, napról-napra mélyebben nyomódott be lelkébe az a gondolat, hogy ő ez ifjuval megfogja osztani az életet, és lassankint mindig jobban-jobban szólalt meg boldogságtól áradozó szívében az az édes-fájó ohajtás: bár csak itt volna már az a pillanat, melyben szerelemtelten oda omolhatna a hön imádott ifju keblére, és aztán el nem szakadhatna tőle soha.

Nem is igaz szerelem az, melyben a

szív az örök időre való egyesülés után nem vágyódik.

És mi nagyszerű, fényes világ nyílt meg lelke előtt e gondolatra! A boldogságtól áradozó fiatal lélek természetesen leginkább csak azt a sok leirhatlan édes örömet látja, melyek a hű nőnek a szerető férj oldalánál teremnek; de Ilka lelke előtt a keserű órák is elvonultak; tudta, hogy az életben nem ingyen adják a boldogságot; de épen azért vágyódott az egyesülés után a szeretett ifjuval, hogy az élet keserőségeit is megoszthassa vele; mert hisz nem az a szerelem legnagyobb boldogsága, hogy kedvesünknek örömet szerzünk; sokkal nagyobb boldogság az, hogy a fájdalomban osztozunk vele. Csak ezáltal forr össze igazán, elválaszthatlanul a szerelemben egyesült két hű szív.

Elek csak most érezte, hogy a kapocs, mely őt e leányhoz csatolja, nem olyan, melyet el lehetne szakítani; nem a fiatal évek tünde lángja, a milyen nem egyszer kigyult már szívében, mely fellobban, gyönyörködtet, aztán ismét elfoszlik, az ember azt sem tudja, hová lett; hanem a szív mélyéből fakadó lángfolyam, mely mint az ősforrás, napról-napra erősbbé, hatalmasabbá válik, és feltartóztathatlan erővel fut hegyeken, völgyeken keresztül; vonzatva azon rejtelmes ösztöntől, hogy a tengerrel egyesüljön. Ilyen hatalmas erő

az is, mely őt e leányhoz vonzza; érezte, hogy egyesülnie kell vele, és először éltében gyönyörrel töltötte meg e gondolat, hogy ő meg fog házasodni.

Eddig mindig irtózáttal gondolt e lépésre, mint olyanra, mely szabadságától fosztja meg a férfit, és világot ölelő lelkét a családi tűzhely rideg sziklájához lánczolja: de mi egészen más színben tűnt most elő neki a házaselet! a férfi legnagyobb boldogságának, az örömök kifogyhatlan forrásának! A férfi nem vesztí el általa szabadságát, csak a féktelenségről, a nemtelen indulatokról mond le, hogy a nemes érzések annál erősebbekké edződjenek; elhányja a salakot, hogy annál fényesebben ragyogjon a gyémánt; fékezi a folyam rakoncátlan futását, hogy zajló áradataiban annál kevesebb iszapot sodorjon magával! Épen olyan kevéssé rideg szikla az, a melyhez a lélek kötve van, hanem biztos fészek az élet lombos sudarán, a honnan messze, messze nyílik kilátás, védve véstől, vihartól. Akármint rengesse is a bőszi vihar a családi boldogság fáját, akármint tomboljanak is feje fölött a megvadult zivatarok, ő nyugodtan hallgatja csattogásait, az ő fészkéig el nem juthatnak; a kedves nő közelében az élet elvesztí kinjait, a csapások nem fájnak.

Ilyennek tűnt fel most Zádor Eleknek a há-

zas élet, és el volt tökéelve, legközelebb nőül venni a kedves leányt; és csak most jutott eszébe, hogy még csak szerelmet sem vallott neki, és hangosan elnevette magát. Olyan bohókás furcsának találta, hogy hány nőnek tett ő már térden állva, rikoltó szóvirágokban vallomásokat, a kiket pedig nem szeretett, és Ilkának még nem vallotta meg szerelmét, holott ő nélküle csakugyan nem tudna élni!

Igen is, nem vallott neki szerelmet, minek akkor az ajknak szólni, mikor a két sziv olyan bűbájosan, olyan érthetően nyilatkozik?

De azért ennek is meg kell lenni; ki kell bocsátani e szent érzést szivből; hangokba kell öltöztetni; a hang az érzés teste, csak így születik a világra.

Még ma megmondja neki, hogy szereti, nem ma, de mindjárt; még ma megkéri őt atyjától. És ez eszme egyszer lelkében megszületve, nem hagyott neki nyugtot többé.

XVI.

A vallomás.

Azonnal oda sietett gróf Kemenesyékhöz; épen jókor jött; Ilkát otthon találta; de az öreg gróf távol volt; kivételkép egyik barátját láto-

gatta meg; mintha csak érezte volna, hogy Elek ma egyedül akar beszélni leányával.

Midőn Ilka az ifjut megpillantotta, elhalványodott, és egy szót sem birt szólni üdvözetére; alig tudott fejével inteni neki; valami olyan érzés fogta el, mintha meg kellene hálnia.

Meg kellene hálnia és aztán feltámadnia új életre, a melynek nincsenek fájdalmai, a melyben a boldogság kétszeres boldogság, és a fájdalom fulánk nélkül.

A mint megpillantotta, szive megsugta neki, azért jő, hogy kimondja, a mit már régen tudott, hogy valóvá tegye, a mit olyan régen ohajtott. Minden szerető szívének vannak ilyen sugallatai.

Elek maga is nagyon el volt fogódva. Akárhányszor mondta volt már el a szerelem áradozó vallomásait, és most meg volt zavarodva. A megbántott istennő ilyen módon boszulta meg magát rajta; mikor igazán hozzáfordult a szive, nem jelent meg neki; minek vette annyiszor szent nevét hazugul ajkira?

Aztán más akadálya is volt, hogy igazán szive szerint nem szólhatott: Ilka nem volt magában; társalkodónője volt vele — Ádándyné asszony — egy koros magyar nő, tisztos öreg arczczal, hófehér főkötőben, és hófehér hajzattal.

Elek akár hányszor ott látta volt már e nőt, és nagy tisztelettel is volt iránta; de most, most

mégis szive mélyéből ohajtotta, bár csak száz mértföldnyi távolságra volna ide!

Szólni mégts csak kellett valamit; Ilka tehát megkezdte a társalgást; de minő társalgás volt ez! bizonyára maga neveti ki magát, hahogy tudja, mit beszél! Megkérdezte Eleket, hogy mulatott tegnap, aztán ismét elhallgatott; megkérdezte, hogy tetszett neki a tegnapi előadás a színházban, aztán ismét elhallgatott; és ez így ment jó óránegyedig; olyan zavarodott volt a szegény leány, mintha most szólna először emberrel; azt, hogy mit felelt neki Elek, épen nem hallotta; úgy zajlott, úgy dobogott a szive!

Végre az öreg Ádándy nénit mégis megszálta valami szent lélek; tán érezte, hogy oda kün hasznosabb szolgálatot tehet e két fiatal embernek, mint ide ben; mert szokása ellenére odahagyta a szobát. Ezt látván, Ilka úgy megijedt, és olyan kérő, marasztó tekintettel nézett utána, hogy az öreg Ádándyné jónak látta, azzal nyugtatni meg őt, hogy mindjárt vissza lesz ismét, és Ilka nem birta neki megmondani, hogy ezen kis idő alatt, a melyben ő távol lesz, az ő egész élete fordulhat meg.

Azonban Elek is hallotta az öreg asszony biztatását, és azért, alig hogy az ajtó bezáródott, fölkel, és Ilkához lépven, megfogta kezét, és azt kérde tőle, ha szereti-e őt?

Ilka nem felelhetett neki; a mint kezét Elekében érezte, eltűnt előle a világ; egy nagy boldogságtenger borította el a mindenséget: úgy tetszett neki, mintha keze, a mint az ifjuében nyugszik, egyszerre összenőtt volna az ifjuéval, és maga után huzná egész lelkét.

Nem is tudott ellentállni e bűbájos vonzatásnak, eltikkadtan dőlt Elek kebelére. Ez volt a leány felelete.

És elragadtatása közepette érezte, hogy az ifju forrón szívéhez szorítja, aztán csókot nyom homlokára; ez volt az ifju vallomása.

Csak akkor tértek magukhoz, mikor az ajtó nyílását hallották; Ilka hirtelen felkapta fejét az ifju kebléről; az öreg Ádándyné lépett be; a jó asszony hűségesen beváltotta szavát; nem maradt ki sokáig; legalább e két embernek úgy tetszett.

Észrevett-e a jó néni valamit abból, a mi távolléte alatt a szobában történt? Arcza ugyan semmi olyast nem árult el; most is csak olyan komoly volt az, mint rendesen; jóllehet nem sokat lehet ilyenkor az öreg asszonyok komolyságára építeni. Olyan ártatlanoknak tudják tenni magukat!

De azért a káprázat mégis eltűnt; Elek forogni érezte maga körül a világot; részeg volt, részeg a sziv kéjes lángjaitól, részeg a boldog-

ságtól; az egész világ az övé, örömeivel, kincseivel, csillagos egével, angyali mennyországával!

Nem is volt itt többé maradása. Hisz itt újra meg újra szívéhez kellene ölelni e gyönyörűséges világot; el sem tudná őt többé bocsátani szívéből, ez pedig nem lehet, nem lehet a jó Ádándyné asszony miatt.

Csak annyit mondott tehát, hogy később újra itt lesz, később, mikor az édes atya is itthon lesz, aztán kirohant. Olyan nyomatékkal mondá ki az utolsó szavakat, és most először hallá a leány, hogy édes atyját ő is atyának nevezi.

A mint távozott, a leányka egy ideig csendesen, maga elé merengve ült; gondolkozott azon, ha valjon valóság-e, a mi vele történt, vagy csak úgy varázsoltá azt eléje a csalfa képzelődés, a mely már annyi szépet varázsolt eléje, a mi később mind nem valósult; aztán fölkel, oda sietett az öreg Ádándynéhez, általfonta őt reszkető karjaival, és arcát keblére hajtván, sirva fakadt.

— Grófnő, mi baja? Az istenért, mi baja, édes grófnő? — kiáltá az öreg asszony ijedten.

— Semmi! — viszonzá a leány zokogva — csak az, hogy olyan nagyon boldog vagyok!

— Az még nem baj, édes grófnő; azért még nem kell sirni! — mondá reá a jó néni, és öreg szemeiből szintén peregni kezdtek a könnyek.

— Ne nevezzen engem grófnőnek, nevezzen

engem leányának, édes Róza néni! Hadd gondoljam, anyám kebelén sirhatok most, kimondhatatlan nagy boldogságomban! Oh, ha most édes anyám élne! — mondá a leány zokogástól szakgatott hangon.

— Tehát ne sirjon, édes leányom! Örüljön a boldogságnak, mint a hogy én örülök! Oh, édes anyja nem örülhetne jobban boldogságának, mint én! — mondá a jó néni szintén zokogva.

— Nem kell azért sirni, édes grófnő, akarám mondani: édes leányom! — folytatá aztán szünet mulva. — Mert hisz ha valaki, kegyed érdemli meg, hogy boldog legyen! Aztán minek keseríteni a boldog perczeket, mikor ugy is elég telik a bánatnak!

— Nem, oh nem! nekem soha semmi bánatom nem leszen többé! Szivemhez az többé nem férhet! Oh, ha tudná, Róza néni, mi nagyon szeretek! — mondá a leány tuláradó boldogságban.

— Nem akarom tudni, édes grófnő, édes leányom; csak azt tudom, hogy nagyon örülök, véghetetlen nagyon örülök, és csak azt kívánom, hogy boldogságának soha se legyen fogyatkozása! — viszonzá a jó öreg, ájhitatosan égre emelvén könytelt szemeit.

Ilka elhallgatott; olyan jól esett volna lelkének, kimondani szive nagy boldogságát; de az öreg asszony komoly szavai megfélemlítették né-

mileg. Mintha a verőfényes napot gyöngé felhő takarná el, úgy lebegtek Ádándyné néni komoly szavai e boldogságtól ragyogó szív felett.

XVII.

Villámcsapás tiszta égről.

Kiment a szobából; a tél vége felé járt már; nagy városokban nem igen sokat látni a természet bájaiból; az emberi kéz egymás hegyén-hátán rakja mulandó alkotmányait, tán azért, hogy tekintete a természet nagyságával ne találkozzék, mely előtt az ember legremekőbb műve is el-törpül.

A merre a szem fordult, hóval fedett háztetők és komor, rideg falakkal találkozott.

Ilkára nyomasztó hatással voltak a merev hóhalmak. Hogy is lehetnek ezek olyan komorak, olyan borongósak, mikor a föld annyira tele van édes, derült szerelemmel, az ő szíve boldogsággal? Avagy tán ez is mind mulandó volna? Oh nem! Oh nem! Minden, minden mulandó a világon, csak a szerelem tart örökké, csak ez az egy nem változik a hű szívben.

A mint így elmerengne, egyik cselédje jó és levelet ad át neki. Épen most hozták, mondá, azon kérelemmel, hogy a grófnő olvassa el azonnal.

Átveszi a levelet; finom, arany szegélyű, illatos borítékba volt takarva; megnézi a czimet; neki szólt; szép, könyved vonásokkal volt a neve írva; minden oda mutatott, hogy e levelet gyöngéd kéz írta.

És mégis úgy remegett a keze, midőn fel akarta bontani; annyi aggasztó gondolatot támasztott benne egyszerre e levél. Ki írhatta? Megnézte a pecsétet; kis finom ostyával volt le ragasztva, a melyen két galamb csókolódzott, egyéb semmi. És mégis úgy remegett a szive, midőn fel akarta bontani.

— Ki hozta e levelet? — kérdé.

— Idegen!

— Küldjék ide! —

Az inas távozott és pár pillanat mulva visszatért azon hirrel, hogy a ki a levelet hozta, már távozott.

Ez még növelte Ilka aggodalmát. Az egész olyan rejtélyes, olyan félelemkeltő volt előtte. Eszébe jutott, mi sok szerencsétlenséget okoztak már levéllel; megmérgezett levelet is küldtek már, a melyből, a ki olvasta, rögtöni halált szívt be. Ha ő neki is mérget rejtene e levél, és meg kellene halnia, most, mikor olyan fényes olyan boldog életnek néz eléje!

Egyszerre elnevette magát. Milyen gyanakodóvá teszi őt a boldogság, milyen félénkké a

szerelem ! Mint a gazdag fukar, úgy ő is, minden emberben tolvajt lát !

Kinek volna érdekében őt megmérgezni, mikor az egész világon egy ellensége sincsen ? Ki akarná őt megszomorítani, a ki a világon senkinek sem vétett ?

Gyorsan, vidám kíváncsisággal törte fel a boritékot; két levél volt benne. Mohó vágygyal bontotta fel az egyiket és elkezdte olvasni. És a mint egy-két pillanatig olvasna, arcza mindig jobban-jobban elhalaványodott, keze reszketett, a mint a levelet maga elé tartá; de még jobban reszketett a szive kebelében.

Végig olvasta az egyiket, aztán a másikat.

Az egyik levélben az volt írva :

„Grófnő !

Egy Kegyed előtt félig ismeretlen nő, de a ki mélyen érdekelve van sorsa iránt, kötelességének tartja, az ide mellékelt sorokat minél előbb kezéhez juttatni. E levelet legközelebb Zádor Elek írta oly nőnek, a kiről azt hitte, hogy még nem ismeri jellemét. Tudom, hogy fájdalmat okozok Kegyednek, midőn e levelet elküldöm; de midőn tisztalelkű nő életboldogsága forog kérdésben, a roszul alkalmazott kimélet a gyilkossággal rokon véték volna; fájdalmát pedig enyhíteni fogja a megvetés, és azon tudat, hogy szivét még elég jókor mentette meg olyan férfitől, a ki csak ámi-

tani tud és pusztítani, de érezni, szeretni nem. Szivességem jutalmául csak azt kérem : fődözze föl gróf Zádor előtt, hogy én voltam, a ki Kegyed jelleméről fölvilágosította.

Igardy Malvin grófnő.“

A másik levélben pedig ez állt :

„Grófnő !

Ha az eltikkadt vándor enyhítő italért emelte fel esedező, megtört tekintetét, és Kegyed az enyhítő italt nyujthatja neki, fog-e még azon tanakodni, ha vétkezett-e ellene? Ez bátorít engem is arra, hogy bocsánatot esdjek nemes szivétől, és tudom, Kegyed azt nem fogja tőlem megtagadni, ha mondom : egyedül szivem lángoló érzelmei ragadtak oly döreségre, hogy a mindent éltető naptól el-, a sötét hold felé fordultam ! Mit nem tesz az ember kétségbeesésében ! De ha vétkeztem, bűnhődtem is érte ! Jelen helyzetem kinosabb a halálnál, és csak egy mód van, hogy ismét örüljek az életnek : ha holnap kiengedi olvasnom bűbajos szemeiből, hogy nem tagadja meg tőlem a reményt, bebizonyítani, hogy éltem üdve, boldogsága Kegyed szép kezébe van letéve.

Gróf Zádor Elek.“

Ilka elolvasta a két levelet, azután karjai lankadtan ereszkedtek alá, a papir kihullott kezéből, így állt mozdulatlanul, merően tekintve a komor, rideg téli világba.

Majd magához tért; szívéből mély, kinos fohász szakadt ki; fejéhez kapott, végig simította homlokát, aztán révedező tekintettel jártatta körül szemeit; megpillantotta a leveleket lábainál; felkapta és futásnak eredt, mintha az alvilág rémei üldöznék.

Végig szaladt az előszobában, végig a sok termeken, miglen saját szobájába ért, a hol a jó Ádándyné ült, kötéssel elfoglalva, maga elé merengve, tűnődven az élet változatos bajain, mint a hogy öreg asszonyok szoktak.

Nagyon megijedt, midőn a leányt olyan hirtelen berohanni látta, de még jobban ijedt meg, midőn a leány egyenesen ő hozzá rohant, és nyakát két kezével által fonva, görcsösen magához szorította.

— Mi lelte, édes grófnő? Az istenért, mi történt? — rebegé a jó asszony ijedten.

— Nyugodjék meg, Róza néni! — mondá neki szeliden, szintén nyugodtságot színlelve. — Én is nyugodt vagyok! Már elmúlt rólam a nagy fájdalom!

— Elmúlt? Hála istennek! csakhogy elmúlt! Rég is ijedtem meg annyira, mint most; pedig az egész csak tréfa volt, ugy-e bár? — mondá a jó asszony, és a milyen hirtelen megijedt az elébb, ép olyan hirtelen vidult fel ismét.

— Igen, tréfa! — viszonzá neki a leány

azon fásult nyugodtsággal, mely alatt olyan gyakran a legnagyobb kétségbeesés lappang.

— Ugy-e bár, mivel az elébb olyan komoly voltam, azt hitte, nem örülök boldogságának? De hát ki mondta, hogy nem örülök? Csakhogy az öreg asszonynál az öröm nem nyilatkozik olyan elevenen, mint olyan fiatal gyermeknél. De azért én is nagyon örülök! De mi az? — kérde egyszerre meglepetten. — Hisz a grófné nem örül? Arcza olyan halovány! A grófnénak valami baja történt

— Semmi, édes Róza néni! — viszonzá a leány, olyan mosolylyal, melyet a menyországban a megváltásba számítanak be.

— Oh, minek e tetetés, édes grófné, mikor ugyis tudom, hogy nem csalódom! Minek e titkolódzás, mikor a bizonytalanság százszorta jobban fáj a keserű valónál! Avagy azt hiszi, hogy ismét olyan nagyon meg fogok ijedni, mint az elébb? Nem, drága grófné, nem fogok megijedni; fogadom, hogy nyugodt leszek, csak mondja, mi történt! — esedezett a jó öreg nő.

— Jó, Róza néni! — mondá erre a leány reszketeg hangon. — Látja, hogy nyugodt vagyok; de ha épen tudni akarja, mi történt, olvassa el e leveleket!

Az öreg nő erre mohó vágygyal kapta ki kezéből a két levelet, oda ment az ablakhoz, és elolvasta.

A szobában csend volt, a beálló est halvány árnyékokat kergetett ide s tova; Ilka nem mert az árnyékokra tekinteni; úgy félt, hogy rögeszmékké válnak tikkadt elméjében.

Róza néni elolvasta a leveleket, aztán odament Ilkához, leült melléje, egy ideig csendesen ült, aztán megfogta fejét, lehajtott a keblére, és szemeiből sűrűn kezdtek omlani a nehéz könnycseppek.

Erre aztán Ilka sem tudta többé visszatarítani nagy hasogató fájdalmát; érezte, hogy igaza van a jó Róza néninek; szívét repeszti meg a nagy bubánat, ha könnyekben nem enged neki kifolyást.

Némi könnyebbségére szolgált a jó Ádándynénak, hogy a leányt úgy zokogni hallotta. Oh, máskor a szívét égette volna minden könnycsepp mely e kedves szép szemekből hullott, és most jól estek neki azok! Csak hadd sirjon, csak hadd zokogjon, csak hadd olvadjon szét az a fekete felhő a szív körül.

— Oh, sokat fogunk mi e mai napra gondolni! — kezdé végre, hosszú szünet mulva. — Sokat fogjuk mi e mai napot, siratni! Valahányszor eszébe jut, úgy-e bár, édes grófnő, mindig eljő hozzám, keblemre borul, és aztán majd együtt szomorkodunk!

— Így akár soha el nem távozom innen! —

viszonzá a leány — mert a mai nap örökké eszemben marad, Róza néni! Halálom óráján is csak erre fogok gondolni!

— Majd talán elmulik, édes grófnő! — vigasztalá a jó asszony. — Az isten mindent jóra fordíthat. A ki a sebeket ejti, az ismét be is gyógyítja! Csak egy kis türelem, és meglássa, édes grófnő, minden jóra változik. Csak egytől tartok, csak attól irtózom: ha az öreg méltóságos ur megtudja!

— Az, az! — kiáltá a leány kétségbeesetten. — Ha jó édes atyám meglátja a szomorúságot rajtam; ha meglátja kora hervadásomat, jó atyám ezt tul nem éli!

— Épen azért, — mondá a jó néni — épen az az, a mitől magam is tartok; azért kell ugy intézni a dolgot, hogy semmit se vegyen észre!

— Rajtam ne muljék, édes Róza néni! — viszonzá Ilka, letörölve arczáról a könnyeket, a mik azonban ujra kiestek a szeméből. — Én mindent el fogok követni, hogy ne lássék meg rajtam, milyen nehéz a szívem; csak erőm legyen hozzá!

— Lesz, édes grófnő! — biztató őt a jó asszony. — Hisz kegyed olyan angyali jó! Aztán ugy szereti édes atyját, aztán meg minden jóra fordulhat még; aztán — és itt arcza egyszerre meg lőn világítva a szemeiből kiömlő fénytől.

— De hát ha az egész nem is igaz? —
— kérdé, és e gondolat szinte megfiatalította ez
asszonyt.

— Mi nem volna igaz? — kérdé a leány.

— Az, a mi ez átkozott levelekben írva
van! — viszonzá az öreg nő hévvel. — Hát ha az
egész csak koholmány? E levelet tán nem is
ő írta!

— De bizony ő írta! — mondá a leány, szo-
moruan, de határozottan.

— Hogyan lehet azt tudni? Miért ne volna
lehetséges, hogy az egész csak valami gonosz
ármány?

— Azért, édes Róza néni, mert én magam
láttam, hogy ő szereti e nő! — felelé Ilka, és el-
beszélte neki azon jelenetet, melynek a gróf Jab-
lonkay által rendezett tánczvigalom alkalmával
tanuja volt.

— Akkor! — mondá erre a jó asszony csüg-
gedten — akkor csakugyan rossz ember, és any-
nyival inkább megérdemli, hogy egész lelkünkől
megvessük! És meglássa, édes grófnő, sok vigasz-
talás, sok édes balzsam van azon tudatban, hogy
a rossz ember nem gondolhat reánk pirulás nélkül!

Ilka nem felelt; csak nézett maga elé, szo-
moruan, bánatosan. A fájdalom nem tombolt többé
szívében olyan vad dühöngéssel, a zajló indu-
atok nem csapkodtak többé szerte-szélylyel, biz-

tos medret ástak maguknak a szivben, hol zajtalanul, észrevétlen folytathatják majd a pusztítás szomorú munkáját, miglen a sziv közepéig ásnak, és e szép, fiatal életet eloltják.

XVIII.

Szivek szakadása.

Róza néni lámpát hozatott be a szobába, mert már egészen beesteledett volt azalatt, aztán visszaült a leány mellé, és jól esett hűséges lelkének, hogy Ilka arcán nem látta többé azt az irtóztató feldultságot, mint azelőtt.

Épen valami újabb vigasztalásformát készült mondani, midőn a komorna bejött, és gróf Zádor Elek lépett be.

Elek a szoba közepéig lépett, ott megállt, és bámész szemekkel tekintett a leányra.

Ilka mélyen lesütött szemekkel ült; nem birta azokat felemelni. Nyilván félt, hogy elveszti erejét, ha Elekre tekint.

Annál többet tekintett reá Ádándyné néni; le sem tudta venni róla szemeit; nem is gondolt egyebet, mint azt, hogy valami gonosz szellem áll előtte, emberi alakban.

Csak egyben hasonlított e három ember na-

gyon, abban, hogy mindnyájan inkább márványalakokhoz hasonlítottak, mint élő emberekhez.

— Nem mondta önnek a komorna? — kérde végre Ilka, ki legelőször érzett erőt a beszédre, tán azért, mert neki fájt legkinosabban e találkozás.

— De igen! — viszonzá Elek. — Nem akart bebocsátani, de én nem hittem neki, azért voltam olyan bátor!

— Ez pedig igen nagy vakmerőség volt öntől! — vágott szavába Ádándyné asszony, olyaténképen előre tolván tisztos ősz arcát, mintha e pillanatban készen volna élet-halál harcra kelni ez emberrel.

A „vakmerőség“ szóra Elek tetőtől talpig megrázkódott, mintha villanyütés járta volna át; és az első pillanatban neki is valami élet-halál harc-forma lebbenhetetett végig elméjén, mert vad, haragos tekintetet vetett az öreg asszonyra; a másik pillanatban azonban a haragos kifejezés valami gyöngé mosolynak engedett helyet, a mely némi büszkeség, némi szánalom és némi megvetésből volt összeszerkesztve.

— Én a grófnőtől várom a feleletet! — mondá, Ilkára függesztvén szemeit.

— Feleletemet már a komorna által tudattam önnel! — viszonzá ez halkal, de határozottan.

— De Ilka! Mit jelentsen ez? — kérde

Elek, ki e pillanatban ismét forogni érzi maga körül a világot, mint két órával ezelőtt, midőn a leánytól kérde, ha szereti-e őt igazán? De mi nagy különbség volt mégis e két egyforma érzés között!

— Én ide jövök, hogy örökre biztosítsam boldogságomat, és így fogadtatom! — kiáltá magánkívül a csudálkozástól és a rémülettől.

— Csak az az egy feleletem van: a mit a komorna által megizentem! — mondá Ilka, nyugodt méltósággal.

— Tehát visszautasít, Ilka? Jó, távozom! — viszonzá az ifju, és egy lépést tett az ajtó felé; de térdei inogtak és erőtlenül egy székre fogódzott.

Ádándyné néninek nagy kedve lett volna, figyelmeztetni őt, hogy nem ilyen módon szoktak távozni; de attól tartván, hogy haragos indulata ismét tulságra ragadja, mint az előbb, jobbnak látta hallgatni, és csak úgy magában mormogta:

— Oh, az álnok képmutató, hogy tudja!

— Távozom grófnő! — kezdé Elek szünet mulva. — Bocsánatot kérek, hogy eddig is nem tettem eleget kívánságának; de a fájdalom, a váratlanul jött irtóztató fájdalom elkábitott, levert; most azonban már erősebb vagyok; távozom tehát; csak azt az egyet kérem, mondja meg, miért bánik velem olyan iszonyuan kegyetlenül?

Annyi megilletődéssel, annyi kétségbeesési bensőséggel voltak e szavak mondva, hogy a leány szíve legmélyéig megindult.

És e pillanatban el lőn felejtve saját nagy fájdalma, a keserű bánat, melyet ez ifju által szenvedett; csak arra gondolt, hogy Eleknek most szintén véghetetlen sokat kell szenvednie.

— Hogy miért? — kérdé tehát gyöngye, reszkető hangon, és odafordult Ádándyné aszszonyhoz, hogy a leveleket elkérje tőle. Meg akarta neki mutatni e leveleket.

— Az istenért, grófnő, csak nem akar nőt compromittálni? — mondá ez neki elszörnyűködve.

— De nem látja, mennyit szenved? — kérdé a leány, könyektől fojtott hangon.

— Dehogy szenved! — tiltakozék a jó néni. — Csupa képmutatás az egész! Mind ilyenek a rossz férfiak! Higyje nekem, grófnő, csupa merő kiszámítás.

És a leány ismét visszafojtotta a fölébredő szánalmat, és a mennyire lehetett, nyugodt méltósággal mondá:

— Minek annak okát kérdezni, gróf ur?

— Igaz; elég, ha ön mondja! — viszonozá Elek. — Az ön ohajtása parancsolat; kész is vagyok azt teljesíteni, haladéktalanul. De lássa,

grófnő, némi vigasztalás van abban, ha tudjuk, miért vesztettük el boldogságunkat!

— Mert nem voltunk reá érdemesek! — jegyzé meg Ádándyné asszony, önkénytelenül, míg Ilka szótlanul merengett maga elé.

— És még módot sem akar nyújtani, hogy mentegessem magam, a mit pedig a legutolsó gonosztevőtől sem lehet megtagadni? — kérde, végső kísérletre összeszedve erejét.

— Kérem, ne kinozzon tovább, gróf ur! — viszonzá a leány, esdőleg emelvén reá könyázott szemeit.

— Igazsága van, grófnő! — mondá egyszerre Elek, fölugorván ültéből. — Megérdemelném megvetését, ha tovább is itt maradnék! Kegyed akarja, hogy távozzam, minek is annak okát tudni? Tehát isten önnel, grófnő! — és meghajtván magát, kisietett a szobából.

Ilka megrázkodott; tán utána sietett volna, de nem volt annyi ereje; tán visszahivta volna, de nem talált szavakat; mintha megzsibbadt volna teste, mintha kiszáradt volna szive, mintha elszállt volna lelke! Mereven, mozdulatlanul bámult az ajtóra, a melyen Elek távozott.

Csak mikor úgy tetszett neki, hogy már távozó lépteit sem hallja az ifjunak, szökött fel ültéből, és dőlt Ádándyné ölébe.

— Most már tudom, hogy nem fogok meg-

örülni; tudom, hogy nem öl meg a fájdalom! —
moudá, és sokáig visszafojtott könnyei ujult erővel
fakadtak elő.

— Ne sirjon, édes grófnő! — viszonzá az
öreg nő indulatosan. — Higye meg, ez ember egy
könnyüt sem érdemel!

— Az meglehet édes, Róza néni; tán hiba;
de én azért mégis elvesztett boldogságomat sira-
tom ez emberben! — viszonzá a leány, és szabad
folyást engedett könnyeinek.

— Nem vezett el örökre, édes grófnő! —
vigasztalá őt a jó öreg asszony, mialatt maga is
egy pár könnyet nyomott szét szemében. Aztán
csend lett, csak egy-egy elfojtott zokogás hallat-
szott a szobában.

Egyszerre Ilka fölkapja fejét az öreg ass-
zony kebeléről, letörüli könnyeit, félre simítja
haját, és ijedten mondja:

— Atyám lépteit hallom! Meglátszik raj-
tam a szomorúság? — kérdé az öreg asszonytól,
vidám tekintettel, mosolygó arcczal.

— Nem, csakhogy kissé halovány!

— Azon könnyü segíteni! — felelé a leány,
erősen arczaihoz szorítván kezeit. — Így ni!
Ugy-e bár, most már jól van?

Nagyon jól! — mondá az öreg asszony, és
égető könnyek gyűltek szemeiben, a mint a leány
erőlködését látta, hogy derült, piros arcza legyen,

mig ben a szivben halálos harcztot viv a nagy fájdalom.

Néhány percz mulva aztán bejött az öreg gróf; ma valamivel nyájasabb volt, mint rendesen; tudj' isten, minő hireket hallott!

Ilka vidáman szökött eléje, odahajolt hozzá, édes atyja csókot nyomott homlokára, aztán édes örömmel nyugasztá rajta tekintetét.

— Milyen vidám vagy ma, édes leányom! Minő pirosak orczáid! Ugy-e bár, jól mulattál távollétem alatt? — kérdé.

— Nagyon jól, édes atyám! — viszonzá a leány vidám mosolylyal.

— No, annak örülök! Tán vendégeid voltak?

— Nem, édes atyám, csak magunkban mulattunk, én, meg Róza néni! — felelé a leány mosolyogva.

— És Zádor sem volt itt?

— De igen, édes atyám; az itt volt, de már elment!

— Olyan korán! Az nem szép tőle! Azt hittem, legalább mig haza jövök, itt marad. Szerettem volna vele találkozni!

— El kellett mennie; utra készül! — mondá a leányka, ki már fogyni érzé erejét.

— Utra? Csudálatos! nekem semmit sem szólt erről! És nagy utat tesz?

— Nem tudom; nem mondta; úgy hiszem,

igen! — viszonzá Ilka akadozva; de hirtelen más tárgyról kezdett beszélni; visszanyerte erejét, vidámságát; egész este együtt volt édes atyjával, és ez legtávolabbról sem gyanithatta, milyen kínos-keserves egy este ez leányának.

Ádándynének már nem volt annyi ereje; a mint csak szerét tehetette, kiszökött a szobából, és ott a jó asszony nagyon sirt magában; a mi nagy fájdalmat Ilka ott ben kiállott, mint átszenvedte és olyan szerencsétlennek érezte magát, mintha ő rajta magán esett volna e nagy szerencsétlenség.

Késő este aztán Ilka is bejött a szobába; a jó néni akkor már ágyban feküdt; Ilka halkal, lábujjhegyen odatípegett ágyához, az öreg néni tette magát, mintha épen most ébredt volna fel álmából, kérdezte Ilkát, hogy van? Jól, felelé ez nyugodtan, és szintén lefeküdt, behnzta a függönyöket és úgy maradt másnap reggelig; csak egy-egy halk fohász szakadt ki néha-néha szívéből; Róza néni azt hitte, nyilván nehéz álmai vannak a szegény leánynak, a min nem is csudálkozott, és később mégis csak elaludt; Ilka pedig, a szegény Ilka egész éjjel egy szemet sem hunyt be; egész éjjel csak azon gondolkodott, mikép intézze el a dolgot, hogy e jó emberek előtt mindvégig elpalástolhassa, hogy ő milyen boldogtalan!

VÁLSÁGOS NAPOK.

REGÉNY.

IRTA :

E M I L I A.

II. KÖTET.

MÁSODIK KIADÁS.

BUDAPEST, 1876,

NYOMATOTT KOCSI SÁNDORNÁL.

(Ország-ut 39-dik szám.)

XIX.

A z é j l a k ó i.

Melyik a legnagyobb fájdalom a világon? Az egyik legnagyobbak mondja a gyermek fájdalmát, a ki egyetlen szülőjét veszté el, és árván maradt a világon; a másik meg a szüle fájdalmát, a ki egyetlen gyermekét, élte örömét, jövője reményét, kora sirba kísérte; a harmadik meg a honfi fájdalmát mondja legkeserűbbnek, a ki sötét börtön mélyében a mindennél drágább haza boldogságát siratja, és így tovább, a fájdalom hosszú lánczolatán végig, akárhány embert kérdezzünk, mindenki mást-mást fog legnagyobbak mondani, holott mindenki számára gyógyító írt, enyhítő balzsamot találni, csak egynek nem, és azért az a legnagyobb, a legkeserűbb: az a fájdalom, melyet a szív mélyében el kell rejteni, melyet ki nem lehet mondani.

Nézzük csak Zádor Eleket, ez életvidor, derült szívű ifjut, mivé teszi őt az a fájdalom, melyet szive mélyében el kell rejtenie!

Otthon találjuk őt lakában; épen most jött haza Ilkától, épen most hallotta a halálnál halálosabb ítéletet, hogy a leányt örökre elvesztette; csak nem rég járta át szivét az éles, méregbe mártott, gyilkos fegyver; a seb még uj, még nem sajog, még nem éget, csak a teste lankadt, csak a feje kábult, csak azt érzi, hogy a vére fogy, mintha valami lidércz szivná. Nyugtalanul hánykodik a pamlagon; el akarja üzni azt a merev zsibbadtságot a sziv körül, szét akarja oszlatni azt a sötét kábultságot a főben; azt hiszi, hogy az sikerül neki, könnyen sikerül neki; nem tudja, hogy a gyilkoló fegyver a szivig furódott belé, nem tudja, hogy a szerelem válhatlanul egygyé lett életével, és e szerelem van halálosan találva.

Nem sokáig tart nyugtalan hánykodása; a vérző sziv hamar elfárad; csendesebb lesz, nyugodtabb lesz; úgy tetszik neki, mintha a merev zsibbadtság engedne, a sötét kábultság oszlanék; vidám, kedves képek jelennek meg lelkében, boldog órák édes, kedves emlékei; milyen vidáman telt akkor az idő, mennyire földerítette ekkor az a séta, milyen nagy gyönyörrel hallgatta egykor azt a daljátékot, ismét máskor mennyire mulattatta az a vigjáték, milyen nagy gyönyörrel hallgatta egykor azt a daljátékot, ismét máskor mennyire mulattatta az a vigjáték, milyen jóízűt nevetett rajta, aztán milyen kedves egy délutánja volt neki

ekkor meg ekkor, mint tágult a szív, mint telt meg édes, kedves, boldog érzésekkel, és így tovább, mindig tovább, egyik kép bájosabb a másiknál, egyik mosolygóbb a másiknál; úgy rajongják körül, mint a donogó méhek a virágkelyheket, mint a vidáman csiripelő madárcák a lombosodó fát, és mikor egészen átengedi magát a vidám ábránd édes csábulatának, mikor azt hiszi, hogy a lélek végkép kibontakozott a komor jelen fojtó légköréből, mikor felvidámul azon gondolatra, hogy az életnek mennyi öröme van még, és neki mennyi fogékonysága azok élvezetére, akkor látja csak, hogy a min felvidámult, az Ilka képe, a mit a tünde ábránd szépet, édeset, csábulatost eléje varázsolt: szerelme volt, ez éig nyuló lombos fa, világot ölelő ágaival, arany gyümölcseivel: ez termette meg neki amaz édes örömöket, ama boldog órákat; ez adta meg szívének a fogékonyságot, hogy fel tudott emelkedni a művészet csilagos sphaeráiba, fel tudott emelkedni a költészet sugárszárnnyain; ez adta neki a képességet, hogy nevetni tudott, és könnyezni, és most a tündérfa meg van döntve, ki van forgatva gyökeréből; világot ölelő lombjai lankadtan csüngnek alá; porba esett koronája, gyümölcse és virága, az arany gyümölcsök és tündér-virágok, azért lebegtek körülötte, mert lehullottak a fáról, meghaltak örökre, és ujak nem teremnek többé számára;

a gyökeréből kiforgatott szerelem nem hajt többé örömvirágot, nem terem többé boldog reményeket.

A zsibbadtság engedett, a kábulat elfoszlott; csendesebb, nyugodtabb lett, de csak azért, hogy világosan lássa maga előtt a nagy pusztaságot, hogy végig láthassa, milyen irtóztató mélységbe zuhant alá: a csillagos égről a kínok sötét országába!

És erre egyszerre elfoszlanak az édes ábrándok, és jönnek elő helyette mások, nem tünde ábrándok, hanem valóságok, a háborgó lélek csuda fajzati, a szív mélyébe furakodó undok hyenák, tüzes nyelvű, vas körmű, halál szárnyu szörnyeteg keselyük.

De hát miért? mit vétett, hogy ilyen irtóztató módon számkivettetett a boldogság mennyországából? Mit tudhatott meg róla a leány? Ki mondhatott neki olyast, a miért olyan irtóztató büntetéstől el nem iszonyodott? És mi lehet az, a mit neki róla mondtak? Hát van-e az ő életében, de lehet-e általában, lehet-e az emberi életben olyan gonosz tett, a mely ilyen kegyetlen büntetést érdemelne?

Ezek azon éktelen tépelődések, melyek mint a hyenák a sirokat, a szívet szakgatják fel, és karpargatnak, és vájkálnak benne és pusztítják és széttépik, a mi emberit benne találnak.

Azután következnek a tűznyelvű, érezkörmű, halálszárnyu keselyűk: a sejtelmek; ezért történt, azért történt; az egyik elszáll, elvész a sötétségben, a másik alácsap; sorban előjönnek, a mi hibát vagy gyöngeséget életében elkövetett; ekkor azt tette, akkor ezt mondta, ez boszulta meg magát rajta; mindenik sejtelen egy-egy emléket szakít ki elméjéből, hogy megrendül belé az agy és a velő, aztán elrepül, elvész a távolban, csak éktelen káromgatását véli hallani, ez zajlik belé a kinok irtózatosszakgatásába.

— Oh, meg kell örülnöm! Meg kell örülnöm! — szakad ki végre hánykodó kebeléből, és megfordul fekhelyén, és föltépi vadul forgó szemeit, hátha így hamarabb szabadul kínjaitól.

Oh, ha ezt Ilka tudná! Ha őt most így látná, azzal a kindult vonásokkal, azzal az égető fájdalommal! Hogy leborulna előtte, hogy letörülné a hideg verejtékeseppeket izzó homlokáról, hogy lecsókolná ez örjítő fájdalmat, még akkor is, ha csakugyan olyan rútul megcsalta volna!

De Ilka ezt nem látja, nem tudja. Ilka most vidáman enyeleg édes atyjával, édesen mosolyog szemébe, vagy csendesen nyugszik ágyában, azon gondolkodva, mikép rejtse el a világtól nagy szomorúságát!

Vagy Igardy Malvin, a kecses grófnő, ha látná, minő iszonyuan jól sikerült boszúterve,

mint vonaglik az ifju az égető sebek kínjaitól, melyeket ő látatlanul szíven ejtett!

Beh kár, hogy nem láthatja; épen neki való látvány volna; bizonyára nagyon gyönyörködnek benne.

— Nem parancsolja a méltóságos ur, hogy vetköztessem? — kérde Elek huszárja, hallván ura fájdalmas felkiáltását.

— Vetköztetni? — kiáltott Elek, meredt szemekkel bámulván a legényre. — Hát te itt vagy, Jancsi?

— Igen is, itt; már vagy egy órája, hogy bejöttem, de mert a méltóságos ur elaludt volt, hát nem mertem felköltetni! — viszonzá a cseléd.

— Elaludtam? — kérde a gróf ámulattal. — Igen is, aludtam; nagyon nehéz álmam volt! Ejnye Jancsi, milyen okos ember vagy te! Ha nem mondd, hogy aludtam, én bizony azt hittem volna, ébren álmodtam mindezeket! — tévé hozzá vidáman. Maga is azt hitte, hogy aludt.

— Megesik ez az emberen, kivált mikor jól mulatott! — jegyzé meg reá a cseléd, kit a régi hűség egy-egy bizalmas megjegyzésre jósított fel.

De ép e megjegyzés oszlatta szét Elek pil-

lanatnyi csalódását. Nem álom volt az ő szenvedése, hanem keserű valóság.

És újra elmerengett azokon a dolgokon, melyeken ma délután keresztül ment; milyen egy délután volt ez reá nézve! két világrészen hurczoltatott végig lelke azóta: a mennyországon és a poklon!

— Oh igen, nagyon mulatságos volt e mai nap rám nézve! — jegyzé meg végre keserű mosolylyal.

— Talán baja van a méltóságos urnak? — kérde Jancsi, ki tulajdonkép csak most vette észre ura feldult állapotát.

— Bajom? — kérde ez, magához térve. — Nincs! — És egyszerre felugorván fektéből, lázas hévvel kiáltá:

— Nem! Nincsen semmi bajom, Jancsi! — és hangosan elnevetvén magát, fel és alá szaladt a szobában.

— Tán mégis rosszul érzi magát a méltóságos ur? Olyan halvány! — jegyzé meg a huszár aggódva. Ilyen feldult állapotban még nem látta urát.

— Nincs, ha mondom! — kiáltá erre Elek indulatosan. — Eredj, távozzál! Mondd a kocsisnak, hogy fogjon!

— Igen is, méltóságos ur, hallottam, megyek; csak azt akartam mondani, hogy mindjárt

éjfél lesz! — felelé a cseléd ámulatos alázatossággal. Azon hiszemben volt, hogy Elek félre beszél.

— Annál jobb! — mondá reá Elek. — Épen alkalmas idő! Csak mondd meg a kocsisnak, hogy siessen! Elesapom, ha öt percz múlva készen nem lesz.

Erre aztán Jancsi mégis kiment a szobából. Tapasztalatból tudta, hogy ilyenkor nem tanácsos komázni az ő urával.

Elek aztán folytatta sétáját fel és alá a szobában, folyvást azon gondolkozva, hogy ő azért sem lesz beteg, azért sem lesz szomorú! Még csak az kellene, hogy ő olyan pulya legyen? Egy kis szerelem a kórágya döntse, mint valami holdkórost!

Öt percz múlva visszajött a huszár azon jelentéssel, hogy be van fogva.

Elek vette kalapját, be sem várta, míg Jancsi felső öltönyét adja reá, és sietett le a lépcsőkön, a kocsiba.

— Hová hajtson? — kérde Jancsi, ki ez egyszer a liberias inas szerepét vállalta magára. Nem birta magára hagyni urát ilyen állapotban. A liberias pedig szívesen engedte át neki hivatalát ez egyszer; másfél öles cseh legény volt, és nagyon jól esett neki az éjszakai és a — nappali nyugalom.

— Hová? — kérde viszont Elek, és hirtelen nem tudott felelni. Arra nem is gondolt, hogy ha ki akar hajtatni, menni is kell valahová.

— Akár hová! — mondá végre, becsapva a kocsi ajtaját, Jancsira bizva az ut irányát. Neki ugyis mindegy volt, ő csak menni akart, szabadulni attól a gondolattól, hogy még beteg is találna lenni.

Jancsi aztán nem gondolhatott ki jobbat, mint azt, hogy a városligetbe hajtasson; ezt tartotta legalkalmasabb helynek egy kis sétakocsizásra — késő éjszakának idején.

A kocsi megindult; nem valami különösen mulatságos volt az utazás; az éj fekete volt, mint a korom, az ég nem is látszott, annál jobban halatszott a föld lueskos minémüsége; de Eleknek mégis jól esett a mozgás; kinyitotta a kocsi ablakait; nem látott ugyan többet, mint mikor be voltak téve; a szűk utcza, mely a városligetbe vezet, nappal sem nyujt valami felvidítő látványt; de a fris levegő üditőleg hatott reá.

Már csaknem kinn voltak a városligetben, midőn megállítja a kocsit; Jancsi azt hitte, a méltóságos ur elégli már a mulatságot, és vissza akar térni.

— Báró Bogyiszlóhoz! — mondá ez most, ujabb csudálkozására a hűséges cselédnek.

A kocsi megfordult, és pár percz múlva Elek báró Bogyiszlóy ajtaja előtt állt.

Semmi csudálkozni való nincsen abban, hogy jó ideig kellett várnia, míg bebocsáttaték; éjjeli tizenkét óra nem az az idő, melyben az ember még látogatásokat vár, még olyan gavallér ember sem, mint báró Bogyiszlóy. Szerencsére Elek nem igen érezte a hideget, különben könnyen meg is fázhatott volna; inkább a türelmetlenségtől reszketett egy kicsit, mint a hidegtől.

Végre kinyílt az ajtó, és Elek belépett, vagyis inkább berohant. Bogyiszlóy házi pongyolában ugyan, de tárt karokkal fogadta, tárt karokkal és tátott szájjal.

Mindent inkább elhitt volna, még azt is, hogy igaz becsület létezik a világon, mintsem azt, hogy ez ember őt most meglátogatja.

— Ugy-e bár, csudálkozik? — kérdé Elek, gazdag damasztk pamlagra vetvén magát. (Nem szükség mondanunk, hogy Bogyiszlóy lakása mindazon kényelemmel és eleganciával birt, a milyet ilyen tökéletes gentlemantól csak várhatni. A nemes báró igen kényes volt az elegancia dolgában!) — Ugy-e bár, csudálkozik, hogy itt lát? Tán bizony már le is akart feküdni? Nem tesz semmit, édes báró! Áldozzon ez egyszer nekem egy-két órát nyugalmaiból!

— Oh, kérem! akár egy egész éjszakát! —

vágott szavába a báró, ki a férfiakkal sem tudott már másképp beszélni, mint a legnagyobb udvariassággal.

— Annál jobb! — viszonzá Elek jókedvűen.
— Annál jobb! Szavánál fogom önt, édes báró! Mert én nem tudok ma aludni! Nagyon uatkoz-
tam otthon, hát azt gondoltam, eljövök önhez,
önnel majd csak elmulatok!

— Mindjárt theát rendelek! — tévé aztán
hozzá, felkelvén ültéből.

— Ej mit, theát! — kiáltá Elek, vad ka-
czagással. — Nem ilyen mulatságot értek én!

— Hát milyet?

— Olyant, édes báró, a melyen az ember
szórakozni, felvidulni tud! Valami érdekfeszítő,
izgató mulatságot, a mely az embert magához
vonzza, eluyeli, mint az örvény! — felelé Elek
vadon jókedvvel.

— A mi az izgatást illeti, azt tartom, arra
már semmi szükség! — jegyzé meg reá Bogyisz-
lőy mosolyogva, éles figyelemmel fürkészhén az
ifjú hevült arcát.

— Épen azért! — mondá Elek indulatosan.

— Az egyik izgatottságot a másik által akarom
megölni!

— Akkor tudnom kellene elébb, mi izgatta
föl a grófot.

— Mi? — kiáltá Elek szenvedélylyel; de

hirtelen magához tért ismét és hidegen folytatá.
— Csekélység, édes báró; olyan dolog, a mi minden nap megtörténik a fiatal emberrel! Szép leányba lettem szerelmes, és az hűtlen lett hozzám! — és hangosan elnevette magát.

— Ha csak ez, úgy könnyű segíteni! — viszonzá a nemes báró, míg fürkésző szeme mindig feszültebb érdekekkel nyugovék vendégén.
— Ilyenkor legjobb, homeopathice orvosolni a bajt!

E szóra Elek egész testén megrázkodott; arcza, mely az imént elhalványodott volt, lángpirosra gyult, kis ideig szótlan állt, maga elé bámulva, mintha valami légi tűneményen csüngene tekintete, aztán a báróhoz fordulva, mondá:

— Tudja, mit szeretnék legjobban?

— Parancsoljon gróf!

— Inni, édes báró! Valami erős italt, a mely leveri az embert lábáról! Rhumot szeretnék inni! Hozasson csak elő egy palaczkkal; nem, két palaczkkal, három palaczkkal, a mennyi csak van! Meglássa, mind megiszom ma, és mégsem leszek részeg tőle! — mondá, lázas izgatottsággal.

— Oh dehogy, gróf! Ez nem nekünk való mulatság! — jegyzé meg Bogyiszlóy mosolyogva.
— De tudom már, mi fogja a grófot szórakoztatni!
— tévé hozzá vidáman. — Ez izgatóbb a sylphi-

deknél, kábitóbb a rhumnál, és a mellett egészen gentlemanhez illő mulatság!

— És mi volna ez? — kérde Elek epedő vágygyal.

— A játék, gróf, a kártya! — felelé a nemes báró, gyöngéd biztatással.

— Igaz! — kiáltá Elek nagy örömmel. — Dicső egy gondolat! A játék, a kártya! Oh, klaszicus, nagyszerű gondolat ez öntől! Ezreket, száz ezreket tenni egy lapra, és aztán elvéteni; duplázni, triplázni a tételt, mindig ugyanazon egy lapra, és mindig elvéteni, egy szemmel vagy kettővel! — és karon fogva házi gazdáját, sietve hagyták el a lakot.

XXI.

Párja vesztett szív.

Malvin tehát elérte célját, a levél megtette hatását, a két szerető szív elszakadt egymástól; nagy, végtelen nagy tenger választja el őket: a bánat, a keserű csalódás fekete tengere, a melyet még a forró sohaj sem bír általszárnyalni; fele utjában elfárad, aláhull, a sötét hullámok összecsapnak felette, és ott lelik sirjukat. Csak az emlékezet tarka szivárványa vet olykor-olykor hidat a két beláthatlanul távol part közé, azon

járnak át a könnyű ábrándok; de azok is minő hirt hozhatnak? Csak arról szólhatnak, a mi volt, a mi elveszett, a mit a bánat tengere maga alá temetett, a boldog multról, a mely még szomorubbá teszi a boldogtalan jelent, és még rémitőbbé a reménytelen jövőt. Szegény ábrándok, jobb nektek el sem jönnötök; nem szívesen látott vendég: szomorú hír hozója!

Ilyen élet mellett mi marad a szivnek egyéb hátra, mint elhervadni, vagy fellázadni? Vágyani fel a menybe, vagy alá a semmiségbe, a szerint, a mint nyugalmat reményl.

Zádor Elek ez utóbbit választja; azt hiszi, így könnyebben jut célhoz; vagyis inkább, semmit sem hisz, semmit sem gondol; csak egy ohajtása van: felejtetni! Kész kitépni szívéből mindent, a mi a multa emlékezteti, és mert a mi nemes, szép és magasztos van szívében, mind csak arra emlékezteti, hát csak ezeket pusztítja, és örömmel látja, mint fogynak ott a legnemesebb érzések napról-napra.

Könnyen is adhat tul rajtuk; van, a ki irtogatja: Bogyiszlóy. Oh, a nemes bárónak rég nem voltak olyan boldog napjai, mint most! Zádor Elek egészen karjaiba vetette magát, marok számára szórja a pénzt, és a derék férfi hűségesen is sáfarkodik e kincsekkel; jut is, marad is; úgy hurczolja őt mulatságról mulatságra, hogy Zádor

Elek már önönmagára sem akar gondolni, még azt az érzést is ki akarja tépni szivéből, hogy érzés van az emberben.

Valóban Malvin örülhet; tökéletesen elérte célját; úgy elszakasztotta a két szívet egymástól, hogy még a gondolat sem köti össze őket. Ilyen ember, a minővé Elek igyekszik válni, még gondolni sem bír olyan leányra, mint a milyen Ilka, annál kevésbbé olyan szerelemre, mint a minőt ilyen leány kelthet.

De még nagyobb öröm is vár Igardy Malvin grófnőre. Mert báró Bogyiszlóy nagy férfiú, a ki ismeri az emberi sziv változatlan törvényeit: tudja, hogy Elek csak azért hagyja magát olyan vakon vezetni tőle az aljas élvek mérges fertőjében, mert lelke meg van zsibbadva, mert a szerelem elvesztével szive irányt vesztett; a sajtó seb enyhület után sovárogo, és mert a nagy fájdalmat máskép nem véli elviselhetőknek, engedi elkábitatni érzékeit; de a nagy emberismerő egyszersmind azt is tudja, hogy az erős lelkű embereknél az ilyen állapot nem szokott sokáig tartani; az erőslelkű ember a legnagyobb fájdalmat is le tudja küzdeni, vagy meghal bele; az idő behegeszti a sebeket, a szenvedés elveszti égető kinjait, és akkor a megbillent lélek újra megtalálja természeti nyugpontját; a szivben uj érzelmek fakadoznak, az érzelmekből vágyak, eszmék, cselekedetek

és elvek fejlődnek; nemes szivben nemes vágyak, nemes cselekedetek és nemes elvek, az pedig annyit tesz, mint megengedni, hogy Zádor Elek széttépje a hálót, mely lelke körül van csavarva, és melynek végét Bogyiszlóy tartja kezében; annyit tesz, mint megengedni, hogy Zádor, a ki most jóltevőjének, barátjának tartja és gyönyörrel hagyja magát lelkileg és anyagilag kipusztítani, utálattal forduljon el tőle, bezárja előle a nagy vagyonnak bőven fizető elprédálását!

Igen természetes, hogy mindazon aggasztó körülmények igen jókor merültek fel a nemes báró éles elméjében, és nem kevésbé természetes az is, hogy ideje-korán gondoskodott módokról, melyek ama természetes bekövetkezendőségeket lehetlenné tegyék. Az eszélyes ember nem azért eszélyes, hogy nyugodtan bevárja a dolgok fejleményét, hanem azért, hogy irányt szab nekik, és senki sem fogja tagadni, hogy báró Bogyiszlóy eszélyes ember volt.

És a mód, melyet czéljának elérésére választott, teljesen méltó is volt eszéhez. Épen olyan egyszerű, mint a milyen hathatós; épen olyan elmesen volt kiszámítva, mint a milyen ügyesen kivíve.

Tudta, hogy a mint a fiatal sziv visszanyeri öntudatát — ha szabad úgy mondanunk — az első, a mi benne gerjed, vágy rokonérzet után; és

ez első gerjedéstől tügg aztán a sziv egész jövője; a nemes vágy nemes, a nemtelen nemtelen irányt követ, a hegedő sziv belevi ez alaktalan érzést, mint a megalapuló barázda az alája hintett magszemet: meleget, életet ad neki, és virágot; gyümölcsöt kap érte; az alaktalan hajlamból vonzalom, a vonzalomból szerelem fejlődik; nemes szerelem a nemes, aljas érzelem a nemtelen vonzalomból, de szerelem nélkül az ép, fiatal sziv nem tud élni, és a szerelem a lélek szárnya, ezen emelkedik fel a mindennapiságból, követve egy belső, ösztönt, melyet nem lehet megmagyarázni, és mely aztán vagy az égbe fel, vagy a kárhózatba alá visz, a szerint, a mint ez ösztönnek jó vagy rossz felé van vonzódása; ez az élet megdönthetlen, változhatlan törvénye; azért tartotta a nemes Bogyzslóy nógató, elhalaszthatlan kötelességének, új irányt jelölni ki Elek szívének; épen most van annak ideje; későbbben késő volna; a régi nemes, magasztos szerelem hajtana ki újra, azt pedig meg kell gátolni; bele kell hinteni egy másik szerelemnek magvait, arra borul majd a lesüppedő barázda, beteli, életet ad neki, kihajt, kifakad, és aztán ez ember élete az ő kezébe lesz adva; nincs erő, a mely onnan kiszabadítja.

Nemde jeles, csálhatlan egy számítás?

És— Elek ismét Malvin grófnőhez közeledett.

XXI.

A kik hiába veszik fel az istenség nevét.

És a kísérlet fényesebb eredményeket hozott, semmint maga is reménylette. A mint Elek Malvinnal összejött, a régi, félbeszakadt érzelem lobbant fel újra szivükben, csakhogy nagyobbban, lángolóbban, mint valaha.

Valóban, senki sem csalódik gyakrabban, mint azon lélekbuvár, a ki a szívtől minden körülmények közt következetességet követel. Nagyon szép dolog a logika, de az élet minden léptenyomon kineveti az elméletet, és azért senki sem lesz meglepve, ha azt mondjuk, hogy Malvin, a kaczer Malvin, szintén el volt ragadtatva Elektől.

Azért, mert Elek olyan keserűen megbántotta? De hát nem tudja-e eléggé mentegetni, szépitgetni a megbántást? Nincsen is megvesztegethetőbb bíró annál az oly fennen magasztalt emberi észnél! Sokkkal gyöngébb, elvtelenebb a szívnél. A szív bevallja gyöngeségét, míg az ész erősnek hieszteli magát, és okokat tud felhozni, hogy Malvin helyesen cselekedett így, és nem másként.

Még egy hatalmas tényezőről sem szabad megfeledkezni, és ez Fanchon volt, a hűséges társalkodónő. Oh, e nő nagy szerepet játszott ez ügy-

ben, nagyobb, mint a minőt Elek körül Bogyislóy játszott; és mellözve azt, hogy Bogyislóytól hébe-korban egy pár aranykával tiszteltette meg, szenvedélylyel vitte szerepét; el volt ragadtatva, ha urnője egy lépéssel közelebb meut azon pont felé, a honnan a nőre nézve nincsen többé visszatérés; és kifogyhatatlan volt a leleményességben, hogy urnőjét azon pontig jutassa; ő hitette el vele, hogy a mit a gróf iránt érez, magasztos, igaz szerelem; ő oszlatott el minden tétozást, minden kételyt a gróf szerelme iránt; ő biztatta, nógatta, kinevette félénkségét, előitéletességét, a mint a sziv nemesebb sugallatát nevezte.

És valóban nem ő oka, hogy Malvin szive végkép meg nem romlott, hanem más valami, a mi egészen kívül esett az ő számításán; az a körülmény, hogy Malvin, midőn Eleket olyan hév, háborgó szivvel hozzá közeledni tapasztalná, azon gondolatra jutott, hogy ez ifju őt nőül vegye! Még e tévelygések között hánykodó sziv is érezte, hogy csak akkor lehet teljes a boldogság, ha nyilván és örökre magáénak mondhatja azt, a kit szeret; hogy pedig ezt elérhesse, sok egyeben kívül az is szükséges, hogy mindig tiszta, szent tekintettel emelhesse föl szemét az ifjura, és e gondolat nagy erővel ruházta őt fel; legelragadottabb perczeiben ez állt előtte, a szenvedély leglángolóbb

nyilvánulataiban ez jelölte meg neki a határt, a meddig Eleknek hatalmat engedjen maga felett.

XXII.

Fanchon nagy eszméje.

Ez a gondolat tehát sok nyugtalanságot okozott most Malvinnak, és a mivel a szív tele van, olyan jól esik az ajknak arról szólani.

És valjon kivel szólna erről, ha nem Fanchonnal, a hű társalkodónővel? Hisz ha valaki, úgy az fog majd neki tanácsot adni ez ügyben, az, a ki annyira jártas a francia irodalomban, a ki a bosszura nézve is olyan fényes eredményü tanácsot adott neki? El van tehát határozva, beavatni őt szíve titkos ohajtásába!

Egyik este tehát, midőn Zádor eltávozott és Fanchon visszajött urnője szobájába, Malvint a pamlagon ülve találta, szomoruan, búba merülten, fejét kezébe, kezét meg a pamlag kartámlájára hajtva.

A hűséges Fanchon pár enyelgő czélzattal véli elűzhetni urnője sötét bánkodását, de csalódik; Malvin minden enyelgő szóra csak szomorubbá lesz, míg végre azon keserű panasz fakad ki szívéből:

— Mit ér a hő szerelem, ha enyémnek nem mondhatom !

Fanchon erre a nagy enyelgő kedvből a még nagyobb bámulatba esik belé ; tökéletesen megértette urnője szavait, de azért még sem érti, mit akar ezzel mondani.

Egy kérdés lebeg ajkain, de visszaszorítja szívébe ; mégis jobbnak véli, ilyest nem kérdezni ; csak a szemében nem tudja visszatartani a csapodár tekintetet ; azt akarta tudniillik urnőjétől kérdezni, ha csakugyan olyan nagyon ostobának tartja-e ?

Kis ideig szünet állt be ; mindegyik várta, hogy a másik szóljon valamit.

— Oh, csak egyszer ha azt mondhatnám neki : Édes férjem ! — kiáltá fel végre Malvin lángoló tekintettel.

— Hát mondja neki, grófnő ! Azt tartom, nem fog megneheztelni érte ! — mondja reá a hűséges Fanchon, vidám mosolygással.

De Malvin olyan pillantással felelt neki, a melytől menten elmúlt minden nevetési kedve. Megemlékezett, hogy midőn urnőjének azt az érdekes franczia regényt beszélte volt el, épen ilyen pillantás előzte meg a szomorú következményeket.

Nagyon hallgatott tehát ; félt, nehogy még jobban megharagítsa urnőjét.

Malvin azonban most nem haragudott meg,

de sőt inkább, egész bizalmasan fordult hozzá, és megilletődéssel mondá :

— Te nem érted azt, édes Fanchon ! Nálátok Párisban tán máskép van ez, de mi nem élünk Franciaországban, és azért csak akkor lehetek igazán boldog, ha e férfinak, a kit szeretek, neje leszek !

Fanchon most már tökéletesen értette urnőjét, és nagyon elszomorodott. Milyen egészen másnak gondolta ő urnője boldogságát !

— De hát miért nem kéri meg a grófnő kezét ? A rossz ember ! — mondá végre Fanchon.

— Ne kárhoztasd őt, Fanchon ! — feddé őt Malvin szomoruan. — Ő bizonyosan csak úgy szeret engem, mint a hogy én őt szeretem ; de a férfiak máskép gondolkodnak, mint mi nők ; maguktól ők soha sem jönnek arra a gondolatra.

Azután megint csend lett, Malvin csakugyan el volt fogódva, Fanchont pedig egy eszme ragadta meg ; nagy, gyönyörű eszme ; ujdonat uj, eredeti eszme, egészen az ő szüleménye, valóságos francia találmány !

— Nem tudnál te tanácsolni ez ügyben ? — kérde végre Malvin, midőn látná, hogy Fanchon nem akar szólni.

— Nem, grófnő ! — viszonzá ez, nagy felindulással. — Most még nem tanácsolhatok semmit ; tán holnap, vagy holnapután ; nagyon sokat fogok

rajta gondolkodni; addig azonban legyen nyugodt, vidám: meglássa, grófnő, teljesülni fog ohajtása!

Hej, pedig dehogy nem tudott volna tanácsolni! Épen ez volt ez eszme, mikép teljesüljön urnője ohajtása! De nem mondta neki; nem mondta pedig ismét két okból; először mert nagy meglepetést akart szerezni urnőjének; majd ha kivitte, ha gróf Zádor nőül kérte, megmondja neki, hogy ez az ő eszméje, az ő műve, és már előre örült azon drága ajándéknak, melylyel meg fog jutalmaztatni; legalább is öt arannyal!

Nem sokára tehát eltávozott szobájába azonnal lefeküdt, és egész éjszaka csak azon gondolatlalt foglalkozott, milyen nagyszerű eszmét tudott ő kigondolni!

Másnap reggel még alig pirkadt a hajnal, mademoiselle Fanchon már fenn volt, különös gonddal felöltözködött, többet két óránál állt a tükör előtt, nagy elegantiába vetette magát, olyan piros rózsák még Scheffer „csendélete“-ben sem pompáznak, mint a milyenek az ő két orcáján ma virítottak; és a rózsákkal tökéletes összhangzatban volt többi öltözéke.

— Azután elkérezkedett a grófnőtől; azt mondta, sürgetős dolgai vannak, egyik barátnéja, földije, halálán van, ezt kell tehát meglátogatnia; és be sem várva a feleletet, szaladt ki a szobából, le a lépcsőn, ki az utcára; hátra sem mert nézni;

félt, hogy visszahívják. A kik látták, méltán azt gondolhatták, hogy úgy szökött meg valahonnan, leghamarabb a bolondok házából, holott csak az a nagyszerű francia eszme nógatta-hajtotta őt annyira.

Igy rohant végig három utcán, a negyedikben aztán bérkocsiba vetette magát; máskor csak egyfogatut szokott használni magánügyeire, de most nem nézte a költséget, csakhogy hamarabb célhoz jusson; egyébiránt betudta azt is azon összegbe, melyet urnőjétől minden bizonynyal kapni fog azért a nagy eszmeért, azért a nagy szolgálatért.

Egyenesen gróf Zádor Elek lakába vitette magát, és mindazon által, hogy bérkocsin tette az utat, mégis azt ohajtotta egész uton, vajha szárnyai volnának, vagy ha neki nem, hát legalább a lovaknak, hogy még hamarabb odaérne.

Az első, a kivel találkozott, Jancsi volt, a gróf huszárja; épen ruhatisztitással volt elfoglalva, és nagy buzgóságában nem is hallotta, midőn az ajtó kinyílt; csak akkor vette észre az ékes társalkodónőt, midőn már az előszobában volt, de akkor meg annyira belemerült a nézésébe, hogy a száját is nyitva felejtette. Meg nem foghatta, mit keres itt e szépséges alak, ilyen arczzal, ilyen öltözetben, ilyen időben! Vagy tíz óra

lehetett akkor reggel. Sajátságos mosoly lebegett tehát a hamis legény hatalmas bajusza körül.

Fanchon azonban figyelembe sem véve sem a hamis mosolyt, sem a természetes legényt, kissé hátra vágta a fejét, főlebb tolta az orrát, alább eresztette a szempilláját, mint a hogy a büszke delnök szokták, mikor tekintélyességet akarnak mutatni, és franczia nyelven a gróf ur után tudakozódott.

Jancsi ugyan egy szót sem értett francziául, természetes eszével azonban mindjárt kitalálta az értelmét, és néma-jelekkel adta értésére, a mit ugyan magyar szöveggel is kísért, hogy t. i. a méltóságos ur még alszik, azzal karjára szedve a kezében levő holmit, a mellékszobába távozott, a honnan aztán valami vissza nem fojtható [nevetés-féle hallatszott ki.

Fanchon belátta, hogy várakoznia [kell, és beletalálta magát a kényszerült helyzetbe, a hogy tudott. Nagyon nehezen esett neki; nagyon nyugtalankodott már az a nagy eszme belül.

Szerencséjére a Johann jött ki, a gróf cseh liberálása; azzal mindjárt jobban boldogulhatott; a Johann rosszul tudott francziául, ő meg rosszul németül, így igen jól értették meg egymást, nem is említve azt, hogy különben is bizalmas lábon állt a két ember egymással.

Ennek segélyével aztán rövid várakozás

után végre-valahára elérte vágyainak czélját: gróf Zádor elé vezetettetett.

Tagadhatatlan, hogy a francziában igen sok diplomaticai ügyesség van; e nemzeti tulajdon természetesen a nőkben is felfedezhető, sőt a rossz nyelvek azt állítják, még nagyobb mértékben, mint a férfiakban, és a diplomatiának egyik főkeleke, a mint ezt most már nálunk is tudni vélik: a „politesse.“

Képzeltetni tehát azt a bókot, melyet Fanchon vágott, midőn magát Zádor Elekkel szemben látta! A fél szobát töltötte meg ez egyetlen bókkal.

Valóban csak olyan végzetetlenül fásult szivű embertől, mint a milyen Zádor Elek akkor volt, telhetett ki, hogy ilyen nevezetes bók iránt is érzéketlen tudott maradni; félig fölemelkedett ültéből, egyet biccentett álmatag fejével, ez volt az egész.

Fanchon mélyen megbotráncozott ennyi vad miveletlenség tapasztalatán; de azért nem jött zavarba; mentegetést talált azon tudatban, hogy nem minden ember lehet párisi termés.

Tehát még egy olyan bókot vágott, a melylyel még egyszer megtöltötte a szobát, és csak aztán foglalt helyet egy széken, és pedig jó közel a grófhhoz. Hogy ezen egész mutatvány alatt édesdeden nevetett, nem szükséges mondanunk, mi-

után ez a tökéletes bók szükségképi járuléka — és csak azután kérdezte a grófot, ha nem jött-e tán alkalmatlan időben?

A gróf természetesen azt mondta, hogy épen nem jött alkalmatlan időben, csak hogy nagyon hidegen mondta, mintha egészen másra, vagy épen semmire sem gondolna.

Fanchon újra fölvette a megkezdett tárgyat, hogy ő tudja ugyan, miszerint ez óra nem olyan, a melyben a férfiak látogatásokat, kivált női, és legkivált hajadon női látogatásokat szoktak elfogadni; de a czél nagysága, és azon körülmény, hogy ő franczia nő, fölmenti őt az általános szabály alól, és ezen egész beszéd alatt olyan édesdeden mosolygott, hogy Elek szerette volna az ablakon kiröpíteni.

Épen kérni akarta, mondaná meg neki azon czél nagyságát, midőn eszébe jutott, hogy hisz ez Malvin társalkodónője! Eddig nem is gondolt arra, annyira szórakozott volt; de tán reá se nézett e nőre.

— Hát mit csinál a grófnő? — kérdé tehát, egészen fölvidámultan.

Ez a fölvidámulás aztán nagyon tetszett a hűséges Fanchonnak.

— A grófnő? — mondá tehát diplomaticus vontatással. — Hát biz a nem a legjobban érzi magát!

— Hogyan? — kérde a gróf meglepetve. — Csak nem beteg?

— A hogy veszsűk! — viszonzá a hűséges társalkodónő, és sokat mondó francia mosolylyal tévé hozzá:

— A grófnő szerelmes, gróf ur!

Nagyon sokat ígért magának e szótól és e mosolytól.

Mindebből azonban semmi sem történt, hanem a helyett Elek jobban helyezkedett el székén, jobban takaródzott be reggeli felöltönyébe, egy kicsit hallgatott, aztán egész hidegen kérde:

— És tudja-e a grófnő, hogy a kisasszony ide jött?

— Nem, uram! — felelé erre a kisasszony, még sokkal komolyabban. — A grófnő semmit sem tud e lépésről; a magam jószántából, forró ragaszkodásomból, föláldozó hűségemből tettem e lépést! — A kisasszonyt egész patheticus hangulatba hozta Elek váratlan elkomolyodása.

— És mivel lehetek szolgálatára, kisasszony? — kérde Elek.

— Nekem semmivel, gróf ur! A mint mondtam, engem csupán forró ragaszkodásom, föláldozó hűségem vezetett ide!

— És mivel lehetek szolgálatára, kisasszony? — kérde Elek újra, kit a társalkodónő

erős hanghordozása legkevésbé sem hozott ki hideg nyugalmából.

— A mint mondtam, gróf ur, — mondá Fanchon, mindig növekedő declamatióval. — A grofnő szerelmes, a grófnő beteg, és ha ön férfiu, tudni fogja, mit kell tennie!

— Nem volna a kisasszony szives, kissé halkabban beszélni? — mondá Zádor olyan hidegen, hogy Fanchon csaknem magánkivül lett tőle.

— Igen is, gróf ur, halkabban beszélek! — viszonzá Fanchon halkabban, de nagy lihegéssel. — Hanem elébb nem távozom innen, míg azon ígéretet nem veszem öntől, férfiui ígéretét, gróf ur! hogy ön kötelességét teljesítendi urnöm irányában.

— És miből áll e kötelesség, kisasszony? — kérdé Zádor, kit e nő föllépése hova-tovább mulattatni kezdé.

— És ön még kérdi azt, gróf ur? — viszonzá Fanchon, hol nagyon halkal, hol nagyon kiáltozva, a szerint, a mint a pathetikus hangulat vagy az illedéki érzet jutott eszébe. — Egy nő szerelmes lesz önbe, egy nő epekedik ön után, egy nő beteg lesz ön miatt, tán meg is hal ön által, és ön még kérdi, miből áll kötelessége? Tudja-e, gróf ur, mit tesz ez: egy nő szerelmes önbe, egy nő meghal ön által?

— Tudom, — mondá Elek nyugodtan, —

de hát mégis, nem lenne ön szives, kisasszony, megmondani, miből áll e kötelesség?

— Par bleu, uram! (mert a franczia társalkodónők helylyel-közel káromkodni is szoktak) hát mi másból, mint abból, hogy a grófnőt nejévé tegye!

— Halkal! halkal! — vága szavába Zádor, ki ez utolsó szavakra ijedten ugrott föl székeről, és görcsös hévvel ragadta meg a társalkodónő kezét.

Fanchon most elhallgatott; a szerep ki volt játszva, már most pihenhet; hátra van még ugyan a hatás, de azon már nem lehet kétkedni; egy tekintet Zádor arczára meggyőzheti arról, milyen jól játszotta szerepét.

És csakugyan Zádor arczán sajátságos változat ment végbe e néhány rövid percz alatt; csak egyetlen pillanatig tartott rajta az ijedtség, azután valami különös vidámság, valami átszellemültség terjengett le rajta, mint a ki hosszas sötétségből egyszerre a szép, verőfényes napvilágra szabadul.

Fanchon nagy gyönyörrel nézte e folyton növekedő derültséget; mit is jelenthetne ez egyebet, mint azt, hogy fenségesen játszott szerepe nagyszerű hatást idézett elő?

Egyszerre azonban eszébe jutott, hogy tán mégis tulerős színeket használt (nem az arczára,

hanem a nyelvével), azért tehát, hogy némileg enyhítse a hatást, közelebb lépett Elekhez, és komoly ünnepélyességgel monda :

— Bocsánat, gróf ur, ha tán buzgalmam elragadott; de én francia nő vagyok, és urnőm szólott ajkaimmal!

— Tudom! tudom! — viszonzá Elek, még mindig azon átszellemült vidámsággal maga elé merengve.

Egyszerre azonban magához tér, egy tekintet vet az előtte álló nőre, aztán a mellékajtón át k isiet a szobából.

XXIII.

Gyönyörű meglepetés.

Fanchon erre mégis meg volt lepetve. Sok mindenféle gondolat tódult elő élénk elméjében, a miért ez ember olyan sietve a mellékszobába távozott, míg végre azon egynél állapodott meg, hogy az ő tulerős szinei, Malvin szenvedését illetőleg, tán mégis nagyon hatályosak voltak, és most e bolond szerelmes ember azért sietett a mellékszobába, hogy ott véget vessen életének. Egészen olyan történetet olvasott nem rég valami francia regényben. Most mindjárt, ebben a perczben, durranást fog hallani a mellékszobából, és

mikor besiet, ott találja majd gróf Zádor Eleket vérében fekve, a kisütött pisztolyt sebzett szívéhez szorítva.

Nagyon megijedt e gondolatra; még a festéken át is meglátszott rajta a nagy ijedtség, és épen a Johannra akart kiáltani, hogy mikor majd kötelessége szerint el kellend ájulnia, hű karok álljanak készen befogadására, midőn az oldalajtó ismét kinyilt, és gróf Zádor Elek visszajött a szobába.

Nem volt meglöve, sőt inkább, nagyon vidámnak látszott. Fanchon nagyot lélegzett; és először életében történt rajta az a csuda, hogy szűknek érezte ruhája derekát.

— Minek távozott, gróf ur? Már féltem, hogy valami bolondot csinál! — kérdezé is, felelé is nagy zavarában.

— Ne féljen, kisasszony! — viszonzá Elek mosolyogva. — Nem fogok bolondot csinálni! Fogadja köszönetemet közleményeért és vegye e csekélységet szives fáradozásáért — és hosszudad gömbölyű papirtekercset nyújtott át neki.

— Oh, kérem, gróf ur! — rebegé Fanchon, és gépileg nyújtotta ki kezét a csekélység után, gépileg megfogta, és gépileg vetett reá egy tekintetet, és alig bírta kimondani a fenebbi szót. Ismerte már e csekélység minémüségét; többször

volt alkalma ilyent látni urnőjénél; e csekélység: s z á z arany volt!

Ilyen fényes elismerése az ő érdemeinek mégis több volt, mint a mennyire számított! Nem is tudta tehát, mit csináljon, hová nézzen örömében, az aranytekercsre-e, vagy a grófra!

— Oh tudtam, hogy nem csalódtam önben gróf ur! — mondá végre, és ez egyszer nem pathosszal, hanem olyan ellágyult sentimentalismussal, mintha e perczben kész volna czukros vízzé olvadni szét.

— Azt ne mondja, kisasszony! — felelé neki Elek mosolyogva. — Hátha mégis csalódik?

Erre a kisasszony összefutott ismét. Egy hideg gondolat borzongott végig karsu termetén.

— Ha ezek nem volnának aranyok, hanem csak amolyan „piczulák,” a melyekről valami gonosz nyelvű franczia feuilletonista azt állította, hogy ezüst tartalmukat nem is lehet vegytanilag meghatározni!

— De nem! Ez nem lehet! Ön nem lehet olyan kegyetlen! — mondá végre, kezével mérve a tekercset; nem csalódott; ismeri ő már ennek súlyát; ezek aranyok.

— Most tehát megyek, gróf ur! Nyugodt szívvvel megyek! mondá tehát, és sietett ki a szobából; először életében történt, hogy távoztakor

csak keskeny, mindennapi bókot vágott; de most nem ért reá széles bókra.

Az előszobában már a Johann várta.

— Fanchon kisasszony! csak egy szóra! — sugá ez neki; látszott az orrán, hogy valami fontos mondani valója van, és meghajolván álltában, kinyújtotta fél tenyerét és általfogta vele a belerepülő Fanchon karcsu derekát.

De a mint belerepült, azon módon ki is repült ismét, a mire a cseh legény nem is gondolt; a mig pedig másik kezét utána kinyújtotta, már akkor künn volt az előszobából, se látott, se hallott, csak szaladt le a lépcsőkön.

Nem is szaladhatott rajtuk végig; a lépcső egyik kanyarulatánál megállt, körmeivel, fogaival szétbontotta a tekercs egyik végét, egy tekintetet vetett beléje, és oh öröm, oh boldogság! valóságos aranyok voltak benne!

XXIV.

Még egy meglepetés.

Visza már bérkocsin tette az utat; a kocsis párszor hátra nézett, és igen furcsákat gondolhattott; mert a hűséges társaldodónő menet közben meg nem állhatta, hogy több izben hangosan föl

ne kaczagjon, annyira tele volt szive örömmel, boldogsággal!

De hogy is ne! Mit nem vitt ő véghez egy rövid óra alatt!

Mindenek előtt férjet szerzett urnőjének! Mennyire meg lesz ez lepetve, midőn este, vagy tán még délután, gróf Zádor Elek meg fog jelenni nála, fekete frakkban, fehér atlacz nyakkendőben, mint a hogy a tánczvigalomba szokás megjelenni, és térdre ereszkedik előtte, és megesküszik az égre, hogy ő elébb föl nem kel, míg az „igen“ szó el nem lebben imádottja ajkiról, és mint fog aztán az ő urnője aláhajolni hozzá, és reszkető hévvel kezét nyujtva neki, fölemeli térdeltéből, és ámuló csudálkozással és el nem titkolható örömmel kérdi; — „De Elek, hogy tudhatja ön ezt?“ — és midőn ő e kérdést az ajtónál, a hol ez egész ünnepélyes jelenetnek tanuja leend, — mert ezt csak nem tagadhatja meg magától, hogy ez ünnepélyes jelenetnek legalább az ajtón át tanuja ne legyen! — tehát midőn ő e kérdést az ajtón át meghallja, akkor be fog lépni, lábaihoz veti magát urnőjének, és egész franczia rajongással mondja: — „Bocsánat, grófnő, de ez az én művem! Ezt a boldogságot az én franczia szellemem, az én hűségem szerezte ma önnek!“ Képzeltető-e tehát, hogy a grófnő, midőn őt térdeltéből fölemeli, legalább is szintén száz aranyat ne ajándékozzon neki?

Ez az egyik.

Aztán meg Zádor Elek bizalma! Egy férj bizalma a nő háta mögött, a melyről a francia regényirodalom egész egy könyvtárt mutathat föl érdekesbnél-érdekesebb történetké, ármánykák, ámitások és kalandokról, a melyek mind valamely meghitt házbeli egyéniség által szövődnek, és most e meghitt házbeli egyéniség ő lészen, nemcsak Malvin, de egyszersmind Elek részéről! Lehet-e csak képzelni is érdekesebb, fontosabb és egyszersmind jövedelmezőbb állást, mint a minőnek ő néz eléje?

Aztán az a száz arany a zsebében!

Csudálkozhatni-e tehát, hogy annyi nagyszerű eredmény mellett menet közben több ízben hangosan fölkiaczagott, hogy észre sem vette a kocsisnak majd csudálkozó, majd pedig neheztelő gyilkos hátrafelé tekintését? Valóban nem, ép olyan kevéssé, mint a hogy azon nem lehet csudálkozni, hogy bérkocsi végre már jó darabig megállt volt, és ő még mindig észre nem vette azt.

Még elég jókor érkezett haza, Malvin még nappali öltözékével volt elfoglalva, nem volt tehát reá szüksége, és ilyenkor nem igen szeretett felesleges személyeket látni maga körül.

De Fanchon azért csak mégis bement hozzá; hátha egy országot ígérnek neki, tudott volna ő ma távol lenni tőle?

Malvin rossz kedvű is volt, mint rendesen egy idő óta, és ilyenkor — mint tudjuk — nem igen kiméletesen bánt Fanchonnal; most is ugy tett tehát; majd ezért, majd azért küldte; olyan hidegen bánt vele, mint valami közönséges cseléddel; oh, de Fanchonnak ma véghetetlen jól esett e hideg, kiméletlen bánásmód! Bár csak még hidegebben, még kiméletlenebbül bánnék vele! Ma érezte először életében, mennyire lélekedző a többség érzete! Hisz bár mit csináljon is ma vele urnője, nem képes őt megbántani, megharagítani; sőt inkább, csak annál vidámabbá, derültebbé lesz!

Ilyen változatos égyformaság közt telt el a nap, és minél közelebb jött az eset, annál nyugtalanabb lett Fanchon, elannyira, hogy magának Malvinnak is föltűnt különös izgatottsága. Ő maga sem tudja, viszonzá neki a társalkodónő, de neki ma olyan különös előérzetei vannak; olyan édes sejtelmei, mintha ma valami nagyon rendkívülinek kellene történni, mintha nagy boldogság várna rá, és mi lehetne ez más, mint hogy az ő urnőjét valami váratlan, nagy öröm éri!

Malvin nevetett, de azért ő rá is hatással volt Fanchon jó kedve; neki ugyan nem voltak előérzetei, de lassankint mégis fölvidult. Miért ne volna lehetséges, hogy forró vágya ma

teljesüljön? — Az ember olyan szívesen hiszi azt, a mit ohajt.

Este aztán látogatásokat akart tenni, de Fanchon kérte, ne menjen, maradjon itthon, hátha Zádor Elek el találna jönni!

És Malvin engedett Fanchon figyelmeztetésének, nem ment látogatóba, otthon maradt, és mindig jobban és jobban engedte át magát azon édes reménynek, hogy Elek ma elébb fog eljönni, mint rendszeren, és valami édes, nagy örömmel fogja őt meglepni, tán bizony azzal, a mit olyan szívepedve ohajt.

Igy telt el az est, és Elek nem jött el.

De a csalódás csak annál inkább izgatja az alap nélküli reménykedést, csak annál inkább szítja a vágyat. A játékos is minél többet csalódik, annál erősebben hiszi, most már nem fog csalódni. Így Malvin is, a fájdalmas csalódás után még csak annál makacsabbul ragaszkodott ábrándjaihoz. Ha most nem jött el, majd elfog jönni később; el kell jönnie, és akkor el fog dőlni sorsa. Ő maga úgy fogja intézni a dolgot, hogy Elek észrevegye forró ohajtását.

Átalöltözködött, Fanchon a legszebb ruhát vétette föl vele; ma szépnek, ellenállhatatlannak, szívet, lelket megragadónak kell lennie! Malvin nem kérdezte, miért ohajtja ő ezt épen ma? semmit sem szólt; nyugodtan engedett Fanchon ohaj-

tásának; csak magában csudálkozott, hogy e leány is annyira rokonul érez vele, annyira tudja találni szíve titkos érzését.

És Malvin csakugyan szép volt ma; a fényes, gazdag öltözék is emelte bájait, de még inkább emelte azokat a sok lángoló érzés, melyet erővel igyekezett visszafojtaui, és melyek mégis egész lényén ömlöttek el. Valami olyan igézetes ábrándszerűség derengett arczán, a mit rendszeren csak fiatal leányok arczán látni, mikor szeretnek.

Már egészen készen volt az öltözködéssel, és Elek még mindig nem jött el!

Akkor Malvin nagyon nyugtalan lett. Szíve akkor érezte először igazán azt a kimondhatlan kint: hátha Zádor nem szereti őt annyira, mint a hogy ő szereti! Egészen nő volt e pillanatban.

— Ha épen ma nem találna eljönni! — mondá végre szíve nagy szorongatottságában a mellette ülő Fanchonnak. — Én akkor igen szomorú tudnék lenni!

— Dehogy nem jó! — biztatá ez urnőjét. — Fogadjunk grófnő, hogy mielőtt fél óra eltelik, itt lesz!

— És ha eltalálnád veszíteni a fogadást? — kérde Malvin, szomorúan mosolyogva.

— Akkor engem a grófnő úgy büntessen, a

mint jónak látja! — viszonzá Fanchon határozottan. — De hát én meg mit kapok, ha eljön?

— Mit érek vele, ha el is találna jönni! — jegyzé meg Malvin szomoruan.

— Nem úgy értettem! — mondá Fanchon élénken, — hanem úgy, hogy eljön mint kedves, és eltávozik mint vőlegény! Nos grófnő, mit kapok én akkor?

— Akkor? oh akkor te szabad meg a jutalmat! — viszonzá Malvin lelkesülten. És a társalkodónő rendületlen biztossága ő neki is elosztatta kételyeit; egészen fölvidámult; ujra odaszaladt a tükörhez, ha rendben van-e minden, és tekintete elragadtatással nyugodott a feléje mosolygó alakon. Ilyen szépnek még nem találta magát soha. Ha Zádor így fogja őt megpillantani!

• — Előérzeted nem csalt! Nagy, nevezetes dolognak kell ma történni! Érzem, e mai est fordulópontját teszi egész életemnek! — mondá aztán Fanchonnak, komoly, szinte megilletődött hangon.

— Hát ha még ezt is mondom, hogy — kiáltá ez vidáman.

Hirtelen azonban elhallgatott.

— Hallotta a grófnő? — suttogá aztán, Malvinhoz fordulva. — Kocsi állt meg a ház előtt!

— Hallottam! — viszonzá ez megzavarodottan, és visszaült a pamlagra.

Kis ideig mély csend állt be, tikkadt, lélekre nehezkedő csend; Malvin igyekezett nyugodt lenni, de nem birt; úgy szorongatta őt szive, és még soha sem volt olyan halovány, mint most.

— Hátha nem is ő jó? — mondá végre, halk, lehelletes hangon.

— Dehogy nem! — kiáltá Fanchon, és kezébe tapsolt örömében. — Nem hallja lépteit? Nem hallja, hogy siet? Ki más sietne olyan nagyon, ha nem ő?! Megnyertem a fogadást, grófnő! — kiáltá, féktelen örömmel nyakába borulva Malvinnak, a ki a válságos pillanaton le tudta küzdeni nagy zavarodottságát, és a tökéletes szépség és felmagasztosult lélek megragadó ígézetével űlt a pamlagon.

Fanchon pedig rohant ki a szobából, hogy a belépő Elek itt ne lepje, de azért mégis találkozzék vele az ajtóban; hadd emlékezzék meg ő róla, a ki a most következő boldogságnak mozgató ereje, éltető szelleme volt.

De már nem távozhatott; a mint az ajtót belülről kinyitotta, kívülről valaki benyitotta azt, még pedig oly hévvel, hogyha hirtelen félre nem ugrik, bizonyára fellöketik.

Félre ugrott tehát, úgy, hogy első pillanatra egészen eltűnt az ajtó mögött, a mit természetesen igen sajnált; mert így sem ő a belépőt, sem a belépő őt nem láthatta. Ez az egyik terve tehát du-

gába dőlt; ez boszantotta is őt egy kissé; de még inkább boszantotta az, hogy a belépő az ajtót tárva hagyta; nyilván nagy sietvében felejtette el Elek betenni; ő ugyan azonnal megnyomta, és az be is szaladt a helyére, oh, de akkorára már az ifju a szoba közepén állt, hogy csak hátulról láthatta, ez pedig ismét nem tetszett neki.

Egy kis szünet állt be erre, olyan forma szünet, a melyet rendes lelki hangulatban észre sem szoktak venni; az egész csak néhány szempillantásig, alig egy perczig tartott; de mikor a lélek tulságosan föl van izgatva, egyetlen egy perc alatt több gondolat röpül végig az elmén mint nyugodt lelkiállapotban órák, napok alatt.

És ez így tartott, míg az alak meg nem szólalt.

De ha ott az ajtó mögött, a hol még mindig állt, a fal ketté válik, és maga-magát pillantja meg onnan kilépni, még pedig színezetlen, pipe-rétlen, reggeli állapotban, ijesztő kísértet alakjában, nem rémült volna meg annyira, mint midőn ez alak hangját hallotta.

Hiszen ez nem is Elek! Hiszen ez báró Bogyiszló hangja!

Előrohant az ajtó mögül; két lépéssel ott állt a szoba közepén az alak előtt, egy tekintetet vetett rá, aztán hátratámaszkodott egy székhöz, arra reádőlt és bámult maga elé, és úgy tetszett neki, mintha

az egész szoba tele volna kisebb-nagyobb Bogyiszlókkal, és nem bánta volna, ha e pillanatban igazán az ördög viszi el!

Ugy van, nem Elek, hanem Bogyiszló volt, a ki olyan nagy sietséggel Malvin szobájába rohant.

XXVII.

C s a l ó d á s o k.

Kisértsük-e leírni azt az érzést, mely Malvin grófnő lelkét általzajlotta, midőn így megcsalva látta magát a legédesebb várakozásban, mely a nő szívében csak előtámadhat?

Nyugodtabb volt Fanchonnál; legalább nyugodtabbnak látszott; csendesen maradt ülve a pamlagon; talán nem is tudott volna fölkelni; csak a nagy halványság mutatta, mennyit szenvedhet e nő e pillanatban.

És a halványság oly megdöbbentő ellentétben állt diszes, fényes, gazdag öltözetével! Nagyön emlékeztetett azon fényes, diszes öltözékekre, melyeket a nagyuri hölgyekre fűzőgetnek, midőn a koporsóba fektetik.

De Bogyiszló arcza sem mutatott valami nagy nyugodtságot; semmi sem volt látható rajta abból a főuri reátartásból, mely ez arcz főjelle-

gét tette; nagyon fel volt indulva, és a felinduláshoz most még a bámulat is járult.

— Tehát méltóságod már tudja? — kérde végre, csudálkozó tekintetével Malvinhoz fordulva.

— Mit? — kérde ez, és a mint ajkait kinyitá, hogy e szót kimondja, nem bírta többé bezárni; bármennyire igyekezett is nyugodtnak látszani külsőleg, fogai vaczogtak, mintha a hideg rázná.

E kérdésre azonban Bogyiszlóy még nagyobb bámulattal tekintett hol Malvinra, hol a társalkodónőre, a ki még mindig olyan semmivé léte állapotban ült, hogy szinte szánakozni lehetett volna rajta.

— Ez mégis kegyetlenség a grófnőtől! Még mindig tetézni bennem a keserű érzést! — mondá végre Bogyiszlóy, és ez egyszer épen nem gyöngédeden vetette magát egy székre, szemben Fanchonnal, és még kevesebb gyöngédséggel vágta kalapját a szék alá.

E nyilatkozatra Malvin figyelmesebben tekintett a báróra, és csak akkor vette észre a haragos kifejezést rajta. Fanchon pedig most reá sem mert nézni ez emberre.

— És mi által tetéztem keserű érzését? — kérde Malvin, némi kíváncsisággal.

— Az által, hogy a grófnő teszi magát,

mintha semmit sem tudna a nagy eseményről, holott tán elébb tudta nálamnál! — viszonzá a báró, lehető legroszabb kedvben.

— Micsoda nagy esemény?

— Hát az, hogy a gróf eltűnt! — felelé a báró, kitörő indulatossággal.

E szóra Fanchon, ki az egész idő alatt mozdatlanul ült helyén, olyan nagyot ugrott fel székéről, hogy egyszerre a báró mellett termett, és olyan erős hangon, a minő csak szájából kifért, kiáltá:

— Micsoda gróf?

— Mit kérdi? mintha nem tudná! Gróf Zádor Elek! — viszonzá neki a nemes báró, mindig Malvin felé fordulva.

— Báró ur, az nem igaz! Az lehetetlen! — felelé Fanchon, és olyan egyenesen állt meg előtte, mint egy viaszgyertya.

A báró erre csak egyetlen egy tekintetet vetett reá, lenéző, megvető tekintetet, aztán elfordult tőle, és hagyta őt ott állani, mintha a világon sem volna; a legkisebb feleletre sem méltatta többé.

— Eltűnt? — kérdé végre Malvin bámulva.

— Ne higgye, grófnő! — kiáltá Fanchon. — Mondom, lehetetlen! Bizonyosan mondhatom, hogy még tizenegy órakor itt volt!

— De hát szóljon, báró ur! Avagy azért

jött ide, hogy kínozzon! — kiáltá végre Malvin, türelmét vesztvén.

— Délelőtt fél tizenkét órakor hagyta el a várost! — felelé a báró, ki ezalatt némileg visszanyerte nyugodtságát.

— Fél tizenkét órakor! Elutazott! — dadogá utána Fanchon, mély sohajtással, és visszatántorgott székére. Egyszerre világos lett előtte, hogy a mit ő lehetetlennek tartott, az mégis megtörténhetett.

Malvin, ki az egész idő alatt mintegy megsibbadva volt a bizonytalanság és kíváncsiságtól, most egyszerre nyugodt lőn; arczái visszanyerték rendes színüket, szemeiből büszke tekintet ragyogott, és azon finom, nyájas mosolylyal, melylyel annyi győzelmet, annyi diadalt kivivott volt, mondá:

— Nos tehát, mi van abban, hogy elutazott? Mintha Budapesten nélküle nem is lehetne mulatni! — Egyszerre a régi hideg, a régi könnyelmű, a régi kaczer Malvin állt előttük.

Fanchon álmélkodó csudálkozással nézett reá. Honnan veszi most e nyugodtságot!

— Oh, könnyű a grófnőnek! A grófnő nem veszített benne, csak egy imádót! Mi méltásádnak egy imádó! De én, én! Oh, ha felgondolom, minő alattomosassággal, minő ravasz titokszerűséggel tudta kivinni tervét, magamon kívül vagyok ha-

ragomban! — mondá Bogyiszlóy, fogait csikorgatva.

— De hát mondja csak el, édes báró, mikép történt az egész elmenetel? — kérde Malvin, könnyed nevetéssel. — Hisz az igen érdekes lehet!

— Tudom is én, hogy történt! — felelé a báró haragosan. — Megesz a méreg, ha csak reá gondolok is! Képzelve csak, az egész dologról egy szót sem tudtam, csak mikor már el volt utazva. Pedig csak a mult éjjel is egész reggelig együtt voltunk, és egy szót sem szólt utazási szándékáról. Abban maradtunk, hogy ma délután együtt mulatunk majd valahol, és mikor délután egy órakor eljövök hozzá, azt hallom, elutazott, féltizenkét órakor elutazott.

— És nem tudni, mi okból? — kérde Malvin nevetve.

— Nem! Az egész, a mit megtudhattam, az volt, hogy tíz és tizenegy óra között egy nő volt nála, és mikor az távozott, azonnal befogatott és elutazott, senki sem tudja, miért, vagy hová.

— Nyilván valami kaland! — mondá Malvin, vidáman babrálkodva lorgnettejével.

— Nem hiszem; erről nekem is szólt volna; aztán a kapus azt mondja, hogy az a nő, a melyik

délelőtt nála volt, igen rut volt; valami éktelenül sovány, közönséges teremtés.

Oh, mit érzett Fanchon, midőn e leírást hallotta! Mert hogy ez csak ő reá vonatkozhatik, azon legkisebb kétsége sem volt, valamint arról sem, hogy Zádor Elek az ő látogatása folytán hagyta el a várost. És most minden, de minden oda van, és azon felül még ilyen leírást kell hallania tulajdon magáról! És ezt mind nyugodtan kell tűrnie! Oh, irtóztatók voltak e nő kinjai ez idő alatt!

— Különös, valóban igen különös! — jegyzé meg Malvin nevetve, Bogyiszlóy szavaira. — És minél többet gondolkodom e lépésről, annál jobban győződöm meg arról, hogy ez ember igen közönséges, igen mindennapi jellem!

— Mit mond a grófnő? Közönséges ember, mindennapi jellem? — pattant föl Bogyiszlóy. — Én meg azt mondom a grófnőnek, hogy ez a legraszabbb, legármányosabb ember, a kit valaha láttam! Mikor még engem is kijátszott!

— De hát miben játszta ki önt? — kérde Malvin vidáman.

— Nem is tudok róla szólni! — viszonzá a nemes báró, keserű fájdalommal. — Milyen szép terveim voltak! és ezek most mind oda lettek! Egész jövőmet tette tönkre e semmirekellő! — tévé hozzá, csaknem siránczó hangon.

E nagy felindulást látván, Malvin némileg elfeledkezett saját szivéről. Fanchon pedig, oh Fanchon nem is volt a világon. A ki ott ült a széken, az nem a régi Fanchon többé; csak a ruhája a régi, meg az arcza, meg a mi ezen van, a többi mind oda lett, elfoszlott, semmivé lett, a sok édes kilátással együtt!

— Oh, de megboszulom magam! Lelkemre fogadom, hogy megboszulom magam! — kiáltá végre Bogyiszlóy, és undok lelke egész ijesztő meztelenségében fetrengett haragra gyult tekintetében.

E szóra: boszu, Malvin arcza szintén elveszté büszke nyugodtságát. Miként a ketreczbe zárt vad, mikor vért izlelt, olyasmit érezhetett most e nő, midőn Bogyiszlóy a boszu szót kimondá. Szemeiben ádáz indulat sötétlett, szemöldei sűrűen összevonódtak; alig birt nyugodtan maradni a pamlagon.

— Megboszulja magát, de mikép? — kérdé, és testét a kárvágy kéjes ingere reszkettette végig.

Bogyiszlóy nem felelt semmit, hanem csak folytatta járkálását fel és alá a szobában, sötétten maga elé merengve, mély gondolatokba merülve.

— Megvan! — kiáltá végre, és arcza egyszerre felvidámult. — Megvan! — mondá újra,

diadalkodó hangon. — Ne busuljon, grófnő! Megboszuljuk magunkat! Ilyen boszut még nem láttott a világ, mint a milyent majd ez emberen állunk!

— Oh, beh jó volna ez, csak azt nem tudom, hogy miként! — kiáltá Fanchon, kiben a boszu emlegetésére szintén megmozdult a régi lélek.

Azonban csak rövid ideig mozogott. Ez önkénytelenül kiejtett néhány szó megannyi szörnyű rémmé vált e nőre nézve, és ettől fogva egy nyugodt pillanata sem volt többé a házban.

— A kisasszony lesz olyan szives, és magunkra hagy. Egy kis beszélni valóm van a grófnővel! — mondá báró Bogyiszlóy, hideg, megvető udvariassággal, és Fanchon röpült ki a szobából, mintha szél hajtaná; hajtotta azon gondolat, hogy most a gonosz báró fölfedezi Malvinnak, ki volt ma tíz és tizenegy óra közt Zádornál, most teszi őt majd semmivé ez ember! Oh, mint röpült ki az ajtó felé! Annyi ereje sem volt, hogy hátra nézen; minek is nézne hátra? Hogy e gonosz ember még jobban megismerje?

Alig ért be szobájába, midőn a szobaleány nagy titokszerűséggel egy levelet adott át neki; valami hordár hozta, a ki azt mondta, hogy valami férfi adta át neki, a kit nem akart megnevezni.

Ez a levél kissé felvidította Fanchont. Kíváncsi volt, ki küldhette azt neki. Talán bizony szerelmes levél! Az bizony meglehet! Nagyon finom papírra volt írva; a czimirat kissé kemény kézre mutatott ugyan, a helyesírás is sok kívánni valót hagyott; „Fanchon“ helyett az volt írva, hogy „Fantom“, a mi annyit jelent, mint rémalak; de az semmi; isten a szívet nézi, és nem a helyesírást, tartja a franczia közmondás, azért mégis jó szívvvel lehet hozzá az az ismeretlen; és bizonyosan kedves hirt tartalmaz; isten küldte neki e levelet, a jóságos isten, hogy a sok keserű csalódás után egy kis édes vigasztalása legyen.

Felbontja tehát a levelet, elkezd olvasni, de nem igen tud eligazodni rajta; volt ugyan benne egynehány szó franczia és német, a miket értett, és ezek mind olyan szavak voltak, a melyeket épen nem szoktak szerelmes levelekben használni; egy része azonban egészen ismeretlen nyelven volt írva. Nézi az aláírást, és akkor már minden világossá lesz előtte. A Johann irta e levelet, Zádor liberias komornyikja, a kivel Fanchon igen bizalmas lábon állt egy idő óta; ő küldte e goromba levelet; megmondta neki, hogy mielőtt elutazik, tudatni akarja vele, mit tart felőle, mióta az uránál volt, és ezt el is mondta, egy kicsit németül, egy kicsit francziául, a többbit cseh nyelven, Fan-

chon pedig egészen csehül érezte magát tőle. Oh, még csak az volt hátra !

XXVI.

A b o s z u t e r v.

Midőn a társalkodónő a szobát elhagyta, Bogyiszlóy széket vett, és egészen közel foglalt helyet Malvin mellett. Arczán semmi nyoma többé a szívében duló viharinak; ismét olyan nyugodt, olyan rátartósan nyájas, mint rendesen.

— A mint mondtam, méltásád ! — kezdé, gyöngédeden helyére simitván hajzatát, mely az előbbi indulatos roham alatt kissé szélylyel bomladozott, és egy kis kopaszságot sejtetett a koponya felsőbb tájain, — van mód a boszura, még pedig olyan boszura, a melyre e vakmerő ifju emlékezni fog, a mig él; csak az a kérdés, ha méltóságod is épen úgy vágyódik-e a boszu után, mint én !

— Ha vágyódom-e ? — kiáltá Malvin, ki nek e szavakra a sokáig visszafojtott haragos indulat egész vadon erejében tört ki. — Ha vágyódom-e ? Hisz ha kezeim közé kaphatnám, izre darabokra tudnám őt tépni, olyan végzetetlenül gyűlölöm ez embert !

— Akkor nyugodt lehet ! — viszonzá Bo-

Jo. 3

gyiszlóy. — Édesebb gyönyört szerzek én méltásádnak, mintha izre-darabokra tépné; olyan gyönyört, a melyen évekig hűtheti boszuvágyát!

— Annál jobb! Minél tartósabb, annál jobban örülök; csak mondja meg, mikép? — mondá Malvin, lázas hévvel.

— A mód, méltóságos asszony, tökéletesen megfelel a célnak! A nagy cél pedig nagy eszközöket igényel! — jegyzé meg Bogyiszlóy nyugodtan.

— Minő eszközöket? — kérdé Malvin megszeppenve. — Csak nem olyan dolgot, mely rangommal ellenkezik?

— Oh nem! — nyugtatá őt meg Bogyiszlóy. — Fölteheti-e rólam grófnő, hogy én ilyen áldozatot elfogadnék? E tekintetben egészen nyugodt lehet!

— Tehát minő eszköz? minő mód? — türelmetlenkedék Malvin.

— A mód, az eszköz: pénz, méltóságos asszony.

— Oh, ha csak az! — kiáltá Malvin kitörő örömmel. — Azzal szívesen szolgálok!

— De ahoz sok pénz kívántatik ám, grófnő! — jegyzé meg Bogyiszlóy.

— Csak nem több, mint a mennyivel rendelkezhetem? — kérdé amaz, büszke mosolylyal.

— Oh nem! sőt biztosíthatom, hogy gazdagon is fog az kamatozni.

— Azt elengedem! — vága szavába Malvin büszkén, sértődten. — Nekem csak a boszu kell; az legyen az én kamatom! De most mondja, miből áll e boszu?

Bogyiszlóy erre egészen közel hajolt a nőhez, és csaknem fülébe sugta neki:

— Abból, grófnő, hogy koldussá teszszük ez embert!

Malvin feszült figyelemmel hallgatta a báró szavait; még akkor sem rándult meg egy izma, midőn ez már elmondta volt undok szándékát. A nagy felindulás és a kíváncsiság mintegy zsibbasztólag nehezültek volt elméjére, hogy első pillanatban nem is tudta belátni, milyen sok van mondva e néhány szóval.

Bogyiszlóy segítségére sietett lankadt képzelő erejének.

— Tudja-e, grófnő, mit tesz ez: koldussá teszszük ez embert? Százszorta többet tesz az, mintha azt mondanám: megölöm ez embert! Százszorta többet, mintha azt mondanám: izre-darabokra tépem őt! Nem öljük meg, és mégis meg van halva! Élnie kell, de oly életet, a melynél a halál jótétemény, áldás, megváltás! Képzeld csak, grófnő: gróf Zádor Elek, a társas körök dísze, az arszlánok királya, az urhölgyek versenyczélja, a

szép, kedves gróf Zádor Elek koldussá lesz téve, általunk koldussá téve! — mondá, olyan hévvel, olyan lángoló elragadtatással, hogy Malvin visszafojtott lélegzettel hallgatta szavait.

— Igaz! — mondá ez végre, midőn Bogyislóy elhallgatott. Ez nagy, szörnyű nagy boszu leend! Meg lesz semmisülve! Nem fogja tulélni e szégyent, e megaláztatást! Önön kezével vet majd véget életének! — És a nő arcza ragyogott a kéjtől, midőn feltüzelt képzelődése ez irtóztató lehetőséget maga elé varázsolta.

Ismét néhány percznyi szünet állt be. Malvin a nagy elragadtatástól nem tudott szólni; idő kellett reá, hogy e nagy, szörnyű eszme meghonosodjék lelkében; Bogyislói pedig szívesen engedte neki ez időt; csak hadd honosodjék meg benne, annál mélyebben szivárog majd alá a szivbe.

— Igen, de hogyan lehetne ezt kivinni? — kérdé végre Malvin, midőn némileg megbátkozott ez eszmével. — Hisz Zádor igen jó módu?

— Épen ez biztosítja a kivitelt, mert jó módu! — viszonzá Bogyislóy diadalkodva. — Oh grófnő, szép, nagy eszme ez, a milyen nem minden ember agyában teremhet!

— De megérteni csak lehet? — kérdé Malvin mosolyogva.

— Igyekezni fogok megértetni magamat, ámbár megvallom, hogy e terv olyan alapokon nyugszik, melyekkel a hölgyek nem igen szoktak foglalkozni.

— Kiváncsi vagyok reá!

— A jelen váltóviszonyokat értem! — mondá Bogyiszlóy vidáman. — Ugy-e bár, méltásd nem szokott azokkal bajlódni?

— Az igaz! — felelé Malvin nevetve.

— Pedig ezek jelenleg, és nyilván még néhány nemzedéken át, a sors kerekai! A mint valamely embernek lefelé kezdenek szaladni e kerekék, azon módon elveszti a földet lábai alul.

— És Zádornak adósságai vannak? — kérdé Malvin élénken. Most már érteni kezdé némileg Bogyiszlóy tervét.

— Vannak! — felelé ez örömmel. — Ilyen életmód mellett, mint a melyet e könnyelmű ember az utolsó időben folytatott, lehetetlen is, hogy adósságai ne legyenek! Csak a kártyán is néhány százezeret veszített! Váltói most még elszórva forognak, és mert a tőkepénzesek tudják, hogy pénzeik biztosak, csak a kamatokat hajtják be, a tőkét pedig benhagyják; mihelyt azonban valamelyik hitelező több váltónak rögtöni kifizetését sürgeti, a tőkészek megijednek — mert pénzszerű világban a tőkepénzesek csak pénzes ládájukban biznak teljesen — mindegyik bejelenti követel-

sét, a melyeket pedig lehetlen lesz idején kielégíteni, és így a gazdag főur néhány rongyos százezer forint miatt kénytelen tönkre jutni, és a mi drágalátos Zádor Elekünk okvetlenül koldussá lesz téve.

— Értem! — mondá Malvin, egész testben reszketve.

— Hogyan! Méltásd reszket? Talán bizony szánakozik ez emberen? — kérdé Bogyiszlóy, csudálkozva.

— Nem! — viszonzá Malvin elkomolyodva. — Nem szánakozom ez emberen! Ő megérdemli sorsát; hanem borzadok a gondolattól, hogy ilyen módon a legbecsületesebb ember, a legtekintélyesebb családok is rövid idő alatt koldusokká lehetnek!

— Hja, ez így van! — felelé Bogyiszlóy könnyedén. — Ezt úgy hozza magával a korszellem! Századunk jelszava: eszély, grófnő! Hanem így messze térünk el tárgyunktól! Tehát érti most, grófnő, tervemet.

— Értem! — viszonzá Malvin. — Látom, hogy bizonyosan célhoz vezet, Zádor mulhatlanul tönkre lesz téve.

— És nem örül annak a grófnő? — kérdé Bogyiszlóy. — Megrontom azon embert, a ki olyan példátlanul botrányosan viselte magát méltóságod irányában.

— Örülök neki! Hogy ne örülnék neki!
— viszonzá Malvin elpirulva. — Csak azt ohajt-
om, hogy az egész ügyben az én nevem elő ne
forduljon!

— Természetes! — mondá Bogyiszlóy. —
Méltásadra semmi szükség. Méltásád csak egy utal-
ványt ad nekem, hogy bankárja, a kinél méltásád
pénzbeli tőkéi le vannak téve, nekem kétszázezer
forintot adjon, én pedig kötelezvényt adok a gróf-
nőnek, hogy ugyanannyi értékig Zádorra szóló
váltókat fogok általadni, ez az egész. Méltásád
pénze biztos, sőt gazdagul is fog kamatozni: ha-
nem arról méltásád tudni sem akar!

— Nem, azt önnek engedem át! — tiltako-
zék Malvin határozottan.

— Köszönöm! — viszonzá Bogyiszlóy, nyá-
jasan meghajtván magát, — és mondhatom, mélt-
sád igen gazdagul jutalmazza fáradságomat! Ne-
hány hét múlva, de vegyünk hat hónapot, én
visszakérem a váltókat, átadom méltásádnak, vagy
ha tetszik, bankárjának a kétszázezer forintot, és
az egész ügy be lesz fejezve! Sőt, ha méltóságod
az utalványt most mindjárt megírja, az egész
ügyről, — mely már természeténél fogva sem
tartozik a női társalgás körébe, — szó sem leend
többé.

— Ez igen jó lesz! — mondá Malvin, né-
mileg könnyebbülten, és sietett az íróasztalhoz,

megírta az utalványt, és átadta a bárónak, a ki viszont a kötelezvényt írta meg számára.

Az egész ügy hamar be volt fejezve. Bogyiszlóy arcza sugárzott az örömtől; orra mintha még hosszabbá lett volna e néhány percz alatt, olyan büszke rátartással bigyeszkedett előre.

Csak rövid ideig maradt még Malvinnál; igyekezett udvariassá, szellemdussá lenni, de Malvin nem igen tudott szert tenni jókedvre; mindig úgy tetszett neki, mintha még egy harmadik is volna jelen, a ki látatlanul hallgatja beszédjét; nagyon örült tehát, midőn Bogyiszlóy, ki nyilván észrevette a nő zavarodottságát, néhány percz mulva távozott.

Már az ajtónál volt, midőn Malvin visszahívta.

— Még egyszer kikötöm, hogy ez ügy ketünk titka maradjon! — mondá neki, szinte fenyegető komolysággal.

— Erről bárói parolám biztosíthatja méltóságodat! — felelé a nemes férfiú, lovagiasan összeűtvén bokáit, és ujra az ajtó felé sietett.

Malvin nem hívta őt vissza többé; sőt könnyebben lélegzett, midőn az ajtó ez ember után bezáródott.

XXVII.

Hajdan és most.

Ha ismerni akarjátok a nemzetek jellemét, menjetek ki falura, a vendégváró udvarházakba, vagy a nádfödelű paraszthajlékokba; de ha a nemzetek életét akarjátok megtudni, akkor csak a fővárosokat kell tanulmányoznotok. Minden főváros egy kis világtörténet. Nem is szólok Párisról, melynek harminczkét külvárosa megannyi nevezetes történeti korszak, küzdelmeivel, csalódásaival, reményeivel; hanem csak édes hazánk szivéről, a mi kedves Budapestünkről szólok. Mit mindent nem beszél el nekünk e testvérváros! Olyan megható nyelven szólnak e néma kövek, e merev téglalakotmányok! mintha csak az elmúlt idő mauzoleuma volna. Itt az ősi hitért küzdő nép a keresztyénség egyik hű szolgáját gyilkolta le. Amott meg — túl a városon, ama hosszú róna sikon — a nemzeti meghasonlás gyász képe sötétlik elő a ködös párázatból. Oh vaksággal megvert urak! köz az ellenség, és ti pártokra szakadtok! De hová ragad a csalfa képzelet! Hiszen mi nem a multat, hanem a jelent akarjuk leírni!

Más idők, más emberek foglalták el e helyet; mindenik nyomot, maradandó emléket ha-

gyott maga után, magyarok viszályai, törökök dúlásai, le egész napjainkig; napjainknak leghebbebb képviselője pedig a testvérfőváros területén azok a szép, sorban álló házak, a mik messziről is annyira kiválnak a többi épület közül; mindenik ház magán hordja a század jellegét: több fény, mint méltóság, több számítás, mint művészet, inkább laktanya, mint palota; inkább a jövedelem, mint a kényelem forrása.

E városrész első pillanatra elárulja, hogy itt székel a század uralkodó szelleme, hogy itt vannak a „haute finance“ residentiái; a többi városrészben csak mégis találni imitt-amott egy-egy nagyuri palotát vagy kastélyszerű épületet; itt nem; egyik olyan, mint a másik; szép, de köznap; magasan hordja fejét, de látszik, hogy büszkesége zabon hizott, dicsősége az árcsarnokokból veszi eredetét, és olyan egyforma hosszú sorokban nyulnak végig rajta az ablakok, mintha csak a kétszerkettő szolgált volna nekik alaprajzul.

Ilyen házba kell vezetnem szives olvasómat.

Már homlokzatán magán hordja jellemét; a kapu felett nagy fekete táblán nagy aranyos betűkkel már messziről tündököl elé e név: „Madár Keresztély,“ az az „Christian Vogel nagykereskedő;“ magyarul nem igen szokás az ilyent kiírni e városrészben; sőt Vogel uram tán meg is

haragunnék, ha megtudná, hogy mi magyarosítani merészkedtünk nevét; minek is? a kik itt laknak, legnagyobb részt úgy jöttek be a hazába, nem azért, hogy „barbar“ nyelvünk elsajátítása által e hon gyermekivé váljanak, hanem csupán csak azért, hogy meggazdagodjanak.

Azonban maradjunk csak a magyar név mellett; most tán még sem tekintik ezt többé olyan nagy véteknek, ha valamely idegen nyelvű szót vagy nevet magyarul mondunk ki; tehát „Madár Keresztély nagykereskedő“ áll a táblán, aztán egy sorral alább „első emelet, 1-ső ajtó“ egyéb semmi, a mi arra mutat, hogy Madár Keresztély ur nem igen barátja az ősi czimereknek, hogy Madár Keresztély ur cosmopolita, a ki nem ismer más rangfokozatot, mint a melyre a pénz osztályozza az embereket: gazdagokra és szegényekre; vagyis emberekre és szegényekre; mert szerinte csak az az ember, a kinek pénze van, bizonyára azért, mert érzi, tudja, hogy ha neki pénze nem volna, nem érdemelné az: ember nevet. És mi furcsa is van ebben? Ha egy valaki azt vallotta elvének, hogy az ember csak a bárónál kezdődik, mért ne vallhatná elvének e tőzsér, hogy az ember csak a száz- vagy kétszázezer forintnál kezdődik?

Tehát első emelet, első ajtó, jobbra; menjünk oda; képzeljük, milyen lehet azon hajlék, a

melyben az érzéketlenség istenének : a pénznek, oltárt emeltek !

De mi az ! fényes márványlépcsők vezetnek a század bálványának ezen templomába ! A legpompásabb márványlépcsők , gyönyörű mozaikkal kirakva, és betakarva drága remek szőnyegekkel ; a falon pedig pompás arabeszkék, festmények ragadják meg a tekintetet !

És ha már a külseje olyan diszes, milyen lehet még a belseje ! Milyen vakító fényözön árad majd szemünkbe, a mint ez ajtót kinyitjuk !

De ismét csalódtunk ; semmi fényözön nem áradt felénk, a mint az ajtót kinyitottuk ; sőt inkább, komor egyszerűség minden felül, szinte olyan egyszerűség, mint valami sirboltban. Az első szobában, a melybe értünk , hosszú, keskeny, feketére festett lóczák nyulnak el a falak mellett, oldalt nagy szekrény, a falon meg megsárgult, nagy térképek, az ajtó előtt végre nagy csizmatörlő, ebből áll az összes butorzat ; legszebb még benne egy tized mérleg a szögletben.

Ez az előszoba ; most jerünk beljebb. Ah, ez már egészen mást mutat ! Első pillanatra észrevehető, hogy az üzlet szentélyébe léptünk be, a váltók és értékpapírok borzadalmat gerjesztő csarnokába, a hitel nagyhatalmu birodalmába, a hol a számok legyőzhetlen legiói ezrek, százezrek tán milliók sorsát intézik el, a hol minden pilla-

natban biztos tudomás szerezhető az emberiség csökkenő vagy növekedő értékéről, szóval : — az irodába.

Minden tekintetben megragadja az ember figyelmét, de azért épen nem gazdag butorzatu. A közép nagyságu terem inkább széles, mint hosszú, és fekete fakorlát által két részére van választva; a korláton inneni tér mintegy harmadát teszi az egésznek, és az által tűnik ki, hogy semmiféle butor nincsen benne, még csak pad sem, a melyen az ember leülhetne. Nem is ez e hely rendeltetése, hanem az, hogy a kivel hamar akarnak végezni, azt nem eresztik be a korlát ajtaján, hanem csak úgy azon át intézik el vele a dolgot, aztán tovább mehet.

A korláton túl mindennek előtt keskeny, alig félölnyi szabad térség tűnik szembe, mindkét felől mellékszobákba vezető ajtókkal; a szabad térségen túl pedig padlatig érő fekete oszlop-rekeszték emelkedik, a terem egész szélességében; az oszlopközöket belül sötétzöld, némely helyütt félre vonható tafota függöny tölti be, úgy, hogy tetszés szerint el lehet rejteni a rekesztéken kívüli profanus szem előtt, a mi azon belül történik.

E rekesztéken belül van az igazi iroda; ez az üzlet tulajdonképi sanctuariuma. Közepét nagy, zömök, zöld posztóval bevont íróasztal foglalja el, mindenféle fiókokkal, póczoikkal, a melyek tele

vannak rakva író, számoló, vágó és pecsétlő eszközökkel; az oldalokon mélységes gödrök tá-
 tongnak; ezek a ténta- és porzótartók, míg mind
 a két felül a közepén egy-egy olyan vastag, ivrétű
 könyv hasal, melyek közül mindegyikben bizvást
 elférnének valamennyi remekíróink, sőt nem
 remekíróink művei, Kazinczy Ferencztől kezdve
 Jókaiig, hahogy e könyveknek más, magasabb
 rendeltetésük nem volna. Az üzletbeli főkönyvek
 ezek, egyik a „pénztár,“ másik a „napló,“
 és nem csak valamennyi remekíróink, de sőt nem
 remekíróink is, a kiknek művei tudvalevőleg
 sokkal kapósabbak amazokéinál, sem kaptak
 annyit összes műveikért, még az adomák és nap-
 tárok és egyéb ilyen nagy kelendőségnek örvendő
 mesterművekért fizetett tiszteletdíjakat is ide-
 értve, mint a mennyi pénz e két könyvben „be-
 van vezetve.“

Az iroda többi butorait teszi : mindenekelőtt
 egy a falhoz támaszkodó magasdad íróállvány,
 szintén könyvekkel megrakva; ez állvány felett
 nagy térkép, a középfalon meg nagy ingaóra, de a
 melynek soha sem szabad ütni, hanem csak mu-
 tatni az időt, hosszú fekete ujakkal, melyek most
 épen háromnegyedet mutatnak kilenczre. Végre a
 harmadik fal mellett nagy szekrény áll vascsava-
 rokkal a padlathoz szegezve, szépen kihányva
 aranyos czirádákkal, és ellátva olyan zárral, me-

lyet csak a beavatottak tudnak kinyitni; ez a pénztár.

Az íróasztal előtt két felül, szemben egymással, két ember ül, fel-alá csavarható, támla nélküli székeken, mindegyik mélyen elmerülve az előtte nyitva levő könyv tartalmába; az egyik serényen ír, míg a másik nagy elmélyedettséggel belebámul a maga könyvébe, és számokat ad össze, ezerekre, százezerekre menő — holt számokat.

Az egyikkel, azzal, a ki a napló előtt ül, kevés dolgunk lesz, azért csak rövideden megemlítjük, hogy már koros férfi, elől kopasz, hátul deresedő fejjel, simára borotvált állal, és olyanforma arczczal, a melyen meglátszik, hogy tulajdonosa harmincz év óta nem foglalkozott egyébbel, mint számolatokkal; értelmes arcz, de száraz, közönséges kifejezéssel.

Annál elevenebb a másik, a ki a „főkönyv“ előtt ül. Egyáltalában nem szép, sőt bizvást rutnak mondható; halovány, elnyult arcz, erősen kiszögellő állcsontokkal, aránytalanul hosszú, és felkunkorodó orr, széles, vastag ajku szája, és koromfekete sűrű, rövid, gyapjas hajzatu fej; legfőlebb is a homlokot lehetne némileg szépnek mondani — inkább széles, mint magas, és két végén erősen kifelé domborul; — hahogy tele nem volna ránczokkal, a mi sokkal idősebb kifejezést

ad neki, mint a minő a szemek élénk tüze és az arcznak rugalmassága után ítélve, voltaképen lehet.

Ez alak kiegészítésére hozzáteszszük még, hogy sűrű, fekete, kissé gubanczos szakált visel, a mi még sötétebbé és haragosabbá teszi kifejezését; hogy véghetetlen sovány, hosszú nyaku, hosszú lábu, hosszú kezű, és hogy végre Spatz Izsáknak hívják.

XXVIII.

A vérszövetség.

A két egymással szemközt ülő férfiú egészen el van merülve foglalkozásába; már tovább egy óránál ülnek így egymással szemben, a nélkül, hogy föltekintenének, és alkalmasint még tovább is így ülnének, ha hogy az előszobából éles csengetyüszó és ajtónyílás nem hallatszanék.

Erre Spatz hirtelen felkapja fejét, a fali órára vet egy tekintetet, aztán kíváncsian fordul az ajtó felé, míg az átellenes egyéniség csak tovább folytatja foglalkozását, mint ha mi sem történt volna.

Sőt még akkor sem hagyja ez magát zavartatni foglalkozásában, midőn az iroda ajtaja nyílik

és azon idegen férfi lép be. Ez idegen férfi báró Bogyiszlóy.

Beléptére Spatz fölemelkedik, és a külső korlátig eléje menve, mély, alázatos udvariassággal kérdi, miben lehet szolgálatjára? Csak most, midőn állt, látszott meg, mi nagyra termett ember ez a Spatz; egész egy fejjel volt magasabb báró Bogyiszlóynál, a mi még annál visszataszítóbbá tette azon erőltetett alázatosságot, melylyel a báró előtt állt.

Szinte bántó ellentétben volt e mély alázatossággal a nemes báró büszke rátartóssága, gögös hányavetisége.

— Madár urhoz van szerencsém? — kérde, lovagostorával csapdosva lábszárait, és szemeit gunyos mosolylyal céltalanul jártatva az iroda butorzatán.

— A főnök ur nincsen honn — viszonzá Spatz, mély alázattal, piczi, fekete, szurós szemeit figyelemmel nyugtatva a bárón, mintha rejtek-gondolatait ki akarná olvasni arczából.

— És mikor jő haza? — kérde a báró, a nélkül, hogy egy tekintetre méltatná az előtte álló ifjút.

— Azt nem tudom; tán egy hónap mulva, tán két hónap mulva — viszonzá Spatz.

— Ugy? — jegyzé meg erre báró Bogyiszlóy hidegen, és távozni akart.

— Azonban, ha házunk méltóságodnak valamiben szolgálatára lehet, tessék velem rendelkezni! — mondá Spatz, a legalázatosabb nyájassággal.

Báró Bogyiszlóy erre mégis leereszkedett annyira, hogy egy tekintetre méltatta az ifjút; de e tekintet, úgy látszik, nem igen változtatta meg véleményét felőle.

— Önnel? — kérdé fitymálkodva. — És micsoda ön itt?

— Én e háznak teljhatalmu képviselője vagyok; főnököm csak vásár idején jön le Pestre, és távolléte alatt én irok alá nevében — felelé az ifju, és rut arczán némi büszkeség illant végig.

— És ön pénzbeli ügyeket is intézhet el? — kérdé a báró, némileg nyájasabban Spatz határozott nyilatkozatára.

— Csak úgy, mint főnököm!

— Még akkor is, ha nagyobb összegek fognak szóban?

— Akár egy millióig! — mondá az ifju határozottan.

— Hol van az ön meghatalmazása? — kérdé Bogyiszlóy, gyanakodó tekintettel e nagyon is egyszerű külsejű emberre.

Spatz erre egy fiókból iratot vett ki és oda nyújtotta a bárónak. Formaszerinti fölhatalmazás volt ez a bankárház főnökétől, hogy Spatz kor-

látlanul intézkedhetik az ő ügyeiben. Bogyiszlóy semmi kivetni valót nem találhatott benne.

— És most miben lehetek szolgálatára méltóságodnak? — kérde aztán a képviselő, a legnagyobb nyugodtsággal.

— Igen fontos tárgyban szeretnék értekezni! — kezdé végre Bogyiszlóy, most már sokkal bizalmasabb hangon.

A képviselő erre nem felelt, hanem csak székét huzta valamivel közelebb Bogyiszlóyhoz, beszédjének folytatását várván.

De Bogyiszlóy nem folytatta e tárgyat, hanem a helyett ama másik egyéniségre tekintett, mely ez egész idő alatt egy perczre sem szakította félbe irogatását; föl sem nézett a könyvről, mintha rajta kívül ember sem volna a világon.

— Itt bátran szólhat méltóságod; ez ember ott nagyot hall! — mondá Spatz, észrevevén Bogyiszlóy habozásának okát.

— Mégis jobb lesz, négy szem között értekeznünk! — felelé Bogyiszlóy.

— A mint a méltóságos ur parancsolja! — mondá Spatz, és a jobbra szolgáló ajtót kinyitva, a mellékszobába vezeté vendégét.

E szoba tetemesen különbözött az irodától; a milyen nagy volt ebben az egyszerűség, épen annyi fény és izléssel volt ez butorozva; a falak tele remek festményekkel, a szögletek között győ-

nyörű szobrokkal, míg a könyvtárban Európa valamennyi remekíróinak művei álltak, gyönyörű aranykötésben. Csak magyar könyvet nem lehetett találni közöttük.

A könyvtárt látván, Bogyiszlóy nem fojthatt el egy könnyed mosolyt, és a balzacon helyet foglalva, finom sarcasmussal kérde :

— A főnök könyvtára ez ?

— Nem, hanem az enyém. Főnököm a lak másik osztályát birja, — felelé Spatz némi büszkeséggel, de nyomban reá rendes hideg nyugodtságával folytatá :

— Most egészen magunkban vagyunk, méltóságos ur ! — és egy székre ereszkedett Bogyiszlóy mellett.

— Igen is, most magunkban vagyunk ; tehát térjünk a dologra ! — kezdé erre a báró komolyan ; de aztán újra elhallgatott, és csak hosszú szünet után, mely alatt Spatz nem vette le róla alázatos, átható tekintetét, folytatá :

— Az ügy, melyre nézve e házzal szövetkezni akarnék, néhány száz ezer körül forog.

— Annál jobb ! És milyen ügy ez ? Kölcsön, haszonbér vagy vétel ? — felelé Spatz kíváncsian.

— Egyik sem, hanem váltóügy ! — mondá Bogyiszlóy.

— Tehát mégis kölcsön ? — viszonzá Spatz.

— Nem, hanem egyik főurnak künnlevő váltóit kell összevásárolni.

— És aztán? — kérde a képviselő érdekelten.

— Aztán pedig fizetést sürgetni! — mondá Bogyiszló, pongyolán hátradőlve a pamlagon.

Spatz erre nem felelt semmit, hanem nagy figyelemmel nézett a báróra; és igen sok csudálkozás és igen sok káröröm tündöklött kicsi, szurós fekete szemeiből, a mint így a báróra tekintett.

— Ilyen módon könnyen tönkre is lehet juttatni ama főurat! — jegyzé meg reá végre nyugodtan.

— Tudom, épen azért! — viszonzá Bogyiszló, kit e szurós tekintet bántani kezdett.

— De ha a dolog kitudatik? — kérde újra Spatz.

— Hát aztán? — felelé reá Bogyiszló könnyedén. — Azért szövetkezem önökkel!

— Igaz! — jegyzé meg reá az ifju. — Nekünk nem kell azzal törődni, csak hasznot hajtson! És sokra megy ama főur adóssága?

— Usque ötszázezer forintra, míg jószágai két milliónál is többet érnek.

— Ez igen szép! Akkor belevágunk! Csak az adatok legyenek valók, a min egyébiránt legkevesbbé sem kételkedem, és örömet vállalkozunk! — felelé a képviselő hévvel.

— Az adatok valóságáról ez irományok tanuskodnak — mondá a báró, iratesomót nyujtva oda az ifjunak, miket Spatz figyelemmel tekintett át.

— Valók! — mondá végre, összehajtvá az irományokat. — És méltóságod teljesen nyugodt lehet; gróf Zádor Elek rövid idő alatt csőd alá kerül.

— Önök pedig vagy egy milliónak birtokába jutnak! — viszonzá Bogyiszlóy vidáman.

— Dehogy annyinak! Sokkal kevesebbnek! Aztán, ha így volna is, mégis nagyobb a méltóságos ur nyeresége; mert a kielégített boszut nem lehet pénzzel megfizetni! — felelé Spatz.

— Ugy van! — mondá Bogyiszlóy vidáman. — És hogy annál édesebb legyen e boszu, társul szövetkezem önökkel ez ügyben.

— Minek ez? — viszonzá Spatz a legnagyobb udvariassággal. — Mi általengedjük méltóságodnak a boszut, méltóságod pedig nekünk az ügy üzleti oldalát engedi át!

— De én az üzleti oldalban is részt akarok venni! — veté ellen Bogyiszlóy. — Nagyon érdekel engem e tréfa!

— És miképen akarná magát méltóságod abban részeltetni? — kérdé Spatz komolyan.

— A forgalomban levő váltók összevásárlására egy harmadrész összegig magam is hozzá-

járulok, és így a nyereség is harmadrészben engem illet — mondá Bogyiszlóy.

Spatz erre nem felelt semmit, hanem csak ránézett a báróra, szurós, éles, átható tekintetével, és hosszú sápadt arcán sajátságos kifejezés terült el. Pillanat mulva azonban ismét rendes, komoly nyugodtsága borongott rajta.

Ujra elővette az irományokat, átnézte, gondolkodott egy kissé, aztán nyugodtan mondá :

— Jó, elfogadjuk az ajánlatot; méltóságod egy harmadrészig érdekelve lesz.

— Még akkor is elég nagy nyereség néz önökre — jegyzé meg Bogyiszlóy vidáman.

— Az igaz! — felelé reá Spatz, és ujra előtűnt arcán az a keserű, sarcasticus kifejezés. — De minket az nem feszélyez. Minket a világ úgy sem tart egyébnek, mint gaz csalóknak! Nekünk csak is arra kell tekinteni, hogy ügyeink jövedelmezők legyenek.

Báró Bogyiszlóy tökéletesen átértette e szavak jelentőségét; azt akarta e szemtelen ifju azal mondani, hogy ki itt a gaz, ki itt a csaló? Én-e, a ki eszközül használtatom föl magam az ártatlan ember megrontására, avagy te, a ki kezembe adod az eszközt az ő megrontására? Nemde te? és mégis azt mondják, én vagyok a gaz, én vagyok a csaló!

De báró Bogyiszlóy nem azért volt büszke

az ő rendkívüli eszélyességére, hogy ilyen fel-
lengő eszméknek befolyást engedjen cselekedeteire; tette tehát magát, mintha nem értené az ifju szavát, nem sejtene gondolatait; de tán csak-
ugyan nem sejtette; ki is tenne föl ilyen gondolkodást a hirhedett uzsorás teljhatalmu ügyvivőjéről, e hideg, komor, alázatos képű emberről?

— Tehát ha úgy tetszik, kössük meg a szerződvényt! — mondá aztán Bogyiszlóy, mire Spatz fölkel, kiment az irodába, és kis idő múlva, mely alatt Bogyiszlóy vidám izgatottsággal fel és alá járt a szobában, visszatért, a szerződ-
vénnel kezében.

Bogyiszlóy nem talált semmi kifogást, semmi kivetni valót az irományban; aláírta tehát, és távozott. Olyan derült volt az arcza; olyan magasan hordta aristocraticus orrát! Hogy is ne! mikor most már bizonyos volt abban, hogy nagyszerű boszutervét sikeresen ki is fogja vinni; gróf Zádor Elek tönkre fog jutni, és vagyonának egy harmada az ő kezébe kerül!

Alig azonban, hogy az irodát elhagyta, Spatz odasietett az íróasztalhoz, és következő taltalmu levelet irt:

„T. cz. Madár Keresztély urnak

Bécsben.“

„Van szerencsém Önt ezennel tudósítani, hogy e mai nap báró Bogyiszlóy Arthur ő nagy-

ságával a másolatban ide mellékelte szerződvenyt kötöttem meg. Reményilem, ez meg fogja nyerni Önnek tetszését. Nem hiszem ugyan, hogy az ügy olyan módon fog kiütni, a mint ezt a báró képzeleli; mert gróf Zádor Elek talál majd rokont, vagy barátot a főúri körökben, a ki nem engedi őt végpusztulásra jutni; de azért kétséget sem szenved, hogy házunk részére szép nyereség van kiállításban. Mindazonáltal igénytelen nézetem szerint sokkal czélszerűbb volna, báró Bogyiszlóy háta mögött más fordulatot adni ez ügynek, olyformán, hogy Zádor Elek engedje át valamelyik jószágát házunknak, forgalomba levő adósságai fejében. Ez esetre teljesezésbe mehetne Önnek rég táplált ohajtása : hogy Magyarországon nagyobb-szerű fekvő birtok tulajdonosává legyen. Azt tartom, gróf Zádor Elek hajlandó lesz ez ajánlatra, hogy nyomasztó hitelezőitől szabaduljon, és akkor házunk csak olyan haszonban részesül, mintha báró Bogyiszlóy terve szerint járnánk el. Ezekkor elesnék ugyan azon nyereségtől, melyre számít, de az nem tesz semmit; pert nem fog ellenünk indítani; nem teheti ki annyira bárói nevét; azonfelül nem is nyerne semmit, mert a szerződvény azon föltételen alapszik, hogy gróf Zádor Elek különlevő váltóit három hó alatt közösen összevásároljuk; hogy ha pedig gróf Zádor Elek maga, vagy a mi egyre megy, mi az ő nevében ezalatt

beszedjük a váltókat. a szerződvény magától elveszti kötelező erejét.“

„Azon esetre tehát, hogy Ön tervemet helybenhagyja, haladék nélkül összeköttetésbe kelene magunkat tennünk gróf Zádor Elekkel, az egész ügyre nézve pedig sokkal előnyösebb volna, ha Ön személyesen minél előbb Pestre jönné.

Tisztelettel maradván

Spatz Izsák.“

Báró Bogyiszlóy még tán lakába sem érkezett, midőn e levél már a postára volt téve, hogy lehetőleg hamar rendeltetésének helyére jusson.

XXIX.

A mit a tudomány meg nem fejthet.

Mi az, a mi a madarat messze, tengeren tuli vidékekre hajtja, mikor a nap virágtermő sugarai más földrészre esnek? Mi az, a mi az állatot elhagyatott magányos rejtekbe vonzza, mikor végórát érzi? és mi az, a mi a szívet olyan szétszakíthatlan erővel hozzá köti azon földhez, melyet hazának nevez? Fejtsétek meg ezt, ti nagyeszű tudósok, a kik mert a természet látható részeit egyenként megnevezni tudjátok, magát a termé-

szetet is ismerni vélitek. Hát az a föld tul e kisded folyón, vagy tul e hegylánczolon, nem ugyanazon részekből van-e alkotva, mint innen rajtuk? és mégis miért van az, hogy ezt a földet ugy szeretjük, a másikat meg nem? hogy ezen a földön olyan nyugodtan türünk szegénységet és bánatot? hogy itt büszkék vagyunk a szegénységre és a bánatra, mig amott az öröm és gazdagság mellett olyan szegényeknek érezzük magunkat? hogy itt olyan nyugodtan hagy a halál gondolata, mig amott az életre is félelemmel, remegéssel gondolunk? hogy itt a szegénységből is szives örömmel áldozunk, mig amott a bőséget is hiába kínálnák? Ezt fejtsétek meg nekem ti nagyeszű tudósok, kik előtt a természet nem egyéb, mint látható és szétbontható részeknek emberésszel fölfogható vegyüléke, és azt fogom mondani: Nektek van igazatok, és az emberi elm e előtt meg kell hajolni mindennek, a mi van, volt és leend, meg kell világosodnia minden homálynak, minden rejtélynek; de a mig azt nem tudjátok megfejtteni, engedjétek meg szívemnek a hitet. Ez ha föl nem világosít is, legalább megnyugtat; mert nem pusztítja ki belőlem azon édes ábrándot, hogy van valami, a mi tökéletesebb az emberi észnél, és igaz igényt tarthat reá, hogy egész lélekből szeressük. Engedjétek, hogy miként atyáink-anyáink mi bennünk, ugy mi is

gyermekeinkben szabadon hagyjuk kifejlődni ezt a megfejthetetlen hő szeretetet az édes haza földé iránt.

Két hónapig volt távol gróf Zádor Elek a hazától, azon erős föltétellel lépte át annak határát, hogy sokáig, nagyon sokáig, tán soha sem fogja ismét általlépni; minek is? mit is keresne rajta? nem mindegy-e magyar főurnak, akárhol tölti napjait, életét? Sőt, ha csak az az ember életezélja, a mit olyan sok böles állit, hogy minél többet nevéssen, bizony sokkal okosabban cselekszik, ha messze, messze távozik, Párisba, Londonba. Bizonyára ott is van fájdalom a világon; de ez a föld idegen hozzá, és az idegennek még sem esik olyan kinosan szenvedéseit látni, örömkben és élvezetekben pedig összehasonlithatlanul gazdagabbak ama nagy világvárosok, mint a mi fővárosunk, mind a mellett, hogy két nemzet számára vannak benne színházak, és a nyilvános multságokra való falragaszokat szintén kétféle nyelven olvashatni. Minek térne tehát vissza? Tán azért, mert Pestnek olyan szép megyeháza van, vagy mert legszebb utczáját Corsonak hívják? Biz e szépen hangzó nevekért nem mulat benne az, ki bufelejtő szórakozások, szivbeli megnyugvás után sovárogo; Eleknek pedig csak ez volt ohajtása; örülni, mulatni, szórakozni, hogy elfelejtse az utolsó évek szomoru emlékeit, és erre

kétségkívül legbiztosabb mód, mentül messzebb lenni tőlük.

Tette volt ő ezt már egyszer, néhány évvel ezelőtt, és akkor jót is tett ez neki; beutazta volt fél Európát, és meglehetősen ép kedélylyel tért vissza, néhány hóval ezelőtt; tökéletesen meg volt tehát győződve arról, hogy most szintén jót fog neki tenni.

Csak, mert most egy nagy fájdalommal többet vitt magával, azon meggyőződéssel távozott, hogy fél Európa helyett egész Európát kell majd beutaznia, és tán még Ázsiát és Áfrikát is hozzá, míg a szive ismét nyugodttá lesz; sőt tán soha sem fog visszatérni, mert a fájdalom most sokkal nagyobb és mélyebb, mint első ízben.

Csak azon egyre nem gondolt, hogy miként a szél a lángot, úgy a szenvedés a szeretetet is elolthatja ugyan, de nagyobb lobbanatra is gerjesztheti, a szerint, a mint a szél vagy a láng, a szeretet vagy a szenvedés erősebb.

Igy volt ez Elekkel is. Minél messzibbre távozott a hazától, annál jobban kezdett a szive fájni. És oh, milyen sajátságos egy fájdalom ez! Ki nem lehet ezt mondani. Mintha finom, vékony szálak ömlenének ki a szivből, megszámlálhatlan sokaságu szálak, olyan finomak, mint a sugarak, és olyan hatalmasak, mint a mágnes, és ezek mind valami titkos vonzódási erőnek látszanak engedni,

visszafelé törekve a távoli haza felé, hogy szinte megszakad a sziv a nagy vágyó vonzódásban, és önkénytelenül, öntudatlanul akárhányszor könnyek csordulnak ki a szemből. Ilyenforma ez a fájdalom; de csak ilyenforma; mert nem lehet ezt leírni, nem lehet ezt összehasonlítani semmiféle fájdalommal sem a világon, leginkább azonban azon sajgáshoz hasonlít, a minőt a hű gyermek érez, mikor elszakad az anyai szivtől, az atyai háztól.

Zádorban most különös erővel jelentkezett ez érzés; sokkal nagyobb erővel, mint rendesen jelentkezni szokott; megragadta őt a legédesebb mulatságok közepette; a legvigabb társaságokban egyszerre csak azon vette észre magát, hogy elkomolyodott, hogy a szive erősen dobog, a vig társaságok meg azt vették észre, hogy gróf Zádor Elek elhalványodott, a szava elállt, és mikor kérdezték tőle, hogy mi baja, tán rosszul érzi magát? Zádor elmosolyodott, azt mondta, semmi baja, nem érzi magát rosszul; mert ugyan mikép is mondhatná, hogy őt bizony a honvágy kinozza? Ki hallotta valaha, hogy magyar mágnást a honvágy kinozzon? Kinevették volna őt a vig társak; mert hogy azok mind a magas körökből valók voltak, nem szükség mondanunk, és ezek között ez időtájt csak igen ritkán, szórványosan, fordultak elő az ilyen „kóresetek.“

Eleinte azt hitte Elek, azért sajog ugy a szive, mert odahaza olyan sok lelki megrázkodtatáson ment keresztül; a sok keserű emlék, melyek távoztakor mind ujra föllelevenültek lelkében, okozzák neki ezt a nagy, kínos bánkodást; de mihelyt majd ez emlékek elmosódnak, a fájdalom is szünni fog. De csalódott; az idő elmosta ugyan a keserű emlékeket, de azért a fájdalom nem szűnt meg, sőt inkább, csak annál erősebbé, annál kínzóbbá lőn szívében; nem tudta elűzni, nem birt szabadulni tőle. Voltak olyan pillanatai, melyekben közel volt a kétségbeeséshez.

Talán véget is vet életének; mert nem ritkák az esetek, hogy a honvágy öngyilkosságra is hajtja az idegen földön szerencsétlen bolyongót; de Elek mégsem birt nyulni a reményvesztett léleknek e végső szabadulási eszközhöz. Mikor már annyira erőt vett rajta a fájdalom, hogy elkiváncozott e földről, akkor megjelent képzeletében egy nemtő, a mult emlékek egyik édes, vonzó képe, a melyik mikor az idő a többi emlékeket mind legmósta volt lelkéről, egyedül maradt meg benne; azt az egyet nem birta onnan kifejteni; és annál tisztább ragyogással tűnt fel, minél tisztább volt most a szív, a honnan a képzelet a lakjait veszi. Ez jelent meg a fájdalomtól leroskadónak, és intette őt hű szerelemre, kitartásra, édes, biztató szavakkal, és hívogatta őt édes, testvéri hívoga-

tással; ez az egy, a melyik leginkább megtöltötte volt szívét keserű csalódással, de a melyikre most a tiszta szív mégsem tud másképen megemlékezni, mint áldással és imádással; és ez az egy: Ilka képe volt.

Nem a remény mosolygó sugárpalástjában, hanem a lemondás sötét gyászmezében jelent meg e leány alakja vágyódó lelkének. Nem is úgy, mint élő, a ki iránt a szívet földi vágyak vonzzák, hanem mint valami szent, idvezítő lélek, a kit elvesztett, mert nem volt elég tiszta, hogy e boldogságot bírja; hogy elveszítse, ez volt büntetése, és most csak imádattal száll utána a lélek.

Ilyen beteg volt Zádor Elek, és e betegséget sem az idő, sem a távolság, sem a multságok, sem más egyéb földi orvosság nem tudták meggyógyítani. Minél messzibbre távozott, annál betegbé lett, minél többet mulatott, annál többet szenvedett.

*   *   *

De végre a szenvedésnek is megvan a maga költészete; az embernek szinte jól esik, tudnia, hogy ő neki nagyobb, különb fájdalmat kell kiállnia, mint sok száz meg száz másnak. Hiába, az ember még gyöngeségeiben is szereti fitogtatni erejét. De nem esik ám jól a szenvedést látni,

annak, a kit hála és szeretet csatolnak a szenvedőhez!

Inkább százszor beteg lenni, mint betegen látni azt, kit szeretünk; ezt gondolta Jancsi is, gróf Zádor huszárja, midőn urát napról-napra fogyni, napról-napra halaványodni látná.

Hej! kinos, keserves napok voltak ezek a hűséges cselédre! Valami olyas fájdalmat érzett, mintha ő volna oka ura szenvedésének, mintha tőle kérnék számon ura sorsát! Hej! sok pogány káromkodást nyomott vissza hűséges szívébe, és sok keserű könyeket hullatott ruhatisztítás közben!

De mit használ a káromkodás, mit használ a könyhullatás! Azért ura mégis napról-napra fogy és hervad! Már csak árnyéka most a régi méltóságos urfinak! Még a ruha sem áll rajta úgy, mint hajdanában! Hogy is lehetne tehát a szegény cselédnek kedve ilyenkor ruhatisztításra!

Csak azt ha tudná, hogy miért busul olyan nagyon! Mert hogy busul, hogy mindennek az a nagy busulás az oka, az csak világos; azt a vak is meglátja! Igen, de miért? mi okozhatta neki azt a nagy bubánatot? Ez az, a mi a hűséges Jancsit nem hagyja nyugodni, a mi lelopja az álmot szeméről; ezt ha ő valamikép ki tudná

sütni, akkor mindjárt jobbra fordulna a dolgok sora!

Épen ilyen tünődések között tisztogatta szokás szerint egyik reggel a gróf ruháit; és szegény, olyanokat kefélt azon az atillán, mintha a netán rajta levő pelyhekkal együtt a sujtást is le akarná szedni róla, midőn az ablak mellett, a mely előtt állt, kívülről valami fehéret lát alárepülni. — Ni, ni, gondolja, ez bizonyára valami keszkenő, a mit oda fen a második emeletbeliek az ablakon kihullattak! És gépileg hajol ki az ablakon, és néz le az utcára, hogy reá kiáltson, a ki arra mentiben netalántán föl akarná venni. Hát a mint így kinéz, látja, hogy az nem kendő, hanem papir, és e papirt valami alant álló ifju nagy mohón fölkapja, oldalzsebébe rejti, és szalad vele néhány lépésre, aztán megáll, hátra tekint, és mosolyog az ablak felé, nem a mely előtt ő állott, hanem a második emelet ablakára, feje felett. Ez bizonyosan valami szerelmes ember, gondolja erre Jancsi magában, és gépiesen föltekint a második emelet ablakára, ha lát-e ott valamit, vagy valakit; de nem látott semmit, hanemha a fehér függönyt az ablakon belül, a mely mintha épen e pillanatban nagy hamarosan befelé huzódnék. Jancsi tehát ismét visszahuzta a fejét az előszobába, és kettőztetett buzgósággal kezdi folytatni félbehagyott munkáját, midőn egyszerre csak el-

hajtja kezéből a kezét és az attilát, egyenesen a Johann fejébe, a ki éppen akkor bujt elő éjjeli nyugodalmából, és álmatag lelkével első pillanatra azt sem tudta, mi történik vele. Jancsi pedig egyszerre olyan nagy hangon elkezdi nevetni, hogy ha mellény lett volna rajta, bizonyára valamennyi gomb lepattan róla; minthogy pedig jó ideje mult, hogy így kedve szerint nevetett, hát csak úgy csordult a köny a szeméből.

A Johann természetesen azt hitte, hogy őt neveti olyan nagyon a huszár, hát elkezdett káromkodni, még pedig őseredeti cseh nyelven, a mely nyelvet Jancsinak sehol sem tudta bevenni a természete, mindamellett hogy huszárkorában több évig Klattau körül volt „kovártélyban;“ és ez igen jó volt így; mert ha történetesen megérti vala ezt a nyelvet, Jancsi, a milyen jó kedvében most volt, úgy elveri azt a Johannt, hogy nemcsak valamennyi Johann, de valamennyi Nepomuknak is elég lett volna; Jancsinak t. i. olyan széles jó kedve támadt egyszerre, hogy csak úgy ficzkándozott benne az ohajtás: vagy ő verjen meg valakit, vagy őt verje meg valaki, csakhogy isten igazában „mulathassék.“

Minthogy pedig az nem volt módjában, odaszaladt a Johannhoz, lekonyította a fejét, és összevissza csókolta, a mit bizony józan állapotban egy fél faluért sem tett volna; de most részeg volt,

részeg az örömtől, és akkor huszár ember létére vagy verekedni, vagy csókolódnia kellett széles jókedvében.

Az a széles jókedv pedig honnan is származhatott volna máshonnet, minthogy kisütötte, mi okozza urának azt a ruhából kipusztító, sorvasztó bubánatot! És mindezt egyenesen annak az ablakból kihullott papirnak köszönhette, azaz: annak a két szerelmes embernek, a kik ilyen módon egymással társalogtak! De kívánt is reájuk annyi gyönyörűséges áldást a csillagos égről, hogy a felével is a világ valamennyi boldogtalan szerelmében busásan segítve lenne.

Mert hát mi más okozhatja urának azt a szíven rágódó, örömpusztító bánatot, mint az, hogy szerelmes?

Világos! Avagy mi más isten csapása érheti az ilyen uri gazdag grófot? És másrészt megintelen lehetséges-e csak képzelni is azt, hogy ilyen szemén szedett, nyalka ifju, mint a milyen az ő grófja, szerelmes ne legyen?

Olyan bizonyossá vált előtte az a gondolat, hogy „vasfogóval sem lehetett volna többé belőle kihuzni“, és szeretett volna valakit fölpofozni, hogy ő ezt elébb ki nem találta. De minthogy a Johannon nem vihette ki szándékát, mert ez, ismerve a huszár esze járását, ideje-korán elkotródott előle, önönmagától pedig mégis sajnálta e

gyönyörűséget, tehát ezuttal csak a szép szándék mellett maradt.

Hanem annál inkább tuszkolta őt a vágy, minél előbb szemtől-szemben lenni urával. Oh, hogy fogja majd ezt megregulázni! Olyanokat fog neki mondani, hogy bizonyára nem teszi az ablakba!

Nem is volt künn soká maradása; még soha sem került ki az ő keze alul olyan tisztogatás, mint ma; egyet-kettőt huzott a ruhán a kefével, aztán nyalábra fogta, belebujt az ujjas dolmányába, és rohant be a szobába.

Elek még ágyban volt, de azért már nem aludt; általában keveset aludt ő utósó időben; fél éjszakákat hánykolódott az ágyban, és mikor lezárdtak is pillái, akkor sem volt az test- és lélekerősítő álom; akkor még inkább ébren volt benne a sanyargó lélek.

— Hát a méltóságos ur már fenn van? Még a hét órát sem ütötte el! — mondja Jancsi, a mint a ruhát az őket megillető helyeken elrakosgatta.

— A mint látod, Jancsi! — viszonzá neki ura nyugodtan, és tovább merengett a semmiségbe, melyet a beteg lélek olyan csudálatos alakokkal meg tud népesíteni.

Jancsi ezalatt készen lett a munkával, akkor aztán odalépett az ágyhoz, egyet-kettőt illege-

tett magán, aztán sodorgatni kezdé bajuszát, hatalmasan.

— Akarsz valamit, Jancsi? — kérde Elek, ki tán sajnálattal nézte, hogy foglalja el azt az üres helyet, melyet ő olyan csudálatos alakokkal népesített meg.

— Igen is, méltóságos ur, akarok! — felelé reá Jancsi, és egyet rángatott magán talpától fogva fejtetőig, és aztán állt egyenesen, mint a czölöp.

— És mit akarsz, Jancsi? — kérde újra Elek, még mindig a nélkül, hogy reá tekintene.

— Hát csak azt akarom mondani, kérem alássan, hogy bizony sehogy sem tetszik nekem ez a mi itteni állapotunk! — mondá reá Jancsi, olyan merev mozdulatlansággal, mintha egészen más ember szólt volna ki belőle; csak a keményen kifent bajusz izgett-mozgott egy kissé kétfelül.

— Biz az nekem sem tetszik! — jegyzé meg reá Elek, és bánatosan halvány arczán gyönges mosoly lebegett el, a mi csak annál jobban kiemelte e bánatos halványságot.

— És mégis itt lopjuk az isten napját! — mondá Jancsi, olyan formán, mintha a mondandójából elől is, hátul is elharapott volna valamit, a

mi tán nagyon is erősnek tetszett neki az itt való elmondásra.

— Jól van, Jancsi! Látom már, eluntad magad itt. Nem csudálom. Biz unalmas itt az élet! Menjünk tehát máshová, ha úgy tetszik! — mondá Elek nyugodtan.

— Máshová, de hová, kérem alássan? — viszonzá Jancsi, kinek ura szelid szavaira mindig jobban-jobban kezdett forrni a vére.

— Hát a hová tetszik, Jancsi. Teszem Londonba! — mondá Elek nyugodtan.

— De isten szent háromság úgy se, oda csak nem megyünk! — pattant föl Jancsi egész huszáros hanghordozással. — Még csak az kel-
lene, hogy abba a ködös városba menjünk, hol csak az nem kapja meg a náthát, a ki már vele született!

— Hát menjünk Madridba! — viszonzá neki Elek, és most tekintett föl először a huszárra. Kezdte őt érdekelni e jelenet.

— Oda sem megyünk, méltóságos ur! — mondja reá Jancsi, megátalkodottan. — Mit keresnénk mi Madridban?

— Hát hová megyünk, Jancsi? — kérde Elek, mindinkább fölvidulva.

— Csak oda, méltóságos ur, a hová én viszem! — felelé Jancsi.

— Jól van, de hová szándékozol vinni?

— Hát haza, méltóságos ur, haza! — kiáltja a huszár, mintha egyszeri kimondással nem lehetne kifejezni azt a sokat, a mit e szó magában foglal.

Erre aztán Elek nem felelt semmit; a huszár szavai valami olyan érzést rezgettek meg szívében, melyet ő hónapok óta nem mert megérinteni; félt, hogy ez még jobban fog neki fájni mindazon kinoknál, melyeket most szenved. És igaz is, fájt neki ez érzés nagyon, olyan nagyon, mintha egyszerre szíve minden szála megrándult volna; oh, de e fájdalom mégis nagyon édes volt neki! Annyi boldogságot támasztott föl benne e szó: haza!

Jancsi csak nézte, mint küzködik föl ura arcán az a vidám derengés, a mit olyan rég hiába keresett ottan; mint világosodnak meg e szép szemek régi fénynyel, régi vidámsággal! Olyan nyugodtan állt helyén, mintha odafalazták volna, pedig majd kiugrott a szíve örömében!

Az a vidám derengés azonban csak rövid ideig lebegett az ifju arcán; ismét kiszorította onnan a megtelepedett bánat, a szemekre újra reáborult az a sötét fátyol, és szomorú, megilletődött hangon mondá:

— Nem megyek oda, Jancsi! Mít keresnék én ottan?

Dejsz Jancsinak sem kellett több ennél.

— Mit mond a méltóságos ur? Nem megy? No, jól van, én meg máshová nem megyek! Nem én! Ezért a nagy világért sem! — és darabos előadásából, de még inkább tüzesen szikrázó szeméből látszott, hogy ismét nagyon sokat kellett neki lenyelni azon sallangos kitételekből, melyekkel ő más társaságban erősebb indulatrohamait fölczifrázni szokta.

— Jól van, Jancsi, akkor tehát itt maradunk! — jegyzé meg reá Elek, ismét előbbi szomorú mosolyával.

— Itt meg már ugy sem maradok! — viszonzá Jancsi haragosan, és eltávozott az ágy mellől.

— És képes volnál itt hagyni engem, Jancsi? — kérde Elek érzékenyen.

— Képes hát! — viszonzá Jancsi, az ablakhoz fordulva. — Hisz megmarad a méltóságos urnak a Johann! Az nem bánja, az elkiséri a méltóságos urat akár a világ végeig, még ki is teríti, el is temeti! Csak enni, inni adjon neki, ott halhat meg, a hol tetszik! — és ezeket mondván, olyanokat sodrott bajuszán, mintha töstől ki akarná sodorni.

Elek ismét nem felelt semmit; érezte, hogy a nagy hűség, a végtelen nagy szeretet mondatja ez emberrel ez ingerült szavakat, és becsülni tudta őt érte.

— De hát miért akarja a méltóságos ur azt a szégyent tenni rajtam? — kérde végre Jancsi, visszafordulva az ablak mellől. — Hát azért fogadott maga mellé a méltóságos ur, hogy ifju hervadását lássam? hogy lássam, mint sorvad ki napról-napra jobban a ruhájából? — és naptól barnult arczán nehéz könnyecseppek gördültek alá, a mint ezeket mondá.

— És azt hiszed, jó fiu, — mondá Elek megilletődötten — hogy otthon jobban lennék?

— Hogy ne hinném, méltóságos ur! — kiáltá Jancsi, annál nagyobb hangon, hogy zokogását belefojtsa. — Hogy ne hinném, mikor bizonyos vagyok benne! Mikor a méltóságos urnak egyéb baja sincsen, csak az, hogy szerelmes!

— Eh, ne beszélj olyan bolondot, Jancsi! — inté őt Elek elkedvetlenedve, míg orczái egyszerre tele lettek égő pirossággal, mint a hogy a fiatal leányok orczái szoktak, mikor szerelmet emlegetnek előttük.

— No persze, hogy az! — kiáltá erre Jancsi, még erősebb hangon. — Mi is lehetne más baja a méltóságos urnak? — és könytelt szemeiben a szívbe nem férő öröm csillant keresztül, a mint ezt a pirosságot ura arczán elterülni látta.

— Kérlek, hallgas! — parancsolá neki Elek komolyan.

— Dehogy hallgatok, méltóságos ur! —

mondá reá Jancsi, egész huszáros elszántsággal.
— Ugyis mindegy, akár így vész el a méltóságos ur én mellőlem, akár amugy kerget el maga mellől, hát csak kimondom, a mi szivemen van!

— No hát mondd ki! — viszonzá neki Elek mosolyogva.

— Hát a méltóságos ur egészen úgy tett, mint az az egyszeri siheder, a ki odahaza összeveszett a kedvesével, aztán kapta magát, beállt katonának! Hiszen szép élet a katonaélet, kivált a huszárélet, méltóságos ur, és nem is bánom, hogy azzá lettem; mert hát mi tűrés-tagadás, magam voltam az az egyszeri siheder, méltóságos ur! de azért csak mégis jobb lett volna otthon maradni, és ismét szépen összebékülni kedvesemmel; eddig tán már hat ökrös gazda is volnék.

— De hát ki a gólya mondta neked, hogy én szerelmes vagyok? — kérde Elek nevetve.

— Tehát nem szerelmes a méltóságos ur? Jól van! De azért mégis haza kell menni a méltóságos urnak, ha azt akarja, hogy meggyógyuljon, hogy ismét az legyen, a mi volt! — mondá amaz, kétségtelen meggyőződéssel.

— De mikor mondom, hogy nem vagyok beteg! — szabódott Elek szórakozottan. Látszott rajta, hogy a huszár szavai nagy hatással voltak reá.

— De már akkor inkább azt hiszem el,

hogy a méltóságos ur nem szerelmes, mint azt, hogy nem beteg! — viszonzá Jancsi pajzánul. — De meg ha úgy volna is, csak jobb lesz nekünk haza menni, méltóságos ur! Ha már szomorúnak kell lennünk, legjobb otthon szomorkodnunk; legalább van, a ki megérti a szomoruságunkat!

Elek ismét nem felelt; mindig jobban-jobban látszott rajta, hogy az a szívében felküzdő érzés mint erősödik, mint hódít meg pillanatról-pillanatra nagyobb tért magának; még csak kis erőlködés, és az a borongós komorság végkép ki lesz szorítva bitorolt fészkeből, e fiatal szívből és e fiatal arczról.

— De hát ha otthonn még szomorubb leszek? — kérdé, félénk aggódással. — Mert a mulatságokat én eddig otthon találtam, azok most már mind nem kellenek; terhemre vannak!

— Ha csak az, méltóságos ur, akkor akár mindjárt befogassunk! — kiáltá Jancsi jókedvűen. — Fogadom, egy napig sem leszünk odahaza, és annyi multság kínálkozik, hogy nem is győzi! Mert hát az igazat mondva, a méltóságos ur eddig még csak nem is mulatott! Alig hogy haza jött, szerelmes lett, aztán elszomordott, és nem tudott többé földvidulni!

— Most sem fogok, Jancsi! Utálok a mulatságokat, a nagyvilági életet! — mondá Elek hévvel.

— Hát nem megyünk a fővárosba, méltóságos ur, hanem elmegyünk a jószágra! — viszonzá Jancsi növekedő hévvel. — Van ám a falusi életben is sok öröm, sok boldogság! Én csak együgyű ember vagyok, és meg lehet, az urak más szemmel nézik a világot; de higgye meg, méltóságos uram, sok bolondságot követtem el életemben, de azért soha sem voltam olyan boldog, mint mikor még egyszerű parasztlegény voltam! Én persze nem tudom azt úgy megmondani; de a szívem még most is bizsereg, ha arra a szép csendes boldogságra gondolok, a mi csak faluhelyen van otthon! Még a nap is lassabban áldozik le faluhelyen, mint a városban; annak is nehezebben esik az elválás. Aztán meg hisz a méltóságos ur még a jószágait sem látta! Mióta a boldogult gróf megméltóztatott halni, mindig csak nagy városokban kódorogtunk; pedig csak azóta igazán a méltóságos uré az a sok szép jószág, és mégis, még csak reá sem nézett! pedig ugyan csak megilleti őket! Ki tudja, tán azóta nem is olyanok, mint a milyeknek voltak; pedig öreg hiba volna megváltozniuk azoknak a szép jószágoknak, azokkal a gyönyörűséges népekkel, meg azokkal a rengeteg erdőségekkel!

— Igazad van, Jancsi! Elmegyünk haza! Falura megyünk! Csak ott fogok én meggyógyulni! Egészen új életet fogok én ott kezdeni!

— mondá egyszerre nagy örömmel Elek, kibén a visszakivánczoló lélek lázas erővel belefogódzott ez eszmébe, és azon módon fölugrott ágyából, felöltözködött, vidám, derült lett, mintha soha sem lett volna szivsajgató fájdalma.

Oh, ki volt most boldogabb Jancsinál! Milyen nagy örömmel adta föl urára a ruhát, milyen gyöngéd gondossággal simitott le minden ránczot, mit egyik-másik öltönydarab mutatni merészkedett! Az anya nem gyönyörkedik jobban édes gyermekén, mint a hogy ez együgyű ember most urában! Ugy szeretett volna nyakába borulni és szívéhez szorítani, de mert ezt még sem bátorzkodott tenni, hát legalább a ruhadarabokat csókolta meg, a mint föladta reá; ez is nagyon jól esett az ő lelkének, és csak akkor csillapodott le némileg, mikor a Johannal pajtasságot kocczintott a kocsmában; halálos ellenségével is pajtasságot kocczintott volna ő most, széles jókedvében!

Hanem annyit mégis megengedett magának a liberias pajtás irányában, hogy holt részeggé itatta le; még harmad napra is szédelgett a feje a Johannak, ettől a barátságos kocczintástól.

Jancsi pedig még az nap megtette az utikészületeket, és másnap reggel már el is indultak. A Johannt úgy kellett fölrakni a kocsira a többi uti podgyászszal egyetemben; mert ez még mindig nem aludta volt ki a tegnapi kocczintást.

— Látszik rajta, hogy nem magyar ember! Hátha a teritőn fekünném, nem viasszaszállna-e belém a lélek arra a szóra, hogy: visszatérek a hazába! — mondá, midőn a kocsira ült, és szánakozva nézte a magával tehetetlen Johannt, és ez egyben tökéletesen egyet érzett a főuri Zádor Elek a szegény huszár cseléddel. Mert ez azon érzés, mely a Kárpátoktól kezdve, messze le, a négy folyó határáig, sok, sok millió szívet egy testté, egy lélekké forraszt össze.

XXVIII.

I t t h o n !

Itthon vagyunk megint, itthon az édes hazában! mennyi öröm, mennyi boldog érzést foglal magában e két szó: itthon a hazában! Állítsátok össze az emberi nyelv minden értelemmel bíró hangjait, és nem fogtok több olyan két szót találni, mely a szívben annyi édes, boldog érzést fakaszt, a lelket olyan magasra emeli az ég felé, mint a hogy ezt e szó bírja: itthon, az édes, kedves, imádva szeretett hazában!

De hogy is ne töltené meg a szívet édes, boldog örömmel, hogyan is ne emelné a lelket magasabbra az ég felé, mikor csak a hazában érezheti magát itthon! Ennek a fogalomnak csak

a hazában van igazi értelme, másutt nem! Másutt mindenütt és mindenkor idegen, olyan, mint az ágáról leszakasztott levél, vagy mint a fa, melyet idegen éghajlatba ültettek el. Hisz egynémely fának is megvan az a tulajdonsága, hogy minden éghajlat alatt megbír fogamzani, mindenféle földből feltudja szívni az életére szükséges tápot; de azért mégis csak meglátszik rajta, melyik az ő édes hazája, és melyik a mostohája! Csak nézzük például a magyar toportyánt. Hisz más országokban is találni egy-egy elszakadt példányát ezen csak hazánkban és Éjszakamerikában otthonos fának; de mennyire más az, mint az idehaza levő izmos, terebes, gyönyörű lombozatu, mézzel telt virágú és dus, eleven illatu testvér! Milyen gyöngék, csüggedtek amannak ágai, milyen aprók, beteges színűek levelei, a mi diszes hársunkéihez képest, és mennyire látszik rajta, hogy idegen földön tengeti örömtelen életét! Még ha gonddal ápolják is, ha minden jóban részesítik is, a mi a vidor tenyészéshez csak szükséges, mégis csaknem az a méltóságosan büszke, erejében biztos, széles koronájú, kedves illatu magyar hárs többé, hanem valami egészen más, idegenszerű származék, melynek csak holmi külső jellegén mutatkozik még az egy anyától való eredet, máskülönben pedig elfajzott.

Hát még az ember, a ki nem csupán testé-

vel, hanem lelkével is szívja magába az életére szükséges tápot; a ki nem csupán testével, hanem lelkével is hozzá van nőve hazájához! Testével a földhez, lelkével az éghez. Hogyan is érezhetné ez magát másutt egészen szíve szerint boldogul, mikor sehol másutt sem találhatja azt a levegőt, melyet zsenge ifjukorában beszitt; azt az eget, melyen az ábrándteljes gyermekszem olyan boldog önfelédten elmereng; azt az édes nappali derűt, és azt az elandalító esteli csendet! Hiszen bármilyen messze, tengeren tuli tájakra származék is el, és bármilyen nagy kincs és gazdagságra tegyen is szert, mikor az ember igazán vidám akar lenni, a régi boldog ifjukorba kell lelkével visszaszállni, azt az eget, azt a földet kell képzeletével fölkeresni, melyeket gyermekkorában látott, azt az eget, azt a földet, melytől olyan távol esett!

Hát ha még a sok édes emléket is hozzáveszszük, melyek a szívet a hazához csatolják! A közös multat, a nagy ősök édes rokonságát, a régi dicsőség drága örökségét, sok század közös szenvedését, melyek által a haza földje egy nagy, drága kincses tárrá válik; hol minden egyes térségen egy nagy nemzet vértanúsága fel van jegyezve, följegyezve vérrel, százak, ezrek tiszta vérével, mely elontatott az emberiség szent igazai melletti vallástétel végett; minden halom oltár vagy szent emlékü sirhant; minden hegy dicső-

ségi oszlop, és a hol minden patak az ősi dicsőségnek siratója; akkor, oh akkor, hogy ne szeretné az ember az édes hazaföldet olyan hévvel, olyan élethalálra készítő szent szeretettel, a milyen a tiszta emberszívbe csak elférhet, és hogyan is ne érezné magát idegenül mindenütt, mindenütt, a mi innen tul esik? és hogy ne fájna a szív utána, a mig él?

Ilyenek voltak Elek érzelmei, a mint ismét általlépte a haza határát, melyet néhány hóval ezelőtt azon erős elhatározással hagyott volt el, hogy soká, tán soha sem fogja azt többé viszontlátni. Oh, szégyennel, arczpirulással gondolt most ez elhatározásra, melyet akkor kába fővel, feldult szívvel tön! Hogyan szabad embernek ilyent elhatározni! Hát szabad-e embernek saját maga ellen fordulni? Tán azért, mert bubánatos napjai voltak itthon? Hát a jó anya-e oka, ha gyermekei szomorúak? Nem épen maguk a gyermekek-e ennek oka? Nem akarnak, vagy nem tudnak boldogok lenni! Hát más anya-e ő most, mint századokkal ezelőtt? Lehet-e anya más, mint anya?

Ígen, igen! annyi módot és alkalmat nyújt e hű anya a felvidulásra — így folytatá Elek gondolkodását, a mint közelebb és közelebb ért egyik felvidéki terjedelmes birtokához — csak azon erős meggyőződése legyen, hogy : a nagy világon e kívül nincsen számára hely! Ha az egyik térről

le van szorítva, itt van száz más tér, mód és alkalom, csak erő legyen és akarat, és azon erős hit, hogy : itt élünk, halnunk kell! A munkavágy meghozza a munkakedvet, és a hol az megvan, ott nem csüggedhet el az ember annyira, mint a hogy Elek lelke elcsüggedt, a mit most annyira szégyenlett.

— Mennyi tér nyilik itt a hasznos munkásságra és a vidám szórakozásra! — mondá, szemait az előtte elterülő vidéken körüljártatván, a melynek határa a kék messzeségben veszett el. Nem birta levenni róla tekintetét, annyira megragadta lelkét.

XXIX.

U j é l e t.

Gyönyörű szép is volt e vidék, és ha hazánk annyira el nem volna rejtve a nagy világ szeme elől, már régen megörökítette volna valamely halhatatlan művész ecsete; egyike azon vidékeknek, melyeknek láttára a lelket édes-elevenen ragadja meg azon ohajtás : Bár csak itt telepedhetnék meg; milyen jó volna itt töltenie az egész életet!

A láthatárt észak felől erdőkoszorus hegység szegi be; de inkább magasdad halmok, mint hegyek; a Kárpátok egyik ága ez, mely itt regé-

nyes halmokban végét éri; míg nyugat felől szőlőkkel beültetett lejtőzetek terülnek el, olyan derült színben, hogy már messziről mosolyognak az utas elé.

Emeltebb, dombos helyen, elfedve a halmoktól a szem elől, áll a helység: Zádorfalva, a Zádor család ősrégi terjedelmes birtoka. Most még csak a templom tornya látszik, megaranyozva a leáldozó nap rezgő sugaraitól. Jobbról-balról pedig szép rónaság terül el, a melyen elszórva kalangyákba rakva áll az istenáldás, míg más helyütt ember magasságu tengeri, bőségesen meg rakva, hosszú, jól betelt csökkal, sárguló hajjal és hosszan alálogó szakállal; ismét másutt burgonya- és egyéb veteményes táblák nyulnak el, a melyeken meglátszik, hogy felesen fizetik meg a munkás ember fáradságát, és nem kell minden arasznyi térséget eke alá szorítani; a szántóföldek végén pedig mind a két felül pázsitos hantolás szegi be az országutat.

A dél felüli róna térségen, melyen az ut elvezet, kristálytiszta patakcsa nagy vidáman csergedez jó mélyen megvetett medrében, mintha egyebet sem tudna; holott a magasra felhantolt partok és az erős kőből épült hid, a mely rajta átvisz, mutatják, hogy ősszel és tavasszal rakoncátlankodó vad folyóvá dagad, és réteket és mezőket pusztító árjai alá temetne, ha az erős

gátok és töltések ellen nem szegülnének szilaj kedvének.

Tul e hidon aztán szép kettős jegenyesorok árnya alatt huzódik tovább az ut, míg messziről már egyes házak látszanak elő a faluból, és ezek közül az uradalmi kastély is, melynek duczos bádog födele olyanformán emelkedik ki a többi háztető közül, mint valami tarajos sisaku középkorbeli vitéz közönséges csatlósai között.

Minél közelebb ér Elek a faluhoz, annál jobban fölvidul; az a számtalan szálacska, melyek a távolban olyan fájó vonzódással kiáradtak szívéből, mintha mind e földbe törekednének alá, és a földből ismét mások áradoznának ki, vissza az ő szívébe, és ettől aztán mind elmulik az a sajgó fájdalom.

Öreg este lett már, mire a faluba ért. A fasorban már munkáról hazatérő emberekkel találkozott, a kik komoly bámulással nézték az uri fogatot; jó régen volt, hogy ilyesmit láttak itt e vidéken; találgatták is, ki lehet abban, meg is nézték Eleket, de egyik sem ismerte, egyik sem gyanította, hogy ez az ő kegyelmes uruk, a méltóságos „goróf.”

Elek meg nem állhatta, hogy egyikkel, másikkal is szóba ne ereszkedjék; kikérdezte őket, milyen volt a termés, nem történt-e az utolsó időben valami baj a helységben, és meg vannak-e

elégedve az uradalmi tisztekkel? A jó emberek előbb nagy komolyan nézték meg Elek arczát, ha valjon igazán szívük szerint feleljenek-e; — mert tudja isten, miért, de egy idő óta még a közepsorsu magyar emberbe is belevette magát a gyanakodó kétség; már annak sem hisz mindig, a ki magyarul megszólítja; — de midőn Elek szép arczán a félreismerhetlen nemes jelleget megláták, vidám neki bátorodással feleltek neki, hogy: Hála istennek, a termés csak megvolna, de baj bizony elég volt az utolsó időben; így — a közös bajokat nem is említve — a Balog Mihályék káposztáskertjébe beleesett a bolha, Varga Istvánéknak meg a kis tinóbornya beletévedt a sásba, azután meg ugyanezen a helyen, a hol a teens urfi hintaja épen áll — de bizony nem itt, hanem valamivel előbb a „szakadékon,” — Bognár Ferenczék buzás szekérének eltörött a kereke, és több ilyen baj, a melyek mind megannyi nevezetes események ez önmagukban megnyugodott emberek életfolyamában; a mi azonban az uradalmi tiszteket illeti, ezekre nézve akárhányat kérdezett Elek, mindig csak ugyanazon egy feleletet vette, hogy jobb uraságot válogatva sem lehet találni; kivált azt az új igazgatót, a kit az ifju méltóságos gróf öt évvel ezelőtt — a jó emberek még az öt évvel ezzel hozzájuk jött igazgatót még mindig új igazgatónak neveztek — nem győzték eléggé di-

csérni, de meg az ifju méltóságos grófot is dicsérték, magasztalták azért, hogy ez áldott jószágurat hozzájuk küldte. Sokat köszönhetnek e nagy eszű urnak, a mint a jó emberek mondák.

Elek véghetetlenül örült e dicsérő nyilatkozatoknak; mert egész uton nem kevésbé aggasztotta volt az a gondolat, hát ha uradalmain ellenséges indulat választaná el a földnépet az ugynevezett uri rendtől! Örömmel tapasztalá tehát, hogy aggodalmai alaptalanok. És nem is lehet ez már máskép. A magyar emberben nem igen van sem lenéző gög, sem zsarolási vágy a földmivelő osztály irányában, ez meg viszont őszinte bizodalommal ismeri el amannak érdemeken nyugvó felsőbbségét, és épen ez áldott bizalmi kapocs az, a mi a magyar nemzetet egyetlen egy nagy családdá fűzi össze.

Végre beért a faluba; senki sem volt előre értesülve megérkezéséről; Elek tudta, hogy az ilyen megérkezés mennyi mindenféle fogadtatási ünnepélyességgel szokott járni, és ezeket ő el akarta kerülni. Egészen mások ugyan az ilyen tisztelkedési ünnepélyek, mint a minöket néha nagy városokban látni szoktunk, melyekben reáparancsolják a lakosokra, hogy az és az nap, ez és ez alkalomra örüljön és világítsa ki ablakait. Itt, hol az urat és népet igazi szeretet kapcsolja össze, és igazán szivből ered az öröm, parancsolat

nélkül is megtesz mindent, a mi kitelik tőle, hogy örömét kinyilatkoztassa; de Eleknek mégis alkalmatlan lett volna e tisztelkedés. Nem azért vonul vissza a magányba, hogy itt is zaj és lármával vegyék körül. Nyugalom után áhitozott a lelke.

Mi nagy lőn tehát csudálkozása, midőn a helységbe érve, a hosszú főutczát tele látta emberekkel, kik hétköznapi öltözetben ugyan, de azért az öröm és tisztelet félreismerhetlen jeleivel kezükben tartották kalapjukat; az asszonyok pedig, mivel kalappal nem rendelkezhettek, szemeikkel fejezték ki örömüket, az öregebbek olyanformán, hogy könyeket törültek ki belőlük, a fiatalok meg másképen.

Zádor Elek meg nem foghatá, miképen tudhatták meg ez emberek az ő megérkezését? Csakhamar azonban meg lőn előtte fejtve a rejtély.

A falu közepén ugyanis Jancsit, az ő huszárját pillantotta meg, a mint a tiszteletes urral, rektor urammal és néhány becsületes mesteremberrel a megérkezendő fogat elé siettek; Jancsi azonfelül még valami zászlóra is tett szert, azzal lépegetett a diszcsoport élén, egészen azon gangos tempóval, mint mikor káplár korában a szakasz élén valamely városba bevonulását tartotta.

Csak akkor jutott eszébe Eleknek, hogy már a faszor tulsó végén Jancsi leugrott volt a kocsiról, és nem tért vissza; akkor nem is ügyelt erre, de

most már meg volt fejtve előtte, hogyan tudták meg a helységbeliek az ő megérkezését. Jancsi a rövidebb gyaloguton elébe került a hintónak, ő rendezte el aztán a rögtönzött fogadtatási ünnepélyt.

Elek tehát némileg megcsalódott ohajtásában, a csendes bevonulást illetőleg; de azért nem tudott neheztelni a huszárra; bizonyosan örömet vélt neki szerezni ezzel, és csakugyan bár milyen egyszerű és pompa nélküli volt is e fogadtatás, Eleknek mégis jól esett most tapasztalni e tetéshez nem szokott emberek őszinte örömét az ő megérkezésén, holott még nem is ismerik!

Egy kis baj azonban mégis történt; hiába, a nyilvános fogadtatások ritkán mennek végbe kisebb-nagyobb szerencsétlenség nélkül, és valóban örülni lehet, hogy még nagyobb baleset által nem zavartatott a hevenyészett ünnepély.

Ugyanis a mint a Jancsi által vezénylett diszcesapat Elek közelébe érkeznek, a rektor, ezuttal is fenn akarván tartani a százados szokás által őt megillető tiszteletbeli jogot, egyszerre csak elszakad a többi honoratiorok sokaságától, és egyenesen a hintóba fogott lovak elé járulván, elébb ezeket kényszeríti megállapodásra, annakutána pedig, hogy, a mint az illendőség magával hozza, szemben legyen a méltóságos gróffal, ugyancsak a lovak előtt, hatalmas üdvözlő szónoklatot

indit meg, olyan hatalmasat, hogy midőn a görög istenekre is reákerülne a sor, melyeknek természet szerint nem volt szabad az üdvözlő beszédből kimaradniok, a nagy lelkesültségtől való elragadtatásában valahogy Phöbus helyett Rebust talált mondani, és e kis botlás aztán annyira kihozta a jó embert a textusból, hogy azon módon elakadt, és bármennyire törülgette is verejtékben fürödő homlokát, és bármennyire toppantott is lábával, sehogy sem birta többé összeterelni megriadt eszméit. Meglehet azonban, sőt valószínű, hogy máskülönben sem tudta volna fentartani a rendet a sok római és görög isten között, melyeket mind bele akart fonni ékes szónoklatának szövevényes hálózatába; de így még annál is inkább belesült, és csak azáltal mentetett meg némileg hét falu határáig híressé vált ékesszólása az e közben összesereglett népség előtt, hogy Jancsi, a mindig jó segítséggel kész huszár, észrevevén rektor uram szurkolását, egyszerre csak eget rázó „Éljent“ harsantott el, mely aztán száz meg száz torok által viszhangoztatván, a megrekedt rektornak is rést nyitott a szorult helyzetből való szabadulásra, legalább annyira, hogy észrevétlenül visszahuzakodhatott a diszes csapathoz, és Elek is, a ki szerencsére az egész szónoklatból egy ígét sem értett, tovább folytathatta utját.

A rektor pedig ez órától fogva engesztel-

hetlen ellenségévé lőn Jancsinak, a lehető legczáfolhatlanabb okok által demonstrálgatván a csipős élczekben nem fősvénykedő embereknek, hogy az egész „fatum“-nak egyedül a kotnyeles huzsár az oka; ha ez közbe nem ront az „Éljen“-nel, olyan beszédet penderit, a milyent nem csak az összegyülekezett népség, de még a méltóságos gróf is, sem eddig nem hallott, sem ezentul nem fog hallani.

Végre a kastélyba ért Elek; ott meg az uradalmi tiszték fogadták; de ezen hamar átesett; majd holnap, mondá az igazgatónak, bizalmasan megszorítván napbarnított kezét és szobáiba vonult.

Oh, beh boldogul jól érezte magát, e kedves, rég nem látott falak között! A szép gyermekkor szállott vissza repeső lelkébe, tiszta örömeivel, fényes ábrándaival, zavartalan boldogságával! Gyermekkorában nyarankint több hónapot töltött ő itt, egy szeretetteljes, hűséges jó anyával; és mi szépek, mi örömteljesek voltak ez évek! De a jó anya meghalt, és ő idegen emberek hideg gondviselése alá, majd pedig a nagyvilág még hidegebb szórakozásai közé jutott! Azóta tizenöt évnél is több mult el, és csak most látja ismét e kedves, otthonias hajlékot!

Könyeket fakasztott szemeiből az a gondolat, milyen sivárul, örömtelenül töltötte eddigi életét! Pedig ez évek az emberkor válságos sza-

kait foglalják magukban! A ki ezeket könyelműen elpredálja, annak nem igen teremnek többé virágok ez életben.

Csak azon egy vigasztaló gondolata volt, hogy e válságos életszakoknak még hátra van egy része; azután egy kincset mégis szerzett az elpazarolt évek árán: azon meggyőződést, hogy csak a munkásság tartja meg épségben a lelket; munkásság nélkül a legnagyobb ur is koldus; áldástalan alamizsna minden öröme, és e tudat tán erőt fog adni neki, helyre pótolni, a mit eddig elmulasztott.

És e vigasztaló gondolat mellett még egy emlék is föltámadt a megvidult lélekben, édesfájó emlék, melyet szintén magával hozott az örömtelen multból; ezt nem tudta kipusztítani szivéből sem a léleksorvasztó vadon szenvedély, sem a testet sorvasztó bubánat; Ilka képe volt az, melyet az a tudat rengetett körül sugárkoronául, hogy tiszta szerelem is létezik a földön, és ez a tudat ép annyi szeretettel töltötte meg szivét az emberiség iránt, mint a mennyi nemes önérzettel a munkavágy töltötte el.

Ugy tűnt fel megtisztult lelkének a leány, mint a hogy a régi századok embereinek azon lények tűnhettek föl, a kik meg-megjelentek közöttük, hogy megbüntessék őket gonoszságaikért, azután ismét eltűntek, és csak akkor látták be,

hogyan gyalogoltak, a kik náluk megjelentek volt, és mind a mellett, hogy büntettek, mégis szeretniök kellett őket, mert jót tettek velük.

Igy szövődött belé a leány emléke az ifju rajongó képzeletébe, mindig tisztább, magasztosabb sugárfénnyel, valahányszor szívében szép, nemes érzés fakadozott.

Hát Ilka, valjon érzi-e, minő szent áhitattal csüng még mindig rajta az ifju lelke? Avagy tán e rajongó képzelet az ő tiszta szerelmének visszacsugárzása, miként hogy a tó is, minél csendesebb, annál tisztábban fogja fel és veti vissza a fényes napnak sugárarcát a magas távolságból?

XXX.

Munkavágy, munkatér.

Az első napokat arra fordította Zádor Elek, hogy tudomást szerezzen magának azon térről, melynek ezentúl erejét szentelendi. Bejárta a jószágot, megtekintette a földeket, a nyájakat, a gulyákat, szemle alá vette az ügyviteli könyveket, a kiadásokat, a bevételt, a munkabíró erőket és a mennyire csak a viszonyok engedték, mindent a legszebb rendben talált; mindenütt az értelmes fő, a hűséges kéz, a serény buzgalom és fáradhatlan ügyekezet megörvendeztető nyomaival talál-

kozott, a gazdaszat e mulhatlanul szükséges kel-
lékeivel, melyek mellett egyedül reménylhető
sikeres előremenetelt.

Nagyon örült annak Elek, de még jobban
örült azon tapasztalatnak, milyen tág mezeje nyi-
lik itt számára a hasznos munkásságnak! Mert
bármilyen jó rendben találta is a jószágot, mégis
minden lépten-nyomon észrevehető volt, hogy két-
szerezni, háromszorozni lehetne a jövedelmét, ha
a meglevő erő és anyagok kellőleg igénybe vétet-
nének és felhasználtatnának. Gazdag jövedelmi
források heverték még a terjedelmes jószágon mű-
veletlenül, a föld alá temetve.

Nagy segítségére volt ezeknek felkutatásá-
ban Bartók Mihály ur, az igazgató, kiről Elek
már a köznép ajkairól is annyi dicséretet hallott; és
e derék férfi a szó teljes értelmében meg is érdem-
lette e dicséreteket. Egyike volt ez azon jeles
gazdáknak, a kiknek száma hála istennek, évről
évre nagyobb lesz hazánkban, a kik a forró haj-
lam mellett alapos képzettséggel lépnek a gazdá-
szati pályára; a kiknek a magyar becsületesség
és a haza boldogságáért hőn lángoló szív főjel-
lemvonásukat teszik. Valóban édesdeden jól esik
az érző szívnek, végig tekinteni azon hosszú név-
sorozatokon, melyeket időről-időre lapjaink kö-
zölnek, mikor valamely közérdekű, vagy hazafiui
cél előmozdításáról van szó; édesen jól esik ak

kor a szívnek azon tapasztalat, hogy a hosszú diszes névsorozatokban legnagyobb részt gazdemberek és lelkészek neveivel találkozunk, ama két összekötő kapocscsal a nemzet alsó és magasabb osztályai között! Mennyi sok tanulság, mennyi sok vigasztalás van azon tapasztalatban, hogy ilyen emberek éreznek olyan forrón és lángolnak minden iránt, a mi drága hazánkban szükségesnek, üdvösnek elismertetik! Mert a mely ügyért e két osztály buzog, a mely ügyet egyiránti hévvel szereti az, a ki a földdel, és az, a ki az éggel foglalkozik, az az ügy nem lehet rossz, és a jó ügyet az isten is megáldja.

Bartók Mihály — az igazgató — csaknem sirva fakadt örömeiben, midőn Eleket olyan hév buzgósággal a gazdasági ügyek iránt érdeklődni látta. Mert e jeles, szakértő férfi rég belátta már, mennyi sok kincs vész el e földön használatlanul, és a tervezetek, rajzok és számlák mind készek voltak is már, a mik ez uradalom jövedelmezőbbé tételére szükségesek voltak; és valóságos hazafiúi fájdalommal töltötte meg szívét, hogy mindeddig csak papiron tudja ezeket előállítani, de valósággal foganatosítani nem; a foganatosításra, a kivitelre pénz kellett, nem valami nagyon sok, mindössze vagy százötvenezer forint — és mi ez azon gazdag jövedelemhez képest, melyet ez által az uradalomtól reménylett? — és ez sem egy-

szerre, hanem három-három évenkénti részletekben. A földeket vízvezetésekkel kellene ellátni; a patakra liszt-, papir- és fűrészmalmaikat építeni; a rengeteg erdőség csaknem ingyen szolgáltatná hozzá a szükséges anyagot; a juh fajokat, a marhatenyésztést nemesíteni, a munkaerőt gépek által hatványozni, és száz más biztos, gazdag hasznot hajtó intézkedéseket kellene életbe léptetni; rövid idő alatt az egész jószág egy kis paradicsomkertté változnék át, ez aránylag csekély összeg mellett: igen, de ez aránylag csekély összeg sem állt rendelkezésére! Már számtalanszor terjesztette föl a gróf teljhatalmu ügyvivőjének Pesten, és mindig ugyanazon feleletet kapta: nincs pénz; a mi jövedelme a méltóságos grófnak van, az még a rendes kiadások fődözésére sem elégséges, még azokra is évenként százezernyi kölcsönt kell fölvenni, hogyan lehetne tehát még a gazdaságra is új, jelentékeny összegeket fordítani, melylyel a nélkül sem törődik a méltóságos ur? Csak maradjon tehát minden úgy, a mint volt; a méltóságos ur ez ujítások nélkül is gróf marad, az adósságok majd csak le fognak „fizettedni,” és így a derék Bartók forró ohajtásai mindeddig csak papíron, csak ohajtások maradtak, és már-már lemondott a reményről, hogy azokat valaha létesíteni fogja.

És mindezen kinos csüggedésnek most egy-

szerre véget vetett Elek hazaérkezése, és azon há-
tározott érdek, melyet a gazdaság iránt mutatott.
A derék Bartók eleinte természetesen azt gondolta,
csupán csak főuri szeszély az egész, futólagos
hevület, mely a milyen gyorsan támad, ép olyan
gyorsan el is lobban, és azért némi tartózkodással
leplezett föl előtte egyes apróbb hiányokat, és mi
módon lehetne azokon segíteni. Már az is jól esett
volna neki, ha ezekre nézve sikerül kieszközölni
a gróf beleegyezését; hát még mennyire jól esett
neki, midőn a gróf nemcsak ezen javaslatokat
hagyta helyben, hanem azon felől még biztatta
is őt, csak terjeszsze elő nézeteit, mit talál cél-
szerűnek, hasznosnak, ő mindent létesíteni fog,
mert ő ezentul kizárólag e jószágon fog tartóz-
kodni!

Oh, hogy szaladt a derék Bartók haza, minő
reszkető kezekkel kaparta elő a sok heverésben
megsárgult papirokat, a melyeken az ő kedves
tervei évek óta penészlettek, mint szaladt velük
vissza a méltóságos grófhhoz! A derék ember tiz
évvel fiatalabb lett az örömtől!

A méltóságos gróf azonban keveset értett e
tervezetek megvizsgálásához, és fájdalommal ta-
pasztalá, milyen hiányosak még az ő ismeretei, és
milyen sok kívántatik arra, hogy a honpolgár
eleget tehessen kötelességeinek. Ő eddig igen ke-
veset gondolt ezzel; azt hitte, már akkor jó pol-

gár, jó hazafi az ember, ha szépen hangzó magyar neve van. Az, hogy a hazaszeretetnek tetteiben kell nyilatkozni, és hogy e tettekre még egyéb ismeretek is kívántatnak, mint a minők a lovardában, a táncz- és vítermekben és a fényes salonokban megszerezhetők, azt csak most kezdé tapasztalni, és ugyanazon mértékben kezdé nagyra becsülni a derék jószágigazgatót, a ki ilyen jeles tervezetet tudott elkészíteni. Szégyennel vallá be magának, hogy ez hasznosabb polgára a hazának, és tehát nagyobb hazafi is nálánál, az ősrégi névvel dicsekedő gazdag mágnásnál.

Lassankint azonban mégis csak el tudott igazodni a tervezeten; az ismeretek hiányát a derék Bartók szóbeli felvilágosításai pótolták. És minő nagy elragadtatással, minő ragyogó költészettel tudta e derék ember e felvilágosításokat adni! Milyen világos volt előadása, milyen meggyőzők okai és milyen nagyszerűek az eredmények, melyek e tervezet létesítése által csálhatatlan biztossággal ígérkeztek! Meglátszott minden szaván, hogy olyan eszméről szól, mely éveken által szíve vérén érlelődött.

Hogyan ne nyerte volna meg tehát Elek helybenhagyását, a ki e tervek valósítása által olyan tág mezejét látta maga előtt feltárulni a sovárgón ohajtott munkásságnak? Mert nemcsak a maga, hanem a közügy érdekében akarja e nagy-

szerű javításokat életbe léptetni. Hadd lássák mások is, hadd lássa az egész ország, mennyi kincscsel bővelkedik a haza.

A pénz? Oh azon ne aggódjék! pénz lesz, a mennyi csak kell! Annyi birtok ura, mint ő, soha sem jöhet zavarba pénz dolgában! Ha ő haszon-talan mulatságokra százezreket tudott elveszte-getni, hogy ne kapna pénzt, a mennyi csak kell, mikor azt hasznos, gazdagul jövedelmező vállala-tokra akarja fordítani? Csak egészítse tehát ki a derék Bartók Gábor javítási tervezeteit, és szá-mitsa ki a költségeket, a mikbe azok kerülnek, ő azonnal irni fog ügyvivőjének, és bizonyára meg-lesznek a szükséges összegek.

Bartók ur természetesen nem hagyta azt magának kétszer mondani; legott hozzá fogott a terv kiegészítéséhez, ez a munka néhány heti időt vett igénybe; kivált most, nyár derekán, mikor a nappalokat rendesen nagy gazdasági munkák ve-szik igénybe, és azért csak az éjjeli órákat tölt-hette az íróasztalnál.

Ezalatt Elek mindig jobban beleélte magát új munkakörébe, és csak most kezdé igazán érezni, mi nagy vonzerővel bír a föld az emberre. Szinte megfoghatatlan is ez a nagy vonzerő! Erősebb a delej hatalmánál! Talán a halál is nem egyéb, mint azon vonzás következménye, melyet a föld az emberre gyakorol, gondolá. De örömmel kezdé,

érezni azt is, hogy minél többet foglalkozzunk a földdel, annál jobban megszeretjük, és annál több okot is találunk reá, a miért szeressük. Napról-napra számosabb szépség tárul fel a gazda előtt, csak kissé fogékony lélekkel birjon a természet iránt.

Még nem volt egy hónapig a jószágon, és már olyan otthonosnak, olyan jól érezte magát, mintha csak évek óta itt tartózkodott volna; szinte lehetetlennek tartá, hogy ő még valaha innen eltávozhathék. Olykor-olykor ugyan egy kis bánatos ábrád is fölmerült lelkében; mit mondana Ilka, az öreg Kemenesyt, ha őt ez uj, magateremtette körben látná? De csakhamar viisszaszorította ez ábrándokat a szív mélyébe; hadd maradjanak ezek ott szép csendesen lezárva; nincs most idő az ábrándozásra, a bánkódó epekedésre; évek múlva majd, ha eredménye lesz törekvésének, ha tetteket fog felmutathatni, akkor ismét fölkeresi az öreg Kemenesyt, megkérdezi, ha érdemes-e már az ő barátságára, és megkérdi Ilkát, ha még most sem tartja-e méltónak az ő szívére.

Majd! évek múlva! És ez nem is jutott eszébe, hogy az évek fáradságos munkáját napok, órák dönthetik romba; hogy a földön csak a jelent nevezhetjük igazán a magunkénak, és hogy a leg-nemesebb törekvések a legnehezebb kísértéseknek is vannak alávetve! — A boldog ember olyan

könnyen feledkezik meg arról, hogy e föld a csalódások hazája.

XXXI.

Korcsmai mulatságok.

Elek még nem volt egészen két hónapig a jószágon, midőn a falu vendégfogadójába, vagy is az ugynevezett nagy korcsmába, — mert a divatszerű vendéglő építése szintén az életbe léptetendő javítások közé tartozott még — fényes hintó robogott be, melyből két uri tekintetű ember nézett ki, kiket midőn a fogadás a tornáczon megpillantott, egy ujnyival mélyebben huzta fejébe a fekete bárányszőr kucsmát; mert gyakorlott szeme azonnal megismerte, hogy e vendégek nem neki való emberek, és nem is csalódott.

Ezt mellőzve, az ujon érkezettek igen előkelő uri embereknek látszottak, kivált az egyik, vidor arczu öreges férfiú, jó domboru hassal, kettős állal fehér nyakkendőjében, és aranykapcsu szemüveggel, kicsi, fitos orrán, világos kék szemei előtt. Egyik kiváló tulajdona volt, a mi első pillanatra szembe ötlött, hogy szüntelenül és nagyon nyájasan mosolygott; még a fogadásra is mosolygott, a ki pedig egy lépést sem tett, hogy a hintóról lesegitse, holott csak észrevehette volna,

hogy a vendég nagyon várja ezt a megtiszteltetést; de azért mégis mosolygott, a miért a fogadós még mélyebben huzta fejébe a fekete báránybőr kucsmát, és még egyszer morogta el magában, hogy ezek nem neki való vendégek.

A másik jövevényt nem szükség részletesen leírunk; az olvasó ismeri már, és tudjuk, hogy ugy sem kívánczik felette nagyon ismeretsége után; csak annyit mondunk tehát róla, hogy tökéletes ellentéte az elsőnek; épen olyan sovány, mint a milyen vastag a másik; aztán a milyen nyájasan mosolygott a másik, olyan komoly volt ez.

Az öltözet egyforma volt mind a két vendégen, nem is látszott rajtuk egyéb a hosszú szürke vitorlavászon porköpenynél, és a széles, zöld ernyőjű uti sipkánál, szintén vitorlavászonból; na, meg a fehér nyakkendő a kisebbiken, a mi a hosszun nem volt; ez nem viselt nyakkendőt, hanem csak széles, kihajtott sárga-fehér inggalért, mely azonban most nem volt sem nem sárga, sem nem fehér, hanem fakó színű, a bőségesen reá szállt por és egyéb utijáruléktól.

Legelőször is a hosszú szállt le a kocsiról, azaz nem is szállott, hanem csak úgy nyujtotta ki lábát, hozzá nyomta a földhez, felbillentette a nyakát, és talpon volt; a másik azonban még mindig ülve maradt, és mosolygott a fogadósra, a ki még mindig csak azért sem mozdult meg, míg

végre a hosszú megsokallván a dolgot, egyet lépett a bal lábával, egyet a jobbikkal, azzal ott állt a kocsi tulsó oldalán, és lesegítette a másikat. A mellett pedig olyan mélyen hajlott alá a föld felé, hogy az emberismerő fogadós azonnal kitálta, miszerint ez egyéniség minden nagysága mellett mégis kisebb a kicsinél, nyilván egy afféle „persona,” a ki különös studiumot fordíthatott a magameghajtásra, és erre a fogadós harmadszor is eldűnyögte magában, hogy ezek nem neki való vendégek.

Az ujonnan érkezettek azután oda mentek a tornác alá, elől a kis ember, utána a hosszú, a mi szintén egy kis studiumába kerülhetett, miután csak rajta mult, hogy egyetlen lépéssel a tornác alá érjen.

Megálltak a fogadós előtt, és elkezdtek vele beszélni. Tulajdonképen csak az egyik beszélt, t. i. a másik, a kicsi; hanem a hosszúnak az a tulajdonsága volt, hogy mindent utána tett a másinak; ha ez beszélt, ő is mozgatta ajkait; ha ez kinyitotta a kezét, az is hasonlót tön; csak a mosolygást nem tette utána; mosolyogni nem tudott.

A fogadós pedig hagyta őket beszélni, és állt nyugodtan és nézett hol fölfelé a hosszura, hol meg lefelé a másikra, aztán kivette a pipáját, meg a dohányzacskóját és elkezdett reágyujtani.

Erre a másik odafordult a hosszúhoz, és el-

kezdett beszélni ezzel. Ez elébb magában mondta el a másiknak szavait halkal, aztán felelt neki fenszóval, mely alkalommal a vendégfogadás azt a tapasztalatot tette, hogy ez egyéniségnek olyanforma hangja van, mint egy jérczenek.

Aztán a másik újra odafordult a fogadóshoz, és mutatott kezével egy ajtóra és azt mondta neki különös nyomatékkal : Czimmer ! mire a fogadás előbb egynéhányat szipákolt, hogy a pipája jobban meggyuljon, aztán a kapu felé mutatott, és nagy komolyan azt mondta :

— Czégér ez, nem czímer ! Korcsmára czégér illik, nem czímer ; és az is czímer, nem pedig czimmer ! Ha így akarnak én velem beszélni, hát hallgassanak ! — azután nyugodtan folytatta pipázását.

A vendégek alkalmasint megnyugodtak e nyelvészeti értekezésben, mert nem intéztek hozzá több kérdést, hanem mentek be a vendégszobába : itt is elébb a másik, azután a hosszú ; az ajtónál azonban a másik azt a különös hadicselt használta, hogy hirtelen megállt, miáltal a hosszú, elvesztvén lábai felett a hatalmat, egy lépést tett előre, és azzal egyszerre csak ott állt a szoba közepén, míg a másik messze elmaradt tőle, és csak lassan, félénken tipegett be utána, olyan gyanakodó tekintettel nézve maga körül, mintha

haramiabarlangba lépne; de azért mégis mosolygott.

A szobában senki más nem volt, csak Jancsi, a huszár, a ki most délutánonkint rendesen ide szokott járni, egy kicsit iszogatni.

A vendégek beléptére föltekintett; nagyon megnézte őket, előbb az egyiket, aztán a másikat, aztán megint az egyiket; ez az egyik, ugy látszott, különösen tetszett neki; aztán megfogta a palaczkot nyakánál fogva, és ivott belőle, a mig csak volt mit; aztán letette, megsimogatta hatalmas bajuszát, megtámasztotta a fejét hatalmas két tenyerével az asztalhoz, és elkezdett gondolkodni, egyetlen egy tekintetre sem méltatva többé az ujon érkezetteket.

Ezek már akkor is megvoltak rémülve, mikor beléptek; hát még mikor Jancsi olyan keményen megnézte őket, de meg még mikor olyan nagyot ivott utána! Ilyen nagyot ők még soha sem láttak inni! Most már szentül hitték, hogy haramiabarlangba kerültek. Csak a haramia tud ilyen nagyot inni, ennek sem a közönséges fajtája, hanem a vezére.

Szerettek is volna távol lenni innen; de nem merték elhagyni a szobát. Hát ha e haramia, e haramiák vezére, személye elleni sértésnek veszi azt? Nem tanácsos ilyen embert megharagítani! Veszedelmes dolog, felkölteni az oroszánt,

mondja Schiller. Legjobb tehát, azaz a fenforgó körülmények közt legjobb : itt maradni és tenni magát, mintha semmit sem félne az embertelen embertől ; igazán legjobb volna azonban : ismét ott lenni, a honnan jöttek.

Itt maradtak tehát, hanem a mennyire lehetett, csendesesen viselték magukat ; odahuzakodtak a kályha közelébe, és leültek mindketten ugyanazon egy székre ; azaz a másik csakugyan a székre ült, az egyik azonban csak úgy tette magát, mintha ő is rajta ülne, voltaképen azonban csak a levegőn ült.

— Korcsmáros ! még egy itezét abból a nyolcz krajczárosból ! — kiáltá egyszerre Jancsi a lehető legvastagabb huszárhangon, midőn hunyorgató szemével ez emberek ijedelmét látná ; a mely hangtól aztán az ujon érkezettek olyan nagyon elszörnyűködtek, hogy a másik a szoba közepéig ugrott, az egyik pedig, a hosszú, menten elterült a földön, úgy, hogy a feje a kályhaszurdikban volt, a két lába pedig valahol az asztal alatt.

Ez már aztán Jancsinak való mulatság volt, mert ámbátor csakis azon okból kiabált olyan nagyon, hogy ezek még jobban ijedezzenek tőle, de hogy ilyen foganatja légyen kiabálásának, azt még sem hitte. Olyant nevetett tehát rajta, mint egy ház.

Erre aztán a kicsinek sem kellett több; a mint Jancsit nevetni látta, ucu neki, ő is elkezdett nevetni, még a Jancsinál is hangosabban, csak azért, hogy ez észre ne vegye, mennyire meg van ijedve, el van rémülve.

Az a nevetés azonban mégis annyira felbátorította, hogy oda mert lépni az asztalhoz, és megszólítani Jancsit azon a gyönyörűséges nyelven, a minő akkortájt csak Pozsonyban, a Zuckermandlban beszéltek.

Jancsinak pedig az a tulajdonsága volt, hogy a mikor tetszett neki, értette ezt a nyelvet, mikor meg nem tetszett neki, nem értette; most pedig úgy tetszett neki, hogy nem érti.

A társalgás tehát természetesen igen egyhanguan folytatott a két ember részéről, a mi azonban nem tartóztatta a másikat, hogy csak tovább is társalogjon; Jancsi meg csak nézett reá nagy komolyan és tele füstölte a száját jóféle kapadohány aromájával, és hogy a két ember között valahogy irigység ne támadjon, hát egykor máskor a hosszúnak is fujt egyet belőle a képébe, a ki ezalatt szintén az asztalhoz bátorzkodott állni, és halkal utána motyogta a másik szavait.

IX.

Két madár és egy — gimpli.

Isten tudja, minő következményekkel lehetett volna még ez a mulatság az utasok tüdejére, ha szerencsére új vendég nem érkezik, az pedig nem vala más, mint Jancsi halálos ellensége: a rektor. Így szövi gyakran a véletlen a legszomorubb tragoediákat és a legvigabb komediákat.

A rektortól már nem ijedtek meg az utasok, nem is volt azon semmi ijesztő, hanemha a magas tetejű kalap, a mely már annyira ki s be volt dőlve, hogy inkább hasonlított valami feketére mázolt cserépkályhához, mint kalaphoz; a vendégek azonban attól már nem ijedtek meg.

A rektor pedig meglátván halálos ellenségét a szobában, azon módon visszafordult az ajtó felé, hogy távozzék; fordulás közben azonban mégis máskép gondolta meg magát; fölszólalt benne a rangjához tartozó büszkeség, és tán a szomjuság is egy kicsit, elég az hozzá, újra visszafordult az ajtóból a szoba felé, és egyenesen az asztalnak tartva, helyet foglalt annak tulsó végén, épen szembe Jancsival, és parancsolt magának egy itcze bort és egy poharat.

Jancsi természetesen tette magát, mintha a

világon sem volna olyan ember, a kit rektor uramnak hívnak.

A másik, t. i. a kicsi utas, azonnal észrevette, hogy a két ember között valami feszengés létezik, és azonnal el volt tökélve, lehetőleg hasznára fordítani e kedvező körülményt. Csak arra nézve nem volt egészen tisztában magával, ha valjon nem valami fogás-e ez e két ember részéről; valami előre kicsínált dolog, hogy őket kelep-czébe kerítsék! Azért tehát czélszerűbbnek tartotta, még tovább is Jancsi dohányfüstjével tele fuvatni magát, és csak a hosszúnak intett, hogy ő ereszkedjék beszélgetésbe a másikkal, t. i. a rektorral.

A hosszú erre csak egyet fordult, kinyujtotta egy kicsit a lábát, és ott állt a rektor előtt, és mélyen meghajtva magát előtte, azt mondta neki németül:

— Az ön egészen legalázatosabb szolgálja!

E megtisztelő üdvözletre a rektor elébb föltekintett, aztán nagy gravitással levette a kalapját (a mely gravitásra már azon szempontból is szükség volt, mert máskép nem igen akart már leválni a kalap a fejről), és még nagyobb gravitással mondá, ugyancsak német nyelven:

— Jó reggelt! Hogyan találja ön magát?

A másik pedig, t. i. a kicsiny, a mint e lel-

kével rokon hangokat a rektor ajkiról lezengeni hallotta, nyomban ott hagyta Jancsit, félre lökte a hosszut, és czukor-édes nyájassággal a rektor szemébe, vagyis jobban mondva: orrára mosolyogván, minthogy a szája épen csak annak orráig ért, kérdé, ha talán német?

A rektor kénytelen volt tagadó választ adni e kérdésre, hanem — tévé hozzá némi büszkeséggel — azért tud olyan jól németül, mert ő egykor Szathmárban járt iskolába.

A kis ember most már eleget tudott; el van ragadtatva, mondá; soha sem hallott ő olyan szépen beszélni, mint most!

E váratlan hizelgés úgy látszott, mégsem jött egészen váratlanul a rektornak, legalább nem mutatott semmi meglepetést; csak a kalapjával kezdett foglalatoskodni, mintha le akarná venni, de mert ez nem akart engedelmeskedni, hát csak jobban nyomta alá a fejébe.

A kis ember aztán bort parancsolt, a maga számára egy itczét, a hosszú számára egy félme-szelyt, és odaült a rektor mellé, és kezdé kife-jezni örömét, hogy ilyen emberrel találkozott; épen ilyen művelt emberre van szüksége, a ki mindenféle nyelvekben jártas, és e helységbe való.

A rektor erre önelégült mosolygással ajkai-hoz vitte poharát, kiitta, a mi benne volt, és aztán sűrűn összehuzván homlokán a bőrt, azt mondá,

hogy ő nemcsak németül, de zsidóul is tanult Szathmárban, mert ő tulajdonképen magasabb pályára készült, és a kis emberhez fordulván, olyan forma hangokat eresztett ki a száján, mint mikor a forró zsirba vizet öntenek.

Meglehet, értette a kis ember ezt a sistergő kodácsolást, annyi áll, hogy nagy elragadtatással tekintett a mögötte meredező hosszura, a ki viszont ő reá nézett, és hasonló nagy elragadtatásában még egyszer töltötte meg a rektor poharát, még pedig a maga borából, a ki is azt azonnal megitta, és aztán a kicsi azt mondta neki, hogy hát mint van az, hogy ilyen kitűnő nyelvtudós ilyen kis faluban tölti életét, holott Pesten, vagy éppen Bécsben volna az ő helye?

A rektor erre szántszándékkal még mélyebben huzta kalapját a fejébe, egyet fohászkodott, egyet ivott, egyet tekintett mérgeset az égre, újra egyet ivott, aztán mondott valamit diákul.

A kis ember erre újra nagyon el volt ragadtatva, hátra tekintett a hosszura, aztán azt monda, hogy de talán az a falu nem is olyan kicsiny, mint a minőnek ő tartja? Valjon hány ház lehetne benne? És kérte, mondaná meg neki körülményesen, hány ház van benne?

A rektor erre természetesen a legkörülményesebb felvilágosítást tudta adni, a mivel azon-

ban a kicsiny még nem volt megelégedve, hanem tovább kérdezte, milyen nagy a helység határa? merre van az erdősége, a páskuma? szép buza, jó burgonya terem-e benne? hová szállítják a terményeket? szeretik-e itt az emberek a pálinkát? és több ilyen ártatlan dolgokat.

A rektor aztán mindezen kérdésekre a lehető legkörülményesebben felelt, már csak azon okból is, hogy az asztal tulsó végén ülő Jancsi előtt ki-tüntethesse, mennyivel különb ember ő nálánál! hogy tud ő ez uri emberekkel társalogni! Menynyire fog ez majd boszankodni a maga semmiségének érzetében!

És eltalálta; Jancsit, ki midőn a rektor ült vele szembe, oldalt fordult, háttal az idegen vendégeknek, csakugyan boszantani kezdte a sok ékes discursus, és midőn már nem bírván tovább hallgatni, visszafordulna, hát látja, hogy a hosszúnak kezében papir és irón van, és a mit a rektor nagy prosopopeával elmond, azt ő mind szépen maga elé jegyezgeti.

Erre aztán Jancsi végkép elvesztvén türelmét, felugrik ültéből, oda lép a jövevényekhez, elébb egy párszor végig nézi őket, azután csak úgy foghegyen-eresztve ki a szót, kérdé:

— Hát kicsodák az urak?

Az urak csak néztek, csak néztek. Hisz ez az ember is tud az ő nyelvén beszélni!

A hosszú aztán e kérdésre hirtelen visszadugta a papírt a zsebébe, és szeretett volna oly kicsinynyé válni, hogy önönmagát is a zsebébe dughatná, annyira félt; de a kicsi nem; ennek most már egészen megjött a bátorsága, és mosolyogva felelé:

— Uram, ön tetszik nekem! Olyan jól tudni tetetni magát! Ön igazán tetszik nekem!

— De az ur nekem épen nem tetszik! — viszonzá a huszár keményen. — Az ur bizonyára olyan jó madár, a ki a becsületes emberek gondolataival kereskedik!

— No lám! milyen okos ember az ur! — felelé a kicsiny, még édesebben mosolyogva. — Én csakugyan madár vagyok; az én nevem Madár (Vogel), és kereskedő is vagyok, de nem gondolatokkal, uram; oh nem; ez semmit sem hoz be a mai világban; én papirokkal kereskedem!

— Hát az ur papirkereskedő? — kérdé Jancsi, erős gyanakodással. — És ez itt kicsoda? Ha az ur Madár, akkor az bizonyára Ijesztő!

— Lám, lám, milyen elmés az ur! — viszonzá a kicsi, míg a hosszut mindig rövidebbre, rövidebbre huzta össze a nagy félelem. — Ez itt az én könyvvivőm; de azért nem Ijesztő a

neve, hanem egészen más! No, miért nem mondja meg nevét ez urnak! — parancsolá a hosszúnak.

— Veréb! — mondá ez végre, olyan halkal, olyan remegő félelemmel, mintha lopta volna e nevet, és most visszakövetelnék tőle.

— Veréb? Ez veréb? — kérdé erre a huszár és elkezdett nevetni, a hogy csak tudott, mit a kicsi hallván, még nálánál is jobban nevetett, végre pedig a hosszú sem állta tovább, ő is szeregett volna nevetni, de nem tudott; csak a száját tátotta fel, és majd hanyat vágta magát azért, hogy őt Verébnek hívják.

A jó kedv tehát általánossá lőn! a huszár valahányszor csak ránézett a Verébre, nagy kaczagásra fakadt, és azonképen a kicsi, mikor a huszárra nézett.

— És mit jegyezgetett az elébb olyan szorgalmasan az ön könyvvivője, a Veréb? — kérdé Jancsi, folytonos nevetés között.

— Hát ennek a helységnek a minémüségét! Nagyon tetszik nekem ez a helység! — viszonzá reá Madár.

— Ugy? tetszik? — mondja erre Jancsi gunyosan. — Talán bizony meg akarná venni?

— Meglehet! — nevetett rá a kicsi.

— Hát van-e az urnak sok pénze? — kérdé Jancsi komolyan.

— Nálam nincs! Nem szoktam magammal

pénzt vinni, de otthon van valami kevés! — mondá a kicsi, olyan hanghordozással, hogy Jancsi azt értse belőle, hogy az a kevés sokat akar ám jelenteni.

— Ugy? — mondá reá ez, még komolyabban, mint azelőtt. — Hát hol van az ur otthonja?

— Bécsben! — viszonzá Madár.

— Tudja mit? Ha önnek annyi pénze van, és Bécsben van a hazája, és e helység után vásik a foga, akkor építtessen magának az ur ott egy nagy házat, és üljön bele abba, és írja fel reá, hogy: „Bolondok háza,” érti? Mert az ur abba való, érti? — mondá Jancsi, a lehető legkomolyabban.

Madár erre Verébre nézett, és mosolygott, Veréb meg csak maga elé nézett, és nem mosolygott, mire Madár ismét a huszárhoz fordult, és mondá:

— Látom, az ur igen tréfás ember! De hát nem mondaná meg most nekem, hogy az ur kicsoda?

— Nem az itt a kérdés, hogy én kicsoda vagyok, hanem az, hogy az én uram kicsoda! — vágott szavába Jancsi, türelmét vesztve. — Tudja-e az ur, hogy hívják az én uramat? Zádor Eleknek, érti? gróf Zádor Eleknek! gróf Zádor Elek ő méltóságának, érti? És az ur akarja meg-

venni azt a helységet? Ezt a helységet, melynek ötvenezer hold a határa? No, meri-e még egyszer mondani, hogy meg akarja venni ezt a helységet? — kérde, mindig közelebb nyomakodva Madárhoz, a ki azonban egy hajszálnyit sem félt már tőle, talán azért, mert tudott vele egy nyelven beszélni, vagy mert a cselédet ismerte meg benne.

— Ötvenezer hold határa? — kérde tehát mosolyogva, és intett Verébnek, a ki azonnal ismét kihuzta a papirt a zsebéből.

— Tyüh, ezt a hétfejű sárkány sodrófájával bolondok laskájából hosszúra nyújtóztatott Verébét, nem teszi be mindjárt azt a firkantóját?! — kiáltá most Jancsi, nem németül, de magyarul, németül nem tudta volna azt olyan czifrán kisujtásozni; és tán még nagyobb baj is előadta volna magát, hahogy a rektor, a ki hogy Jancsi iránti ellenséges indulatát kimutassa, az elébb észrevétlenül kiment a szobából, most épen jókor vissza nem jő azon hirrel, hogy sikerült neki arra birni a fogadóst, hogy szobát nyisson számukra, mire aztán vége lett a vitának.

Az utasok távoztak, Jancsi meg visszaült az asztalhoz, és még három itczét kellett lehajtania „a nyolcz krajczárosból,” mig valahogy le birta öblíteni azt a haragos indulatot, melyet ez a gondolat keltett benne, hogy ilyen emberek csak ál-

modni is mernek arról, hogy az ő ura legszebb jószágát, az ő szülőföldjét megveszik! Oh, beh nagyokat, beh irgalmatlan nagyokat ivott és káromkodott e miatt!

X.

G e s c h ä f t.

A reá következő napok is igen mulatságosan folytak le Zádorfalvára nézve; rég nem nevettek ott az emberek olyan jóízűt, és csak azt sajnálták, hogy épen nagy munka ideje van, és nem engedhetik át magukat azon nagy jókedvnek, melyet egyszerre bennük gerjesztettek.

Ugyanis a két idegen, Madár és Veréb, a kikiről Jancsi azt a hirt terjesztette, hogy futó boldok, és a mit a lakosságnak nem volt oka kétségbe vonni, néhány napig nem tett egyebet, mint hogy bejárták a helység határát, és megvizsgálták azt szegiről-végire; elébb a rónáját vették szemügyre, és ott az emberek látták, mint vesz fel Veréb időről-időre egy-egy marok földet és megessi, és erre már meg volt fejtve előttük, miért hogy Veréb olyan nagyon sovány. De ki is látta még azt e helyütt, földdel táplálkozni? Eddig azt hitték, csak a kigyó van ilyen eledelre kárhoztatva. — Azután meg a hegyes részét kezdték

bebarangolni, és ott meg azt látták az emberek, hogy Veréb minden egyes kiálló sziklára ráűt egy kis kalapácsal, és figyelemmel hallgatja, milyent szól. Bizonyára rejtett kincseket keresnek, mondogatták az emberek, ki mosolyogva, ki irigykedve. Majd meg a patakra vetették szemüket, és akkor az emberek látták, hogy Veréb egy-egy palaczkot tele merit vízzel, és őnt abba mindenféle porokat, aztán nézi, mint ülepedik az meg, aztán iszik belőle egy-két kortyanatot; és ez igen jó volt, t. i. nem a vízkeverék, hanem az, hogy Veréb ivott belőle; mert a lakosság gyanakvóbb része már-már azon gondolatra jött, hogy e csudálatos isten teremtései a vizet akarják megmérgezni. Ez meglevén, a patak partján olyan forma háromlábút állítottak fel, a mely hasonlított a fonalgombolyító lábjához, arra meg valami sárgaréz hurkatöltőgető-félét tettek, melyen át Veréb az egész vidéket a kastély irányában körülszemlélgetvén, a földre kiterített papirosra mindenféle ákom-bákomot huzogatott. És ez így ment több napig. Az emberek békében hagyták őket; egy-kettő közülök tette ugyan azt az indítványt, hogy jó volna kikisélni őket a határból; mert hát ha csak teszik magukat bolondoknak, voltaképen pedig rosszban járnak? a többség azonban más véleményen volt; bizonyosan igazi bolondok; rossz szándéku ember jobban rejtegeti tetteit, és mert

senkit nem bántottak és igen mulatságosnak tartották bolondos dolgaikat, őket sem bántotta senki.

Az uradalmi kastélyba is eljutott ugyan e két ember hire, hanem ott most sokkal fontosabb ügyekkel voltak elfoglalva, semhogy csak reájuk gondolni is idő maradt volna, azonfelül, mint mondók, Jancsi buzgón terjesztette az ő meggyőződését, hogy t. i. ez emberek bolondok. Hogy Madár azt mondta neki, ő e helységet meg akarja venni, arról senkinek sem szólt. Hogy is mondhatna ilyen bolondot? Aztán valami olyan szörnyűnek is tetszett előtte ez a gondolat, hogy az ő grófja uradalmát az a német meg akarja venni, hogy még csak bolond után sem tudta kimondani.

Néhány nap múlva azonban Jancsi a kastély tornácán mélézgattában férfialakot lát az udvaron bejönni, a melynek, a mennyire a távolban kivehette, némi hasonlatossága volt Madárhoz, a vendégfogadóbeli bolondos papirkereskedőhez. Eleinte azt hitte, hogy csalódik; de csak igen rövid ideig maradhatott ilyen hitben, mert minden lépésnél, melyet az alak előbbre tett, jobban-jobban győződött meg erről, hogy jól látott.

Csakugyan Madár volt, a „papirkereskedő,” de minő más Madár, mint a ki a vendégfogadóban Jancsi „tréfáin” olyan édesdeden mosolygott!

Még most is mosolygott; hisz a nélkül már el sem lehetett ez ember! De milyen egészen más volt most e mosolygás, mint akkor! Angolország kincses lordja nem mosolyoghat büszkébben, mikor az egyiptomi Kediveh évi számadásait a hirlapokban látja, mint a milyen büszkén és ravaszul most Madár ur mosolygott.

És nem kevésbbé gyökeres változás ment véghez egész külsején; a legnagyobb választékos-sággal volt öltözve; gyönyörű atlacz mellényéből a legfinomabb battiszting fehérlett elő, olyan három gyémánt gombbal, hogy Jancsi nem is tudott reájuk nézni; nyakán nehéz, vastag aranyláncz, mellénye zsebében, ismét arany lánczon, mindenféle drágakövek, ling-lógok, fejében a legfinomabb magas tetejű kalap, és így tovább egész a fény-mázás czipőig.

Madár uram nyilván észrevette azt a magicus hatást, melyet megjelenése a huszárra tett; mert még nagyobb büszkeséggel mosolygott reá, és olyan elbizakodott hangon, mintha kétszer tartoznék neki életével, kérdé tőle, ha itthon van-e a méltóságos ur?

Jancsinak rettenesen kedve volt, lehetőleg huszárosan felelni neki, olyan leküzdhetlen ellen-szenvet érzett ez ember iránt; de nem merte tenni; ő reá is, mint minden kevésbé művelt emberre, megdöbbentő hatással volt a sok arany és

gyémánt látása. Nem szólt tehát semmit, hanem ment be urához, és kis idő múlva visszatért, nyitotta az ajtót, és néma jelekkel adá értésére, hogy: tessék besétálni.

Elek csak igen keveset hallott azon sok kósza hir felől, melyek ez emberről kerengtek, mindössze is csak annyit, a mennyit Jancsi neki elbeszél, és ezt a forrást ezuttal nem tartotta olyannak, a melyből csupán csak a tiszta igazság jutott volna hozzá; ismerte már Jancsi nagy ellenszenvét a németek irányában.

Némi kíváncsisággal fogadta tehát a jövőnyt, leültette, és megkérdezte, minek köszöni e látogatást?

Madár ur egész nyugodt nyájassággal fogadta a gróf előzékenységét, mintha tökéletesen megilletné őt; leült, és némi fensőségi érzettel monda, hogy ő egyenesen a gróf érdekében jött ide, ő nagy szolgálatot akar tenni a grófnak.

Mindig csak úgy mondta, hogy „a gróf“; még csak nem is ur-azta.

Eleket egy kicsit sértette e bizalmasság, mosolyogva kérdezte tehát, kihez legyen szerencséje?

Madár ur megnevezte magát, hozzá tévén, hogy ő igen előkelő tagja a bécsi börsének.

Elek most már érteni kezdé a dolgot; ez az ember bizonyosan megtudta, hogy ő Zádorfalván

nagyszerű javításokat szándékozik munkába venni, és tehát azért jött, hogy az erre megkivántató összegeket neki előlegezze.

— Igen örülök! — mondá tehát nyájasan; igazán örült, hogy ez ember eljött hozzá; így sokkal hamarabb intézi majd el a pénzügyeket, mint pesti ügyvivője által.

— Ön nyilván hallott valamit arról, hogy pénzre lesz szükségem, és ez ügyben fáradozott ide? — mondá tovább, közelebb huzva székét az üzéréhez.

— Igen is, hallottam, és ép ez ügyben jöttem ide! — viszonzá amaz, gyönyörű burnótszelenczáját véve elő, a melyből azonban nem szippantott, hanem csak úgy játszadozott vele ujjai között.

— Az igen szép öntől, és megvallom, szolgálatot tett nekem, hogy eljött; én magam nem akarok fölmenni Pestre; nincs kedvem; aztán jelenlétem itt mulhatlanul szükséges; sokkal jobb szeretem tehát, hogy itt végezhetem el ez ügyet! De hát mit mond ön e nagyszerű tervekhez? — kérde Elek vidáman.

— Csak akkor mondhatnék felőlük határozott ítéletet, ha a gróf részletesen avatna be azokba! — viszonzá a tözsér, kimért nyájassággal.

Elek erre nagy lelkesedéssel sorolta elő neki,

minő változásokat és javításokat szándékozik létrehozni.

— Nos, mit mond hozzá? Nemde gazdagon jövedelmeznek majd a befektetendő összegek? — kérdé ragyogó tekintettel.

— No, a hogy vesszük! — viszonzá az üzér. — A terv szép, de nagyon költséges, és kedvező körülmények közt is csak több év múlva jövedelmező; nekem sokkal practicusabb, sokkal biztosabb terveim volnának e jószágra nézve.

— Önnek? — kérdé Elek mosolyogva. — De igaz! hallottam, hogy ön megnézte a jószágot! De hát ért ön a gazdasáshoz? — tevé hozzá Elek vidáman.

— Nem én, hanem a könyvvivőm! — viszonzá az üzér nyugodtan.

— A könyvvivője? — kérdé Elek nevetve. — No képzelem, minők lehetnek azok a tervek! Hisz ahoz szakférfiú kell!

— Az én könyvvivőm szakférfiú!

— Járatosnak kell lenni a geológiában!

— Az én könyvvivőm járatos a geológiában

— A physicában!

— Az én könyvvivőm járatos a physicában!

— A chemiában, a mineralogiában, a hydraulicában, az erőműtanban, a mértanban!

— Az én könyvvivőm járatos a chemiában,

a mineralogiában, az eröműtanban, a mértanban, a mythologiában és sok más tanban, melyeket sem én, sem a gróf még csak névszerint sem ismerünk! — jegyzé meg az üzér nyugodt mosolylyal.

— Hisz e szerint ez ember valóságos lángész, egy második Humboldt! — kiáltá Elek vidáman. — Hát miért nem mutatta be nekem e nyolczadik csudát?

— Nincs szerencsém Humboldt urat ismerni, mert most vagyok először e vidéken; de bizonyos vagyok benne, hogy nem tud annyit, mint az én könyvvivőm, mert ez csakugyan egy valóságos lángész, és legközelebb be fogom őt mutatni a grófnak, majd mikor a szerződvényeket meg kell írni! — felelé az üzér.

— De igaz! e lángeszű könyvvivő miatt egészen eltértünk tárgyunktól! — mondá Elek vidáman. — Halljuk tehát az ön practicus tervét!

— Az én tervem az, — kezdé most az üzér, közelebb huzván székét a grófhhoz, — hogy először e kastélyt és kertet szeszgyárrá kellene átalakítani.

Elek nem hagyta őt tovább beszélni; szikrázó szemekkel nézett a kis emberre; ez pedig olyan szelid-édesdeden mosolygott Elek szemébe, és olyan kedélyesen forgatta az arany szelenczét ujjai közt, mint valami ártatlan kis gyermek.

És ép e rendületlen nyugodtság fegyverezte le Eleket; azt gondolta, nem fogta fel jól ez ember szavait; bizonyosan mást mondott, mint a mit hallott! Egyszerre azonban eszébe jutott, a mit a kastélyban rebesgettek, hogy t. i. néhány nap óta eszelős emberek járnak a helységben.

Erre aztán megrántotta a csengetyűt.

— Ez az az ember, — kérdé a belépő Jancsitól, — a kiről a helységben azok a bizonyos hírek keringenek?

— Igen is, méltóságos ur! — felelé a huszár.

— Jól van; mehetsz; maradj az előszobában. Tán szükségem lesz rád! — mondá aztán, fel és alá járván a szobában.

Jancsi haragos tekintetet vetett az idegenre, és távozott. Nem kerülte ki figyelmét, hogy ura nagyon fel van indulva.

De hogyan is ne legyen felindulva, mikor ez ember azt javasolja neki, hogy e kastélyt, e keretet, ez ősi ereklyét, hol minden fa egy-egy családi hagyományra emlékeztet, minden kődarab valamely szomorú, vagy vig családi esemény emléke; ez ősi kastélyt, melyben évszázadok óta nyomok vannak hagyva a dicső elődökről, a kik e falak között éltek és meghaltak; e kastélyt, melyről még most is az a hit él a nép ajkain, hogy holdujulási éjfélkor a nemzetség ősanya elhagyja szá-

zados nyughelyét a családi sirboltban, és hófehér öltözetben, hófehér arczczal és hófehér omlatag fűrtökkel bejárja a termeket, és a mely hóban kimarad, azon hóban a család fejének meg kell halni; ezt a kertet, ezt a kastélyt szeszgyárrá alakíttassa át! Lehet-e ezt józan észszel javasolni? Nemde világos, hogy igaz, a mit Jancsi mondott; ez ember bolond, örült!

Erre aztán ismét lecsillapult indulatossága, és mély szánakozással nézett az úzérre; nagyon csudálkozott, hogy így szabadon hagyják jönni-menni ez embert. Tébolydában kellene annak lenni szegénynek!

— Kösönöm tanácsát! — mondá tehát neki, és figyelemmel nézett szeme közé, ha nem találja-e benne azt a fénytelen merev tekintetet, mely a szegény elmeháborodottakat olyan ijedelmesen megkülönbözteti.

— No, ugy-e bár, practicus egy terv ez? — kérdé az úzér mosolyogva. — Aztán sokkal kevesebbe is kerül, mint a grófé; csaknem semmibe! Hát még a haszon! — kiáltá fel hévvel. — A nép a pálinkaitalra szoknék! Tíz év múlva mind az én kezemben volna a föld, mind nekem dolgoznék a nép! No, nem tartja ezt practicus tervnek?

— Oh igen! — felelé Elek. — És mi mondanója van még? — kérdé Elek halálsápadtan, de nyugodtan.

— Igaz, hisz én tulajdonképp nem is e végett jöttem ide! — kezdé újra az üzér. — Tehát mint mondtam, én a grófnak egy szolgálatot akarok tenni, meg akarom menteni a bukástól.

— A bukástól? Engem? — kérde Elek és hangosan felkaczagott.

— A gróf engem kikaczag! — mondá az üzér pusztulhatlan mosolygással. — Azt hiszi, a mit én most mondtam, ostobaság, vagy örülség, pedig nemsokára meg fog győződni, hogy igazat mondok, valamint arról is, hogy én a grófnak nagy szolgálatot akarok tenni. Nincsenek-e a grófnak adósságai?

— Nem tudom! — mondá Elek, reszketve a dühtől.

— No, én meg tudom, hogy vannak; mintegy öt százezer forint adóssága van. Tán a gróf azt hiszi, hogy ez csekélység, mikor maga ez a jószág is többet ér egy milliónál, és ezen kívül van még vagy két millióra menő egyéb birtoka. Hanem a gróf csalatkozik, és ha a gróf engem nyugodtan méltóztatik meghallgatni, meg fogom a grófnak mutatni, hogy ezt a három milliónyi birtokot az az ötszázezer forint adósság fogja elnyelni.

— Nyugodtan fogom kihallgatni, csak beszéljen röviden! — mondá Elek, hátrahajtvá fejét a széken; már nem tudott szemébe nézni ez

embernek, és mégis bizonyos belső nógatást érzett, végig hallgatni terveit.

— Pedig ez igen egyszerű! — mondá az üzér. — Mit tenne a gróf, ha én most kétszázezer forintig érő váltókat jelentenék be azonnali kifizetés végett?

— Hát beváltanám! — felelé neki Elek.

— Igen, de miből? — kérdé az üzér. — Miből, ha nincsen pénz?

— Kapni, tisztelt Madár ur, kapni! — mondá a gróf, kényelmesen eregetvén a füstöt az épen meggyújtott szivarból.

— De nem kapni, tisztelt gróf ur! — mondá utána az üzér, édes mosolygással. — A ki a jelen üzleti viszonyokat ismeri, az tudja, hogy nem kapni! mert nincs hitel, édes gróf! Legyen önnek egy milliót érő jószága, és szoruljon meg százezer forintban, még egyszer százezrébe kerül, míg megkapja, mert nincs hitel! Tönkre kell jutni! annyival inkább pedig olyannak, kinek, mint a grófnak, annyi váltója forog künn.

— Majd ki fogjuk fizetni, Madár ur! — jegyzé meg Elek, még keményebb füstöt eregetve; látszott rajta, hogy az üzér szavai mégis hatással vannak reá.

— Igen ám, ha csak arról a kétszázezerről volna szó, akkor a gróf talán azt mondhatná, kivet még kétszázezeret és visszaváltja a kétszázezeret;

de tudja-e a gróf, mit tesz az: „berekedni“? Ez egy kereskedelmi műszó, és annyit jelent, hogy ha valaki, a ki máskülönben jól áll, nem bir egy csekélyebb összeget kifizetni, még több váltót küldenek a nyakára, úgy, hogy lehetetlen többé szabadulni, és meg kell buknia. És épen ez történik majd a gróffal is, ha az én tanácsomat nem követi. Ötszázezer forintot kell majd törlesztenie, és mert ezt nem tudja, egy milliónyi adósságot fog csinálni, és így tovább, míg tönkre nem lesz téve.

— És miből áll az ön terve? — kérdé a gróf, ki most mindinkább be kezdé látni, hogy ez ember mégsem örült, ez embernek igaza van.

— Az én tervem igen egyszerű! — kezdé újra az üzér. — Én kifizetem a gróf adósságait, az teszen ötszázezeret, adok hozzá még ötszázezeret, az egy millió, és annak a milliónak a fejében a gróf általengedi nekem Zádorfalvát.

Az üzér beszéde már annyira érdekelte Eleket, hogy igen elfogadhatónak találta ez ajánlatot. Eladni egy részét birtokának, hogy szorongató adósságait letörleszsze, és még elég pénze maradjon, a többinek jó, virágzó karba helyezésére, ez olyan terv, melyet minden okos ember csak helyeselni tud.

— Elfogadom ajánlatát; adok önnek egy milliót érő jószágot, de nem Zádorfalvát. Ez ősi birtokunk, ettől nem válhatok meg, hanem adok más jószágot.

— Megvallom, csak is e jószág végett tettem ez ajánlatot.

— Tán a szeszgyár miatt? — kérde a gróf nevetve.

— Igen is, gróf, a szeszgyár miatt; nagyon jövedelmező egy gondolat ez. Az ember be sem láthatja a hasznát, és nem tudni, ha az a másik jószág olyan alkalmas nagyszerű szeszgyárra. De hogy a gróf belássa, mennyire nem önértékből tettem ez ajánlatot, nem bánom, legyen az egy másik, milliót érő jószág! Tehát beleegyeznek a gróf?

— Igen is, beleegyezem! — viszonzá Elek, gondolatokba merülve.

— Sőt, hogy a gróf azonnal munkába vehesse nagyszerű, de mint mondtam, költséges terveit, kész vagyok, azonnal százezer pengő forintot adni át, még pedig csupán csak hatos kamatok mellett, a jószág átadásáig.

— Az igen jó lesz! — viszonzá Elek vidáman. Szinte könnyebben lélegzett, hogy ilyen nagy gondtól szabadult.

— A gróf ur tehát beláthatja, hogy mindent elkövetek érdekei előmozdítására; sőt ha ugy

tetszik, százötvenezer forintot vagyok kész a grófnak előlegezni — mondá az üzér, mindig nyájassabb hangon.

— Annál jobb, édes Madár ur! Minél több pénzzel rendelkezhetem, annál jobb!

— Természetes! És annál nagyobb hasznot hajt a jószágba befektetendő tőke! Valóban, igen örülök, hogy a gróf urnak egy kis szolgálatot tehetek; ez pedig reményt nyújt, hogy a méltóságos ur én értem is tenni fog valamit! — mondá az üzér, egyszerre behizelgő, alázatos nyájassággal.

— Szivesen, édes Madár ur, a mit csak tehetek! — felelé neki Elek, ki ezalatt némileg visszanyerte bizalmát ez ember iránt.

— Csekélység az egész! — kezdé újra az üzér. — Egy krajczárjába sem kerül a méltóságos urnak, és nekem mégis nagy szolgálatot tesz vele!

— Mondom, szivesen, csak tudjam, miből álljon az? — mondá Elek türelmetlenül.

— Ha a méltóságos ur hozzájárulna, hogy váltóit minél előbb kézhez kapjam! — adá elő az üzér, kérő nyájassággal.

— Szivesen! Csak mondja meg, mit tegyek ez ügyben? — felelé Elek vidáman.

— Mondom, csekélység, — kezdé újra az üzér. — Az egész csak abból áll, hogy a méltóságos ur nekem vagy két millió forint erejéig kü-

lőnféle váltókat ad át; tudja, csak úgy látszólagos váltókat! mert én majd ugyanolyan összegről szóló ellenváltókat adok át a méltóságos urnak, csak egy-két hétnyi hosszabb lejárattal.

— És ez mire való volna? — kérde Elek, meg nem foghatva ez ember szándékát.

— Arra, hogy én e látszólagos váltókat forgalomba bocsátom, a sok váltó összetorlódása által pedig értékük csökkenni fog, és én akkor harmadik kéz által ugyanezeket, az igazi váltókkal együtt, olcsón beválthatom ismét.

— De hisz ezáltal ön megcsalná a világot, még pedig az én aláírássommal, az én nevemmel? — kérde Elek álmélkodva.

— Oh nem, méltóságos ur! — viszonzá az üzér, vidám mosolylyal. — A váltóüzletben ez nem csalás; mi ezt mindössze is csak „nyomás“-nak nevezzük, a mi nagyon közönséges dolog minálunk.

— Ugy? — mondá a gróf. — És ha én e szivességet megtagadnám?

— Akkor sajnálnám, hogy én is visszavonnam szavamat, a miből pedig a gróf urnak igen, igen nagy kellemetlenségei származnának, valószínűleg megbuknék!

— Megbuknám? És azt hiszi, hogy inkább gaz csalásnak használtatnám fel nevemet, aláírássomat? — viszonzá neki Elek büszke, arisztó-

kratikus méltósággal; és milyen szépen illet ez igazi arisztokrata lélekhez az az arisztokratikus büszkeség!

Azután odament az ajtóhoz és behívta a huszárt.

— Eredj, Jancsi, vezesd ki ez embert; mert ez nem bolond, hanem gazember! — mondá, és utálattal fordult el tőle.

Madár uram megszeppent; ez egyszer elfelejtett mosolyogni; mondott ugyan valamit tizezer forintról, a miket még ki akar engedni az alkuból; de Elek már nem hallotta, Elek már akkor a másik szobában járt fel és alá, és gondolkozott azon, mikép merészkedett ez ember így beszélni ő vele.

Jancsi pedig a legnagyobb pontossággal teljesítette ura parancsát, még pedig olyan formán, hogy Madár uramat gallérjánál fogva vezette ki, nemcsak az udvarról, hanem a helységből is; így értette ő ura azon szavait, hogy vezesse ki innen. Madár uram természetesen szeretett volna kiáltani, de nem birt még csak lélegzeni sem jóformán; a falun kívül aztán Jancsi szépen elterítette a gyepre, és visszament a vendégfogadóba, hol Veréb épen azon szeszgyár tervrajzával volt elfoglalva, melylyé főnöke az uradalmi kastélyt át akarta alakítani; de Jancsi nem várta be, hogy munkáját befejezze, hanem nyalábra fogva a hó-

réhorgas geniet, úgy, a mint volt, tervestől-rajzostul föltette a kocsira, melyet a fogadós már az alatt befogott, és kivitte főnökéhez, a ki még mindig nem birt felkelni a gyepről, annyira kirázta a Jancsi általi kivezettetés.

Ez történt délelőtt; az nap délután aztán gróf Zádor Elek következő levelet vett :

„Méltóságos gróf ur !

Nékem kegyelmes uram !

A legmélyebb tisztelet mellett van szerencsém Méltóságodat alázatosan értesíteni, miszerint minden buzgó utánjárásom oly végre, hogy a Méltóságod által fölveendő százezer forintot megszerzzem, mindeddig eredménytelen volt; sőt a legmélyebb sajnálkozással kénytelenítettve érzem magamat a legalázatosabban tudatni Méltóságoddal, miszerint ez idő szerint semmi kilátásom nincsen, ezen vagy ehhez hasonló összeget Méltóságod részére előkeríteni, lévén mostanában az egész világ olyan nagy szükében a pénznek, hogy még a rég idő óta vagyonosságukról hirhedett tőkerek is befogják a markukat, és tudni sem akarnak kölcsönadásról, még a legnagyobb kamatok mellett sem; nyilván ezen balviszonyoknak kell tulajdonitanom azt a végzetes közbejövetelt is, hogy a „Krénfleis és Maulwurf“ czimű helybeli pénzkölcsönt adó-vevő ház tegnap, u. m. folyó hó 24-kén 200,000 pfrt, olvasd : kétszázezer pfrt

erejéig szóló váltóleveleiket jelentették be nálam két hét alatti készpénzbeli beváltás végett, ellenkező esetben a fen kitett összegnek törvény utján behajtására szükséges lépéseknek leendő megtételét előttem kinyilatkoztatván, melyekre nézve és ujlag hivatkozván a fenebb érintettem nagy hiteltelenségi viszonyokra, igen ohajtandónak, isőt elhalaszthatlan nógató szükségesnek tartom: Méltóságodnak minélelőbbi ide-feljövetelét, a melyet legalázatosabban esedezvén, de mindazonáltal egész biztossággal reménylén, maradtam Pesten, 18 . . .-diki őszelő 25-kén

Méltóságos gróf ur

Én kegyelmes uramnak

legalázatosabb szolgálja

Pennásy Kristóf,

hites ügyvéd.

Pennásy Kristóf Zádor Eleknek még boldogult atyjától reámaradt pesti ügyvivője volt.

Mély elkeseredéssel nézte Elek e sorokat, és először életében vonult keresztül szívéen azon fájdalmas érzés, hogy a legnemesebb buzgalom, a legszentebb akarat mellett is tehetetlen, haszonvehetetlen teremtés napjainkban az ember, ha pénze nincs; a leghitványabb, legműveletlenebb kupecz nagyobb férfi nálánál, ha teli erszénye van.

És most az is megfoghatóvá lön előtte, mint bátorzkodott ma délelőtt az a tőzsér olyan galád

nyíltsággal a legocsmányabb becstelenségeket feltárni előtte; azért, mert pénze van! Ezzel mindent elérhetőnek képzel. Hát csakugyan olyan romlott volna a világ?

Nem, nem! — sugá aztán nemesebb önérzete, — az emberiség nem hátra, hanem mindig előre halad az erkölcsiségben, csak a csoportozást változtatják az idők és körülmények. Vannak napok, mikor a földre nyirkos, egészségtelen köd ereszkedik alá; de az csak kis helyen van így, másutt a legszebb idő jár épen ilyenkor; épen így van ez az erkölcsi világban is; vannak időszakok, mikor a jók, a nemesek visszavonultan élnek, habár sokkal nagyobb számmal vannak is a gonoszoknál; de ez soha sem szokott sokáig tartani.

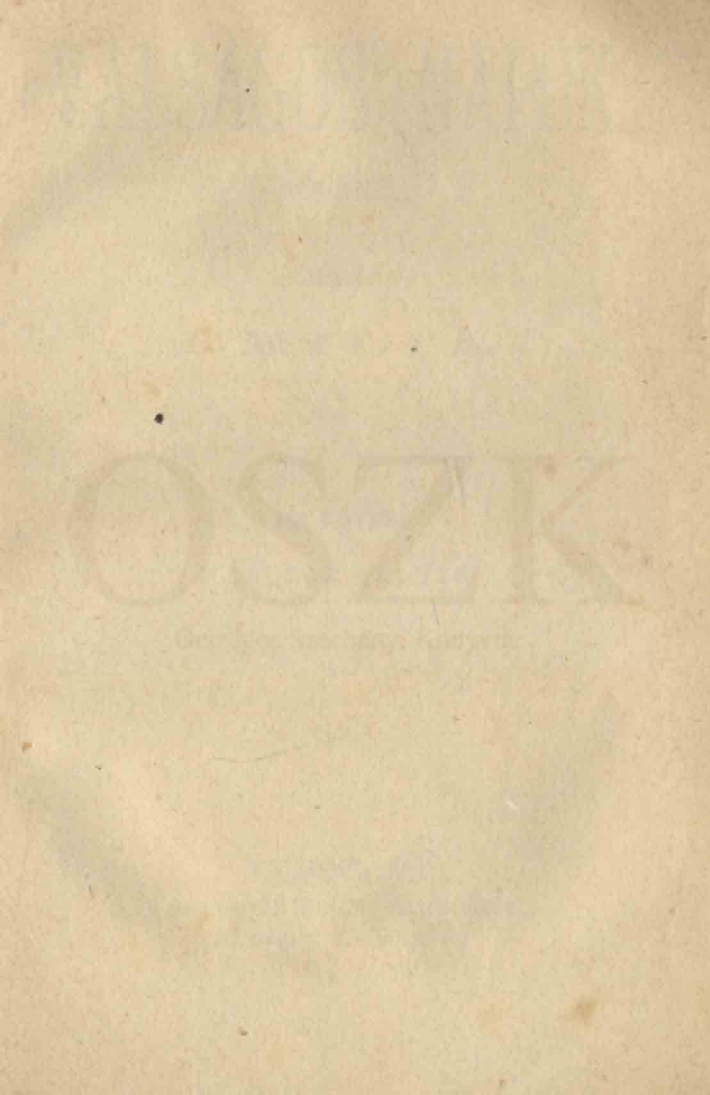
Ez a gondolat ismét megnyugtatta őt némileg; a remény újra visszatért szívébe; majd talál ő módot kimenekülni a kellemetlen helyzetből; mégis furcsa volna, ha ő néhány százezer forintot nem tudna kölcsön kapni, néhány százezer forint miatt kénytelen volna letenni nagy terveiről, édes reményeiről!

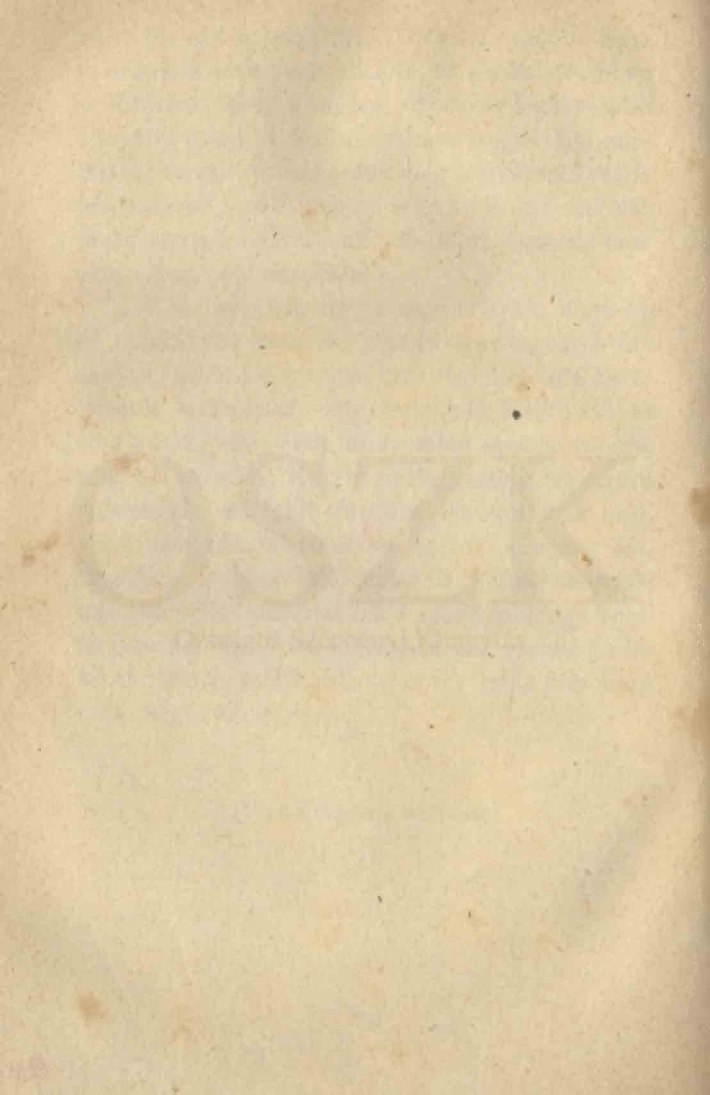
Más nap reggel utban volt Pest felé. Az utazás nem volt épen kellemes. Nedves, esős, őszi napok jártak; a föld aléltan nyugodott a nyári hőség után; a hegyeket sűrű, szürke párák takarták el; köröskörül nedves, őszi szellők csatangoltak, az ut sok helyütt arasznyi mély-

ségre föl volt áztatva az előtte való esőtől. Nem kellemes évszak ez az utazóra, és sokkal kevésbé a fővárosi lakosra nézve. Ilyenkor legkevesebb élvezetet nyújt a főváros; semmi nagyvilági mulatság, semmi szórakozás; még a nyárszaknál is unalmasabb; mert hiszen a nyártól ugy sem vár senki semmit a fővárostól; de most, ősszel! sem nem város, sem nem falu.

Elek azonban mégis nagyon örült, hogy ép ez időszakban teszi az utat Pestre; legalább bizonyos benne, hogy nem igen fog még találkozni ismerős arcokkal: Bogyiszlóyval, Malvinnal, és — Ilkával! Oh ezek most mind messze vannak még a fővárostól; Malvin és Bogyiszlóy bizonyára valamelyik külföldi fürdőhelyen mulatnak még, a hol nem köszönt be olyan hamar a komor ősz. És Ilka! valjon hol mulat a kedves angyali leányka? De mit tűnődik ő azon! Mindegy neki, akárhol mulat; ő reá bizonyára nem gondol! Jobb tehát nem is találkozni vele; így talán ő is majd csak mégis elfelejti!

(Vége a második kötetnek.)

VÁLSÁGOS NAPOK.

REGÉNY.

IRTA :

E M I L I A.

III. KÖTET.

MÁSODIK KIADÁS.

BUDAPEST, 1876,
NYOMATOTT KOCSI SÁNDORNÁL.
(Ország-ut 39-dik szám.)

VALLSAGOS NAPOK.

REKENDY.

1874.

10 M I J A

III. KÖTET.

NAPOLÉON KIRÁLY.

1874. ÉVI KÖTET.

NYOMTATOTT KÖNYV KÖZVETLENEN.

(KÖNYV-ÉRTÉKESÍTŐ).

XXXIV.

B ü n ö s l e l k e k.

Malvin azonban nem mulatott külföldi fürdőhelyen, de még csak belföldin sem; nem volt kedve oda menni, a régi mulatságok elveszték előtte érdeküket, a szórakozások terhére lettek, a társaságok pedig, a pompás, fényes, diszes divatkörök, hol ő eddig annyi szívet hódított bájos mosolyával, annyi szívet sebzett meg ragyogó, gyilkoló tekintetével, a hol csak úgy „bolondult“ utána a sok imádó: ezen körök érdeküket vesztették előtte, és kínos remegés fogta el, valahányszor csak gondolt is rájuk.

Miért? Mi riaszthatta meg annyira a kaczér nő szívet?

Tán az, hogy Eleket nem birta meghódítani?

Oh nem! Az ilyen fájdalomra csakhamar talál írt a kaczér nő. A hol a hiuság vállalja magára a szerelem szerepét, ott a sebek sem hatnak a szívig.

Vagy tán azért, mert Elek iránt tisztább reményeket táplált, és ezekben csalódott?

Ez már inkább valószínű; mert Malvin, habár most nem ámithatta többé magát, és tisztán érezte, hogy a mi őt ez ifjuhoz vonzotta, az nem volt szerelem, a mely magában rejti a halálíg való hűség biztos zálogát; hanem csupán csak szenvedély volt, a mi őt Elekhez vonzotta, a tulizgatott szív eszeveszett sovárgása; de azért mégis nagyon fájt neki megcsalódása; mert úgy tetszett neki, mintha e remény teljesülése nemesebbé, forróbbá változtathatta volna szívét; mintha a mit eddig nem volt képes, Eleket igazán is megtudta volna szeretni. Mindez azonban nem birta volna visszatartóztatni Malvint, hogy tovább is, és tán ujult hévvel, ujult erővel, bele ne vesse magát a fényes multságok zajló tengerébe, hódolatok, udvarlások után vággya; mert hisz ő Eleket nem szerette! csak akkor, ideig-óráig tetszett neki úgy, hogy szereti, és minő joggal keseregné a szív olyan férfi elvesztését, a kit ő maga sem szeretett?

Hanem a mi e nőt egyszerre visszatartóztatta eddigi utjában, a miért került a diszes társaságokat, az édes hódolatokat és az imádók szívesen látott seregét, ez a szégyen volt; a szégyen és a félelem.

Mióta Bogyiszlóy, felhasználva gyöngeségét,

kicsikarta tőle ama kétszázezer forintról szóló utalványt, azóta e nőnek egyetlen nyugodt órája nem volt.

Szégyelte magát önönmaga előtt, hogy ő ilyen aljas, bűnös tett végrehajtására beleegyezését adta; e segédkezés által czinkosává, bűnrészesévé lőn ez embernek gróf Zádor Elek megrontására; nem is czinkosává és bűnrészesévé, hanem főrészesé; mert nem Bogyiszlóy, hanem ő rontja meg e derék, jeles, kitűnő ifjut; ha ő Bogyiszlóynak módot nem nyújt arra, hogy aljas, undok szándékát kivihesse, ez soha sem talált volna arra módot; tehát csak is ő e derék, e kitűnő ifju megrontója!

Most már Elek derék, kitűnő ifju volt szemében; mert a harag, a szörnyű szenvedély csilapultával mindig jobban belátá, hogy ez ifju nem tehetett másképp, mint a hogy cselekedett; eltávozott, mikor észrevette, hogy a szenvedély, melyet ő szitott benne, nyugalmát, jövőjét veszélyezteti; miért is ne távozott volna, mikor ő szintén nem szerette őt? Nem becsülendő-e inkább, hogy a válság pillanatában visszanyerte egész nemes férfiúi erejét, és távozott? Hogy elébb nem tette ezt? hogy olyan forrón viszonzta az ő érzelmeit? Miért ne viszonzta volna, mikor ő annyira szitotta, élesztette azokat? Mi okon kívánhatna tőle nagyobb erőt, mint a mennyivel ő maga birt? És

mert nem rohant vesztébe, mert nem hagyta magát tovább sodortatni e köznapi szenvedély által, mert nem aljasodott el még inkább, azért bűnhődjék, azért adta Bogyiszlóy kezébe az eszközöket, hogy megrontsa, hogy semmivé tegye!

Ez az eszme üldözte, hajtotta e nőt, ez töltötte meg szívét nagy, kínos szégyennel azon óráta, hogy Bogyiszlóynak átadta az utalványt, és beleegyezett az irtózatosszűrtvbe!

Oh, mennyit nem adna, ha ezt nem történtté tehetné, ha elhárithatná a csapást Elek fejről! De mikép?

Mindjárt más nap irt volt ügynökének, ne adja át Bogyiszlóynak az utalványozott összeget; tépje el az utalványt; de utasítása későn jött: Bogyiszlóy már akkor kivette volt a kétszázezer forintot, és azóta nem is mutatta magát nála: tudja isten, hol jár, mit mivel; de bizonyára a boszűrtv végrehajtásán, Zádor megrontásán dolgozik!

Azért került Malvin a fényes társaságokat, a zajos mulatságokat, a hódolók és udvarlók seeregét! Szégyelte magát. Mikor ismerős arcot látott, lesűttötte szemét, szive elszorult, arcza elhalványult; azt hitte, minden ember leolvashatja róla rut tettét, szégyenét; ezt a tudatot nem birta elűzni lelkéből; nem volt képes emberek közé menni; érezte, hogy ő nem való többé műveltebb

körbe; nem méltó rá, hogy művelt ember szóba álljon vele; azzal a tettel ő száműzte magát a nemesebb emberek köréből! Így forgatta föl ez egy vétkes tett egész lelkét.

Bekövetkezett a fürdői szak; oh, mennyire ohajtott volna Füredre menni! Még soha sem vágyódott annyira a fürdői élet után, és ez egyszer nem csupán a mulatság kedvéért, hanem azért is, mert még soha sem volt olyan nagy szüksége erőtadó szórakozásra, mint az idén. De még sem ment oda; félt, hogy ott, hol annyi mindenféle ember összegyül, hol annyi mindenféle titkos magándolog szájról-szájra jár, olyan valaki is lehet, a kinek az ő boszúterve tudomásul esett, és az egész fürdői szak alatt bizonyára ez lesz a körök társalgási tárgya. Hogy is ne! hisz ilyen ocsmány eset száz évben is alig egyszer adja elő magát! Hogyan tudna ő ott emberrel találkozni? Nem kell-e félni minden ismeröstől, a kivel csak találkozik, hogy ez is tudja az ő bűnös, aljas szövetkezését Boggyiszlótyval? Nem kell-e attól tartania, hogy az emberek kerülni fogják, mint a megbélyegzettet?

Nem ment tehát Füredre, nem ment semmiféle nyilvános mulatóhelyre, hanem egyik félreeső jóságára; ott akarta a nyarat tölteni, visszavonultan, távol az emberektől.

Milyen lassan tűntek ott a napok, az órák!

milyen lázas mohósággal bontotta fel a hírlapokat, és minő kinos félelemmel futotta végig tartalmukat, ha nem talál-e valamelyikben valami hirt Zádorról, Bogyiszlóyról, ő róla!

Nem kevésbbé kinosan tölté napjait Fanchon, Malvin hűséges francia társalkodónéja; sőt ha igaz, a mit egyik jeles tárczairónk mond, — és bizonyára igaz, különben nem mondaná a jeles tárczairó, — hogy t. i. a legkinosabb lelki állapot az, melyet a macska érez, midőn a tejes köcsögről leszedte a tejfölt, és látja a gazdaszszonyt az éléstárba jönni, és minden pillanatban várhatja, hogy fölfedezi, és érdem szerint megbünteti; ha mondjuk, ez állítás igaz, és hogy ne volna igaz, mikor a jeles tárczairó mondta! akkor a társalkodónő állapota még sokkal szánandóbb volt Malvinénál; mert a társalkodónő lelki állapota sok tekintetben volt hasonló a tárczairó által festett macska lelki állapotához; sőt valamivel még kinosabb. Ő is olyan formát követett el, megfosztotta urnőjét egy különösen kegyelt udvarlótól; sőt mi több, valaki tudja az ő rossz cselekedetét, ez a valaki pedig báró Bogyiszlóy, a ki tán nem sejti, hogy gróf Zádor előtt irgalmatlan színekben lefesté, de ő azért mégis semmi jót nem várhat tőle, és bizonyosan beárulta őt urnőjének, vagy ha még nem tette, akkor bizonyosan tenni fogja, a legelső alkalommal fogja tenni, de legva-

lószinűbb, hogy már is megtette, urnője tudja már az ő bűnös voltát, azért olyan tartózkodó egy idő óta, olyan magába zárt irányában, és ha még el nem kergette, az bizonyára nem szánalomból történt, és annál kevésbbé bűnbocsánati hajlandóságból; ilyen büntettet nem igen lehet megbocsátani; hanem azért, mert később akarja őt elkergetni, később, mikor majd legkevésbbé várja, hogy annál kinosabban sujtsa őt a büntető kéz.

Ilyenek voltak a szegény Fanchon lelki mardosásai, rémületes aggodalmai; és valóban nem tulzunk, ha mondjuk, hogy a hűséges léleknek ez irtóztató félelem ki nem ment a fejéből; és ha Malvin kevésbbé el lett volna foglalva saját bajaival, és többet ügyel vala Fanchonra, lehetetlen lett volna észre nem vennie annak testi-lelki zaklatottságát, annyival inkább, minthogy a szomorúság félreismerhetlen jelenségein kívül még olyan változást is vitt véghez rajta az a szünet nélkül való töprenkedés és tépelődés, a mit eddig merő természeti lehetetlenségnek tartott, és a mely változáshoz képest a legritkább természeti tűnemények, mint p. o. az üstökösök, meteor-kövek, vagy a hegyeknek helyükből való kimozdulása valóságos mindennapi dolgok; az a változás, hogy Fanchon lassankint elkezdé veszíteni azt a sylphidi karcsuságot, melyre ő sok, sok év óta olyan büszke volt.

Eleinte, mikor még Pesten voltak, csak keveset lehetett azt észrevenni, és Fanchon minden lehetőséget el is követett, hogy ne vétessék észre; midőn azonban falura ment, tán a jobb levegő, vagy tán az időjárás, olyan feltűnően sietteték a hűséges teremtésnek eddigi minőségéből való kivetkőzését, hogy semmiféle elővigyázati intézkedés nem volt képes, elpalástolni a szomoru valóságot a világ előtt, és e miatt a szegény nő még csak annál is inkább kezdett szomorkodni. Nem elég még, a mit urnőjével tett, még ez is! Oh, ha ezt urnője észre veszi!

A szegény nő egészen oda volt; szerencséjére Malvin igen keveset gondolt vele ez időben; alig nézett reá; szinte félt találkozni a társalkodónővel, nehogy ez lelki háborgását lássa meg rajta, és megkérdezze, miért olyan szomoru? Mit tudna neki erre felelni!

Pedig a szegény nő mindent elkövetett, hogy kedvében járjon. Utolsó időben mégis hinni kezdé, hogy urnője nem tudja még, mennyi része van neki gróf Zádor hirtelen eltávozásában, Bogyiszlóy még nem árulta el; de hát ki biztosíthatja őt arról, hogy e rossz ember ezentul is hallgatni fog? Hisz csak egy levelébe kerül, és ő el van veszve!

A hűséges Fanchon tehát, a mennyire módjában állt, igyekezett elejét venni e bekövetkező szerencsétlenségnek; eleinte el volt határozva,

Bogyiszlóynak irni, és felkérni őt, legyen könyörülettel iránta, és ne tegye őt még szerencsétlenebbé; de csakhamar letett ismét ezen szándékról; belátta, hogy ez nem vezet célra; Bogyiszlóy nem lesz könyörülettel iránta; ez a gonosz ember nem ismeri a könyörületet!

Más módhoz folyamodott tehát, a mely által inkább vélt célhoz juthatni: Bogyiszlóy hitelét kezdé megingatni, jellemét gyanus színben előtüntetni urnője előtt. Nem volt az az alávalóság, az az ocsmányság, az a gonoszság, melyet ez emberről el nem mondott; természetesen, el volt reá készülő, hogy ellenvetésekre, és tán súlyos ellenvetésekre fog találni Malvin részéről; de ő azt nem bánta; el volt készülő mindenre; tudta, hogy elébb-utóbb mégis győzelmeskedni fog; ismerte Malvin jellemét; eleinte felháborodik, aztán pedig rendesen elhiszi, a mit mondanak neki.

Azonban csalódott; Malvin semmi ellenvétést nem tett, sőt szembetűnő gyönyörrel hallgatta Fanchon ocsárlásait; arcza, mely az utolsó időben annyira el volt borulva, észrevehetőleg vidámabb lön az ócsárlások hallatára, mintha szive könyebülne ezáltal; mi több, egyszer azt az ohajtást is szalasztotta ki száján, mi jó volna, ha az egész világ megtudná ez ember jellemtelenségét! Sokért nem adná, ha ez ember leálcáztatnék a közvélemény előtt!

Fanchon visszafojtott lélegzettel hallgatta urnője indulatos kifakadásait Bogyiszlóy ellen (jöllehet más oka is volt szegénynek, visszafojtani lélegzetét); szive repesett örömében, és nagy elragadtatásában felszólította urnőjét, mutassa meg neki a módot, mi által lehetne ez embert undok utálatosságában a világnak bemutatni, és ha csak emberi erőt meg nem halad, ő megteszi, ő mindent megtesz, kiteszi magát minden veszélynek, csak boszuját hűthesse ez emberen!

Malvin mélyen meg volt illetődve annyi — önzetlen áldozatkészség tapasztaltára; azt hitte, csupán csak a ragaszkodás, a hűség ő iránta költötte föl e bösz haragot, e lihegő boszuvágyat a társalkodónőben, és egyik ilyen megilletődöttségi állapotában megmondta neki, hogy az egyetlen boszumód az, ha valaki gróf Zádor Eleket arra figyelmeztetné, hogy Bogyiszlóy az ő megrontására, az ő semmivé tételére törekszik.

Álmélkodva hallotta azt Fanchon, azután egyik szó a másikat adta, és így lassan-lassan mindent megtudott, a mit Bogyiszlóy az ifju megrontására kigondolt. Malvinnak jól esett, elbeszélhetni valakinek e szörnyű titkot, mely azon végzetteljes este óta az ő üldöző daemonjává lőn; mindent, mindent elbeszért neki, csak azt nem, hogy ő adta Bogyiszlóynak az eszközt Elek megrontására; azt nem bírta megmondani, még cse-

lédje előtt is szégyelte e bűnrészességet; aztán fölkerlte Fanchont, gondoljon ki valami módot, mikép lehetne Zádort ideje-korán értesíteni a feje fölött lebegő veszélyről.

Fanchon aztán készített is erre olyan terveket, hogy a francia regényírók bizonyára ezekkel fizették volna; egyik borzasztóbb, merészebb, idegrázóbb volt a másiknál; sőt egy-kettő olyan is volt köztük, melyeket tán az életben is ki lehetett volna vinni; az egészben csak az volt a bökkenő, hogy Eleket kellett volna erről értesíteni, ezt pedig nem tudták, hol tartózkodik; ez az egy körülmény aztán minden további lépést lehetetlenné tett.

Fanchont azonban ez eszme nem hagyta többé nyugodni; még a maga bajáról is megfeledkezett, nem bánva, akár mi is lesz belőle, csak azt az egyet ha ki tudja vinni; összeköttetésbe tette tehát magát minden ismerőseivel és ismerősnéivel a fővárosban, hát ha ezek által tudhatna meg valamit ez ügyben!

Sokáig hasztalan volt minden törekvése, és már-már le kezdett mondani a reményről, és ismét bura hajtani fejét, midőn egyszer, már a nyár vége felé, levelet kap, és midőn egy pillantást vetne a czimiratra, kis hija, hogy komolyan el nem ájul örömében.

Reszkető hévvel bontotta fel a pecsétet,

reszkető szívvvel olvasta el a levelet, és midőn készen volt vele, magánkívül a nagy örömtől szaladt ki a szobából, egyenesen Malvinhoz, a kertbe.

— Itt van, méltóságos grófnő! Megjött! — kiáltá már messziről, és mint valami diadalmi zászlót, lebegtette feje fölött a levelet.

— Kicsoda? — kérde ez fölilyedve. Meg nem foghatta, kinek a megérkezésén örülhet olyan nagyon a leány.

— Hát a Johann! — viszonzá Fanchon.

— Micsoda Johann? — kérde Malvin, még nagyobb csudálkozással.

— Hát a Johann! — mondá újra a társalkodónő, halkabban, magához térve, és szemérmesen sötötte le szemeit, és egy ideig nem tudott szólni elérzékenyülésében.

Malvin hosszan nyugasztá tekintetét e megzavarodott nőn, megnézte őt nagy figyelemmel, aztán ő is lesötötte szemeit, és fölgerjedő neheztelese ismét csillapult.

— Bocsánat grófnő, de a Johann gróf Zádor komornika! — dadogá végre a leány, még mindig nagy zavarban, keblébe rejtven a levelet.

— Mit mondasz, Fanchon? Zádor komornika? — kérde erre Malvin, és most ő jött nagy elragadtatásba. — Tehát tudod, hol van?

— Hogy ne! Hisz megirta! — viszonzá

amaz. — Pesten, grófnő, két napja, hogy megérkezett.

— Oh, ez jó hír! nagyon jó hír! Így még minden jóra fordulhat! — kiáltá Malvin, és nagy örömében megcsókolta a társalkodónőt, és meghagyta neki, hogy azonnal feleljen a Johannak.

Ez a csók pedig és e meghagyás sokkal édebben esett most e nőnek, mint mikor ezelőtt néhány hóval száz aranyat kapott volt ajándékba; mert most már neki is más fogalmai voltak a boldogságról.

El is sietett mindjárt, teljesíteni urnője parancsát és szíve nógatását; bezárkozott szobájába; mielőtt azonban a felelethez kezdett volna, kivette kebeléből a levelet, megnézte a czimiratot; bizony még most is csak úgy volt írva „Fanchon,“ hogy könnyen Fantom-nak lehetett olvasni, és egyébkint is csak olyan levél volt ez, mint a milyen csak együgyű embertől kitelik, de Fanchon azért mégis kiolvashatta belőle, hogy a Johann nem neheztel reá azért, mert akkor olyan büszkén kirepült tenyeréből; nem olyan ember ő, a ki sokáig neheztelni tudna arra, a kihez jó szível van, és több ilyen dolgokat, a melyek most mind olyan nagyon jól estek e nőnek.

És ez órától fogva a társalkodónőnek nem volt nyugta; vége volt a csüggedésnek, vége a bánkodásnak, tele volt örömmel, tele édes remé-

nyekkel, csak egyet ohajtott : minél előbb visszatérni Pestre.

De Malvin nem engedett olyan könnyen sürgetésének ; az ő öröme csakhamar elmúlt ismét ; újra megszállta őt a félelem , az irtóztató aggodalom : ha Bogyiszlóy most haragját tölti Eleken, és megtudják, hogy neki is része van abban !

Odamenetele által pedig még inkább magára fordítaná a világ figyelmét, még inkább gyannt keltene maga iránt.

Nem mert tehát Pestre menni, hanem levelet irt Bogyiszlóynak ; nagyon ovatos volt kifejezéseiben, nehogy e gonosz ember fegyverül használhassa azokat ellene, visszakövetelte tőle a „kölcson” adott pénzt,“ adja meg ezt azonnal, mert nem akar részese lenni akár mi néven nevezendő nemtelen tettnek, a mire ő e pénzt fordithatja, és legkeményebb boszujával fenyegette, ha visszaél jószágával ; ő fog ellene vádlóképp fellépni.

Azt hitte, ez elég lesz, hogy Bogyiszlóyt visszariaszsza irtóztatos szándékáról, hogy elhárítsa a veszélyt Zádor fejről.

Minő borzasztó volt azonban meglepetése, midőn néhány nap mulva feleletet vett Bogyiszlóytól, a melyben diadalkodó hangon tudtára adja, hogy ügyük a lehető legjobban áll, még csak néhány nap és az akna légbe repül, maga alá temetvén áldozatukat ; egyébiránt Malvin ne tartson

semmitől; minden a legeszélyesebben el van intézve; ő nem nyúl olyan eszközökhöz, melyek gavalléri hirnevét kockáztatnák, annál kevésbbé pedig olyanokhoz, melyek egy urhölgy nevének legtávolabbról is hátrányára válnának; az ügy már nincsen is az ő kezében; olyan embernek van az általadva, a ki teljesen elhárítja a gyanút, mind az ő, mind Malvin fejről; a közönségnek eszébe sem juthat még egy harmadikra is gondolni azon ember mellett, a ki ez ügyet magáévé tette, olyan eszélyesen járt el benne; és semmi kétség, hogy a nagyszerű terv sikerülni fog; fényes, tündöklő lesz az ő diadaluk! Aztán a pénzre nézve is megnyugtatta; csak néhány napig, legfőlebb egy hétig legyen türelemmel, akkor visszaadja, kamatostól adja majd vissza, mert akkorra már mindennek vége lesz.

Oh, milyen irtóztatóan kinosak voltak Malvinra nézve e szavak: „akkorra mindennek vége lesz!“ Miként mérges kigyók, miként vértlihegő furiák, úgy sziszegtek, vigyorogtak szemébe ez átok- és végzetteljes szavak: „akkorra mindennek vége lesz!! „fényes lesz az ő diadaluk!“ Avagy mit is jelenthetnének ezek egyebet, mint azt, hogy akkorra Elek már meg lesz rontva!

Malvin közel volt az örüléshez, és most már csak egyetlen szavába került Fanchonnak, arra birni őt, hogy Pestre menjen. Nem bánta ő most,

akár mi történik vele! Állittassék pellengérre az ő neve, legyen a megvetés, a közutálat tárgya, csak ez ifjut ha megmentheti!

Nem tudta még, mikép fogja őt megmenthetni, csak azt tudta, hogy meg kell őt menteni, meg kell őt menteni!

Még az nap Pestre sietett; egész uton lázban volt a türelmetlenségtől, a lelki mardosástól; csak akkor tért némileg magához, mikor lakában volt.

Csak most kezdett gondolkodni, mi tevő legyen? Bogyiszlóyhoz nem folyamodhatik; ez bizonyára nem hajt most sem kérelmére, sem fenyegetésére; hiába festené neki iszonyu lelki állapotát; e gonosz, megromlott ember nem ereszti már ki áldozatát. És annál kevésbbé folyamodhatik Elekhez! Csak most érezte, milyen borzasztó, lesújtó az a tudat a nőre nézve, hogy ez és ez a férfi nem becsüli őt! Még csak szivességet sem tehet vele; még életét sem mentheti meg! nem is közeledhetik olyan férfihoz! Aztán azt is tudta, hogy Elek nem fogadna el tőle semmi szivességet, még ha élete is forogna koczán. Sokkal büszkébb, semhogy azt elfogadná; inkább meghalna!

De hát mikép? Hogyan lehetne megtudni, kinek a kezében van most ez ügy! E gondolatban pontosult össze most e nő minden élete; mert csak ez uton látott némi lehetőséget, meghiusítani

Bogyiszlóy rettentő szándékát, és szinte megőrült azon gondolatban : mikép ?

— Meg van ! — kiáltá egyszerre Fanchon, ki urnőjével együtt gondolkodott, szenvedett, és most ugrándozott örömében.

— Mi van meg ? — kérde Malvin, fölrezenve kinos gondolkodásából.

— A mód, a gróf megmentésére ! — kiáltá a társalkodónő ujongva. — A Johann által fogjuk megtudni azon harmadik kilétét.

— De hogyan ? — kérde Malvin reszkető hévvel.

— Azt még nem mondhatom ! Még csak úgy zavartan kerengenek bennem az eszmék ! De azért meglássa , grófnő , hogy megmentjük ! — viszonzá a nő, és kendőt, kalapot dobott magára és sietett ki a szobából.

— Oh Fanchon ! — mondá Malvin, könnyekkel telt szemekkel. — Mind kettőtöket boldoggá teszek, ha ezt kiviszed !

— Ne aggódjék, grófnő ! Francia becsületeimet hagyom itt zálogban ! És ha egyhamar viszsza nem találnék is jönni, ne aggódjék rajta, sőt tekintse azt oly jelnek, hogy tervem sikerülni fog. Mint győztes akarok visszatérni, vagy soha ! — mondá Fanchon francia pathoszszal, de ezuttal igazi lelkesültséggel.

XXXV.

Hogy csalják egymást a jó emberek.

És Ilka mit csinál? Olyan régen nem találkoztunk vele, olyan rég nem szóltunk róla!

Mit is szólhatnánk sokat róla! Nagyon egyhangú a boldogtalan ember élete! Olyan egyformán mozognak a napok, mint az óralapon a mutató; alig venni észre, hogy mozdul; de azért mégis halad, osztja az életet perczekre, órákra, és egyszer csak azt vehetni észre rajta, hogy beesteledett.

Ama szomoru nap után Kemenesyék még néhány hetet töltöttek a fővárosban, aztán ők is falura mentek; Ádándyné asszony fürdőhelyet hozott ugyan szóba; de Ilka tudni sem akart róla; nyugalom, csendesség után áhitozott a szive.

Egyéb változás nem látszott rajta, csakhogy merengőbbé, magába vonultabbá lett. Sokszor, midőn magában volt, földre szegzett szemekkel el-elandalgott, mintha valamit nagy figyelemmel nézne, egyéb semmi; még most is olyan szép, olyan kedves; orczái tán nem egészen olyanok, mint ezelőtt, de azért mégis elég üdék még, hogy a szemet csalják; ajkai még most is olyan mosolygók, szemei még most is olyan bizalomteljes,

édes bensőséggel pillantanak; van bennök egy kis sötét ábránd is; de hisz melyik fiatal leánykának nem volna egy kis bánatos ábrándja? Hisz ilyen bánatos ábrándokból alkotja magának a fiatal leány a szép eszmények édes világát!

Hát még mint mosolyognak e szemek, mikor az öreg Kemenesny tekintetével találkoznak! Olyan vig, olyan pajzánul vidám e leány édesatyja közelében! Ki nem fogy a jókedvből! Mint a tarka pillangó a virágok közt, olyan vidáman lebeg körülötte; mint a hazatért fecske, olyan jókedvet terjeszt a házban! Egész boldogság nézni, hallgatni őt, és mennyire örül a leány, hogy ő milyen jól tudja áltatni e jó embereket, a kik őt ugy szeretik!

Csakhogy ilyen vidám, pajzán mulatság után mindig nagyon nehéznek érzi a testét; olyan sajátságos reszketés támad szivében, mintha azon belül valami meg volna kötözve erős kötelékekkel, melyeket lassan, vigyázva, szálankint szélylyelbontogat, hogy aztán ki tudjon menekülni onnan.

Olyan sajátságos gyönyörérzés reszketi által ilyenkor a leányt; fájdalmas e reszketés, de azért mégis olyan gyönyörteljes, olyan édes! Mintha közelebb ereszkednék alá hozzá a tiszta mennyég! Ugy vonzza őt ilyenkor valami belső, megfejthetetlen erő, ki a szabadba, a szép, élő természetbe,

rejtelmesen susogólombok árnyába, édesdeden rengő virágok közé, messze, messze el a zajló, fárasztó világból!

Ilyenkor aztán rendesen a kertbe siet. Van neki ott egy kedves, kis mulatóhelye, messze ben a kertben, egy kis halom, szépen elrejtve szomorú fűzek aláhajló ágaitól, körülkoszorúzva szép, illatos virágokkal, egészen benőve magas, puha, iratos fűvel. Odamenekül ilyenkor Ilka, leereszkedik a halomra, egy-egy kis felhőcskét szemel ki magának az ég tiszta boltozatján, ezt követi merengő tekintetével, a mint így tovább, mindig tovább uszkál, hol elbujva, hol megint feltűnve, míg egyszer csak végkép eltűnik; és ezalatt lassan-lassan mindig mélyebbre ereszkedik alá a feje, míglen a magas, puha fű lágyan, édesen összesimul fölötte, akkor megszűnik szívében az a sajátságos bontogató érzés, és úgy tetszik neki, mintha ő meg volna halva, az a fehér felleg fen az égen az ő égbe szálló lelke, ez a puha kedves halom meg az ő sirhantja, itt nyugszik ő majd csendesen, meg nem háborítva édes emlékektől, fájdalmas érzésektől, oh milyen jól esik neki ezen ábrándozni!

És mikor így egy ideig elábrándozott, újra föléled lankadt ereje, visszatér a kastélyba, nyugodtan, vidáman, és úgy tetszik magának abban a gondolatban, hogy ő milyen jól tudja áltatni azo-

kat a jó embereket, a kik őt úgy szeretik, és a kiket úgy megszorította az a gondolat, a mi pedig neki legkedvesebb gondolatja, hogy ő nem-sokára örökre ott nyugszik az ő kedvencz halma alatt!

Pedig dehogy tudja ő áltatni azokat a jó embereket, a kik őt úgy szeretik! Csak úgy teszik magukat, mintha áltatni hagynák magukat.

Dehogy nem tudja a jó Ádándyné asszony, hogy ez a pirosság a fiatal arczon a leáldozó élet alkonyati fénye, az a derült mosoly őszi napnak derengése; dehogy nem tudja, hogy ez a leány, az ő édes grófnője, az ő édes leánya beteg, nagyon beteg, és hogy a halál az, a mi után kívánczik!

Avagy honnan volna a jó asszony szemlátomásti senyvedése, a szemek elhomályosodása, hanemha attól, hogy nagyon jól tudja, min mereng az ő édes grófnője, az ő édes leánya, olyan mély elandalodással! Hisz a jó asszony tíz évvel idősebb lett az utolsó hónapok alatt! A szeme meg nem szárad a sirástól, ha senki sem látja! Csak-hogy ő is magában epeszti magát; mikor a sirás rá jő, elvonul a magányba; titkolja bánatát, azon hiszemben, hogy így tán Ilka mégis könnyebben felejtí az embert, a ki áldott jó szívet olyan kegyetlenül megillette!

Oh, az az ember! A mi irtóztató harag és

gyűlölet szívében csak elérhet, az mind Zádor Elek emléke körül csoportosult össze! Nincs az a büntetés, melyre „ezt az embert“ méltónak nem tartja, és csak azon egy ohajtása van a jó asszonynak: ha ő még egyszer ez életben összetalálkozhatnék ezzel az emberrel! Oh, hogy megmondaná akkor neki! Milyen csunyául összepirongatná!

Hát az öreg gróf Kemenes! Ez tán nem veszi észre leánya szenvedését? ez tán nem látja, hogy az a pajzán vidámság csak tetetés, hogy őt ámitsa? Hogy is ne venné azt észre a hű atya szíve, kinek a leány a korán elhunyt hitves imádkozott képmása, kinek már e földön egyéb boldogsága sincsen ez egy gyermeknél!

Mindent tud a szegény öreg gróf, még azt is, ki okozta leányának e hervasztó bubánatot; de nem akarja tudni; ámitja magát, hogy csalódik, és hagyja magát ámittatni. Az a hővérű, indulatos öreg, a ki még a halál után sem tud megbékülni az ellenséggel, most önönmaga előtt titkolja el az igazságot; nem úgy van, a mint hiszi! csalódik; úgy van, a mint leánya mutatja magát előtte; leánya egészséges, boldog! Csak nem teszi azt, hogy beteg legyen, elepeszsze magát egy könnyelmű ifju után! Hisz tudja, hogy ő ezt tul nem élné!

És ő meg oh, hogy gyűlöli, hogy utálja

Eleket! Mikor észrevette leánya hervadását, és megtudta, hogy ennek Elek az oka, fölkereste őt lakában, és bizonyára megöli, ha megtalálja; de Elek ekkor már távol volt! az öreg Kemenesynek tehát nem volt módja boszuját hűteni; de azért hűségesen magában rejti, és a felbőszült tigris nyugodtságával várja az időt, hogy találkozzék Elekkel. El van határozva, hogy megöli ez ifjut.

Igy tűnnek a hetek, a hónapok gróf Kemenes jószágán; mindenki iszonyodik a jelentől és irtózik a jövőtől, csak Ilka nem; oh ez nagyon örül a jövőnek; reszkető hévvel vágyódik, bár csak ne volna többé jelene! Csak az a jövő ha már itt volna!

XXXVI.

Az uraság zsidaja.

Csak egy ember volt, a kivel a kastélybeliek tartózkodás nélkül közölték érzelmeiket: az öreg Sámuel, az ugynevezett uraság zsidaja.

Méltán is nevezték őt uraság zsidójának; mert az öreg Sámuel épen olyan hiven ragaszkodott egyikéhez, mint másikához e két nevezetnek; épen oly igazán szerette az „uraságot“,

mint a milyen buzgósággal ősei istenéhez imádkozott.

Rég idő óta birja ő a Kemenes család bízalmát; apja, nagyapja mind e család házi zsidai voltak, és mondhatni: százados szeretet és bizalmasság füzte össze a nagyhatalmu zászlós és az akkor még hazátlan zsidó családot; így jött, hogy mikor a mostani gróf még csak kicsi urfi volt, és az öreg Sámuel kis zsidó gyerkőcz, ez már akkor is bejáratos volt a kastélyba, és nem egyszer verekedett össze a két gyerek, azaz hogy az urfi jól elpáholta a kis Sámuel; de azért mégis csak összebékültek ismét; addig hívta, csalogatta őt vissza a kastélyba, míg a szelid lelkületű zsidó-gyermek engedett. Az urfi nyilván azért hívta, nógatta őt, hogy ujra legyen, kivel összeverekednie, a szelid lelkületű gyermek meg azért engedett, mert tudta, hogy a méltóságos urfi szereti őt, és ő is szereti az urfit, de mindegyiknek más-más a hivatása e földön: az urfinak, hogy verekedjék, amannak meg, hogy megveressék, nem haragból, nem gyűlöletből, hanem azért, mert így van az szokásban. Hisz a szegény zsidó-gyerkőczöt mindenütt verik, taszigálják, bántalmazzák, az iskolában úgy, mint az utcán, szülék, tanárok szeme láttára! A keresztyén gyermekek nem is gyűlöletből, hanem csak úgy megszokásból ütik, verik, bántalmazzák a szegény zsidó gyerekeket, mert úgy

látták az öregebb pajtásaiktól, és senki sincs, a ki azt mondaná nekik: Ezek is emberek, ezek is a haza gyermekei. Csak a későbbi években válik aztán a megrögzött szokás gyűlöletté! Miért legyen tehát a gróf urfi különb a többinél?

Azután elszakadt a két gyermek egymástól, mindketten elmentek a nagy világba, a fiatal gróf, hogy mulasson, élvezzen, és tapasztalatokat szerezzen, a zsidó fiu meg, hogy tanuljon, tudományokat szerezzen, a mik kedvesek Jehova előtt, és mikor ismét összekerültek, akkor Sámuel már régen visszatért volt szülő falujába, ősi hitében találván fel azt, a mit az életben hiába keresett: erőt, megnyugvást és vigasztalást az előítélet, a türelmetlenség és szükkeblőség ellenében; a gróf pedig többek közt azon tapasztalatokat is szerezte volt magának, hogy az ember annál nemesebb, minél inkább szabadul ki a balfogalmak járma alul, a nemzet annál erősebb, minél számosabban tekintik magukat tagjaiul, és a haza annál boldogabb, minél kisebb azoknak száma, a kik idegenül érzik magukat szülöttjük földjén.

A gyermekkori vonzódáshoz most a férfiúi tisztelet járult a két férfi részéről; a gróf egyre jobban szeretett mulatni Sámuellel, és meglepetéssel tapasztalá, hogy elszigetelt életkörében ez is csak olyan józan életnézeteket gyűjtött, mint ő, a gazdag mágnás, a nagy világban; és mindin-

kább be kezdé látni, hogy a bölcsesség nem annyira a külső élményektől, mint inkább a fogékonyság sziv és az éber szellemtől van föltételezve; meleg szivvel és éber lélekkel szűk körben is megismerhetjük az élet igaz értékét, és a mennyi a szűk körben forgódó embernek az események bőségében hiányzik, ezt gazdagon pótolja az illetlen sziv tisztasága, a mely minden esetre jobban óvatik meg a szűk körben, mint a nemtelen érintkezéseknek tárva-nyitva álló nagy világban.

És azóta Sámuel gazda meghitt tanácsadója, barátja az összes kastélybeli személyzetnek. Mikor a gróf hosszabb ideig Pesten, vagy Pozsonyban tartózkodott, Sámuelnek igen gyakran, csaknem minden hónapban föl kellett rándulni hozzá, mert ő vele értekezett minden nevezetesebb gazdasági vagy kereskedelmi ügyben; elébb nem végzett semmit, míg Sámuel gazda nézetét nem hallotta ezen dolgokban. És épen annyi bizodalommal vannak hozzá az uradalmi tisztek és cselédek is, egészen az utolsó béresig; a kinek valami venni vagy eladni valója van, csak Sámuel gazdához fordul; kinek tanácsára, vigasztalásra van szüksége, csak Sámuel gazdához folyamodik; ő bizonyára a leghelyesebbet fogja tanácsolni, ő annyi szép példát tud felhozni a nehéz meglátogatásoknak békeséges elviselésére; a czivódó és összeveszett felek őt választják békeltetőül, és

nyugodtan, zugolódás nélkül vetik magukat alá ítéletének; sőt a betegek is őt hivatják kórhágyukhoz; mert ha orvosságot nem is, legalább bátorító, biztató szavakat tud adni, istenhez fordítani a lelket, a mely magában is fél orvosság.

Ilyen meghitt, bizalmas ember előtt természetesen nem maradhatott sokáig titok az oly dolog, mely annyira reá nehezedett a szeretett család minden egyes tagjára. A mint visszatért a faluba, mindjárt az első napokban észrevette, hogy az ő uraságát valami nagy csapás érte, és mélyen el volt szomorodva a szive.

Hát még, mikor megtudta, hogy a nagy csapás Ilka grófnőt sujtotta meg, azt az áldott, tisztalelkű leányt, kinek angyalszelid arczát olyan sokszor el tudta nézni édes, szótlán elragadtatással, elgondolkodva, hogy ilyenek lehetnek azok a szentírásbeli nők, a kiktől meg vagyon irva, hogy ők kedvesek valának Jehova előtt, és szent ígéinek hirnökeül választá; ilyen lehetett Mirjám, a látnoknő, Deborah, a szabadság ihletett dalnoknője, ilyen lehetett Anna, a ki szive leendő magzatját istennek adá ajándékul, és sok más jeles nő, a kiknek ragyogó tulajdonai a nőnem örök tiszteletére vannak följegyezve amaz ősrégi könyvben; és most ez angyali leányt lássa nehéz fájdalomban, szivén sujtva, gyógyíthatlanul!

Már ez is elég lett volna a hű embernek az

elszomorodásra, hát még mikor Ádándyné asszony egész irtózatosságában feltárta előtte a nagy csapást, mely a kedves leányt érte, és mikor az öreg grófot látta, mint figyelmezteti őt, milyen vitor, virgoncz, jókedvű az ő kedves leánya, és kérdezte, hogy ugy-e bár, igen szép, egészséges színben van? csak azért, hogy ez is reáhagyja; mert nagyon jól tudja, hogy leánya, egyetlen gyermeke, egyetlen öröme, halálosan beteg! Oh, szomorúak, iszonyú kínosak voltak ekkor a jó Sámuel gazda napjai! Egész éjszakákat töltött kopott imádságos könyve előtt, azon kérve a betegek gyógyítóját, hogy csepegtesse enyhítő balzsamát a megsebzett szivekbe.

De nem csupán az imádságra szoritkozott az ő részvéte: tetteleg akart ő segiteni, gyökerén akarta a bajt orvosolni. Nagyon szeretett volna az eltikkadó, epedő léleknek legalább egy enyhítő cseppet adhatni, hirt hozni neki gróf Zádor Elekről; és összeköttetésbe is tette magát e végett ismerős hitsorsosival az ország minden vidékén; holmi kereskedelmi dolgokat adott ürügyül, a melyek inkább érdeklik a világban forgódó embereket, mint egy fiatal szív szerelmi epedése, lassu kimulása; de hasztalan volt minden iparkodása; csak annyit tudhatott meg Zádor felül, hogy eltávozott a hazából.

XXXVII.

Ö r ö m h i r.

Igy tüntek a hetek, a hónapok gróf Keme-
nesy házában, lassan, örömtelenül, egyformán,
mint a hogy az óralapon körbe forog a mutató.
Már a nyár is vége felé járt, Ilka mindig jobban-
jobban szerette meg kedvencz pihenőjét a szomoru
füzek aljában, mindig hosszabb, mélyebb elanda-
lodással nézte a fehér báránfyellegek könnyed
lebegését fen a tiszta égen, és mindig jobban
esett neki nyugalomra hajtani szegény, nehéz fejét
a kedves dombon.

Egy nap délután ismét így nyugodott. Csen-
des, enyhe nyári délután volt; a szomoru füz ágai
méla bánatosan hajlongtak fölötte, a virágok tele
pompájukban diszlettek körülötte, imitt-amott
egy-egy elsárgult levél is rézegett már a lombos
ágakon; Ilka épen azon gondolkodott, milyen las-
san, észrevétlenül, mintegy szellők szárnyain, kö-
zeleg a természet halála; most még ben vagyunk
a legszebb nyárban; a fák görnyednek a rajtuk
függő áldástól, a virágok boldogul örülnek még
teljes diszüknek, és nem tudják, hogy ez érett
áldás, e kifejlett pompa csak azt jelenti, hogy
nemsokára meg kell halni! És elgondolkodott,
milyen nem jó ez, hogy az élet olyan lassan, ész-

revétlen elköltözik a testből; sokkal jobb volna, egyszerre kimulni, egyszerre boldoggá lenni, midőn közelgő léptek költötték fel sötét merengéséből, és a mint föltekintett, Sámuel gazdát pillantotta meg, sebes léptekkel feléje közeledni.

Hanem Sámuel gazda arcza most nem volt olyan, mint a milyen rendesen szokott lenni; nagy fölhevültség, aggodalmas izgatottság terült el e máskor olyan szelid, nyugodt vonásokon, és Ilka mindjárt első pillanatra észre vette, hogy valami fontos közlendője vezeti e jó embert az ő csendes helyére.

És lázas hévvel emelkedett föl félig fekvő helyzetéből, és könnyen, mint egy őzike, szökkent le a halomról, a feléje közelgő férfi elé.

— Ugy-e bár, engem keres, Sámuel gazda? Valami örvendetést akar mondani? — kérdé lihegve.

— Igen is, méltóságos grófné! — viszonzá ez zavarodottan. — Méltóságodat kerestem; de a mi az örvendetes mondandót illeti, kérnem kell méltóságodat, tegyen le a reményről!

— Hogyan? Hát nem hozott nekem semmit? — kérdé a leány csüggedezve.

— De igen is, méltóságos grófnő, hoztam valamit; egy hirt! — mondá Sámuel, növekedő aggodalommal.

— Felüle? — kiáltá a leány, megragadva a férfi kezét.

— Csendesebben, méltóságos grófné! Beszéljünk halkabban, mert a mit mondani akarok, ez még nagy titok, és ha a méltóságos grófnő vissza nem ül helyére, akkor kénytelen leszek, semmit sem szólni, és ismét oda menni, a honnan jöttem! — felelé Sámuel gazda szelid határozottsággal.

A leány erre gyorsan visszatért a fűzes alá, leült a pázsitos halomra, és visszafojtott lélegzettel várta, mit fog neki Sámuel gazda mondani.

— Hanem még egy kérésem van a méltóságos grófnőhöz! — kezdé ez szünet mulva, illő távolságban szintén helyet foglalván.

— Igérem, Sámuel gazda! Mindent ígérek, csak beszéljen nekem valamit felüle! — viszonzá a leány, esdőleg emelvén reá lélektelt, égő szemeit.

— Beszélek, méltóságos grófnő! Hiszen szives örömet beszélek! Hanem ígérje meg, hogy nyugodtan, minden fölindulás nélkül hallgatja meg szavaimat!

— Tán szomorú a hír? — kérde a leány elhalványulva.

— Szomorú is, örvendetes is: attól függ, minő szívvvel hallgatjuk; de minden esetre olyan,

hogy az ember imádatra ragadtatik általa a mennybeli atya iránt, a ki mindenható bölcseségével mindig igazság szerint intézi a halandók sorsát! — viszonzá az öreg, égre emelt ájtatos tekintettel.

— Jól van, Sámuel gazda. Csendes leszek, nyugodt leszek, csak szóljon! — mondá a leány.

— A grófnő eltalálta! — folytatá tehát az öreg. — Az a hír, melynek hozója vagyok, csakugyan gróf Zádor Elek urat illeti. Épen most kaptam tudósítást felőle.

A leány e szavakra összekulcsolta kezeit szive felett, és örömtől ragyogó arczczal nézett Sámuel gazdára.

— És a mit a barátom ír, az olyan rendkívüli, hogy az embernek megállna az esze, ha azon szent meggyőződés nem élne szívében, hogy bármilyen magas polezán álljon is a földi hatalomnak, isten keze mégis utolérheti a gonoszt.

— Tán meghalt? — kérdé a leány, és kezei önkénytelenül esdőleg nyultak Sámuel gazda felé.

— Nem, méltóságos grófnő! Legyen nyugodt; gróf Zádor Elek nem halt meg! — mondá a zsidó, mindig emeltebb, és megindultabb hangon; — hanem a miről barátom értesít, az oly büntetés, a mi olyan nagy urra nézve, mint gróf Zádor,

nagyobb a halálnál. Gróf Zádor Elek ur koldussá van téve!

Mély, nehéz fohász szakadt ki a leány kebeléből, a mint e szavakat hallá. Orczái hirtelen kipirosodtak; szemei mély áhitattal emelkedtek ég felé, és szive mélyéből e szavak fakadtak:

— Oh, hála neked mennyei teremtőm! — azután nézett maga elé, mélán, merengően; csak a keble zihált lázasan.

Sámuel gazda szótlan figyelemmel nézte a leányt, átengedte őt érzelmeinek, és gondolkodott azon, milyenek lehetnek most e szív érzelmei, midőn megtudja, hogy isten ujja érte el azt az embert, a ki őt boldogtalanná tette.

— De hát hogyan? Mint volna ez lehetséges? Hiszen ő gazdag? — kérdé végre Ilka, mintegy önmagától, és szép fehér homloka elborult.

— Oh, méltóságos grófnő! — viszonzá neki Sámuel gazda szeliden; — micsoda értelme van e szónak: gazdagság a büntető isten előtt? Százaz levél, melyet a gyöngye szellő elsodor! Pozdorja, melyet egy égő szikra hamuvá tehet!

— De mégis, hogyan? hogy történhetett ez? — kérdé a leány újra, még nagyobb érdekeltséggel.

— Hogyan? — felelé Sámuel. — A leg-egyszerűbb módon! A mindenható isten ugyan-azon utat választja a bűnös megtérítésére, a melyen a kárhozat felé indult! Eltaszítván magától a jót, a nemest, isten megzavarta ez ifju elméjét, és a rossz, a nemtelenben keresett menedéket! Elhagyván a tiszta viz élető forrását, bűzhödt posványból meritett. A megromlott lélek bűnös élveket szomjuhozott, adósságokba süllyedt, a könnyelműség pedig soha sem gondol a fizetés napjára; és midőn betelt a mérték, a hitelezők kopogtak ajtaján, uzsorásokban pedig nincsen könnyörület; a lejáratra fizetni kell, és ha nem tud fizetni, kiűzik az urat ősi hajlékából, elveszik az özvegy takaróját!

— De hisz az irtóztató! kiűzetni hajlékából! — kiáltá a leány, rémülten csüngve a férfi szavain, a melyen a kenetes ihlettség és az indulat folytonos változásai élénken jellegzék a tüzes képzelődésű keleti ivadékot.

— Borzasztó, de igazságos! — folytatá Sámuel. — Így dőlnek meg a diszes czédrusok a gyökereiken őrlő férgektől; így pusztulnak a házának régi nemzetségei könnyelmű prédálás által! Boldogtalan azon ország, a melynek gyermekek a vezetői; el kell annak pusztulni, el kell annak veszni! Még néhány év, és a híres Zádor családnak csak neve él, maga a család homályba

vész! Oh, csudálatos, irtóztató az isten büntető karja!

— Irtóztató, irtóztató! — mondá a leány, egész testén megrázkodva.

— De a méltóságos grófnőnek az mindegy lehet! — kezdé újra Sámuel nyugodtabban. — Az ellenség nem nézi a legázolt vetéseket, az elpusztított életet; az ellenség csak a győzelmet nézi, a méltóságos grófnőnek tehát szintén megkönnyebbedhetik a szive azon gondolatra, hogy irtóztatón meg van boszulva!

E szavakra a leány elfödte arczát két kezével, és keservesen sirva fakadt.

— Oh, dehogy könnyebbedik! dehogy könnyebbedik! — mondá; egyebet nem szólhatott; a nagy zokogás elfojtotta szavát.

E szivszakgató fájdalommal kiejtett szavakra, e nagy siró zokogásra Sámuel gazda kissé magához tért elragadtatásából; szemei bámulattal, majd kegyeletes tisztelettel nyugovának e fájdalomba felolvadó alakon; nem birta levenni tekintetét e magasztos képről.

— Bocsánat, méltóságos grófnő! — mondá hosszú szünet után; de én azt hittem, örömhirt hozok.

A leány erre hirtelen levette kezeit arczáról, egy pillanatot vetett Sámuelre; szemeiben, még telvék könnyekkel és kétségbeesési fájdalommal,

nemes, méltóságos harag tükröződött, de e haragos tekintet azonnal szelid megilletődéssé változott át, a mint a zsidó arcán hasonlólag nagy megilletődést, szemeiben hasonlólag könnyeket látott.

— Ugy van, Sámuel gazda! nagy örömet is szerzett nekem; igen nagy, édes örömet! Hónapok óta most sirtam először, és e könyeket önnek köszönhetem! — mondá, kezét nyujtván neki, melyet ez tiszteletteljesen ajkaihoz emelt, és könnyeivel áztatott.

Azután mindketten elhallgattak, Ilka ismét mély gondolkodásba merült; és Sámuel gazda érezte, hogy ilyen lelki állapotban a legnagyobb jótékonyság, magában lehetni.

— Most megyek, méltóságos grófnő! — mondá tehát, fölkelve ültéből. — Csak arról akartam értesíteni a méltóságos grófnőt, hogy mikor majd a kastélyban e dologról beszélek, nyugodtan találja e hir! — és tiszteletteljesen meghajtván magát, távozott.

Már néhány lépést távozott volt, mikor Ilka visszahivta.

— És mennyire megy az az adósság, a miért ki akarják üzni hajlékából? — kérdé.

— Sokra, méltóságos grófnő! A mint barátom írja, legalább fél millióra! — felelé amaz.

— Jól van, Sámuel gazda; most már mehet!

— mondá neki a leány halk, reszkető hangon, és alig hogy magában volt, leborult térdre, aláhajtott fejét a dombra, és újra sirva fakadt, mintha mind ama sok kinos fájdalom, a mi hónapok óta szívében összetorlódott, könyekben olvadna fel.

XXXVIII.

Nemes sziv boszuja.

Sokaig, sokaig maradt így térdelő helyzetében, sokaig folytak könnyei a kedves hantra, midőn a kastély felül Ádándyné asszony hangja hallatszott.

— Grófnő! Édes grófnő! — kiáltá a jó asszony még a szobában, szinte megifjodott hangon. — Grófnő! édes grófnő! — hallatszott aztán újra meg újra, a tornáczon, a kertben, míg csak Ilkával nem találkozott.

— Grófnő, édes, kedves grófnő! hallotta már az ujságot, a nagy ujságot, a mit Sámuel gazda hozott? Ugy-e bár, nem hallotta? Örüljön, édes grófnő! oh örüljön, mint a hogy én örülök! Nagy, boldogító ujságot mondok! — kiáltá a jó asszony és magánkivüli nagy örömében nyakába borult Ilkának.

— Micsoda ujságot? — kérde a leány édes, kedves meglepetést tetető arczczal, és mosolygott

Sámuel gazdára, a ki csak most érhette utól Ádándyné asszonyt.

— Micsoda ujságot? — kérde az öreg asszony, még nagyobb kiabálással. — Képzeld, a legnagyobbat; tudja, édes grófnőm, édes leányom, a legnagyobbat, a mi a földön áldott jó szívét csak érhetné!

— Tán bizony gróf Zádor? — mondá a leány gyöngéd pirulással.

— Igen ám! — vágott szavába a jó öreg. — Az, az! gróf Zádor, az a gonosz, csalárd lelkű, megglelte, a mit keresett! Szörnyen bűnhődött, tönkre jutott! Ott van Sámuel gazda, ő beszélt el, megírták neki Pestről; a zsidók írták meg neki, a kiknek csak tudniuk kell az efféle dolgot! Tönkre van téve, koldussá van téve! — kiáltá az öreg asszony, és nagy elragadtatásában térdre vetette magát, és összekulcsolva kezeit, rebegő ajkakkal folytató:

— Hála neked istenem, én kegyelmes menybeli istenem, hogy meghagyta énem a büntetés napját, azért a kinért, a mit ez ártatlan angyal kiállt! Hála neked istenem, én kegyelmes istenem! — és aztán még tovább is ott maradt térdelő helyzetében; nem tudott se szólni, se fölkelni a nagy felindulástól.

Ilka, az angyali jó Ilka mellette állt, és olyan

szelid-vidoran mosolygott a jó öreg asszonyra, míg Sámuel gazda egy könyvet törült le arczáról.

— De hisz a grófnő nem is örül! — mondá, magához térve, Ádándyné, tétovázó tekintettel nézván a leányra.

— Dehogy nem örülök, édes néni! Nem látja, hogy nevetek? Mikor látott még olyan igazán nevetni? Csak attól tartok, hogy édesatyámat ez örömhír nagyon is feltalálná izgatni! — mondá Ilka aggódva.

— Igaz! — hagyá helybe Ádándyné asszony. — Én nem mondhatom meg neki; én ismét nem birhatnék magammal; pedig a hirtelen öröm épen olyan veszélyes, de sőt inkább még veszélyesebb a hirtelen fájdalomnál! Hogyan adjuk tehát értésére?

— Legjobb lesz Sámuel gazdára bízni a dolgot! — javaslá Ilka.

— Igaz! — hagyá helyben Ádándyné asszony. — Az legjobban ért az efféléhez. Ugy-e bár, megteszi ezt, Sámuel gazda?

— Szivesen; de hol találhatnám a méltóságos grófot? — kérdé ez.

— Kikocsizott.

— Ugy hát mindjárt eléje megyek; utközben beszélem el neki a dolgot; akkor legkönynyebben is hallgatja meg! — mondá Sámuel, és sietve távozott.

A nők aztán visszatértek a kastélyba.

— Nemde mindig mondtam, a jó isten nem hagyhatja ezt boszultatlan? — mondá Ádándyné asszony, még mindig izgatottan.

— Igenis, édes néni, mindig mondta! — viszonzá Ilka szórakozottan.

— És hát miért nem örül neki, édes grófnőm? — kérde a jó asszony türelmetlenül.

— Dehogy nem örülök, édes néni! Nagyon örülök; csakhoggy egy kis időt kell engedni szívemnek, hogy beleszokjék ez uj világba! — felelé a leány mosolyogva, és visszavonulva szobájába, a legnagyobb felindulásban járt fel és alá; alig várhatta már, hogy édes atyjával találkozzék.

Nem kellett sokáig várakoznia; alig egy óranegyed múlva az öreg gróf rontott be szobájába, magánkivül, csaknem eszeveszetten.

— Meg vagy boszulva! Meg vagy mentve, édes leányom! — kiáltá, a mint Ilkát megpillantotta, és szívéhez szoritva a feléje siető leányt, nyakába borult, és sirt és zokogott, mint egy kis gyermek.

Ilka hagyta őt sirni; mindössze csak a maga könnyeiből is vegyített egynéhányat édes atyáéi közé.

— No, édes leányom — kezdé végre az atya — ugy-e bár, most vége a fájdalomnak? Nem leszel többé beteg? Egészséges leszel,

boldog leszesz, mint én? Meg vagy boszulva! Oh, milyen édes a boszu!

— Igen is, édes atyám, meg vagyok boszulva! Csakhogy én még édesebb boszut ohajtánék! — mondá a leány, gyöngéden keblére simulván atyjának.

— Édesebb boszut? — kérdé az atya meglepetve; de mintha egyszerre megértette volna, leánya mire czéloz, mondá:

— Igazad van, édes leányom! Arról egészen megfeledkeztem! Nekem magamnak kell találkoznom ez emberrel!!

— Nem úgy értettem én ezt, édes atyám! — viszonzá Ilka, atyja nyaka köré fonva karjait.

— Nem úgy? Hát hogyan, édes leányom? — kérdé amaz kíváncsian.

— Oh atyám, tudok én annál egy sokkal, de sokkal édesebb nemét a boszunak! — mondá aztán a leány, édes, rajongó mosolygással. — Olyan boszut, a mitől e szív örökre meggyógyulna, örökre felvidulna! Mert édes atyám nem is tudja, mennyi sokat szenvedtem én e nyáron!

— Oh, tudom! — sohajtá az atya szomoruan.

— Nem tudja, édes atyám! De vegyük, hogy tudja, hát nem szeretné-e édes atyám az én meggyógyulásomat?

— Hogyan kérdezhetsz csak ilyest, édes

leányom? Hisz ha megtudnálak váltani e szenvedéstől, olyan szívesen adnám oda életemet! — mondá az öreg gróf, forrón szívéhez szorítva gyermekét.

— Akkor bizonyosan meg fogja tenni az én kérésemet, megszerzi nekem a legédesebb boszút a világon, a mitől én egyedül meg tudok gyógyulni!

— És mi az, édes leányom? — vágott szavába az atya, sovárgó hévvel.

— Az, édes atyám, hogy megmentjük azt az embert! — viszonzá a leány, esdőleg emelve szép, szelíd szemeit édes atyjára.

— Megmentjük? — tagolá ez, szinte megmerevedve e váratlan eszmétől.

— Igen, atyám, megmentjük! — mondá újra a leány, növekedő hévvel. — Nem engedjük, hogy kiüzzék hajlékából; nem engedjük, hogy ilyen régi híres család ivadéka elveszszen!

E szavakra az öreg gróf kifejtette magát leánya karjai közül; fel és alá járt a szobában; arcának minden izma reszketett; minden oda mutatott, hogy szíve erős küzdelmet viv.

— Ez ember nekünk ellenségünk! Már apja is ellenségem volt! Megsebzette szívemet, a te szivedet, elprédálta vagyonát, most tehát bűnhődnie kell; ez a természet rendje, igen is, a természet rendje, édes leányom! Ha vétkezett, hadd

bűnhődjék ! Mi közünk nekünk az ő nyomorához ? — mondá, szakgatottan ejtve ki a szavakat, nagy izgatottságában.

— Nem tudom, mi közünk ez emberhez, édes atyám, — viszonzá neki Ilka szeliden, — csak azt tudom, hogy ez az egyetlen hozzánk illő bosszu, és az egyedüli mód arra, hogy én ismét meggyógyuljak. Csak azt tudom, édes atyám, hogy én meg fogok halni attól a gondolattól, hogy megmenthettük volna ez ifjut a nyomortól, a gyalázzattól, és nem tettük. Ez a gondolat lesz az én halálom, édes atyám !

E szavaknak aztán az öreg Kemenesny nem tudott többé ellent állni; odaszaladt leányához, lázas hévvel ölelte szívéhez, és tompa, megilletődött hangon mondá :

— Szólj tehát, mit tegyek, hogy ez embert megmentsem ! Megmentem, ha kívánod, csak azt ne mondd, hogy meg fogsz halni ! — és a nagy elérzékenyülés elfojtotta szavait.

— Igérem, atyám, hogy nem fogom többé mondani, mert nem lesz okom többé, hogy mondjam ; egészséges leszek, boldog leszek, atyám ; olyan boldog, a mint még soha sem voltam ; csak azt a bosszut engedje, hogy ez ifju nekünk köszönje megmentését ! — viszonzá a leány, boldog elragadtatással.

— Megmentjük! — mondá végre az atya, és csengetett.

— Küldjétek be Sámuel gazdát! — mondá a belépő inasnak.

Néhány percz mulva az uraság zsidaja lépett be.

— Samu barátom! — szólítá meg őt a gróf, ki egyszerre mintha tíz évvel fiatalabb lett volna. — Samu barátom, egy nagy szolgálatot kérek tőled!

— Parancsoljon velem, méltóságos ur! — viszonzá a megszólított, mély hajlongások között.

— Olyan szolgálatot, a minőt még nem tetél, mi által leányomat tartod meg nekem!

— Parancsoljon velem, méltóságod! — mondá újra a zsidó, és most már nem hajlongott többé, hanem állt egyenesen, bátran, elszántan, mint a hogy állni szokott az olyan ember, a kihez nagy bizalommal vannak, mindegy, akár zsidó, akár keresztyén.

— Meg kell mentenünk gróf Zádor Eleket! — mondá neki az öreg gróf reszketeg hangon.

Erre Sámuel gazda megrázkodott; fényes, sötét szemei merően szegeződtek a grófra, a ki nem tudta kiállani e tekintetet; aztán Ilkára tekintett, a ki félrehuzódott az ablakmélyedésbe, a hol a leáldozó nap aranyos sugaraiból koszorut font e megdicsőült homlok körül; szemei szemér-

mesen le voltak sütvé, és pilláin az édes könyek harmatcseppjei rezegtek.

— Hisz én mindig mondtam, hogy e leány angyal! — e szavak fakadtak ki Sámuel gazdából, elragadtatással, megilletődéssel; és odalépve Ilkához, lehajolt előtte, és megcsókolta ruhája szegélyét, alázatteljes, magasztos áhitattal, mintha a szent Torah takaróját szoritaná égő ajkaihoz.

— Meg lesz mentve, méltóságos ur! — mondá aztán, fölemelkedve. — De sietnem kell; egy percznyi időt sem szabad elvesztenünk! Sok pénzbe is fog kerülni; mert a mint értesültem, félmillió körül forog az összeg.

— És ha fél vagyonomba kerül, édes Sámuel barátom! — jegyzé meg reá az öreg gróf.

— Jól van, méltóságos ur, csak egy kis felhatalmazványt kérek, és tüstént indulok Pestre! — mondá a zsidó sürgetőn.

Az öreg gróf azonnal megírta a felhatalmazást, és Sámuel sietett ki a szobából; az ajtónál azonban megállt.

— Hogyha pedig mégsem találna sikerülni, kérem, ne okoljanak engem! — mondá, aztán távozott.

A gróf csak most érezte, minő tett ez, melyet leánya ma véghez vitt. Valami olyan édes boldogság telepedett meg szívében, a minőt még soha sem érzett.

— Csak most tudom, mit tesz ez : nemesen cselekedni! — mondá, fenséges büszkeséggel megragadva leánya kezét.

— Még nem, édes atyám! Nem hallottad, mit mondott Sámuel gazda? — viszonzá a leány kinos aggodalommal.

— Mit? — kérdé az apa meglepetten.

— Hogy még nem tudja bizonyosan, ha sikerülni fog-e terve! — Aztán — kiáltá fel egyszerre elrémülten — még azt se mondtuk neki, hogy Zádornak nem szabad tudni, hogy mi menttük meg őt!

— Igaz! — mondá a gróf, homlokára csapva. — Mindjárt vissza kell hívni Sámuel.

— Nem, atyám, hanem nekünk kell utána menni! Nem tudni, minő mindenféle utasításokra és újabb meghatalmazásokra lesz még szüksége Sámuelnek! Aztán engem beteggé tenne a félelem, a türelmetlenség, ha itt kellene bevárnunk az eredményt! Legjobb lesz tehát, ha mi is Pestre megyünk, titokban ott maradunk néhány napig, Sámuel közelében, aztán mikor minden el lesz intézve, visszatérünk ismét! Ugy-e bár, édes, kedves, jó atyám, megteszed nekem ezt is?

— Ezt és mindent, édes, kedves, jó, beteg leányom! — viszonzá a gróf mosolyogva, és azonnal rendeletet tett az indulásra. Még az éjjel utól kell érni Sámuel gazdát.

Alig egy óra mulva indultak.

Az egészben csak az a jó volt, hogy Ádándyné asszony a legtávolabbról sem sejtette, mi végett történik e rögtöni elutazás. Ha tudja, tán bizony tiltakozott volna azon határozat ellen, hogy Zádor Eleket megmentésék. Oh, Ádándyné asszony nagyon tudott szeretni, de gyűlölni is nagyon tudott. Pestre természetesen ő is elment a többivel; csak nem hagyhatta el az ő édes grófnőjét? Meglehet, az a gondolat is megfordult elméjében, hogy gróf Zádor Eleket koldusbottal akarják látni, azért mennek most Pestre, a minek ő nem kevésbé örült, és egész uton csak az isten bölcseségéről értekezett; hogy tudja ő érdem szerint megbüntetni a gonoszokat! Bizonyára jobban tetszett most neki a büntető, mint a könyörületes isten.

XXXIX.

Válságos napok.

Pestre érkezévével gróf Zádor Elek első gondja volt, gondoskodni olyan emberről, a ki a jelen pénzügyi viszonyokban járatos, a ki tud a nagy tekintélyű bankár urak nyelvén beszélni, a ki ért az üzérkedéshez.

Igen, de hol vegyen ő ilyen embert. Ismeretsége körében hiába keresne olyant.

Épen ezen kérdéssel foglalkozott, midőn be-
lépett hozzá — báró Bogyiszlóy.

Honnan tudta meg ez ember Elek Pestre jö-
vetelét, erre csak az tudna feleletet adni, a ki
fel bírná deríteni azt a rejtelmes összeköttetést,
mely közte és Madár ur, a kicsi pénzüzér között
létezett.

A nemes báró azon egyéniségek közé tar-
tozott, a kikre Elek utolsó időben lehetőleg
ritkán, és akkor is csak a szégyen érzetével
gondolt.

Hiszen ez volt azon ember, a ki, felhasz-
nálva zilált, feldult lelki állapotát, a tékozlás és
lélekfásító élvek szégyenletes pályájára sodorta!
Tudta, hogy jelleme sem nem nemes, sem nem
tisztá, és nem is kívánczozott vele találkozni többé
ez életben.

Most azonban mégis felette örült, hogy meg-
pillanthatta. Épen ilyen emberre van szüksége;
ez ki fogja őt rántani a zavarból; ez ismeri az
utakat, mikép lehet pénzhez jutni, magas kama-
tok mellett ugyan, de ez neki mindegy, csak pénzt
kapjon.

— Csak hogy megtalálta! — kiáltá Bo-
gyiszlóy, a mint a szobába rohant, és hatalmasan
szívéhez szoritotta őt. — Mióta olyan brusque
módon eltűntél, minden nap eljöttem lakásodba!
Meg nem foghattam e hirtelen távozás okát! De ki

is hallott ilyest! Hogy a herczegek incognito megérkeznek, ezt csak olvashatjuk a lapokban, de hogy valaki incognito távozzék, ez példa nélkül áll a világtörténetben! Valld meg, pajtás, valami gyöngéd viszony kergetett el innen, melyet nem birtunk másképp ketté szakítani, nemde? No, jól van! ismerem gyöngéd szivedet! De azért nekem csak szólhattál volna! Avagy discretiomban kétkezel? Hihetetlen! Nem is tudtam magamnak megfejtetni az okot! Nem volt nyugtom e gondolattól! Voltam Füreden, hátha ott találalak? De hogy találtalak! Hát magam is visszajöttem. Keresztelek, mint Telemaque az apját, már nem tudom, hogy hívták; úgy hiszem, Cincinatusnak! Nem, ez ostoba ember volt; jobban szeretett szántani, mint mulatni; paraszt volt! De mindegy, akárhogy hívták, csak hogy végre megtaláltalak!

Elek nyugodtan hagyta őt beszélni, csak azon csudálkozott, hogy ez ember tegezi őt, holott nem emlékezett rá, ha valaha ilyes barátsági viszony létezett volna közöttük. Azonban megnyugodott benne.

Midőn aztán Bogyiszlóy elhallgatott, elmondta neki, hol járt, és reáhagyta, csakugyan „gyöngéd viszony“ hajtotta őt el innen. Minnek is mondaná neki, hogy Malvin miatt távozott!

— És ha elmentél, mi hozott ismét vissza?

— kérdé újra a báró, nagy kényelmesen egy balzacra vetvén magát.

Elek a viláért sem mondta volna, hogy a honvágy hozta őt haza. Dehogyan tudta volna e szót ez ember előtt kiejteni! Inkább azt mondta tehát, hogy elfogyott a pénze, azért jött haza.

Erre aztán Bogyiszló olyan nagyot kaczagott, és úgy hánykolódott a kereveten, hogy két bohócznak is elég lett volna. De mikor neki úgy tetszett az, hogy gróf Zádor Eleket a pénzhiány hajtotta haza!

— Ugyan csak ügyetlen titkárod lehet! — úgy tolmácsolá aztán nevetését, — mikor csak egy szavadba kerül, és milliók állnak rendelkezésedre!

Zádor véghetetlenül megörült e nyilatkozaton; meg is mondta neki azonnal, hogy még most is tart nála e kellemetlen pénzzavar, és éppen olyan emberre volna szüksége, a ki őt e zavarból kirántsa.

— És mennyi pénzre volna szükséged? — kérdé a báró vidáman.

— Vagy ötszáz ezerre!

— Csak?! — mondá Bogyiszló nevetve. — És e miatt zavarba jöttél? Hátha négy annyi kellene, nem bírnám-e neked megszerezni?

— Igazán? — kérdé Elek örömmel.

— Igazán?! Mikor nem tartottam én szava-

mat? — kérde a nemes báró sértődten; de csakhamar megengesztelődött ismét. — És mikorra kellene a pénz?

— Minél előbb, annál jobb. Háromszázezerre azonban már öt nap mulva okvetlen szűkségem lesz.

— Meglesz, barátom! — mondá Bogyiszló határozottan. — Csak bizd reám; holnap délbén ismét itt leszek, addig mindent el fogok intézni.

Elek teljesen megnyugodott; nem kételkedett rajta, hogy Bogyiszló beváltja szavát.

Másnap délbén a nemes báró csakugyan megjelent, és pedig a legnagyobb jókedvben; már a szobában volt, és még mindig énekelte azt az operai dalt, melyet a lépcsőn elkezdett volt.

— Nos, megvan a pénz? — kérde Elek.

— Hát! Hogy ne! — viszonzá amaz, még mindig dudorászva. — A mennyi csak kell! Csak a nevedet kellett emlitenem, és minden üzér késznek nyilatkozott; csakhogy a kamatokat sokalltam, a mit kértek.

Elek kinyilatkoztatta, hogy nem bánja a kamatokat, csak adjanak.

De Bogyiszló komolyan tiltakozott ilyen gondolkozás ellen; ez könnyelműség; nem olyan dolog ez, mint mikor például kártyázás közben

pénzt kölcsönzünk, ez becsületbeli dolog, és akár-milyen magas kamatok mellett, a becsületbeli adósságot ki kell fizetni; de váltó-adósság, ez egészen más! Ez philiszter-kérdés, és a philiszterekkel philiszterkedni kell! És van is már olyan bankára, a ki a nevetségig csekély kamatok mellett, tíz száztóli mellett! előlegezni fogja a kívánt összeget; csak két napig kell még várnia, mert épen ma váltott be két milliónyi bon-okat egy párisi ház részére, és az kissé megapasztotta pénztárát; holnapután azonban ismét annyi pénzzel áll rendelkezésére, a mennyi csak kell, és pedig tíz száztóli nevetségig csekély kamatok mellett! Elek tehát teljesen nyugodt lehet; nem ötszázezret, hanem egy milliót szerez neki holnapután.

Harmad nap reggel pedig Bogyiszlóy olyan nagy nevetéssel rontott be Elekhez, hogy azon módon hanyatt vágta magát a balzac-on, és nevetett, hogy a vasrugók is majd leszakadtak alatta. Elek egy párszor kérdezte ugyan e nevetés okát, de a báró nem tudott felelni; a mint szólni kezdett, azon módon újra elfogta a nagy nevetés, és csak akkor tudott szóhoz jutni, mikor már szinte berekedt. Akkor aztán elbeszélte neki, hogy Igardy Malvin megérkezett; bizonyára megtudta, hogy Elek itt van, azért sietett úgy minden á propos nélkül a fővárosba; isten tudja, hol töltötte a

nyarat, és miféle mulatsággal; és valahogy megtudván Elek pénzzavarát, most minden követ megmozdit, hogy pénzhez jusson, és azáltal akarja ismét megkötni a megszakadt ismeretséget, hogy neki ez összeget fel fogja ajánlani, és ujjabb rettetes kaczagási roham közt kérdé, hogy tetszik neki e dolog?

Elek nem tudott szólni; már eddig is haragudott Malvinra, de most megvetette. A vér borította el arcát, azon gondolatra, hogy pénzen akarják megvásárolni az ő hajlamát! Erre mégsem tartotta volna képesnek e nőt! Komolyan föl kérte tehát Bogyiszlóyt, ne szóljon neki többet e tárgyról; ő sértésnek veszi, a ki csak említi is e nő nevét az ő jelenlétében; még soha sem undorodott úgy embertől, mint e nőtől!

Ha tudta volna, hogy épen ez az, a mit Bogyiszlóy ohajt; hogy e gyűlöleten alapszik ez ember undok terve az ő megrontására, az ő semmivétételére!

Harmad nap este aztán Elek hivatalos iratot kapott olyan tartalommal, hogy ha holnap délig ki nem fizeti a háromezrézer forintig bejelentett, nevére szóló váltókat, a törvény utjáni behajtás fog kimondatni rá.

Elek nyugodtan vette e jelentést; mit is aggódott volna rajta? Ma este kapja meg a kívánt

pénzt, holnap délig tehát eleget fog tehetni tartozásának.

Ugyanaz nap este pedig Bogyiszlóy jött el hozzá, és feldult arczezal, magánkívül a nagy felindulástól, szaladt fel és alá, mintha ostorral kergetnék, és szidta és gyalázta, valahány pénzنادály van a világon.

Csak nagy sokára tudott lecsendesedni némileg, és akkor elbeszélte, hogy most egyenesen attól a bankártól jő, a kitől ma este a pénzt föl kellett volna vennie; már háromszor volt nála ma délután; a nádály mindig biztatta, minden órában várja a pénzküldeményt a vasuton, és midőn végre most este negyedszer is hozzá ment, hát a nádály a pénz helyett valami levelet mutat neki, melyet éppen elébb az esti postán kapott, és melyben értesítik, hogy az a hamburgi ház, a melytől a küldeményt várta, éppen tegnap függesztette föl fizetéseit, így tehát lehetetlen neki eleget tenni ohajtásának! Hiába figyelmeztette őt adott szavára, — folytatá a nemes férfiú a legnagyobb ingerültséggel — hiába figyelmeztette azon nagy zavarra, melybe ezáltal Zádort hozza; ezeknek a nádályoknak nincsen szívük, nincsen becsületük! a nádály csak a levélre hivatkozott, és a nagy pénztelenségre, mely most világszerte uralkodik; a legszilárdabb házak inganak, vagy éppen buknak, és egyéb ilyen unalmas ostobaságokra, végre is ki-

kergette a házból, és most itt van, és nem tudja, mit csináljon! Szeretne a föld alá bujni szégyenében, hogy barátjának nem tudott szolgálni, ezek miatt a hitvány pénznadályok miatt! Egy kötni való zsidó miatt szégyenben kell maradnia!

Elek feszült figyelemmel hallgatta a báró kifakadásait; egy szóval sem szakítá félbe beszédét, és midőn végre elhallgatott, Elek még mindig nyugodtan ült, szótlanul; e hir egészen lesujtotta.

— Dehogy haragszom rád! Dehogy okollak! Tudom, te mindent elkövettél; de meg van írva a sors könyvében, hogy boldogtalan legyek, és a mértéknek be kell telni! — mondá végre nyugodtan, a reményvesztett kétségbeesés fásult nyugodtságával.

És épen ez volt azon kedélyállapot, melyet Bogyiszlóy benne elő akart idézni. Ismerte ez ifju jellemét; tudta, hogy hiányzik benne az a bátor vállalkozási szellem, mely minden körülmények között megtalálja magát, mely mintegy a sorsot hívja fel versenyre merészségével, találékonyságával; ez a tulajdon rendesen hiányzik kedélyes, ábrándra hajló emberekben. Ezek többnyire a milyen merészen röpülnek fel a képzelet ragyogó szárnyain, olyan félénkek, ügyetlenek olyan dolgok körül, melyek kívül esnek a képzelődés hatá-

rain; a legkisebb baleset annyira megrendíti őket, hogy képtelenek tovább folytatni kitüzött szándékukat, és tehetetlen játékaik lesznek a hánykodó véletlennek.

— De azért ne busulj, édes barátom! — kezdé tehát újra Bogyiszlóy, valamivel nyugodtabban. — Lesz azért pénz! Hogy ne lenne, mikor annyian ajánlkoztak! De hisz nevetség is, hogy te, gróf Zádor Elek! kölcsönt ne kapnál! Hanem el kell szánva lennünk kissé magas kamatokra!

— Én mindenre el vagyok szánva! Még arra is, hogy golyót röptek az agyamba! — viszonzá neki Elek, tompa nyugodtsággal.

— Na, még a volna szép! — kiáltott fel a nemes báró, komoly megbotrátkozással. — Néhány rongyos százezer forintért? Nevetség! Csak egy ára van az életnek, barátom: a becsület! Az tiz élet árával is felér; de pénz, vagyon és egyéb ilyen dib-dáb prózai dolgok? ach pfui! De ne busulj, barátom! akármibe kerüljön, de teremtek én neked pénzt, ha mindjárt száz kamattal kell fizetnem! Most tiz óra van este; ha holnap délelőtti tiz óráig nem leszek itt nálad, akkor én nem röptek ugyan golyót a fejembe, hanem főbelövöm, valamennyi pénznadály van a városban! Tehát á revoir! — mondá, és gyorsan, mintha a keblében

tomboló részvét nem engedné csendes lépésekben járni, kisietett a szobából.

Elek hagyta őt menni; még csak az ajtóig sem kísérte; el volt fásulva, meg volt zsibbadva; úgy tekintette magát, mint a kit rideg sziklára vetett ki a vihar; a miye volt, az mind elveszett, gazdagsága, multja, reménye. Oh, azok a remények! csak ezeket sajnálta, csak ezek szorongatták úgy a szívét! Mit nem akart ő tenni, mint nem akart használni, hogy jóvá tegye az elpazarolt évek mulasztásait; hogy tiszteletet, érdemeket fűzzön nevéhez, és milyen közel állt már a célnál, és most egyszerre olyan messzire esett ismét tőle! Ismét ott áll, a hol ezelőtt! Ott? Oh nem! Hátrább, messzire visszavetette a kaján végzet! Szegényebb most, mint valaha; sok szép, édes reménynyel, sok boldogító kilátással szegényebb, és sok keserű csalódással gazdagabb! Akkor azt hitte volt, hogy csak akarnia kell, és hasznos munkakört, boldog jövőt teremthet magának, és most látja, tudja, hogy az akarat nem elég, a munkakör, a boldogság napjainkban csak pénzen szereezhető, pénzen, a melyhez ő nem juthat; az eltékozolt ifjúsággal együtt a megtérhetés reményét is elhárácsolta; a könnyelműen töltött évek keserű gyümölcsei a komoly jövőt is megkeserítették neki! Borzasztóan következetes a végzet; a mint vetett, úgy kell aratnia!

És Ilka? Oh, e leány is fölmerült fájdalomdult lelkében, e tiszta, ragyogó angyal, és az ifju beletemette fejét kezeibe, és sirva fakadt! Hisz csak azért sajnálja nagy terveinek meghiusultát, csak az tölti meg szívét halálvágyó kétségbeeséssel, mert nem mütathatja meg e leánynak, hogy lelke megtisztult, hogy bátran emelheti föl imádó tekintetét ő reá! Oh nem! oh nem! A ki vétkezett, az nem méltó a mennyre, az üdvösségre! Ilka el van veszve számára, elveszve örökre! Eddig mindig azon boldog reménynyel kecsegtethette magát; hogy visszavivja a szerelem elvesztett üdvösségét; titokban, lappangva, mindig ez a hit élt szívében; de most ez a szikra is elaludt, valóság borong előtte, a rémületes, fekete valóság, hogy Ilka el van veszve számára, örökre; elfeledten, örömteletlenül kell keresztül tengődnie egy sivár életet! Oh, mennyivel boldogabb az, a ki mélyen eltemetve, a sirban nyugszik!

XL.

Néha a francia eszmék is érnek valamit.

Éjfélre járhatott az idő, Zádor Elek lakában már nyugalomra tért mindenki; Zádor Elek lakában most már jókor térhet a cselédség nyugalomra, nem úgy, mint azelőtt; mély siri csend van

a hajlékban; nyugalomra tért már Jancsi is, és a Johann is, de azért egyikük sem alszik; egyik sem szól egy hangot sem, de azért mindegyik ébren van, mindegyiket kerüli az álom, mindegyik nyugtalanul hánykódik az ágyban, még csak le sem vetköztek, mindketten fel vannak háborodva, az egyik a bubánattól, a másik az örömtől; az egyik Jancsi, a huszár, a ki szive mélyében el van szomorodva, és ismét azt a gondolatot forgatja elméjében: mitől borulhatott el szeretett grófjának a lelke olyan nagyon egy idő óta! a másik pedig, a Johann, a kit mint liberiást hagytunk el, és mint valóságos komornikkal találkozunk vele ismét, de nem azért kerüli most az álom, mivel a komornik polczra felmagasztaltatott, noha ez is egyik főbb ohajtását tette volt életének, hanem azért, mert tegnap levelet kapott Fanchontól, és abban olyan dolgok vannak megírva, a mik oly érzékeny szivű embert, mint milyen a Johann, nagy örömmel képesek megtölteni.

Egyszerre csak a kapu csengetyűje szólal meg oda künn; erre mindkét cseléd egyszerre kapja föl fejét az ágyról, és bámulva néznek a befüggönyözetlen ablakra.

— Mi az? — kérdé Jancsi.

— Csöngetés! — feleli a Johann magyarul, a mit nem köszönhet másnak, mint Jancsi buzgó iparkodásának.

— Mi a mennykőt kereshetnek még ilyenkor! — boszankodék Jancsi.

— Bár csak az volna, a kire gondoltam! — viszonzá a Johann, félig nevetve, félig sohajtozva.

— Hát kire gondoltál?

— Minek mondanám, te ugy is kinevetnél! Aztán meg ugyanis lehetetlen! — felelé a Johann, most már sohajtozva.

— Hát akkor mit beszélsz! — türelmetlenkedék Jancsi, és épen valami huszáros toldalékkal akarta füszerszámozni szavait, midőn az ablakon halk kopogás hallatszott.

A kopogásra mindketten az ablakra tekintettek, és ugyanazon pillanatban a Johann már lenn is volt az ágyról, és szaladt az ajtó felé.

De Jancsi sem vette tréfának a dolgot; szintén leugrott az ágyról, és utját állta pajtásának ez egyszer azonban, először, mióta egy kenyeren vannak, a Johann volt erősebb, és ugy félre teremtette Jancsit az utból, hogy egész az asztalig tántorgott vissza; de nem csuda, a Johann e perczen herculeszi erőt és achilleszi bátorságot érzett magában.

És mikor a gyertya meg volt gyújtva, akkor a Jancsi a Johann mellett egy nőt pillantott meg.

Tudjuk, hogy Jancsi huszár volt, és a huszárok általában nem felette kényesek kalandok

dolgában; annyival inkább kötelességünknek tartjuk kinyilatkoztatni, hogy Jancsi mélyen megbotránkozott ez éjjeli látogatáson.

Nem szólt ugyan semmit; tán nem tartotta méltónak, hogy szóljon; hanem olyanokat tekintett a nőre, mintha keresztül akarná szurni megvetésével.

Fájdalom, Fanchon — mert ő volt — semmit sem vett észre e gyilkos szándékról. Szegény Fanchon, nagyon fel volt indulva; midőn a Johannt a gyertyavilágnál meglátta, lesütötte szemeit, a Johann pedig édes örömmel huzta szélylyel a nélkül is nem keskeny száját, és egy könyüt törült ki szeméből, egy nagy örömkönyüt.

— Milyen Überraschung? — mondá végre, nagyon megzavarodva. — Isten bizony, nem vártam!

Fanchon is nagyon meg volt zavarodva, hanem hamar magához tért ismét, és a Johannhoz fordulva, mondá:

— Édes Johann, engem nagy dolog vezetett ide, különben bizonyosan nem jöttem volna!

— Nagy dolog? — kérde a komornik álmélkodva. — És micsoda nagy dolog? — Ő e pillanatban azt hitte, hogy nincsen már a világon nagyobb dolog, önönmagánál.

— Igen ám, édes Johann! — kezdé újra a nő, — nagyon fontos dolog!

— Ahá, tudom már! — vágott szavába a Johann. — Az bizony jó lesz! — és közelebb lépett a nőhez.

— De nem tudja, édes Johannom! — viszonzá ez, hátrálva.

— De bizony tudom! — felelé a komornik, nagyot rázva fejével. — Hát azért jött, hogy megkérdezze, mikor tartjuk meg a házasságot!

— Arról majd később, édes Johann! Most sokkal fontosabb dolgot kell véghez vinnünk! Meg kell mentenünk a méltóságos Zádor grófot!

Erre a szóra mindkét cseléd odarohant a nőhez, és a Johannak minden hórégorgassága mellett, mégis Jancsi elébb ért oda. Mindketten nagyon szerették Zádort, de hiába, Jancsi mégis csak jobban szerette.

— Megmenteni, és mitől? — kérdé tehát Jancsi, megragadva a nő kezét.

— Nagy veszélytől, édes Johann! — viszonzá a nő, ki mindig csak az édes Johannt látta maga előtt. — Meg akarják őt rontani, meg fogják semmisíteni, ha mi nem öröködünk felette!

Azt a bátorságot, azt a halálra kész elszánt-ságot nem lehet leírni, mely Jancsi szemében felragyogott e szavakra.

— És ki akarja azt tenni? — kérdé. — Ki akarja az én uramat megrontani?

— Nem tudom! — viszonzá a nő, megijedve ez ember rettenetes tekintetétől. — Sokan vannak; egész terv van ellene; irtóztató, pokoli terv, és bizonyára ki is viszik, ha meg nem mentjük.

— Megmentjük, leányasszony! — kiáltá a huszár, vad elszántsággal. — Ha mindjárt hetvenheten volnának is, megmentjük! Ha mindjárt az ördög guzsalyán fonták is azt a tervet, megmentjük!

— Megmentjük, de hogyan? — kérdé a Johann, egyik kezének mutatóujjával orrát vakargatva.

— Hogyan? Hát megöljük a czudarokat, a kik urunkat bántani akarják! Meg én! ha mindjárt száz annyian volnának! — kiáltá Jancsi, vad elszántsággal.

— Igen ám! de ha nem tudjuk, kicsodák! — figyelmeztette őt Fanchon.

— Majd megtudom én! Meg én, ha mindjárt a föld alá bujnának! — viszonzá Jancsi.

— Ez nem megy olyan könnyen! A ki a tervet kezében tartja, az ravasz.

— Akkor hát beszéljen, leányasszony! — türtőzteté magát Jancsi.

— Mindenek előtt ki kell tudnunk, hogy ki az, a ki a grófot megakarja rontani!

— Az igaz! — vága szavába Jancsi.

— És mikor mindezt megtudtuk, akkor én hirt viszek egy valakinek.

— De hát kicsoda az a valaki? — kérde Jancsi, kinek ez már nem igen akart a fejébe menni.

— Azt nem szabad megmondanom! — mondá Fanchon határozottan. — Elég annyi, hogy az olyan valaki, a ki életét oda adná a grófért!

— Értem! — mondá Jancsi, jelentős szemhunyoritással, két felé sodorintván bajuszát.

— Csak azt szeretném most tudni, hogyan tudjuk meg e terveket? — mondá a Johann, mélyen elgondolkodva.

— Az a legkevesebb! — mondá erre Jancsi. — Megkérdem a gróftól, és meglesz!

— Igen ám! ha ő tudná! — viszonzá Fanchon. — Hisz titokban, hirtelen akarják őt megrontani!

Erre aztán Jancsi elhallgatott; ő is elkezdett gondolkodni; nagyon látszott rajta, hogy nincsen hozzászokva az efféle munkához; de a többi kedvéért csak mégis megtette.

— Melyik a gróf dolgozó szobája? — kérde egyszerre Fanchon!

— Hát a kék! — mondá a Johann.

— Van-e ebben valami rejtekszoba?

— Van, szőnyegajtó takarja.

— Melyet a gróf nem használ?

— Alig ha mostanság.

— És be lehet abba jutni, a nélkül, hogy valaki észrevenné?

— Be. Titkos lépcső vezet belőle a kertbe.

— No, akkor jól van, akkor minden jól van!

— kiáltá Fanchon, kitörő örömmel. — Én a rejtekszobában leszek, ott meghallom, miről beszélnek a gróffal, egyik önök közül felváltva ott lesz a kertben a rejtekajtó mellett, és mikor majd valami bizonyost hallok, kijövök, és megmentjük a grófot!

— Az igen jó lesz! — mondá a Johann, még nagyobb örömmel. — Én meg majd enni, inni viszek fel! Ne féljen semmit, nem lesz semmi szükség! Nagyon jó lesz!

— Hát isten neki, nem bánom! — mondá Jancesi, nem minden szomorúság nélkül. — Uram java kívánja, hát legyen! De ha valaha megtudom, hogy a leányasszony másra használja, a mit uramtól hall, mint arra, hogy megmentjük őt, vagy ha eltalálna jární a szája! akkor tőled kérem azt számon, Johann; rajtad veszem meg azt, Johann; mert én azt a csufságot nem engedem megtörténni, hogy más valaki megtudja, mi történik az én uram hajlékában!

Johann nagyon meg volt illetődve e szavak által, de azért elvállalta a felelősséget Fanchon irányában, mire Jancsi előhozta a rejtek-lépcső kulcsát, átadta azt a Johannak, hadd igtassa ő be Fanchont ideiglenes hajlékába, aztán ismét lefeküdt.

XXXXI.

R é m k é p e k.

Más nap reggel aztán Elek fölkel, felöltözködött, vagyis inkább Jancsi öltöztette őt fel; neki nem volt ereje hozzá; olyan zsibbadtnak, fáradtnak érezte magát, mintha súlyos betegségből lábadozna. Nem is ad annak erőt az álom, a kinek szívét nehéz gondok nyomják, rémes képek környezik!

Jancsinak majd megszakadt a szive, a mint kedves grófját ilyen elsötétült arczczal látta. Ha ő segíthetne rajta! Hányszor nem tekintett a szőnyegajtó felé, ha nem szólal-e már meg a francia leányasszony a rejtett szobában! Nem bánná ő most, akár minő nyelven szólalna is meg, csak valami vigasztalót ha mondana! De a rejtett szobában olyan csend volt, mintha senki sem volna ott elrejtve.

Nyolcz óra után aztán egy idegen ember

kért bebocsáttatást Eleknél; valami zsidó volt, és nagyon kérte Jancsit, csak ereszsze be a méltóságos urhoz, sürgetős beszélni valója van vele.

Sámuel gazda volt; csak tegnap érkezett meg a fővárosba, és még azon este megtette a szükséges lépéseket; hamar is végezte; kereskedő létére igen jól tudta az utakat, mikép lehet jó kamat mellett rövid idő alatt pénzhez jutni.

Mélységes hajlongásokkal lépett be a szobába, és mélységes alázatossággal kért bocsánatot, hogy a méltóságos urnál olyan jókor alkalmatlankodni bátorodik. Szegény Sámuel gazda, tapasztalatból tudta, hogy a kiváltságos urak rendesen tolakodást lobbantanak szemére Izráel megvetett fiainak, és hogy e szemrehányást kikerülje, hát az ellenkező hibába esett; nagyon alázatos volt ismeretlen urak előtt, a miért aztán igen sokat nevettek az ügyetlen hajlongón.

Eleknek nem tetszett ez a szertelen hajlongás és alázatoskodás. Mit hunyászkodik annyira előtte, a ki tán sokkal szegényebb nálánál! Hideg mogorván kérdezte tehát, mit keres?

Hát azt, hogy megtudta, hogy a méltóságos urnak pénzre van szüksége, azért bátorzkodott alázatosan megjelenni; ő tudna neki szolgálni a szükséges pénzzel, felelé neki Sámuel nagy zavarodottsággal.

Elek természetesen nem tudhatta, hogy e

zavarodottság azon nagy megilletődésből származik, melybe ez embert ez ügy hozta, és melyet még mindig nem tudott leküzdeni.

De nekem sok pénzre van szükségem! — veté oda Elek roszkedvűen.

Sámuel a legalázatosabban jelentette neki, hogy ő sok pénzzel áll szolgálatjára.

— Három-négyszázezer forinttal is? — kérde Elek csudálkozva.

— Akár annyival!

— És minő kamatok mellett? — kérde Elek némi érdeklődéssel; el volt készülve, hogy ez a zsidó legalább is a bőrét akarja lehuzni. Ha azok az uri zsidók, a kik büszke elbizakodással hányják-vetik magukat, olyan nadályok, hát még az a közönséges öltözetű alázatoskodó! Ez bizonyosan vampyr lesz.

— Csak a mennyit rendesen fizetni szoktak: hatot száztól — viszonzá Sámuel remegve. Ugy félt, hogy Elek tán nem fogádja el ajánlatát.

— Vagy ha a méltóságos ur tán sokalja e kamatokat, hát olcsóbban is átengedem! — mondá tehát, midőn Elek csudálkozását látná, és a jó öreg alig bírta kiejteni e szavakat.

Elek csak bámult. Hát megörült ez ember, hogy ilyen ajánlatot tesz neki?

— És saját pénzét akarja nekem kölcsönadni? — kérde tehát mosolyogva. Meg volt győ-

zödve, vagy öt, vagy ezt az embert akarja valaki bolonddá tenni.

— Igen is, méltóságos ur — az az — nem enyém, de én rendelkezhetem vele! — viszonzá Sámuel, a ki nem volt hozzá szokva a hazudozáshoz. Ezt tán sokan hihetetlennek fogják tartani, pedig bizonyomra mondhatom, hogy akárhány olyan zsidó van, a ki csak úgy irtózik a hazugságtól, mint akár melyik más becsületes ember.

— És maga nekem mindjárt átadhatná a pénzt? — kérde Elek, mindig vidámabban.

— Igen is, méltóságos ur, mindjárt; fél óra múlva már itt lehet! — viszonzá Sámuel, azon mértékben felvidulva, a minő mértékben az ohajtott célhoz közeledett.

— Hisz ön páratlan egy hitelező! — mondá erre Elek jókedvűen.

— Tehát elfogadja a méltóságos ur ajánlatomat? — kérde Sámuel nagy örömmel.

— Hogy ne! Sőt ezer köszönetet mondok érte! Nagy szolgálatot tesz nekem! Kimondhatlan nagy szolgálatot! Hogy hívják önt?

— Bárán Sámuelnek, méltóságos uram! — viszonzá ez, egyre hajtogatván magát nagy örömében és nyugtalanságában. Ugy szeretett volna már szaladni innen és elhozni a szükséges pénzösszeget!

— Én pedig Aranyos Sámuelnek keresztem önt! Ön a legbecsületesebb ember a világon! Ön olyan szivességet tesz nekem, a mit nem tudok eléggé meghálálni! — mondá Elek vidáman, de egyszersmind igaz bensőséggel.

— Oh, kérem! nem engem illet a hála, méltóságos ur! — viszonzá Sámuel szerényen, és nagy vidáman sietett kifelé, hogy a pénzt elhozza,

Már az ajtónál volt, midőn Elek ismét visszahívta: visszajött tehát és kérdezte, mit parancsol a méltóságos ur?

De Elek nem felelt, hanem nagy felindulásban járt fel és alá a szobában; az iménti vídamság eltűnt arczáról; sötét, haragos felhők borongtak homlokán.

Egyszerre megállt Sámuel előtt, és élesen, áthatóan szegezve reá tekintetét, kérdé:

— Ugy-e bár, az imént azt mondá ön, hogy e pénz, a mit nekem kölcsön akar adni, nem sajátja?

— Igen is, nem, méltóságos ur! — viszonzá amaz, megzavarodottan e sötét, haragos tekintet által.

— E pénzt önnek egy — férfi adta által; és tudja-e, hogy e férfi az én halálos ellenségem? — kérdé tovább Elek.

— Bocsánat, méltóságos ur, de csalódik!

Mert nekem e pénzt egy nő adta! — sietett Sámuel gazda, igaz szíve szerint felelni.

E szóra Elek büszkén megvető tekintettel fordult el tőle.

— Mehet! Nem kell a pénze! — mondá a nélkül, hogy egy pillanatra is méltatná többé ez embert.

De Sámuel gazda nem távozott, nem távozhatott; lábai, mintha a padlathoz volnának nőve; arcza, becsületes, tisztos arcza, tele volt ijedtséggel, fájdalommal, kétségbeeséssel. Csak most vette észre, hogy Elek cselt vetett neki, csak azt akarta kitudni tőle, hogy e pénzt nő adta neki, és oh, hogy ohajtotta, ki nem mondottá tenni a meg gondolatlanul kiejtett szót!

— Nos, miért nem megy már? — förmedt reá Elek, büszke felindulással.

— Uram, méltóságos, kegyelmes gróf ur! — kezdé erre Sámuel, alázatos, megilletődött hangon; de Elek szavába vágott.

— Nem akarok többet hallani! nem akarom többé látni! Távozzék! — és az ajtóra mutatott, megvetőleg.

— Méltóságos uram! könyörgöm, esedezem alázatossággal, az egy élő isten nevében könyörgöm, fogadja el ajánlatomat! Megvallom, kitálalta, ki ajánlja fel általam ez összeget; de ne utasítsa vissza; megöli ezt az angyalt, ha vissza-

utasítja! — mondá szegény Sámuel, közelebb-közelebb lépve Elekhez, földig hajolva, kulcsolt kezekkel, könnyes szemekkel.

Felelet helyett azonban Elek az ajtóhoz ment és behívta Jancsit.

— Vezesd ki ezt az embert! — parancsolá neki, a legnagyobb felindulással.

És a buzgó Jancsi nem hagyta azt magának kétszer parancsolni. Ugy is nagyon el volt keseredve, hogy kedves grófját olyan szomorú állapotban kell látnia; nagyon örült tehát, hogy megint akadt olyan zsidaja, a kin haragos, rossz kedvét hűtheti. A szoba ajtajáig, a meddig Elek tekintetétől tartania kellett, csak vezette; a mint azonban kiért a szobából, gallérjánál fogta meg a nagy fájdalmában meggörnyedt, megkábult Sámuel, és hurczolta őt végig az előszobában, a folyosón, a lépcsőig, és ott szépen letaszította, és utravalóul még jól hátba is ütötte, hogy a szegény ember úgy gurult alá az emeletről, mint a lapda.

Elek pedig dühösen szaladt fel és alá a szobában.

Milyen jó, hogy olyan együgyű embert küldött hozzá ez asszony! Ha ravasz, allatomos embert küld, tán észre sem veszi az ellene kivetett kelepczét, elfogadja az ajánlatot, meghagyja magát menteni — Igardy Malvintól!

Mert, hogy Malvin volt, a ki e zsidót hozzá

küldte, azon semmit sem kétkedett; ha nem is árulta volna el a zsidó, hogy „nőtől kapta a pénzt,” mégis reá kellett volna neki arra jönni. Avagy ki más ajánlhatna neki pénzt, mint Malvin, a ki újra fel akarja gyujtani szívében azokat az emésztő lángokat, a melyekre ő gondolni sem tud most szegénypirulás nélkül!

Ugy örült tehát, hogy kikerülte e kelepczét! Ugy örült, hogy Bogyiszlóy jó eleve figyelmeztette e ravasz asszony szándékára! Ha Bogyiszlóy ezt nem teszi, bizonyára elfogadja a pénzt, újra özszejön e nővel, újra vesztébe rohan.

Inkább bukják meg, inkább koldusbotra jusson, csak e veszedelmes nővel nem akar többé érintkezésbe jönni!

Csak hamar aztán csillapult felindulása; föl is vidult ismét, megbarátkozott azon eszmével, hogy ő tönkre fog jutni, nem fogja kifizethetni ma délig az ötszázezer forintot, lefoglalják jószágait, zár alá juttatják; de nem bánja, tegyenek, a mit akarnak; semmit sem bán már; majd csak megél valahogy, csakhogy Malvin mesterfogásait kijátszotta!

XXXXII.

Bizalomért bizalom.

Kis idő múlva aztán újra idegent jelentettek be neki.

És nyílt az ajtó, és belép hozzá — Veréb, Madár ur, a pénzüzer ügyvivője.

No, ez ugyan nem hajlongott, sem nem alázatoskodott, mint a szegény Sámuel gazda, midőn belépett; meg sem állt az ajtónál, egy lépéssel ben volt a szoba közepén, a mit egyébiránt hosszú lábainak is lehetne hibául felróvni.

De a mit nem lehet semmi másnak felróvni, mint épen azon eredménynek, melyet az emberi lélekben azon meggyőződés idéz elő, hogy a földön nincsen nagyobb hatalom a pénznél, ez határoz államok és egyesek sorsa, béke és háboru, szabadság és szolgaság, erény és bűn fölött, ez emel a tisztelet és kitüntetés magas polczára, és taszít alá a gyalázat és megvetés mélységébe — az volt azon kifejezés, melylyel ez ember gróf Zádor Elek előtt megállott, gróf Zádor Elek előtt meghajtotta magát, és gróf Zádor Elek szemébe tekintett.

Ezt a bántó, elbizakodott kifejezést nem lehet leírni.

Pedig ez ember nem volt nemesebb hajlamok nélkül; mert igaza volt az örökké mosolygó Madárnak, midőn könyvvivője felül azt állította, hogy sok oly tudományban járatos, melyeket sem ő, sem Zádor még névszerint nem ismernek; főltte tudományos, művelt egyéniség volt, és nagyon valószínű, hogy igen hasznos tagjává, tán jóltevőjévé válandék az emberiségnek, ha illő tért engednek neki, tehetségeit nemes irányban alkalmazhatni; de ezt vallásánál fogva el nem érhetvén, és azon tapasztalat, hogy az ő fajabeli emberre nézve nem használ sem tudomány, sem fényes elmebeli tehetség, sem feddhetetlen, művelt magaviselet; azért mégis a társadalom legalsóbb fokán megvetetten álló osztály fia marad, a melytől csak egy szabadithatja ki, és azon egy aztán fényt, kitüntetést, és tán még azon elégtételt is szerezheti neki, hogy gyűlölettel viszonyozhatja a megvetést, a miben ő részesítettik, ha t. i. minél több pénzre tesz szert: a nagyravágyó lélek tekintet nélküli elszántságával Madárnak, az országos hirű pénzüzérnek ajánlotta fel tudományait, tehetségeit; néhány év alatt aztán szép vagyont is szerzett magának, és felül reá Madár feltétlen bizalmát, a mi szintén felér szép vagyonnal, a mint azonnal alkalmunk lesz tapasztalni.

— Alázatos szolgálja a méltóságos urnak! Szerencsém van gróf Zádor Elek urhoz? — mondá,

a mint egészen mellette állt, a maga kiállhatatlan jérce hangján.

Elek igennel felelt.

— Igen örülök; én egy bécsi bankár teljhatalmu ügyvivője vagyok, és késznek nyilatkozom, a gróf urat kisegíteni fatalis helyzetéből! — mondá, könyedén egy támlásszékre vetvén magát, és egész hosszában Elek felé nyujtva éktelen járási szerveit. Olyan állapotban, a minőben most gróf Zádort lenni tudta, helyén találta, minél kevesebb illetet vagy tiszteletet mutatni irányában.

Gróf Zádor azonban cseppet sem ütközött meg ez ember viseletén; felette örült, hogy tán pénzhez fog juthatni általa.

— Tán báró Bogyiszlóy küldte önt ide? — kérde tehát nyájasan.

— Nem! — viszonzá Veréb. — A báró mit sem tud idejövetelemről! Egészen önállólag akarom végezni ez ügyet.

— Igen örülök! — mondá Elek. — Igaza van önnek; nagy szükségem van pénzre.

— Ne tessék fáradozni! — vágott szavába Veréb. — Tudom már az egészet. A grófnak ötszázezer forintra van szüksége, úgy mint: háromszáz ezerre azonnal, ma délig, a többire pedig rövid idő múlva.

— Ugy van! — viszonzá Elek meglepetve,

hogy ez ember annyira be van avatva magánügyeibe.

— Én pedig kész vagyok önnek a szükséges összegeket átadni, természetesen illő kamatok mellett! — mondá Veréb, kényelmesen megvetvén hátát a széken.

— És minők volnának e kamatok?

— Hogy nekem a gróf a zádorfalvi jószágot tíz évi haszonvételre engedi át — folytató Veréb nyugodtan.

Ez ajánlatra Elek elsápadt. Ha ez ember azt mondja neki, fizessen százat száztól, nem ijedt volna meg annyira, mint azon feltételtől, hogy engedje át ősi jószágát, drága családi emlékeit, idegeneknek, haszonbérlelőknek, uzsorásoknak!

— Azt nem tehetem! — mondá tehát határozottan.

— Pedig ez ajánlat igen elfogadható! — jegyzé meg Veréb könyveden. — A zádorfalvi jószág jelenleg nem jövedelmez többet, mint ötven ezer forintot évenként, a mi ötszáz ezer forintnyi kölcsöntőkének tíz százalékát teszi, ez pedig olyan csekélység, hogy olcsóbb pénzt semmi esetre nem remélhet!

— Menjen! — mondá tehát megvetőleg. — Nem fogadom el az ön ajánlatát! Kapok én másutt is pénzt!

— Csalódik, gróf ur! nem fog pénzt kapni.

Gróf ur tán báró Bogyiszlóyra számít? — viszonzá neki Veréb érdekelten, észrevevén a gróf zavarát.

Elek újra meglepetten tekintett ez emberre. Hát ezt is tudja?

— A gróf ur legnagyobb hibája, — mondá Veréb — hogy rosszul választja embereit. Báró Bogyiszló legnagyobb ellensége a grófnak; vesztére törekszik!

Elek meg volt dermedve e szavak hallatára. Némán, mozdulatlanul állt, szemeit meredten Verébre függesztve, mintha kisértet állna előtte.

— Ez lehetlen! — kiáltá végre. — Miért tenné ezt ez ember?

— Ha nem hisz szavaimnak, tessék most a Zrinyi-utca 473-ik számú házba menni, ott van az én főnököm irodája, és ott fogja találni báró Bogyiszlóyt, zsebében az önre szóló váltókkal, melyekkel tönkre akarja tenni! — viszonzá Veréb nyugodtan.

Midőn Fanchon a mellékszobában e szavakat hallotta, kirohant rejtekéből, magával vitte a Johannt is, bérkocsiba vetette magát, és egyenesen Malvinhoz sietett.

És most térjünk vissza Elekhez.

Annyi határozottsággal adta elő Veréb a bizonyítéki adatokat, hogy lehetlen volt kétkedni rajtuk.

— Mit vétettem ez embernek? — kiáltá tehát, csüggetegen egy székre vetvén magát.

— Ő tőle származik e terv is, hogy főnököm épen a zádorfalvi jószágot követelje a gróftól; mert tudja, hogy ön arra nem fog reá állani.

— És igaza van a gonosznak! — kiáltá Elek fájdalommal. — Tudta, hogy azt nem tehetem!

— Egy óra mulva pedig majd el fog jönni, és ötven százalékért fogja önnek a szükséges pénzt följánlani; ön természetesen elfogadja, és aztán kész a bukása, — mondá Veréb.

— Az ön főnöke pedig szives örömet nyújtott erre segédkezet! — mondá Elek, keserű nevetéssel.

— Nem, uram, különben nem avatnám be önt olyan nyiltan a titokba. Főnököm látszólag beleegyezett Bogyiszlóy terveibe, de sokkal jobban szeretné, ha az általam ajánlott feltételeket elfogadná; azért küldött engem ide.

— E szerint az ön főnöke még becsületes, derék ember! — mondá Elek, gunyos nevetéssel, és kitörő haraggal tevé hozzá. — De azért minden esetre becsületesebb ember Bogyiszlóynál! — és szemei vadul forogtak üregükben.

— Nos, mire határozza magát, gróf ur? — kérdé Veréb szünet mulva.

Elek kinosan forgott a széken. Mint kinek

kétféle mérget nyujtanak oda, és azt mondják neki: tessék, válasszon közöttük, olyanformán érezte ő magát e pillanatban.

— És mi okból akarja főnöke, hogy inkább az ő ajánlatát elfogadjam? — kérde mintegy ösztönileg, csak azért, hogy valamit mondjon, mint szokás olyan helyzetben, a melyben az ember nem tud eligazodni.

— Mindenek előtt azért, mert reá nézve jövedelmezőbb e terv! — felelé Veréb nyugodtan.

— Hát még mi okból? — kérde Elek tovább, mintha hagymázban beszélne.

— Hát ez nem elég? — kérde viszont Veréb, és mosolygott volna, ha ugyan tudna. — Talán azért is, mert meg akarja magát boszulni a grófon! — tevén aztán hozzá.

— Megboszulni magát rajtam? — kiáltá fel egyszerre Elek, büszke haraggal felugorva ültéből.

— Nem fogadom el az ön ajánlatát! — — mondá, és arczán nemes dacz és méltóság tükröződének.

Veréb álmélkodva nézett a grófra; sötét szemei lassanként vidámabb fényben kezdenek ragyogni, mintha e jéghideg szivben melegebb emberi érzés is tudna fakadni.

— Gondolja meg a gróf! — mondá, és hangjában némi reszketegséget lehetett hallani.

— Nem gondolok meg semmit! — vágott szavába Elek hévvel. — Inkább legyek koldus, inkább verejtékes munkámmal keressem mindennapi kenyeremet, mintsem önként beleegyezem, hogy uzsorások szentségtelen kézzel családi erkélyemet dulják fel, irántam való boszuvágyból! Avagy mondja ön, — hisz mint hallottam, ön tanult, mivelt ember, — mondja tehát, tudna-e ön engem becsülni, ha én ilyen kegyetlenségre, ilyen közönséges gondolkozásra képes volnék? — mondá, Veréb előtt megállva, és a nemes lélek megilletődöttségével szemébe nézve.

Veréb elébb lesütötte szemeit; arczának minden izma megrándult, midőn e remes, fenséges tekintet delejes hatását érezé; lassankint azonban nyugodtabb lőn; homloka mély ránczokba huzódott össze, szemeiben sajátságos fény gyult ki; látszott rajta, hogy nagy felindulásban van.

Azután felemelte fejét, bátran, elszántan tekintett a gróf szemébe; egyszerre mintha egészen más emberré vált volna; eddig rut, fásult teremtés, most világos eszü, éber lelkű férfi állt előtte.

— Akarja-e gróf ur én reám bizni sorsát? — kérdé bátor, férfias határozottsággal. — Én meg fogom önt menteni, ha elfogadja tanácsomat!

— Ha e tanács elfogadható, miért ne! — viszonzá Elek bizalmasan.

— Elfogadható, méltóságos ur! — mondá Veréb hévvel. — Sőt igen előnyös!

— És minő terv ez? — kérde Elek, növekedő hévvel.

De Veréb nem felelt; arcza félénk, tétovázó kifejezést öltött; hol Elekre, hol az ajtó felé, hol meg maga elé tekintett; látszott, hogy küzdelemben van önmagával.

— Nos, nem akarja megmondani tervét? Tán nem bizik bennem? — kérde Elek mosolyogva.

— Igen is, méltóságos ur, bizom benne! — felelé végre az ügyvivő, neki bátorodva. — A gróf nem fog engem elhagyni; nekem van tehetségem, és tudom, a méltóságos ur tért fog nekem nyitni, hogy hasznosan működhessem!

— Nem értem önt! — mondá Elek, csudálkozva ez ember szavain.

— Pedig az igen egyszerű — viszonzá Veréb, szinte elfogódottan. — Azon szolgálat által, melyet én a gróf urnak tenni akarok, bizonyára elvesztem állásomat Madár házánál, és koldussá leszek, ha Méltóságod alkalmazást nem ad; pedig oh, mint vágyódom, nemesebb hatáskörben kitüntetni tehetségeimet!

— Biztosítom önt, hogy kárpótolni fogom veszteségeért! — mondá neki Elek komolyan —

sőt lekötelezettjének érzem magam, ha csakugyan szolgálatot tesz nekem !

— Oh, de mennyire hasznosat ! — kiáltá erre Veréb, a kibén mintha egyszerre új lélek szállt volna. — Tökéletesen meg lesz mentve, sőt meg is boszulva ! A magukásta veremben fogjuk majd meg a rókákat ! — és tán évek óta először vonultak nevetésre ez ember ajkai.

— De mikép ? — kérde Elek, egyre növekedő ámulattal.

— Fogadja el méltóságos ur Madár ajánlatát ! — viszonzá amaz nógatólag.

— Hogyau ? e galád szándéku ajánlatot ? — kérde Elek sértődten.

— Nem fogja kivihetni ! — felelé amaz diadalkodva. — Csak ezt az egyet kösse ki magának, hogy ha a tíz év alatt, a meddig a haszonbérnek tartani kellene, ki akarná váltani, azt akár mikor tehesse ; Madár arra reá fog állani, mert az a szándéka, hogy nagyszerű építkezést tétet majd a legelső év alatt a jószágon, és azokat oly magas áron felvéteti a leltárba, hogy a gróf soha sem fogja többé visszaválthatni ; mi pedig annyi időt sem engedünk neki, hogy a jószágot át is vehesse ; mert én a grófnak egy hét alatt a többi jószágaira annyi pénzt fogok szerezni, még pedig csekély kamatok mellett, hogy nem csak Madárnak viszszaadhatjuk a kölcsön-összeget, hanem még a

jóságok jobb karba helyeztetésére is elegendő pénzünk marad ; mert én tudom az utakat, hogyan lehet becsületes biztosíték mellett becsületes kölcsönt kapni ! Nos, méltóságos ur, nem dicső egy terv ? — kérde Veréb, ragyogó szemekkel !

— De igen ! — kiáltá fel Elek nagy örömmel, mindkét kezét vállára téve az ifjunak. — És oh fiu, mennyire le leszek neked kötelezve ! Összes jószágaimnak főszámvivőjeül teszlek, ha e tervet kiviszed !

— Nem, méltóságos ur ! — viszonzá Veréb, alázatosan meghajtva magát. — Tudni sem akarok többé a pénzkezelésről ! Nagyon veszedelmes csábító a pénz a szegény emberre nézve ; könnyen újra megronthatna ; hanem nevezzen ki inkább igazgatója segédjévé ; ott is hasznomat veheti a méltóságos ur, és egész életemben háladatos leszek érte !

Elek azt is megigérte, mire az ügyvivő még csak annyit mondott a méltóságos urnak, hogy egy óra múlva jöjjön el Madár irodájába, az azalatt megirandó szerződvény aláírása és a pénz fölvétele végett, aztán távozott, olyan vidáman, olyan boldogul, mint tán életében sem.

Jancsi nem tudott eléggé csudálkozni, a mint Verebet az előszobán kimenni látná ; az egész ember mintha ki lett volna cserélve ; az a vadon komolyság egészen eltűnt arczáról ; nevetni is

tudott, a járása is egészen máskép volt, mint mikor eljött, sőt úgy tetszett neki, mintha bajusza is nőtt volna e félóra alatt.

Ez ugyan nem történt, hanem igenis történt annál nagyobb csuda: rossz emberből jó ember vált, egy rövid fél óra alatt. És hány ilyen ember van, a kik csak azért rosszak, mert nem akad nemes kéz, mely jobb utra térni segitené őket, míg nem késő!

XLIII.

Ujjá születve.

Hiába biztatta Fanchon urnőjét, legyen nyugodt, ő majd módot talál Elek megmentésére; e biztató szavak csak rövid időre voltak képesek lecsillapítani irtóztató félelmek közt hánykodó lelkét; alig hogy a társalkodónő távozott, csak annál nagyobb dulakodással zudultak fel az önkínzó tépelődések, aggodalmak, rettegetések, és a mi még mindezeknél irtóztatóbb: a szívet marcangoló szemrehányások. Kinos, keserves egy éjszaka volt ez e nőre nézve! A felzaklatott képzelet ijedő rémalakokban állította remegő lelke elé mindazon iszonyú jeleneteket, melyek a Bogyiszlóval kötött bünszövetség által reá vetkezhetnek; és nem mint lehetőségek, hanem

mint valóságok, mint mulhatlanul szükséges, ki nem maradható eredmények vonultak azok végig megriasztott lelkén, hogy minden csepp vére reszketett félelmében, és minél inkább félt, annál irtóztatóbb sejtelmek támadtak elő, és annál kevésbé láthatta lehetségesnek a menekülést, és annál inkább vesztette el a reményt, hogy megakadályozhatja Bogyiszlóyt rettenetes szándékában.

Nem bizott többé Fanchonban; a jó leány szintén nem fogja kivihetni mentő tervét; talán nincsen is ilyen terve; bizonyosan nincsen: miért ne mondta volna meg neki, ha volna? csak azért mondta, hogy megmenti Eleket, mert megakarta őt nyugtatni; sajnálkozásból mondta; megesett a szive irtóztató helyzetén, és távozott, hogy ne lássa a nagy kinokat, melyeket ő szenved; ez az egész, de megmenteni nem fogja, megmenteni nem bírja, semmi terve sincsen arra, de ha volna is, hogyan vihetné azt ki olyan irtóztató ördögi ellenséggel szemben, mint a milyen Bogyiszlóy!

Oh, Bogyiszlóy! ez ellen fordult most minden haragja, minden gyűlölete, melyre izgatag, szenvedélyes lelke csak képes volt! Ez oka mindennek; ő csábította azon kárhozatos szövetségre; nem is csábította, hanem reá erőszakolta! elkábította elméjét a vad indulat által, megrészegetette szivét a boszu démoni lángjaival, és mikor így ha-

talmába kerítette, mikor minden ellenállásra képtelenné volt téve, megrohanta, kicsikarta tőle a meghatalmazást, alátaszította a szegyen, a kétségbeesés örvényébe, őt, a tehetetlen, védtelen asszonyt!

Igy telt el az éjszaka, irtóztató, kínos, véget nem érő, hosszú éjszaka, a minőt csak a gyilkos, a gyujtogató vezekelhet által, midőn az érdemelt büntetés órája közeledik.

Reggelre aztán mégis nyugodtabb lett némileg; egy kis reményt is hozott neki a felkelő nap reggeli mosolygása; alaktalan, alaptalan, kósza reménykedést, a mely csak úgy ide-oda uszkált a hánykodó szivben, semmi bizonyosság a valósulásra, de azért mégis jól esik a fájó léleknek; mégis jobb a semminél!

Megfésülködött, felöltözködött; tán életében először egyes-egyedül; a komorna még nem jött volt be; nyilván még aludt; mert igen jókor volt még, alig hét óra, és ő még nem akarta behívni; minek is? tán hogy ezt a feldult arcot lássa? Elvégzi ő az öltözködést maga is! Szives-örömet végezné azt mindig egyedül, csak boldog ha volna! Minő örömet adná oda minden vagyonát, gazdagságát, csak azt a szegyent ha valaki levenné arczáról, csak az a gyötrő félelem ha elmulnék szivében!

És a dusgazdag urhölgy először életében

érezte, hogy nagyobb boldogság is van a földön a fény és gazdagságnál, és hogy a szegény ember viseltes gunyája sokszor ékeesebb a csillogó ékszerknél; csak a szemtől függ, a melylyel nézzük, és a szívtől, mely a ruha alatt dobog.

És a dúsgazdag urhölgy forró könyeket hullatott, miért csak ma tudta ő meg, hogy ez így van! Oh, ha ő ezt elébb tudja!

Még nem volt egészen készen öltözködésével, midőn gyorsfutár érkezett hozzá Fanchontól. A futár természetesen nem volt más, mint a Johann, és a tudósítás, melyet hozott, csak abból állt, hogy Fanchon kéreti a grófnőt, legyen nyugodt, eddig jól ment minden, ezentul is minden jól fog menni; ne aggódjék; csak tartsa magát készen mindenre, a terv bizonyosan sikerülni fog.

A Johann természetesen nem mulatott sokáig Malvinnal: utasítása volt, hogy mihelyt megbízását elvégezte, azonnal kérje ki utlevélét; szükség van reá az udvarnál, a hátulsó kertben, ott kell neki ideiglenesen figyelő állást foglalni.

Malvint azonban mégis megnyugtatta a vett hír; ismerte Fanchon erélyét és vállalkozási mérsékségét, habár kissé nagyon is a regényesség felé hajlik; de fordulhatnak elő az életben olyan

körülmények is, melyekben még a regényességnek is hasznát lehet venni.

Hiven ragaszkodván tehát a vett utasításhoz, készen tartotta magát mindenre, azaz arra, hogy Bogyiszlóy terve meg lesz hiusulva; de nagy öröme közepett eszébe jutott, hogy ez utasítás könnyen azt az értelmet is foglalhatja magában, hogy legyen készen Elek helyett a váltókat kifizetni.

— Oh szívesen! ezer örömmel! — kiáltá fel nagy jókedvűen, és oda szaladt íróasztalához, megírta bankárjának, küldjön neki azonnal háromszázezer forintot, és átadta a levelet inasának, hogy fusson vele a bankárhoz.

Nem volt-e a bankárnak annyi pénze, vagy Malvinnak annyi hitele, elég hozzá, az inas azon izenettel jött vissza, hogy a bankár nagyon sajnálja, de teljes lehetlen neki százezer forintnál többet küldeni.

E hír lesujtólag hatott lelkére; még csak az kellene, hogy Fanchon elintézné e gonosz terv meghiusítását, és törekvése ő általa dölne dugába, mert neki nincsen elég pénze! Oh nem, annak nem szabad megtörténni, nem fog megtörténni!

És a nélkül, hogy egy perczig is gondolkodnék, odaszaladt ékszertartójához, kiszedte belőle mind, a mi benne volt, és a mi nem három-, de

hatszáz ezer forintot is megért; tele rakott vele kalapkatulyákat, kosarakat, kocsira ült, elhajtott a legelső ékszerárushoz, és kérte, adjon neki kétszázezer forintot e drágaságokért. Maga a kereskedő kényszerítette, hogy ötvenezer forinttal többet kérjen tőle, különben meg nem tartja; még azt hiszik, hogy megcsalta, vagy meglopta!

Kilencz órákor már megvolt a háromszázezer forint, és Malvin olyan boldogul jól érezte magát, mint még soha! Csak azt sajnálta, hogy Fanchon még mindig nem jött el érte. Oh, hogy várta! A vőlegény nem várhatja olyan égő szívvvel szeretett aráját, mint a hogy ő most Fanchont várta, hogy vigye őt oda, a hol ezt a pénzt átveszik tőle, és átadják érte Elek váltóit.

XLIV.

A v á l t s á g d i j.

Kevés vártatva azonban hallja, hogy kocsi áll meg háza előtt; nagy örömmel felugrik, oda szalad az ablakhoz, szélylyelrántja a függönyt, kitekint, nem lát semmit, csak az üres kocsit; hanem a helyett hall háta mögött az előszobában gyorsan közelgő férfi-lépteket, és még nem ért reá, egy pár lépést tenni az ablak mellől, midőn

az ajtó feltárul, és Fanchon rohan be, nagyon vad-regényes külsővel, és magánkivüli felindulásban. Utána pedig következik a Johann, előre kinyújtott kezekkel, a melyekkel mindenképen vissza akarta őt tartóztatni, hogy lassabban járjon, de sehogy sem birta utolérni.

— Hamar, grófnő! Megvan! Csak hamar a kocsira! — kiáltá, Malvinnak rohanva, és megfogva kezénél, maga után kezdé vonszolni az ajtó felé.

Malvinnak mégis volt annyi lélekjelenléte, hogy a kéznél levő kalapot és kashmir-köpenyt magára vette; oh, pedig bizonyára e nő öröme, elragadtatása egy szikrányival sem volt kisebb Fanchonénál!

Leszaladnak a lépcsőn, beülnek a kocsiba, Fanchon kikiáltja: Zrinyi-utca 474-ik szám, csak gyorsan, lóhalálában! — aztán mennek tovább, sebesen, a mint a lovak csak birják, a Johann pedig gyalog megy utánuk.

Pár percz múlva a kocsi megáll a kijelölt helyen, a két nő kiszáll, Fanchon előre szalad. — Malvin hiába kéri, ne távozzék tőle; csak az emeleten várja be urnőjét, egy ajtó előtt, a melyen pléhtábla van kiszegezve, rajta nagy betűkkel: „Comptoir!” (Iroda).

— Ide bemegyünk! — mondá Fanchon halkal. — Itt van Bogyiszló és az az ember, kinek

a segítségével Eleket megakarják rontani! Csak bátorság, grófnő! Majd elvégzem én a dolgot! Elhozta magával a pénzt? De igaz! — mondá egyszerre, elrémülve. — Nem is mondtam, hogy sok pénzre lesz szükségünk! Szent Nepomuk! (ezt a kifejezést az utolsó 24 óra alatt tette sajátjává!) Minden el van veszve!

De Malvin csakhamar megnyugtatja őt, ragyogó szemekkel mutatja a tárczát, megmondja neki, mennyi van abban, ezalatt a Johann is megérkezik, azt Fanchon az ajtó elé állítja fel, azon erős meghagyással, hogy egy lelket se bocsásson be, míg ő ki nem jön, azután ujult erővel meg-rántja a csengetyüt.

Az ajtó nyílik, és egy kicsi-piczi ember nyújtja ki rajta kicsi-piczi orrát, de azon pillanatban az orr hátra pattan, az ajtó feltárul, Fanchon, mint egy zuáv, beront, a piczi ember kiáltani akar, de Johannak magától is volt most annyi esze, hogy befogta a száját, Fanchon pedig előre rohan, egyenesen egy szobának, a hová neki félig nyitott ajtó az irányt mutatja. Malvin utána megy, de nem tudja, mit csinál; csak gépileg követi társalkodónőjét; azt hitte, haramiabarlangba jutott; de oda is elment volna; nagyon meg volt ijedve, de azért nem vesztette el bátorságát.

A szobában báró Bogyiszlóy volt, és Veréb,

a kit a belépők természetesen nem ismertek, és a kivel nem is sokat törődtek.

A két férfi íróasztal előtt ült, Bogyiszlóy valami papírt tartott kezében, és igen el volt merülve annak olvasásában; nagyon derült volt az arcza; Veréb pedig az asztal felé hajolva, irt. Midőn azonban a nők beléptek, a báró nemes arcza egyszerre elhalványodott, de ez csak egy pillanatig tartott; azonnal fölkel, vidáman sietett Malvin elé, és mosolygó arczczal kérdé: mi hozta őt ide?

Malvin hirtelenében nem tudott felelni; szive elszorult ez ember láttára; a düh zárta le nyelvét.

— Mi e lak urával, az iroda főnökével akarunk beszélni! — felelé helyette Fanchon, erős, bátor hangon, egész közel lépve a báróhoz.

Bogyiszlóy erre egy tekintetet vetett reá, egyikét azon büszkén lenéző, magasan megvető tekinteteknek, a melyekkel egykor olyan megriasztó hatalmat gyakorolt a társalkodónőre. De most lejárt már a büszke tekintetek ideje! Fanchon ha akart, még büszkébben, még megvetőbben tudott tekinteni; és tekintett is vissza, olyan megsemmisítő szemekkel, hogy a vér borította el Bogyiszloy arczát.

Fanchon aztán Verébhez ment, és kiragadva

tollát füle mögül, kemény, parancsoló hangon kérde:

— Mit irt az ur?

— Szerződvényt! — felelé ez tiszteletteljesen, nyugodtan engedve át a tollat a felháborodott társalkodónőnek. Mert Verébnek az a gyöngesége volt, hogy nővel vagy csak a legnagyobb tisztelettel, vagy éppen semmit sem tudott beszélni.

— Nemde ön volt az elébb gróf Zádor Elek-nél? — kérde Fanchon, hangjáról ismerve meg a könyvvivőt. Lehetlen is volt, őt jércze hangjáról meg nem ismerni.

— Igen! Honnan tudja ezt méltóságod? — viszonzá ez elhűlve!

— Mindent tudok! — felelé a nő egész francia pathoszszal. — Mindent hallottam!

Veréb egészen oda lett e szavakra.

— És most ön nekem megfogja mondani, mi van e szerződvényben megírva!

Veréb reszkető hangon tudatta vele a szerződés pontjait.

— E szerződés érvénytelen! — mondá most Malvin, szintén az asztalhoz lépve. — Az egész alku csaláson alapszik, és arra van kiszámítva, hogy a grófot megrontsák!

— És ha így volna is? — kérde Bogyiszlóy,

ki ezalatt teljesen visszanyerte lélekjelenlétét. — Mi köze ahoz a grófnőnek!

— Mi közöm? — viszonzá ez nemes méltósággal, de e pillanatban Madár ur lépett be, a ki eddig a Johannel viaskodott oda künn; orráról lement ugyan egy kissé a bőr, a mint Fanchon félrelökte, de azért arcza csakugy mosolygott, mintha semmi baj sem volna.

— Méltóztassék helyet foglalni! — mondá, mindegyiknek a két nő közül olyan támlásszéket odahuzva, mely nagyobb volt önönmagánál. — Én vagyok e ház főnöke, Madár Keresztély a nevem; hölgyeim nyilván hallottak már e czégről, azért tiszteltek meg becses látogatásukkal; igen nagy szerencsémnek tartom; csak méltóztassanak megmondani, mit parancsolnak? — mondá, fehér zsebkendőjét piczi orrára nyomogatva.

— Azt akarjuk, hogy a váltókat tüstént nekünk adja által! — felelé neki Fanchon, parancsoló hangon.

— Micsoda váltókat? — kérdé az üzér, a legvidámabb meglepetéssel.

— Azon váltókat, melyeket önnek ez ember általadott! — mondá Malvin, Bogyiszlóyra mutatva. — Mert e váltók az enyéim!

— Ezerszer bocsánatot kérek méltóságodtól! — viszonzá Madár édes mosolygással. — De becsületemre mondhatom, semmit sem tu-

dok váltókról! A báró ur nekem semmit sem adott át!

— De grófnő! — mondá Bogyiszlóy, Malvinhoz lépve, halkal. — Minek leplezi le a titkot, melynek csak köztünk kellene maradni!

— Mert megvetem önt, és megvetném magamat, ha titkot engednék meg közöttünk! — felelé Malvin méltósággal, és tárczájából kivevén egy iratot, Madárnak nyújtá át.

— Ime uram, ebből láthatja, hogy e váltók az én tulajdonom! Az én pénzemen vásárolta meg azokat ez ember!

Az üzér figyelemmel nézte át az iratot, egy kicsit gondolkodott, aztán mosolyogva mondá:

— E szerint a báró urtól kell kérni a váltókat, nem én tőlem!

— De én bizonyosan tudom, hogy önnél vannak! — kiáltá erre Fanchon indulatosan. — A magam füleivel hallottam, hogy itt vannak, és ha ön szép szerivel ki nem adja, erőszakkal veszszük el! — és olyatén kézmozdulatokat tőn, mintha ezennel foganatosítani is akarná fenyegetését.

De Malvin visszatartóztatá.

— Uram! — mondá, az üzérhez fordulva, — én kifizetem önnek a váltókért adott összeget, sőt nyereséget is adok reájuk; egyáltalá-

ban nem akarom az ön kárát, csak adja ide e váltókat!

— De mikor mondom, hogy én nálam semmiféle váltó nincsen! — mondá újra az üzér. — Azonban méltányos föltételek mellett kész vagyok a báró urtól átvenni azokat.

— Ime uram! — mondá Málvin, tárczájára mutatva, — háromszázötven ezer forint, az öné, csak adja át a váltókat!

Ez összeg hallatára az üzér elfelejtette orrára nyomkodni a zsebkendőt, arcza még egyszer olyan mosolygóvá lőn, és Bogyiszlóyhoz fordulva, úgy, hogy a többi nem hallotta, mondá:

— Azt tartom, báró, ez becsületes nyereség!

— De hová gondol, Madár ur? — kiáltá erre a báró. — A zádorfalvi birtokot ötvenezer forintért kiereszteni!

— Ugy látszik, hogy mi azt a birtokot úgy sem fogjuk megkapni; mert e nő a grófnak is átadhatja e pénzt, akkor pedig üres kézzel maradunk!

— Dehogy! — viszonzá neki Bogyiszlóy indulatosan. — E nő nem adhatja neki a pénzt! Avagy azt hiszi, hogy idejött volna, ha személyesen átadhatná neki? Zádor el sem fogadja tőle! Halálos haragban van vele!

— Az más! — mondá erre az üzér. — Akkor

természetesen nem adjuk neki a váltókat! — és visszatérve Malvinhoz, mondá:

— Sajnálom, méltóságos asszony; de mint mondtam, a váltók nincsenek én nálam!

Malvin erre csüggedten tekintett Fanchonra, nem tudta már, mi teendő legyen.

De Fanchon nagyon is jól tudta, mit kell most tennie.

— Ide adja ön a váltókat, vagy nem? — kérde, csipőre tett kezekkel.

— Mondom, nem adhatom, mert nincs! — viszonzá amaz mosolyogva.

Erre Fanchon nem szólt többé semmit, hanem kiment a szobából, és behívta az ő mindenre kész Johannját.

— Ezeknél az embereknél váltók vannak! — kezdé hévvel, — e váltók a grófnő sajátja, édes Johann, ezekkel a váltókkal megakarják rontani gróf Zádort, ezeket a váltókat tehát el kell venni tőlük!

— Értem! Melyiknél kezdjem? — kérde erre a Johann, ujjait felgyűrve, és e perczen egy medvével tudott volna megvívni, annyi erőt érzett karjaiban. A szerelem adta neki e nagy erőt.

Madár most be kezdé látni, hogy a dolog nem tréfa; itt tenni kell valamit; ez az ember

képes őt megverni, képes őt megölni, akkor aztán mit használ neki a nagy gazdagság?

Az ablakhoz akart tehát szaladni, hogy tüzet kiáltson; de Fanchon utját állta.

Legczélszerűbbnek találta tehát, az asztal alá bujni, könnyen is tehetné; nem igen kellett meghajolnia, és alatta volt; onnan aztán kiáltotta elő, hogy ott van a báró, verjék meg ezt, vagy Verebet, ez az ő könyvvivője, ez kiállja helyette, de őt ne bántsák, mert ő pert akaszt a méltóságos asszonyok nyakába, hogy ilyen erőszakot tettek rajta.

A Johann pedig épen utána akart bujni az asztal alá, mikor Veréb egyszerre más fordulatot adott az ügynek.

Ugyanis látván főnöke szorongatott helyzetét, intett a Johannak, mérsékelje nemes buzgóságát, azután kinyitott egy asztalfiókot, és kivett belőle néhány papírlapot.

— Ime, méltóságos asszony, — mondá, — itt vannak a váltók! Fizesse ki értük az ígért összeget, és én általadom azokat!

Oh, ki volt most boldogabb Malvinnál! Reszkető kézzel rántotta elő tárczáját, és oda dobta az ügyvivőnek.

— Nesze, fogja, itt van a pénz, csak adja ide a váltókat! — mondá, sirva és nevetve egy-

szerre, és epedő vágygyal nyujtotta ki reszkető kezét, hogy a váltókat átvegye.

De ez nem történhetett olyan gyorsan; mindenek előtt Bogyiszlóy akart neki rohanni az ügyvivőnek, hogy a váltókat kiragadja kezéből; de ezt a Johann tartotta féken; szépen leültette a pamlagra, reá tette egyik kezét, és ez elég volt, hogy a nemes férfiu meg sem mozdulhatott; aztán meg az örökké mosolygó Madár akart előrohanni; de ezt Fanchon tudta féken tartani; ugyanis felkapván az asztalról a papírvágó ollót, megfogta ezt mind a két kezével, mind a két fülénél, félelmetes szélességre kinyitotta, és Madár ábrázatja körül hadonázva vele, megesküdött égre földre, hogy azonnal levágja az orrát vagy mind a két fülét, hahogy veszték nem marad az asztal alatt; és az üzér nem merte próbára tenni Fanchont, ha csakugyan megtartja-e esküjét; nagyon szerette mind az egy orrát, mind a két fülét; és onnan kiáltott ki irgalmatlan lerchenfeldi átkokat Verébre; tolvajnak, gyilkosnak nevezte őt, és égre-földre megesküdött, hogy felakasztatja, katonának adja, és elkergeti a házából, ha a váltókat általadja.

Malvin mindezekről mit sem hallott, mit sem látott; csak Verebet látta, mint olvassa át a bankjegyeket.

Háromszázötven darab ezrest már csak meg-

olvasni is nagy munka, azon felül pedig Veréb még külön-külön vizsgált meg minden gyanus külsejű bankjegyet, ha nem hamis-e; hiába, mióta Veréből becsületes ember lett, nagyon lelkiismeretesen akart végezni mindent, hogy főnöke semmi rosszat ne mondhasson felüle.

Nem vette tehát számba Malvin remegő epe-dését, csak olvasott nyugodtan, figyelemmel, hogy a szegény asszony csaknem elájult vágyakodó türelmetlenségében.

Végre készen lett az olvasással; minden rendjén volt; erre aztán szépen összehajtotta a bankjegyeket, letette az asztalra, és oldalzsebébe nyult, hová a váltókat dugta volt, míg a pénzt megolvasta.

— Semmi hiány sincsen a pénzben; ime asszonyom, itt vannak a váltók! — mondá végre, és odanyújtotta Malvinnak a váltókat.

Mély fohász szakadt ki erre a nő szivéből, és bizonyára ez volt a legboldogabb percz életében!

A mint azonban kezét kinyujtaná, hogy a váltókat átvegye, nyilik az ajtó, és — — —

De itt félbe kell hagynunk e jelenet további leírását; más, nem kevésbé fontos esemény veszi igénybe figyelmünket.

XXXXV.

A v é d a n g y a l.

Zádor Eleket igen jó kedvben hagytuk el, nagyon örült azon tervnek, melyet Veréb végre akart hajtani érdekében. E terv olyan egyszerű volt, és olyan biztos, fényes eredményt ígért, hogy lehetlen volt, nem örülni rajta; nemcsak megszabadítja őt a jelen valóban aggasztó zavarokból, nemcsak terhelő adósságai ki lesznek fizetve, de még tetemes pénzmennyiséget is juttat kezébe, melylyel szándékban levő nagyszerű gazdasági javításait ki fogja vihetni, és mindezen felül még erkölcsi nyereséggel is van összekötve, meghiúsíthatja ellenségeinek gonosz terveit, ki-játszsza Bogyiszlóy alávaló megrontási fondorkodásait, és a nyomorult Madár ravasz számítását; minden, minden el lesz érve ez egyetlen, egyszerű, biztos eredményü intézkedés által!

Valóságos gyönyörrel festette ki e terv minden egyes részleteit, és addig gyönyörködött benne, miglen egyszer csak azon veszi észre magát, hogy a terv még sem annyira szép, mint a milyennek első pillanatra látszik, és semmi oka nincsen, olyan nagyon gyönyörködni benne; sőt mi több, nem is szép, hanem rut, alacsony tisztátlan egy terv ez; csak a külseje szép, de minél

tovább nézi, annál inkább veszi észre, hogy ez nemtelen, nem becsületes embernek való terv, hogy ez valóságos csalás, egy hajszálnyival sem jobb annál, melyet az uzsorás Madár az ő megrontására kifőzött. Madár őt akarta kelepczébe csalni, most meg ő akar hasonlót tenni Madárral, egy sorba akar állni az uzsorással, az országos csalóval, miért? mert ez őt meg akarta csalni, azért neki is szabad csalni, azért a tett megszűnik jeltelen lenni!

Nagyon megharagudott most Verébre, hogy őt e terv elfogadására csábította; de még sokkal inkább haragudott meg önönmagára, hogy ő reá hagyta magát birni e terv elfogadására, és csak azon egy vigasztalása volt, hogy még ideje-korán észrevette hibáját, és még jóvá teheti.

— Nem! — így gondolkodott magában. — Inkább mindent elveszíteni, csak tisztán állni önönmaga előtt! Inkább verejtékes fáradsággal dolgozni, nélkülözni és nyomorogni, mint elpirulni saját maga előtt! — Ám mondja a világ: könnyelműsége által vesztette el Zádor Elek vagyonát, de azt ne mondhassa senki, hogy Zádor Elek becsületes emberhez nem méltó módon játszott ki hitelezőit! Az első csak gyöngeség, melyet meglehet bocsátani, míg a másik hiba, folt az ember jellemén! A könnyelmű ember szánako-

zást, a csaló megvetést érdemel! Ezt nem lehet kimenteni, nem lehet lemosni!

Azonnal készen volt határozata; irni fog Verébnek, ne tegyen egy lépést sem az általa ajánlott ügyben, mert ő e feltételeket el nem fogadhatja; ellenkezik lelkismeretével, becsületével. Küldje inkább ide főnökét, azzal fog szerződni, vagy ha az nem akar vele egyezkedni, küldje ide Bogyiszlóyt; nem, ezt nem; ezt ne küldje; ezt nem akarja többé látni; ezt meg kellene ölnie, ha szeme elé lépne; hanem küldjön ide akármelyik más tőkepénzest, a ki jószágait által akarja venni tőle, azzal majd megegyezik, kérjen kamatokat, a mennyit akar, tizet, huszat, ötvenet, százat száztól, elfogadja, de az általa ajánlott tervet semmi áron el nem fogadja.

Épen ennek megírásával volt elfoglalva, egészen belemerült az írásba, mint szokás, mikor az embert valami eszme nagyon megkapja, és nagyon siet papírra vetni gondolatait; minden elveszett körülötte, csak azon eszmét látta, a mely lelkében zajlott; észre sem vette tehát, hogy ezalatt az ajtó nyílt, és egy férfi lépett be, nagy, magas termetű férfiú, büszke, nemes magatartással, és még sokkal nemesebb kifejezéssel arcán.

Már találkoztunk egyszer e férfiúval, de akkor csak melleleg szóltunk róla, akkor egészen más emberek, más érdekek vették igénybe figyel-

münket, a nagy vigalom, mely házában folyt, és az emberek, kik e vigalomban részt vettek, és a kik mind az ő vendégei voltak; e férfit nem volt más, mint gróf Jablonkay, az országos hírű főúr.

Bejelentetlenül jött be; ilyen férfit a cselédek bejelentés nélkül bocsátanak mindenhová.

Nagyon fel volt indulva; de felindulásában is megtartotta azon nemes nyugalmat, mely anynyira kitünteti az erős jellemű embereket. Csak a szemében látszott a nagy felindulás. Ugy-tündöklött e két szem, mint két hajnalcsillag, és olyan meleg volt tekintetük, mint a nyári napsugár.

A szoba közepéig lépett előre, és midőn látta, hogy Elek el van mélyedve irásába, nyugodtan, csendesesen ült le a pamlagra, és figyelemmel nézte az ifju arczát, és e figyelmes nézésben annyi részvét nyilatkozott, a mennyit szóval ki sem lehet mondani. Nyilván nagyon megváltozott-nak találta ez arczot, mióta utólszor látta.

Végre készen lett Elek az irással; átolvasta a levelet; vonásai, melyek eddig komolyak voltak, kiderültek, és midőn elvégezte az olvasást, mély fohász szakadt ki kebléből.

— Jó napot, Elek! — mondá most Jablonkay és fölkel.

E hangra, e férfi látására az ifju úgy megijedt, mintha kísértet jelent volna meg előtte. Nem birta levenni róla tekintetét.

— Ön az, gróf ur? — kérde végre, szinte öntudatlanul.

— Én hát! — felelé a gróf, vidám mosollyal kezét nyujtva az ifjunak. — Kinek nézett hát, hogy úgy megijedt?

— Nem ijedtem meg! Dehogyan ijedtem meg! — mentegetődzék az ifju mosolyogva. — Csak hogy e nem reménylett szerencse. — És annyira el voltam merülve az írásba, hogy észre sem vettem, midőn bejött, a miért bocsánatot is kérek! — és visszavezetvén a grófot a pamlaghoz, helyet foglalt mellette.

— Nem akartam háborgatni! Láttam, nagyon benne van az írásban. Bizonyosan valami szerelmes levélke? — enyelgett a gróf.

Elek mosolygott, mintha reáhangyá, hogy szerelmes levél; hanem most eszébe jutott, hogy e levelet minél előbb el is kell küldeni!

— Bocsánat! — mondá tehát. — Csak lepecsételem e levelet! Ebben a perczen ismét szolgálatjára állok méltóságodnak! — és fölkelt, hogy az asztalhoz menjen.

Jablonkay azonban, látván e sürgős nyugtalanságot, az ifju vállára tette kezét, és egész bizalmas komolysággal mondá:

— Bocsánat, ha feltartóztatom; de nekem is csak néhány perczig szabad itt mulatnom!

— És mit parancsol méltóságod? — kérde

Elek, hiába igyekeztén vidám kifejezést adni arcának; el nem birta fojtani a nagy nyugtalanságot.

De Jablonkay csak nem tágitott, sőt még közelebb húzódott hozzá, még a másik kezét is a vállára tette, és nyájasan szemébe nézve, mondá:

— Nincsen-e önnek pénzre szüksége?

Ha bomba esik le Elek előtt, nem ijedhetne meg annyira, mint e kérdésre Előbb elhalavá nyult, aztán meg fülíg pirult.

Első pillanatra semmit sem tudott felelni, és midőn kissé magához tért, úgy érezte magát a gróf előtt, mint nevelője előtt a gyermek, mikor hibát követett el; véghetlenül szégyelte magát.

— Nincs! — viszonzá tehát, összeszedvén minden erejét. Nem volt az a kincs a világon, a melyért ő most megmondhatta volna ez embernek, hogy igen is, van szüksége pénzre. De azért nem birt a grófnak szemébe nézni, midőn e tagadó feleletet adta.

De kevésbbé éleselméjű ember, mint gróf Jablonkay is könnyen észrevehette, hogy az ifju nem mondott igazat.

— Nagyon becsülöm önt e büszkeségért! — mondá tehát Jablonkay. — Tudhattam volna, hogy ön így fog nekem felelni! Nem is így kellett volna intéznem kérdésemet; de nagyon fel vagyok indulva; azért kérem, ue titkolja előttem állapotát!

Annyi nemes bensőséggel, annyi forró részvéttel voltak e szavak mondva, hogy Elek érezte, mint nyilik meg önkénytelenül szíve, mint tódulnak érzelmei ajakára.

— Köszönöm, méltóságos ur, irántami részvétét! — mondá tehát megilletődve. — De higye meg, nem vagyok érdemes reá!

E vallomásra Jablonkay arcza elborult, és ha az imént a nyíltság szeretetre méltóvá, úgy a most a nemes komolyság tiszteletre méltóvá tette ez arczot. Nagyon sok hasonlatossága volt azon képekhez, melyekben az istent ábrázolják, mikor törvényt tesz a halandók felett; szigorúság és szeretet párosultak most ez arczon.

— Tisztelem önt ez őszinte nyilatkozatért! — mondá halk, reszketeg hangon. — Hallottam valamit róla, hogy ön elhanyagolja magát, de megvallom, nem tudtam hitelt adni ez állításoknak!

— Pedig meghihette volna méltóságod! — viszonzá Elek mély fájdalommal. — Nem csak elhanyagoltam, de tönkre is tettem magam! — És egy könyvet nyomott szét szemében.

Jablonkay hallgatott; ő is nagyon meg volt illetődve, és első pillanatra nem is tudott szólani. Csak hosszú szünet múlva mondá, a nélkül azonban, hogy Elekre tekintene:

— Hogy némely ember nem tudja, hogy mikor önönmaga ellen vétkezik, az egész ellen tör!

— Hisz az, az! — fakadt ki Elek kinos fájdalommal — Higye meg, méltóságod, nem magamat, de a szegény hazát siratom, hogy ilyen fiai is vannak!

— Tehát mindenét elpazarolta ön? — kérde Jablonkay, szemrehányó hangon ugyan, de a melyen mégis keresztül hallatszott a forró, atyai részvét.

Elek erre nyílt őszinteséggel beszélt el körülményeit; semmit sem hallgatott el; úgy érezte magát, mintha saját bűnbánó lelke előtt mondaná el, a mi rosszat elkövetett. Csak akkor tud ő igazán megtérni, ha mindent megvall ez embernek.

— Csudálatos! — mondá gróf Jablonkay, gondolatokba merülve, midőn Elek végre elhallgatott. — Megfoghatatlan! Tehát háromszáz ezer forintot tesz ez az adósság? Ime, itt van a háromszáz ezer forint! — és tárczát tett le az asztalra.

Elek szólni akart, de nem birt; a bámulat, a hála, a tisztelet, a szegény érzete lebilincseltek nyelvét. Csak a kezét szoríthatta e férfinak, és csak szemeivel fejezhette ki, a mit szíve érzett.

— Sziveskedjék nyugtát adni, hogy ön tőlem e pénzt átvette! — mondá Jablonkay, még mindig elmerülve gondolatokba.

— És mennyi kamatot irjak? — kérde Elek, alig hallhatólag a nagy elfogódottságtól.

— Semennyit! — viszonzá amaz nyugodtan.

De Elek erre ismét letette a tollat, eltávozott az asztal mellől, és egész férfiúi határozottsággal és önérzettel mondá:

— Méltóságos ur, én szivességet elfogadhatok, de kegyelmet nem! Ha kamatot nem vesz tőlem, kénytelen vagyok visszautasítani jóságát! — és oda nyújtá neki a tárczát.

— Szeles ifju! — mondá amaz, gyöngéd mosolylyal. — Miért nem kérdezte tehát tőlem, miként tudtam meg, hogy önnek pénzre van szüksége? hogy általában Pesten van?

— Bizonyosan értesült felüle!

— Igen, de kitől?

— Azt nem tudhatom!

— Én sem! — viszonzá neki Jablounkay mosolyogva. — Az egész olyan különös, hogy csudának mondhatnók, ha nem hinnők, hogy most már csak a nők között találtnak angyalok!

— Nem értem önt, gróf ur! — mondá Elek, álmélkodva.

— Magam sem értem! — viszonzá az nevetve. — Elég hozzá, e pénzt nem én adom önnek!

— Nem ön? hát kicsoda? — kérde Elek növekedő bámulattal.

— Azt nem tudom; nyilván valami angyal!

Egy órával ezelőtt bejön az inasom, átad egy levelet és e tárczát; elolvasom a levelet, hát kérnek, siessek önhez, ön kétségbeejtő helyzetben van, zár alá akarják tenni vagyonát; aztán kinyitom a tárczát, hát háromezrézes forint van benne, éppen annyi, a mennyire önnek szüksége van! No, nemde csudához hasonló dolog?

— És nem látta azon embert, a ki e pénzt elhozta? — kérde Elek, és a helyett, hogy örülne, mint azt a gróf hitte, egyszerre csak elsápadt.

— Nem! — mondá Jablonkay, meglepetve az ifju hirtelen elváltozásától.

Elek a legnagyobb felindulásban járt fel és alá a szobában. Iszonyu sejtelem kapta meg lelket.

Ezt a pénzt Malvin küldte a grófnak! Ezt választotta eszközül, e tiszteletreméltó, országos hírű jeles férfit, hogy annál biztosabban elaltassa gyanuját!

Semmi kétség, e nő küldte a pénzt! Kicsoda más ismerhetné olyan alaposan az ő aggasztó körülményeit, mint Malvin, ki Bogyiszlóy által mindent megtudhatott! kicsoda más birna azon bátorsággal, azon vakmerőséggel, hogy gróf Jablonkayt céljainak eszközeül válaszsza? és végre kicsoda más volna képes, olyan jelentékeny összeget elajándékozni, kidobni, mint oly nő, a ki ez által a férfi szívét véli megnyerhetni?! Semmi kétség tehát, Malvin küldte e pénzt! Így akarja

magát megboszulni rajta! A nagylelkűt akarja játszani, hogy ezen az úton hatalmába kerítse! Előbb a zsidót küldte, de ez nagyon ügyetlenül játszta szerepét, elárulta magát, most tehát ügyesebben intézte el ármányát: gróf Jablonkayt választotta, az országos hírű, kitűnő férfit, a kiről még gyanítani sem lehet, hogy eszközül engedi magát felhasználtatni ilyen nemtelen szándékra! Oh, a ravasz, furfangos, ármányos, megátalkodott asszony! Semmi kétség, ő küldte neki e pénzt!

— Gróf ur, nem lenne olyan szives, megmutatni nekem a levelet, melyet e tárczával együtt azon ismeretlen küldött? — mondá tehát, a legnagyobb felindulással Jablonkay előtt megállva.

— Minek ez? — kérdé Jablonkay, meg nem foghatva az ifju felháborodását.

— Mert — mert e levél által tán megtudhatom rejtélyes jóltevőm kilétét! — viszonzá az ifju.

— Akkor gyöngédtelenség volna, megmutatni önnek e levelet! — mondá erre Jablonkay — miután a jóltevő bizonyára azért folyamodott hozzám, hogy ön előtt ismeretlen maradjon!

— Jól van; tehát ne mutassa a levelet! — viszonzá Elek, átlátva, hogy Jablonkaynak igaza van. — Csak azt az egyet mondja meg nekem: férfi, vagy nő írta-e ama levelet?

— Még azt sem szabad megmondanom!

— Gróf ur, e kérdést ép úgy teszem az ön, mint a magam érdekében! — sürgeté Elek.

— Hogyan, az én érdekemben? — kérdé Jablonkay meglepetten.

— Igen is, gróf ur! Mert meglehet, hogy azon rejtélyes jóltevő nemtelen czél eszközeül választotta önt! — felelé Elek a legnagyobb düh és megvetés kifejezésével.

— Hogyan? nemtelen czél eszközül! engem? — kiáltá Jablonkay megbotránkozva, és reszkető kézzel huzott ki egy levelet zsebéből.

— Ime, uram! nézze meg tehát e levelet! — mondá méltósággal. — Ha úgy van, mint ön gyanítja, akkor ez ismeretlen nem érdemel kiméletet! — és átnyujtá neki a levelet.

Elek mohó vágygyal ragadta azt ki a kezéből, reszkető kézzel bontotta szélylyel, egy tekintetet vetett az írásra, és ugyanazon pillanatban le is kapta róla tekintetét, mintha vakító láng lobbant volna föl előtte, mely elveszi a szemek fényét, és eltölti a világot mennyei derüvel.

Még egy tekintetet vetett az írásra, aztán megrázkódott; arcán a boldogság átszellemült kifejezése terült el; ajkaihoz vitte a levelet, hogy csókot nyomjon a hideg, érzéketlen papírra; de csak ismét aláeresztette; nem merte ajkaihoz nyomni, hanem forrón szívéhez szoritotta és kimerülten hanyatlott a pamlagra.

Jablonkay ámulattal nézte e hirtelen átmenetet; azért mégis némi aggodalommal töltötte meg Elek jelen állapota; mert az ifju mozdulatlanul feküdt a pamlagon, halvány arczezal, lezárt szemekkel, mintegy eszméletlenül. Jablonkay megijedt e látványtól; attól tartott, hogy a hirtelen jött öröm még halálát okozza ez embernek!

— Tán roszul érzi magát, Elek? — kérdé tehát, részvéttel közeledve hozzá.

— Oh nem! — viszonzá az ifju gyöngé hangon, de édes mosolylyal ajkai körül. — Még soha sem éreztem magam olyan boldogul jól, mint e pillanatban, és tán jobb volna, meghalni e nagy boldogság közepette! — Oh, gróf ur! — folytató aztán, könyekben ragyogó szemeit a grófra emelvén, — ha tudná, ki írta e levelet! — és tuláradó érzelmeitől elragadtatva, térdre ereszkedett.

— De most én kérem önt, mondja meg, ki írta e levelet? — kérdé Jablonkay, édes gyönyörrel nézvén az ifju elragadtatását.

— Ki írta? — kérdé ez lelkesülten. — Angyal! Oh, igaza volt önnek, gróf ur! csuda történt! Isten egyik angyalát küldte le az én szabadításomra, az én üdvösségemre!

— És nem szabad tudnom ez angyal nevét? — kérdé Jablonkay, gyöngéd mosolylyal.

— Oh igen! Önnek szabad azt tudni! — viszonzá az ifju ájtattal. — Ha megmondom, ki-

csoda, tudom, ön is azt mondja, hogy az égnek nincsen tisztább angyala, mint a milyen ő! De lássa, gróf ur — tevé hozzá fájdalommal — nekem nem szabad e nevet kiejtenem! Épen azért választá önt nemes szándékának végrehajtójául, mert engem nem tart méltónak, hogy nevét kiejtsem, hogy csak sejtsem is, hogy ő az én megmentőm, az én védangyalom!

— De azért elfogadja segélyét? — kérde Jablonkay, megilletődve ilyen imádat tapasztalatán.

— Hogy ne fogadnám el! — viszonzá az ifju gyöngédeden. — Hisz az ő részvéte a legerősebb biztosíték, hogy nem fogok elveszni! Oh, gróf ur, ha tudná, mennyi erőt ad nekem e tudat, hogy ez angyal érdekekkel viseltetik sorsom iránt! — kiáltá fel rajongva. — Csak most érzem igazán, hogy ki fogom vivni, a mit magamnak czélul kitűztem, hogy még méltó fia leszek édes, imádott hazámnak!

— De most ideje, hogy azt az üzért — Márdárt, vagy hogy hívják, — felkeressük; nemso-kára dél lesz, és akkora tisztába kell hozni az ügyet! — mondá Jablonkay.

— Igaz! Erről egészen elfeledkeztem! — viszonzá az ifju, és néhány percz alatt mindketten elhagyták a lakot.

A mint a lépcsőn lementek, Elek Sámuel

gazdát pillantotta meg, ki azonban, a mint a két embert karöltve kimenni látta, hajreá, vesd el magad! szaladni kezdett, mintha lopáson érték volna.

Elek azonban mégis megismerte.

— Mit keresett itt ez ember? — kérde Jancsitól.

— Nem tudom, mi szándéka lehetett a boldogtalannak! — felelé ez haragosan. — Mióta gróf Jablonkay ő méltósága eljött, mindig itt ólálkodott a ház körül! Hiába hívtam, nem akart már feljönni!

Eleknek azon gondolat lebegett végig elméjén, hát ha ez ember épen az, a ki a levelet Jablonkayhoz elvitte? De sokkal inkább fel volt izgatva, semhogy sokáig időzhetett e sejtelmek mellett; egy gondolat a másikat űzte most lángoló lelkében, és egyik szebb volt a másiknál.

XLVI.

A b ü n h ö d é s.

Épen akkor érkeztek Madár lakába, midőn Veréb, megolvassván a Malvin által odanyújtott pénzösszeget, kivette volt zsebéből a váltókat, és a vágytól reszkető nőnek által akará adni.

A mint azonban Veréb gróf Zádor Eleket

megpillantotta, visszarántotta kezét, és azon kiáltással:

— Méltóságos ur! vegye át a váltókat!
— eléje rohant és az ő kezébe nyomta a papirokat.

Malvin az ajtó felé tekintett, és a mint Eleket megpillantotta, hátra tántorgott; Fanchon, ki e pillanatban megfeledkezett arról, hogy neki az asztal alatti Madárt kell őriznie, székhez vezette urnőjét, és ott a szegény nő elfödte arcát két kezével, és csendesen sirt. Keserőbb könyek még nem folytak ember szemeiből, keserőbb könyek egy megtisztult szivből!

A mint Elek a váltókat ujjai között érezte, izre-darabokra tépte, és messze hajította el a foszlányokat magától. És úgy tetszett neki, mintha ezzel oly szerződést szakított volna szét, mely által valamely boldogtalan órában az ördögnek lekötötte volt lelkét.

Elek csak azután nézett körül a szobában, és midőn Malvint a székre hátradőlve látta, megrendült, aztán hozzá rohant. Nyilván mondani akart neki valamit, valami nagyon keményet, nagyon keserűt, a mi szive mélyéig hasson e nőnek; mert ennek bizonyára szintén nagy része volt az ő megrontására czélzó szándékban, azért találja most itt e társaságban.

Hirtelen azonban megállt. A mivelte lelkü férfit még akkor sem tud nőt megbántani, ha bü-

nösnek tartja. Az igazán mivelte férfit legnagyobb haragjában is megemlékezik arról, hogy a nő az egyetlen teremtes a világon, a melynek a bántalmak ellen nincsen fegyvere, fegyvertelen ellenséget bántani pedig: nemtelenség.

Elfordult tehát Malvintól, és csak gunyos mosoly árulta el a megvetést, melyet iránta érez. Beh jó, hogy Malvin szemét eltakarva ült a széken! Hogy könyeit elrejtse, fedte volt el szemét, és e könyeknek köszönheti, hogy e megvető mosolyt nem látta.

Madár még mindig az asztal alatt volt. Most ugyan Fanchon nem fenyegette többé becses orrát, de azért mégsem mert előjönni. Hátha azután újra fenyegetni találná! Nagyon meg volt ijedve.

Elek azután Verébhez fordult, és átadta neki a Jablonkaytól kapott tárczát.

— Minek ez? — kérde az ügyvivő, meglepetten.

— Ki akarom fizetni a váltókat! — felelé Elek.

— Nem szükség, méltóságos ur! — viszonzá neki Veréb. — A váltók már ki vannak fizetve.

— Hogyan? — kérde az csudálkozva. — Talán bizony az ön terve — — — ? —

— Fájdalom, nem lehettem olyan szerencsés! — viszonzá az ügyvivő szomorúan. — Hanem itt e hölgy fizette ki.

— E hölgy? — kérde Elek álmélkodva — a ki szintén szövetségese ez embereknek?

— Csalódik, gróf ur! — viszonzá Veréb hévvel. — E hölgy most jött ide először, és most is csak azért, hogy a gróf urat megmentse a nagy veszélytől! Ötvenezer forinttal adott többet, csak hogy e váltókat megkapja! — Egészen föllelkesült az ügyvivő, a mint e szavakat mondá. De hogy is ne! hiszen nőt dicsérhetett meg!

Malvinnak pedig, a mint e dicséreteket hallaná, visszatért ereje; nem az örömtől, hanem a szégyentől tért vissza. Szíve összeszorult, midőn tetteit, szándékait annyira dicsérni hallá. Csendesen, halkan fölkelte tehát a székről és az ajtó felé indult.

De Elek utána sietett, és gyöngédeden megfogva kezét, elérékenyülten mondá:

— Bocsánat grófnő!

— Nincs miért! — viszonzá Malvin, nyugodt méltósággal. — Ön nem vétett nekem semmit!

— Igazságtalan voltam ön iránt, grófnő! — mondá Elek hévvel. — Azt hittem, ellenségem, holott jóltevőim közé kell számitanom!

— Az nem vagyok, gróf ur! — viszonzá Malvin nyugodtan, — sőt az ég azt a kegyet is megtagadta tőlem, hogy jóvá tehessem a hibát, a mit ön ellen elkövettem. Én tudtam, hogy Bogyzslóy meg akarja önt rontani, sőt mi több, én

nyújtottam neki arra módot. de higye meg nekem, gróf ur, csak egy pillanatig tartott lelkemnek eltévedése, és ez egy pillanatot Bogyiszlóy felhasználta, hogy háborgó lelkemet nemtelen cselekedetre bírja; pénzt kért tőlem, hogy az ön váltóit kézhez kerithesse, és én átadtam neki a pénzt; ennyiből áll részeltetésem ez ügyben; de ez is elég volt arra, hogy elborzadjak azon örvénytől, a melynek szélén lelkem oly sokáig szédelgett, és azóta nem volt egyéb ohajtásom, egyéb törekvésem, mint meghiusítani Bogyiszlóy irtózatos terveit ön ellen, és már a célnál voltam, midőn ön megérkezett.

Annyi méltósággal, annyi őszinte fájdalommal voltak e szavak mondva, hogy gróf Jablonkay, a ki eddig szótlan tanuja volt e jelenetnek, oda lépett e nőhez, és kezét nyújtva neki, megilletődéssel mondá:

— Grófnő, engedje kifejeznem mély tiszteletemet! Ön sokkal nemesebb lelket tüntetett most elő, mint a ki soha sem vétkezett. Ön maga magát győzte le! — és tiszteletteljesen emelte ajkaihoz Malvin kezét.

Ez nem tudott szólni; csak szemeit emelte föl a nagyhirű férfiura, és tekintetében az emelkedett lélek nemes érzelmei tükröződtek.

— Én pedig nem fejezhetem ki jobban érzelmeimet, mintha őszintén megvallom, hogy nem

vagyok érdemes szemei előtt megjelenni! — mondá Elek, tiszteletteljesen.

Erre Malvin elpirultan sötötte le szemeit; elértette e szavak rejtett czélzatát; de csakhamar visszanyerte nyugodtságát.

— Sőt inkább, kérem a grófot, ne kerülje társaságomat! Nagyon örülnék, ha meggyőződnék arról, hogy egyáltalában nincs mit tartania tőlem! — viszonzá neki nemes méltósággal.

Azután távozott, a két férfiú a kocsiiig kísérte, és Jablonkay különösen kikérte magának azt a szerencsét, hogy lehetőleg gyakran tisztelhesse házánál.

Nemsokára utána a két gróf is távozott; Elek biztosította Verébet, hogy ha másképp oldattak is fel a bonyolult viszonyok, ő azért megtartja neki adott szavát, segédül alkalmazza igazgatója mellé; majd a derék Bartók megtanítja, hogy annál szebb terveket is lehet készíteni, mint a minőt ő a legjobb szándékból neki ajánlott.

Jablonkay lakába mentek; Elek szívesen fogadta meghívását, hogy ebédre vendége legyen.

XLVII.

A v a l l a t á s.

Még nem voltak egészen fen a lépcsőn, Jablonkay házában, midőn Jancsi hangja hallat-

szott az udvaron; egész huszáros ékesszólással mívelte el az Ábrahám kebelében ócska nadrágon alkudozó angyalait valamelyik zsidónak.

A zajra a két gróf hátra fordul, hát mit látnak! Jancsi erős karjai közt valami öreg ember kézzel-lábbal kapálódzott, hogy kiszabadulhasson, a mi azonban egyáltalában nem sikerült neki.

— Mit akarsz ez emberrel? — kérde Jablonkay boszusan.

— Hát a méltóságos ur elé akarom vezetni! — viszonzá a huszár, egyre előre tuszkolva zsákmányát. — Megint a ház körül ólálkodott az istentelen! És a mint a méltóságos urakat a kocsiból kiszállni látta, ill a berek, nád a kert! ismét odább akart inálni! De most az egyszer rajta vészett! Bizonyosan roszban töri a fejét! Tán épen ő okozója a méltóságos ur bajának! — mondá, a mint az embert a lépcsőn felcipelte.

— Hiszen ez ugyanazon ember, a ki ma reggel nálam volt! — mondá Elek, csudálkozva nézvén Sámuel gazdát, a ki szétránczigált öltözetében a világért sem mert volna reá föltekinteni.

— Micsoda ember? — kérde Jablonkay, mire Elek elbeszélte neki, hogy ez ember ma reggel épen olyan szándékkal jött hozzá, a minővel ő, de hogy ajánlatát visszautasította, mert azt hitte, Malvintól van küldve.

Engedelmet kért tehát Jablonkaytól, hogy szobájába vezethesse ez embert, és egyszersmind felszólította, legyen tanuja vallatásának; meg akarja őt győzni, hogy „a léleknek csak egy istene, a szívnek csak egy angyala lehet!”

Sámuel gazda tehát Jancsi által a szobába kísértetett. Olyan huszáros-peczkésen lépegetett a „delinquens” előtt, mintha innen egyenesen a siralomházba kellene szállítani.

Elek azonban czélszerűbbnek látta, szelidebb módokat használni a fogoly irányában. Felszólította, mondaná meg neki, ki küldte őt ma reggel hozzá; felfogadta neki, hogy nem fogja elárulni; ígért neki pénzt, száz forintot, kétszáz forintot, ha megmondja, kinek a megbízásából járt el; de Sámuel nem akart vallani; ő nem volt a méltóságos urnál, soha sem látta a méltóságos urat! sőt még akkor is megmaradt ezen állításnál, midőn Elek végre bottal fenyegette, és hogy nagyobb nyomatékot adjon szavainak, Jancsit szólította be, a ki pedig felszólítatlanul már a botot is magával hozta, hogy ha szükség lesz rá, mindjárt kéznél legyen.

De nem használt semmit; Sámuel nem akart vallani; csak a mellett maradt, hogy ő nem volt a méltóságos urnál, és ha még úgy veri, kinozza is, más vallomást nem fog belőle kicsikarni.

Más körülmények közt Elek bizonyára mély

tiszteletet érzett volna olyan ember iránt, a kit semmiféle ígéret vagy fenyegetés által reá nem vehetni, hogy a reábizott titkot elárulja; de most nagyon boszantotta, felháborította őt e „makacs megátalkodottság”; és e szerint Sámuel gazda alkalmasint csakugyan megismerkedik Jancsi somfa pálczájával, hahogy a véletlen neki is angyal nem küld megmentésére, még pedig hasonlókép nő képében.

A házban ugyanis egyszerre futó tűzként terjedt el azon — isten tudja, melyik cseléd fejéből keletkezett — hir, hogy valami zsidót fogtak el, a ki gróf Eleket éppen akkor akarta meggyilkolni, midőn a méltóságos urral a kocsiról leszállott, és most a gróf dolgozó szobájában a a gyilkost vallatják. Sőt az egyik cseléd még a kést is látta, melyet a gyilkos hátulról a gróf szívébe akart szurni.

E rémhír aztán lassankint a házi személyzet valamennyi rétegein szivárgott át, mindenütt más-más alkatrészekkel megtoldatván, miglen végre a belső termekbe is eljutott, és akkor már a zsidó nemcsak meg akarta szurni, de valósággal meg is szurta Eleket, és éppen tetten kapták a gonosz gyilkost.

Bezdédy grófnő pedig, a fiatal lelkű, kedves öreg asszony, alig hallotta meg a szörnyű hirt, lélekszakadva rohan be Jablonkay dolgozó szobá-

jába, egyenesen Elekhez, és egy szót sem szólhatva nagy elrémültében, kezdi őt vizsgálgatni, elébb a szive táján, aztán a fején, és csak midőn mindezen nemes részeket sérületlen épségben találta, kérdé nagy szivbeli aggodalommal, hol van tehát megölve?

Az emberek bámulnak, majd nevetnek, aztán kiderül, hogy az egész hirből egy szó sem igaz; egészen más okból vallatják itt a foglyot; de az ember megátalkodott, és nem akar vallani semmit.

Bezdédy grófnő arra a fogoly felé fordul, és a mint megpillantja, úgy tetszik neki, mintha ez embert már látta volna, de hirtelen nem jut eszébe, hol; gondolkodik tehát, közelebb megy hozzá, szorosabban veszi szemügyre; szegény Sámuel, hiába igyekezett elfordítani tőle ábrázatát; az öreg grófnő csak néz, csak gondolkodik, miglen egyszerre nagy nevetve mondja:

— Hiszen ez Kemenesyéék házi zsidaja!

E szavakra Jablonkay Elekre tekint, ez azonban hátradőlve ült a pamlagon, olyan halványan, mintha csakugyan szivén volna szurva. Csak ajkai mosolyognak boldogan.

— Én semmit sem értek az egészből! — mondá Jablonkay, csudálkozó tekintettel hol Elekre, hol Sámuel gazdára nézve.

— De én értem! — mondá Elek, boldog el-

ragadtatással, és Sámuelhoz rohanva, megfogá kezét, és mély megilletődéssel mondá:

— Bocsánat, derék, jó ember, hogy olyan méltatlanul bántam önnel! Nem tudtam, hogy tőle van küldve!

Szegény Sámuel gazda, egészen oda volt a félelem és a szégyentől; úgy szeretett volna valamit mondani, de nem tudott; csak a feje izgett-mozgott jobbra-balra, hogy elrejtődzék az emberek szemei elől.

Jablonkay erre hirtelen fölkel, és kivevén zsebéből egy levelet, Bezdédyné grófnőhez fordult.

— Hát te, kedves hugom, tán ez irást is ismered! — mondá, szeme elé tartván a levelet.

— Hogy ne ismerem! — mondá a grófnő vidáman. — Ez Kemenesy Ilka írása! Akárhányszor kaptam tőle levelet!

Jablonkay erre újra gondolkodóba esett, aztán oda ment Sámuel gazdához.

— Hanem azt csak megvallhatja, hogy ma reggel ön hozta nekem e levelet? — mondá neki az ő komoly bizalmasságával.

— Semmit sem tagadok már, méltóságos ur! Hiszen látom, ugyis mindent kitaláltak! — kezdé erre Sámuel, rendes becsületes őszinteségével. — Igen is, én hoztam a levelet; a méltóságos Zádor gróf urnál is én voltam, de mert nem akarta el-

fogadni a pénzt, és mert minden áron segíteni kellett rajta, és mert megtudtam, hogy a méltóságos gróf épen itt van Pesten, hát ide küldtek!

Jablonkay nyugodtan hagyta őt beszélni, és mikor elhallgatott, oda ment Elekhez, és mély megilletődéssel mondá:

— Igaza van, barátom; önt angyal mentette meg!

— Mit használ, ha számüzve vagyok közeléből! Még csak köszönetet sem mondhatok neki! Örökre elvesztettem szerelmét! — viszonzá Elek, keserű fájdalommal.

— Alázatosan engedelmet kérek! — mondá erre Sámuel, erőt véve vele született félénkségén. — Én nem tudom, mit vétett a méltóságos gróf Zádor a mi kedves grófnőnknek, de annyit mondhatok, hogy ez azért még mindig nagyon szereti a méltóságos urat.

— Igazán? — kérdé azt ifju, kitörő örömmel. — Oh, szóljon, jó ember, honnan tudhatja azt?

— Sokat kellene erről beszélnem, méltóságos ur, erre pedig most nem érek rá, mert nagyon várnak! — felelé Sámuel, véghetetlenül megörvendezve, hogy Elek ez egyszer nem hiusítja meg az ő megmentési művét.

— Tán a grófnőhez akar menni? — kérde Jablonkay.

— Igen is, oda!

— Mit? hát itt van? és én hozzám el sem jött? — kérde Bezdédy grófnő elszörnyűködve.

— Csak úgy titokban jöttünk fel! — viszonzá Sámuel. — Még ma vissza szándékozunk.

— És hol vannak szállva?

— A „Sas“-ban.

— Tüstént megyek és elhozom őket! — mondá erre a grófnő hévvel, és Elekhez fordulva, szeretetreméltó komolysággal inté:

— Magát pedig ismét árestomba teszem, érti! és tudtom és beleegyezésem nélkül ne mészkedjék innen távozni! Ha baj van közte és Ilka között, majd elintézzük; addig itt marad, maga pedig velem jó, jó ember, és megmutatja a grófnő szállását! — és Sámuel gazdát kezénél fogva, sietett ki a szobából. Az ajtó előtt álló Jancsinak csak úgy dőledtek ki a szemek nagy bámultában.

Azzal, kit ő lelódított a lépcsőn, végig hurczolt az udvaron, azzal a kötni való zsidóval, a méltóságos Bezdédy grófnő kézen fogva jár! de még saját hintájába is ülteti! Hát olyan zsidó is van a világon?

*

*

*

Kell-e még mondanunk, hogy ezek után a béke csakhamar helyre állott a szerető szívek közt? — Nemcsak Ilka és a jó Kemenes, de még a boszuvágyó Ádándyné asszony is elfelejtette haragját Elek iránt, midőn kiderült, hogy azt a levelet, melyet Malvin Ilkának küldött volt, és melyből az egész nagy szomorúság származott, akkor íratott, mikor még nem is ismerte egymást a két szerető ifju; ámbár Ilka erősen állította, hogy ő már akkor is szerette volt Eleket, mikor még nem is ismerte, és tehát mégis helytelenség volt e levelet Malvinhoz írnia.

A végzetes levelet aztán Ilka elégette, és a hamvát arany tokba zárta; mert — mondá a leány — e levél nélkül tán soha sem tudta volna meg igazán, milyen nagyon szereti Eleket.

Néhány hét múlva egybekeltek; a szerencsekivánók közt ott volt Malvin is, és bizonyára senki sem kívánta igazabb szívvel nálánál, hogy az örök szerelem frigyét az ég áldása kísérje. Mert ez most már teljesen belátta, hogy a mit ő Elek iránt érzett, nem volt az a szerelem, mely az egész életre boldogítani képes. Általában az a meggyőződés fejlődött ki benne, hogy az ég megtagadta tőle az igaz szerelem boldogságát; — oh, az igazságos ég igen keserűen lakoltatja azokat, a kik szent érzelmeivel könnyelmű játékot űznek! — És ezen meggyőződés szilárdultával egészen

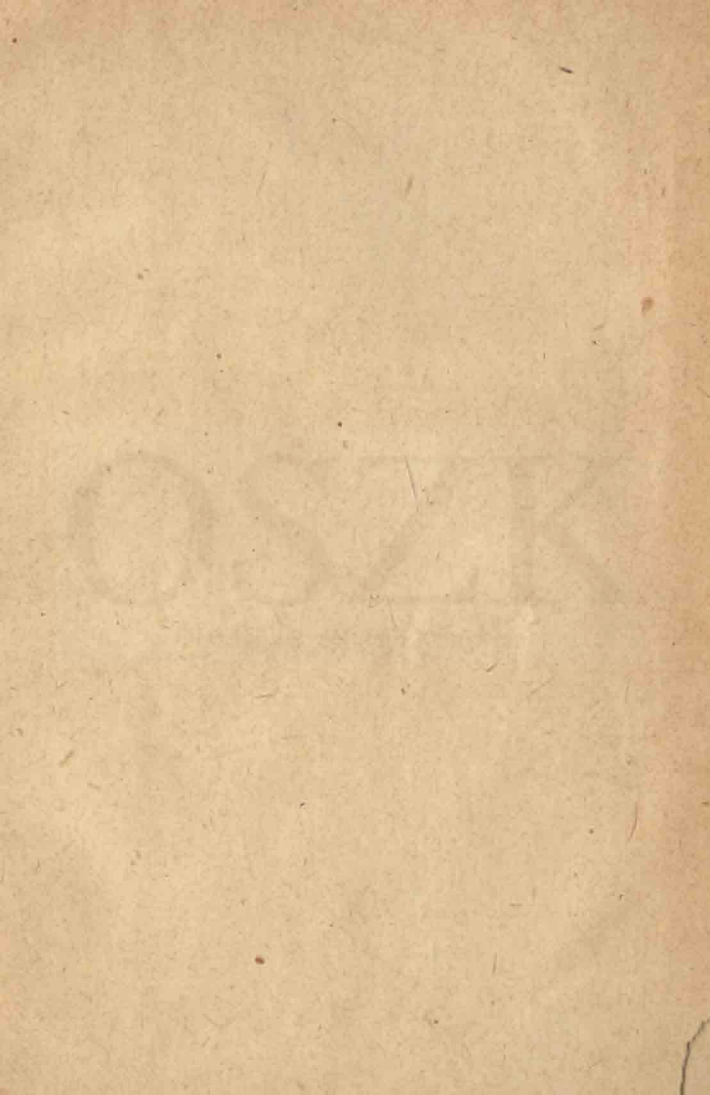
uj irányt adott lelkének. Nem váltotta többé vissza eladott ékszereit, és ujakat sem vett; belátta, hogy nem az arany és gyémánt a nő legszebb ékessége; hanem azon összegen, melyet érte kapott, nagyszerű leánynöveldét alapított a fővárosban, és lelkesült buzgósággal igyekezett azon, hogy abban a növendékek czélszerűbb neveltetést nyerjenek, mint a minőben ő egykor részesült. Néhány év múlva aztán Igardy Malvin neve egyike volt a legtiszteltebbeknek a hazában.

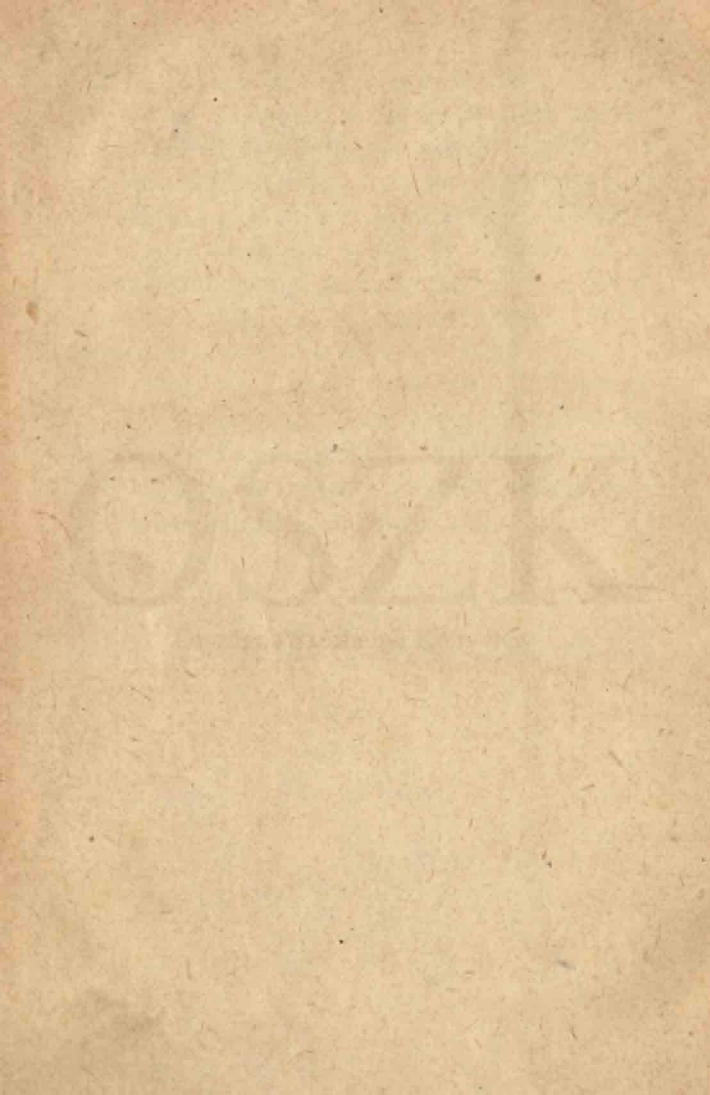
Bogyiszloy pedig, a nemes báró, nagyszerű tervének ilyen szégyenletes módon való füstbemenetelével czélszerűnek látta „légváltoztatás kedvéért“ elhagyni az országot; elment külföldre, és azóta nem hallani felőle semmit.

V é g e.

OSZK

